

ОТГОВОРЕН РЕДАКТОР

доц. к. ф. н. *Рачков, Рачко*

СЪСТАВИТЕЛИ И РЕДАКЦИОННА КОЛЕГИЯ:

доц. к. ист. н. *Ананиев, Димитър*, доц. к. ф. н. *Бърдаров, Георги*, к. ист. н. *Гърков, Георги*, проф. *Иванов, Кирил*, доц. к. ф. н. *Рачков, Рачко*, з. д. к. *Русев, Петко*.

АВТОРСКИ КОЛЕКТИВ:

доц. к. ист. н. *Ананиев, Димитър*, проф. *Байчински, Костадин*, доц. к. ф. н. *Бърдаров, Георги*, проф. *Величкова, Милка*, доц. к. ик. н. *Вълков, Илия*, проф. д-р *Генов, Филип*, чл.-кор. проф. д-р *Гиндев, Панайот*, доц. к. ист. н. *Граменова, Мария*, доц. *Грозева, Анастасия*, к. ист. н. *Гърков, Георги*, ст. н. с., к. ф. н. *Данев, Паньо*, доц. к. ист. н. *Димитров, Атанас*, проф. д-р *Добриянов, Величко*, проф. *Иванов, Кирил*, проф. д-р *Кътов, Асен*, *Личев, Златан*, доц. к. ист. н. *Марков, Марко*, *Милев, Милчо*, *Петков, Димитър*, *Радев, Радослав*, доц. к. ф. н. *Рачков, Рачко*, з. д. к. *Русев, Петко*, доц. к. ф. н. *Сабрутев, Никола*, *Сотирова, Веса*, доц. к. ф. н. *Тодоров, Слав*, доц. к. ф. н. *Тодоров, Момчил*, к. ф. н. *Цветанов, Здравко*, доц. к. ик. н. *Чобанов, Добри*.

ЗКБ

© Рачко Рачков, Георги Бърдаров, Димитър Ананиев, Петко Русев, Георги Гърков, съставители, с/о Jusautor, Sofia 1983

**РЕЧНИК
ПО ПАРТИЙНО
СТРОИТЕЛСТВО**

ПАРТИЗДАТ / СОФИЯ 1983

РЕЧНИК ПО ПАРТИЙНО СТРОИТЕЛСТВО

Първо издание

Редактор на издателството Здравка Николова. Художник Огнемир Киров. Художествен редактор Александър Хачатурян. Технически редактор Тодор Бъчваров. Коректор Надя Въргулена. Издателски № 7144. Дадена за набор на 7. IV. 1983 г. Подписана за печат на 20. VI. 1983 г. Излязла м. август. Печатни коли 34. Издателски коли 22,03. Условно-издателски коли 27,56. Формат 70x100/32. Тираж 14,110. Цена 3,51 лв.

Код 22/95301 222 /0108—8—83

Партиздат — София, бул. «В. И. Ленин» № 47

ДП «Д. Благосев» — София, ул. «И. Ракитин» № 2

Предлаганият на вниманието на читателите речник е първото по рода си издание в нашата страна. То стана възможно благодарение на развитието на теорията и практиката на партийното строителство, най-ярък израз на което бе отпечатването на забележителния тритомник по партийно строителство на другаря Тодор Живков. Речникът е отклик на решенията на Дванадесетия конгрес на БКП, който продължи и обогати ленинската априлска линия, определи главните насоки за по-нататъшното развитие на партията като жив политически организъм, за издигане на нейната ръководна роля в цялостния обществен живот в нашата страна. С него се запълва една съществена празнота в литературата по партийно строителство и се създават предпоставки за преодоляване на често срещаната в практическата дейност и научното общуване нееднаквост в тълкуването на неговите категории и понятия.

При избора на категориите и понятията съставителите на речника са се ръководили от: произведенията на класиците на марксизма-ленинизма; основните партийни документи — Програмата и Устава на БКП, на КПСС и на другите братски партии, решенията на конгресите и на пленумите на ЦК на БКП; трудовете на другаря Тодор Живков и други партийни дейци; публикуваната научна литература (българска и съветска); документи и решения на международни срещи и съвещания; материали, публикувани в партийните издания, и др. В своята съвкупност тези източници отразяват съвременното състояние на теорията и практиката на партийното строителство. В речника са включени и някои понятия, които се срещат най-често в практическата дейност на партийните органи и организации и на ръководните кадри.

Речникът съдържа над 500 понятия. Като първи опит в него са включени само основните категории и понятия на партийното строителство и, естествено, не претендира за изчерпателност както при обхвата, така и при разкриване съдържанието на включените в него понятия. Авторите на речника се надяват, че в практически план той ще допринесе за повишаването на организационната култура на комунистите, ще съдейства за усъвършенстване на научната ор-

Предговор

ганизация на труда на партийните органи и за подобряване на стила и методите на работа и ръководство, за по-пълно овикване в политиката на Българската комунистическа партия от всички трудещи се.

Речникът е предназначен за всички, които изследват и изучават проблемите на партийното строителство, за ръководните партийни, обществени, държавни и стопански кадри, за партийния и обществен актив, за студентите и курсистите, обучаващи се в АОНСУ при ЦК на БКП, нейните филиали и междуокръжните партийни школи.

Включените в него статии съдържат определение на понятията, разгърната характеристика (теория на въпроса, практически аспекти, връзка с други категории и понятия) и кратки исторически сведения, когато това е необходимо. Определението и съдържанието на някои понятия не са окончателни и имат дискуссионен характер. Употребяват се само най-широко приетите съкращения, характерни за такъв род издания. Категориите и понятията са подредени по азбучен ред. Съставните понятия са разположени по азбучен ред на първата дума. При съвпадение на първата дума съставните понятия се подреждат в зависимост от азбучния ред на втората дума. Понятията, написани чрез дефис, заемат в речника това място, което биха заели, ако се пишеха слято. Карл Маркс и Фридрих Енгелс се цитират по българския превод на второто съветско издание на техните съчинения, а В. И. Ленин по превода на четвърто и пето издание на съчиненията му, с изключение на онези случаи, когато това е отбелязано специално. За улеснение на читателя в края на речника е даден азбучен показалец на разработените понятия, като е посочена страницата на всяка статия.

В хода на подготовката на настоящото издание авторският колектив среща определени трудности, свързани с липсата на установена единна терминология на редица категории и понятия, с динамичното развитие на науката партийно строителство, с навлизането в нея на все нови и нови понятия. Отчитайки тези трудности, авторите и редакционната колегия съзнават, че като първи опит речникът не е лишен от недостатъци и затова ще посрещнат със задоволство всички критични бележки и препоръки за неговото по-нататъшно усъвършенствувание.

АВАНГАРДНА РОЛЯ НА КОМУНИСТА — предна позиция в труда, общественния живот и бита. Израз на висока съзнателност, организираност и активност, пример за поведение на безпартийните, за гражданска позиция и нравствена чистота. Основен критерий за оценка авангардната роля на комуниста е неговият принос за издигане социалната активност на колектива и по-високите резултати от тази дейност. От неговото поведение и работа се съди доколко е трибун, политически вожд на трудещите се, с които работи и живее.

Основното поле за изява на авангардната роля на комуниста след Дванадесетия конгрес на партията е неговата активна дейност за реализирането на социално-икономическата стратегия на партията през осмата петилетка — повсеместната интензификация, разгръщането на социалистическата демокрация, на трудовата и социалната активност, по-нататъшното повишаване жизненото равнище на народа.

АВТОРИТЕТ НА КОМУНИСТА — общопризнато влияние и престиж на члена на партията, основано на знания, нравствено достойнство и опит. Изразява се във възможността да въздействува върху поведението, постъпките и разбиранията на отделните хора без принуда. Решаващо значение за авторитета на комуниста има собственото му поведение и резултатите от дейността му. Той се утвърждава преди всичко в трудовата и общественно-политическата дейност. Комунистът придобива авторитет с уменията си да въздействува, да организира и насърчава безпартийните за повишаване на обществената производителност на труда, за повишаване качеството и поевтиняване на продукцията и на услугите; със своята висока квалификация, организиран, дисциплиниран и изпълнен с инициатива и творчески труд, със своето безкористно служене на народа. «Комунистът воюва за доверието на масите с разностранната си подготовка, с примера си на труженник и гражданин, с обаянието си на човек. Днешният комунист е законен приемник на революционните традиции на нашата партия, борец за нейното революционно дело в наши дни.» (Т. Живков. Отчет на Централния комитет на

Авторитет на партийния секретар

Българската комунистическа партия пред Дванадесетия конгрес и предстоящите задачи. С., 1981, с. 120—121).

АВТОРИТЕТ НА ПАРТИЙНИЯ СЕКРЕТАР — доверие, влияние и признание на секретаря на партийната организация, както вътре в нея, така и сред трудовия колектив или населението по местоживееие. Определя се от неговото място в партийната организация, от личностните му качества. Придобива се в зависимост от умението правилно да разбира задачите на партийната организация, от знанията как да се променят съществуващите условия, от безкористно служене на комунистическите идеали. Авторитетът на партийния секретар се обуславя от неговата идеологическа и политическа подготовка, от компетентността му и умението да насочва, организира и възпитава другите. Важен фактор за укрепване на авторитета му е неговата последователна принципност и справедливост. Вярата в него ще расте толкова повече, колкото той е на страната на инициативните, новаторите и творците, активно защитава обществените интереси, социалистическата правда. Личният пример на партийния ръководител в трудовата и обществената дейност също обуславя степента на неговия не само служебен, личностен, но и партнен авторитет. Особено високо се извисява авторитетът на партийния секретар от неговата честност, скромност, търпеливост, последователност, общителност, доброжелателност, уважителност и отзивчивост към другите.

АВТОРИТЕТ НА ППО — влияние и въздействие на ППО за регулиране поведението и дейността на членовете на БКП и безпартийните в съответствие с партийната програма и партийния устав за изграждане на социалистическото и комунистическото общество.

Той се определя от ролята на ППО като политически щаб на трудовия колектив и от произтичащите уставни права и задължения. Свързан е и с нейния качествен състав, със състоянието на вътрешнопартийния живот, на вътрешнопартийната демокрация, с поведението на отделния комунист, с работата на партийното бюро и личния авторитет на партийния секретар. (Вж. Т. Живков. Сплотени, единни, боеспособни партийни организации. С., 1975, с. 7.).

Авторитетът на ППО се определя и от ефекта на нейната

дейност и тази на партийните членове, като организатори, възпитатели и политически ръководители на безпартийните в защита на техните интереси.

В зависимост от кого се оценява авторитетът на ППО има различни измерения. За членовете на организацията от съществено значение е умението ѝ да им възлага поръчения, да ги подпомага при изпълнението, да ги контролира, да ги оценява и да им търси отговорност при нарушение на уставните задължения.

Авторитетът на партийната организация се определя от умението ѝ да изпраща с партийно поръчение комунисти или безпартийни на ръководни и други, с особена обществена значимост длъжности, в различните сфери на общественния живот, които ще могат най-успешно да обединяват, да сплотяват, да организират и да мобилизират хората за провеждане на партийната политика. Той зависи от непримиримостта на организацията към застоя, консерватизма, бюрократизма, формализма — с една дума, срещу всичко, което задържа творческата активност на масите в изграждането на социалистическото и комунистическото общество.

Авторитетът на първичната партийна организация зависи и от умението ѝ «да бъде активен участник във формирането и осъществяването на политиката в отделния участък, където тя е изградена, в определянето на възловите задачи, които стоят за разрешаване. Само ако тя е на дело политически стопанин в съответния цех, завод и пр., ако е на дело политическо ядро на трудещите се в съответния участък, тя може да разчита на висок авторитет, да изпълнява своята ръководна роля.» (Т. Живков, Сплотени, единни, боеспособни партийни организации. С., 1975, с. 8.).

Авторитетът на ППО в най-голяма степен зависи от умението ѝ в своята специфична дейност да се изявява като представител на партията в трудовия колектив и на колектива в партията. Постоянните, и то живи връзки на комунистите и организацията с безпартийните, познаването на техните потребности и интереси и превръщането им в проблеми на партийната дейност е важно условие за издигане на нейния авторитет, за възприемането и усещането ѝ като жизнено необходима организация.

То зависи от умението на партийната организация и отделните комунисти да разясняват партийната политика сред

Агитатори

останалите, да ги убеждават в нейната правилност и да ги организират за изпълнението ѝ.

Авторитетът на ППО зависи и от авторитета на нейните членове, така както и техният авторитет зависи от нейния авторитет. Той се определя не само от ръководното място, което заема БКП в политическата система, но и от резултатите от социалната активност на ППО и нейните членове. Те са призвани да служат за пример, да са еталон за подражание от другите, като образци на социалистически и комунистически начин на живот.

Авторитетът на ППО се определя и от умението ѝ да утвърждава социалистическата справедливост в трудовия колектив. С методите на партийно въздействие, утвърждава и създава условия за приложението на основния принцип на социализма — от всекиго според способностите, всекиму според резултатите от труда. Особено значение придобива на сегашния етап нейната дейност по въвеждането на новия икономически механизъм и съответстващата му нова форма на бригадна организация на труда.

Вярата в справедливостта на ППО или на нейното партийно бюро, убедеността, че ще застанат на страната на новото, прогресивното, на истината — укрепва довернето към нея както на комунистите, така и на безпартийните.

Развитието на вътрешнопартийните отношения като образец на социалистически и комунистически отношения издига ППО като пример на отношенията в трудовия колектив.

Авторитетът на ППО зависи от авторитета на БКП, както и нейният авторитет от този на ППО. Партията и нейните организации завоюват и укрепват своя авторитет с постоянни дела в интерес на трудещите се.

Авторитетът трудно се завоюва, но много лесно се загубва. Затова постоянна грижа на всяка ППО и всеки неин член е да се трудят и бдят непрестанно за укрепване и по-нататъшно издигане авторитета на БКП и нейните организации.

АГИТАТОРИ — в по-широк смисъл съставът на агитационния апарат на партията (вж. Агитационен апарат на партията), членовете на групите докладчици към партийните комитети и на агитационните колективи към първичните партийни организации, в тесен смисъл — само членовете на агитколективите.

Агитационният колектив към първичната партийна организация като организационна форма на политическата агитация се създава и функционира във всяка организация. В неговия състав се включват най-авторитетните и подготвени стопански, административни и обществени ръководители, специалисти, работници и селскостопански труженици — комунисти, членове на БЗНС, безпартийни, челници в труда, наставници, — политически добре подготвени, умеещи да разясняват партийната политика, да убеждават и възпитават хората. Броят на агитаторите се определя съобразно структурата на трудовия колектив, с оглед всяко основно подразделение да има агитатори или агитационно звено. Агитколективът се ръководи от секретаря или заместник-секретаря (агитпропа) на организацията.

Главна задача на агитационните колективи е разясняването на актуалните въпроси на партийната политика, коментирането на информация за вътрешни, международни и местни събития. Сърцевина на агитационната дейност е идейно-политическото осигуряване на основните проблеми от живота на трудовия колектив, груповата и индивидуалната политико-възпитателна работа, изучаването и формирането на мнението и настроенята на трудещите се, тяхното мобилизиране и активно участие в решаването на непосредствените социално-икономически, политически и културни задачи.

Дейността на агитаторите се конкретизира съобразно извършваната работа, специфичната структура, трудово-производствените условия и цялостния живот на партийната организация и трудовия колектив. Тя се отличава с мобилност и оперативност — бързо инструктиране, разясняване на злободневен въпрос, поръчение за индивидуална или друга агитационна работа. Основни форми на работа на агитаторите са групови и индивидуални беседи, наставничество, индивидуална работа с хора с отклонено поведение, участие в организирането на цялостната масово-политическа работа в трудовия колектив — публични събрания, политически дни, организиране на печатната и нагледната агитация (листовки, стенвестници, агиттабла, лозунги и др.), участие в дейността на програмната радиокомисия и т. н.

Агитационните колективи непосредствено се ръководят от бюрата на първичните партийни организации и партийните комитети. Те оказват постоянна помощ и контрол, анали-

Агитационен апарат

зират агитационната дейност, водят нужната отчетност, организират постоянно действаща система за обучение, обмяна на опит и информироване на агитаторите и ръководителите на агитколективите, направляват цялостно многообразната им дейност.

АГИТАЦИОНЕН АПАРАТ НА ПАРТИЯТА — активът на партията, призван да извършва широка, системна и целенасочена масово-политическа и индивидуална работа сред всички слоеве на народа. Още от своето създаване БКП спазва принципа за организационното начало, т. е. за наличието и използването на определени организационни форми за агитационна дейност. В първите десетилетия на нашия век по инициатива на Георги Димитров са създадени агитационни комисии. След 9 септември 1944 г. нашироко са изградени агитационни групи. От 1965 г., съобразно с изменилите се условия, са сформирани активи за агитационно-разяснителна работа към първичните партийни организации. В съответствие с решението на Секретариата на ЦК на БКП от 15. X. 1980 г., функционират агитационни колективи към първичните партийни организации.

Организационната структура на политическата агитация е подчинена на изискванията: активът на партията да бъде нейният агитационен апарат; всеки партиен, обществен и стопански ръководител да бъде политически деец; всеки комунист да бъде агитатор на партийната правда както със слово, така и с дело, с личен пример. В съответствие с тези изисквания организационни форми за политическа агитация са групите докладчици към партийните комитети (вж. Група докладчици) и агитколективите към първичните партийни организации (вж. Агитатори). Докладчикът въздействува върху големия трудов колектив и многолюдната аудитория, агитаторът, върху малкия колектив (група) и отделната личност.

АГИТПУНКТ (агитационен пункт) — средище на агитаторите, наложено се в годините непосредствено след 9. IX. 1944 г. с изграждането на агитационния апарат на партията и провежданата от него масово-политическа работа. Впоследствие това е място за агитационно-разяснителна работа сред населението, и най-вече по местоживеене по време на избирателните кампании.

Академия за обществени науки

Агитпунктовете играят голяма роля в разясняването на широките народни маси политическата борба, целите и задачите на партията и народната власт с живо партийно слово, с масова и индивидуална политико-възпитателна и културно-масова работа, с плакати, лозунги, агиттабла и стенивествинци, с агитки, хор и музика.

В агитпунктовете се изнасят доклади, лекции и беседи, провеждат се срещи на избирателите с кандидатите за народни представители и съветници, за съдии и съдебни заседатели. Агитпунктовете работят под ръководството на партийните и отечественофронтовските комитети и организации.

АКАДЕМИЯ ЗА ОБЩЕСТВЕНИ НАУКИ И СОЦИАЛНО УПРАВЛЕНИЕ (АОНСУ) ПРИ ЦК НА БЪЛГАРСКАТА КОМУНИСТИЧЕСКА ПАРТИЯ — учреждение при ЦК на БКП за научни изследвания, научно-приложна и методическа дейност, за подготовка и повишаване квалификацията на кадри в сферата на общественно-политическия живот. Учредена е през 1969 г. на базата на Висшата партийна школа при ЦК на БКП, и други институти. Състои се от няколко звена:

Научно-учебни: Институт по марксизъм-ленинизъм, Център по партийно строителство, Център по теория и управление на идеологическия процес, Център по управление на икономиката; *учебни звена:* Институт за висше партийно-политическо образование (ВИППО), Институт за усъвършенствуване на ръководни кадри (ИУРК), Институт за чуждестранни студенти и курсисти. Издателската дейност се извършва от Информационно-издателския център (ИИЦ). АОНСУ има филиали в Пловдив, Варна, Русе.

Редовният курс в Института за висше партийно-политическо образование е 2 години, а за задочното отделение — 3 години. В ИВПО се изучават *три* групи дисциплини: идеологически, ръководно-управленчески и самият обект на ръководната дейност. Учебната работа в ИУРК е организирана по курсове с различен срок и тематика. Учебната работа в цялата АОНСУ се извършва от научно-преподавателския състав на научно-учебните звена. Те ръководят и аспирантите. Научноизследователската дейност обхваща разработването на основни проблеми на процеса на изграждането на развито социалистическо общество, изграждането развитието и функционирането на комунистическата хартия и управле-

Академия за обществени науки (АОН)

нието на обществените процеси. На тяхна основа се изготвят и конкретни предложения за подобряване социалната практика. Научно-учебните збена извършват значителна експертно-консултантска дейност на партийни и други органи и организации. Издателската дейност се изразява в публикуване на научни трудове по отделни науки, учебници и учебни пособия.

АОНСУ осъществява методическо ръководство на междуокръжните партийни школи.

АКАДЕМИЯ ЗА ОБЩЕСТВЕНИ НАУКИ (АОН) ПРИ ЦК НА КПСС — висше учебно, научно и методическо партийно учреждение за подготовка и повишаване квалификацията на ръководни партийни, държавни и идеологически кадри. Създадено през 1978 г. на базата на съществуващите дотогава Академия за обществени науки, Висша партийна школа и Задочна партийна школа при ЦК на КПСС. В рамките на АОН има: Институт за повишаване квалификацията на ръководните кадри; Научноизследователски институт; Институт по атензъм; 18 катедри по различни дисциплини. Учебната работа е организирана по курсове с различен срок. Основни са редовният 2-годишен и тригодишният задочен курс. За курсисти се приемат кандидати с висше образование. Има и силно развита аспирантура. Курсистите и аспирантите изучават съставните части на марксизма-ленинизма, историческия опит на КПСС, партийно строителство, редица дисциплини по икономика и управление, по проблемите на комунистическото възпитание, по международни проблеми. Значително място заема диференцираната подготовка на курсистите по 4 основни направления: партийно-организационна работа; идеологическа работа; ръководство на народното стопанство; външна политика и връзки с комунистическите партии. Тя се състои от спецкурсове и специализирани семинари, практика в партийни и държавни органи, написване на дипломна работа и полагане на държавен изпит по специалността в обем за кандидатски минимум.

Научноизследователската работа обхваща разработки на актуални проблеми на развитото социалистическо общество по четирите основни направления, по които се извършва подготовката на кадрите. АОН играе важна роля в научно-методическото ръководство на 15 висши партийни школи в стра-

ната. В АОН при ЦК на КПСС се учат и повишават своята квалификация и кадри на другите комунистически партии, в т. ч. и много кадри на Българската комунистическа партия.

АКТИВНА ЖИЗНЕНА ПОЗИЦИЯ НА КОМУНИСТА — отношение на комуниста към живота, към труда и борбата за практическото изпълнение на Програмата на партията за изграждането на развито социалистическо общество, за осъществяване на комунистическите идеали. Активната жизнена позиция се основава на марксистко-ленинския светоглед и се реализира в поведението на партийните членове в тяхната трудова, общественно-политическа, научно-творческа, управленческа и др. дейност. (вж. Тезиси на Дванадесетия конгрес на Българската комунистическа партия С., 1981, с. 118.) Активната жизнена позиция е единен сплав от общественно-политически, граждански и нравствен дълг. По-конкретно тук фокусират и осъзнават в единно цяло както задълженията, които партията и социалистическото общество предявяват към всеки комунист, така и неговите доброволни самозадължения.

«Основна задача на идеологическата работа на партията през следващия период е постигането на такива изменения в общественото и индивидуалното съзнание и поведение, които да водят до формиране на активна жизнена позиция и до повишаване на социалната активност на личността в изграждането на зрелия социализъм, в решаването на непосредствените проблемни и задачи и усъвършенствуването на социалистическия начин на живот». (Тезиси на Дванадесетия конгрес на Българската комунистическа партия. С., 1981, с. 118.) Не случайно Л. И. Брежнев подчертава, че «нищо не възвишава личността така, както активната жизнена позиция, съзнателното отношение към обществения дълг, когато единството между думите и делата става всекидневна норма на поведение» (Л. И. Брежнев. Отчет на ЦК на КПСС и предстоящите задачи на партията във вътрешната и външната политика. С., 1976, с. 108).

АКТИВНОСТ НА ПАРТИЙНИТЕ ОРГАНИ И ОРГАНИЗАЦИИ — качество на поведението на партийните органи и организации за правилно (от научно-класови позиции) обяс-

Активност

нение и революционно изменение на социалната практика, което се определя от революционно-преобразуващата роля на марксистко-ленинската комунистическа партия. Съдържанието на активността на партийните органи и организации има конкретно-исторически характер, определя се от необходимостта за реализиране на конкретните цели и задачи, които решава партията на дадения етап от историческото развитие. Проявява се преди всичко в реализирането на основните функции (политическа, организаторска и идейновъзпитателна) на всеки партийен орган и партийна организация. Изразява се във все по-пълното и задълбочено изучаване, анализиране и обобщаване на фактите, явленията и процесите, в разкриване на тенденциите и закономерностите, определящи същността на различните социални явления и процеси.

Активността на партийните органи и организации се проявява също така и в умението и способността им да вземат научнообосновани и перспективни решения, в провеждането на целенасочена и ефективна организаторска и идеологическа дейност за довеждане до съзнанието, до ума и сърцето на комунистите и всички трудещи се същността на решенията, на линията и политиката на партията, да ги мобилизират, и организират за изпълнение на решенията, за претворяването им в реални конкретни дела.

Активността на партийните органи и организации зависи от много фактори: марксистко-ленинската зрелост на комунистите, организираността, дисциплината, чувството за отговорност, боеспособността и боеготовността на органите и организациите, развитието на критиката и самокритиката, ръководството на вишестоящите партийни органи, отношението на съответните административни и стопански органи и пр.

Активността като качество на партийните органи и организации произва всички страни на вътрешния им живот, на цялостната им ръководна дейност. Понякога в практическата дейност на отделни партийни органи и особено на отделни организации по-слабо се проявява това качество. В тези случаи е присто тяхната дейност да се характеризира с другата противоположна категория — пасивност, която е чужда на революционно-преобразуващата природа на комунистическата партия.

АНАЛИЗ И ОБОБЩЕНИЕ В ПАРТИЙНАТА ДЕЙНОСТ — основни методи на научното познание, същността на които се състои във фактическо или мислено разлагане до определена степен на изследвания обект с цел да се изучат съставните му части и обратното им съединяване с оглед да се получи знание за взаимодействието на частите в тяхната цялост. Тези операции обикновено се извършват върху някакъв модел (реален, математически, мислим), който поради сходството си в определено отношение с изучавания обект дава възможност получено знание да бъде разпространено и върху последния. Според характера на обекта и целите на изследването разчленяването достига различна дълбочина и обхваща различни пластове (равнища). Във всички случаи задачата е да се установят елементите на обекта, тяхната роля във функционирането и изменението на обекта. Но функциите на елементите не могат да бъдат установени, ако не се проследи тяхното взаимодействие, ако не се разкрият различните структури и генетически равнища на обекта, което означава съединяване на елементите в едно цяло. По този начин те са два взаимно предполагащи се момента на единния познавателен процес — единият не съществува без другия. Процедурата е успешна, ако изследователят успее да изолира външните, несъществените, случайните елементи и структури и установи съществените, изразяващи закономерни връзки и отношения, потвърдени от продължителни наблюдения и от практическата дейност, осъществявана върху основата на предвиждания и прогнози за «поведението» на обекта. Като познавателни методи а. и о. винаги се използват в единство с други методи на познанието.

А. и о. в партийната дейност могат да бъдат насочени както към вътрешнопартийния живот, така и към социални системи извън партията.

Технологията на анализа и приемане на решения по основните проблеми в партийната дейност е разработена от др. Тодор Живков в речта му пред Пленума на ОК на БКП — Бургас (1982 г.)

Анализът на партийната дейност изисква да се улови и отрази правилно диалектиката на общото и отделното, на партийната линия и политика и тяхната конкретизация във всяка партийна организация. Като научен метод в партийната дейност анализът и обобщението допринасят за повишаване

Апел на партията

научността, качеството и ефективността на партийната дейност, за засилване на нейната революционна и преобразуваща роля.

АПЕЛ НА ПАРТИЯТА — призив, обръщение, отправен към партийните членове, отделна социална група, към всички трудещи се и народа по повод на определено събитие с цел да се предизвика активна, действена реакция за реализация на съдържащия се в апела замисъл. Всички органи на партията, като се започне от конгреса и се стигне до първичната партийна организация, могат да отправят апели по различни поводи. В съвременните условия най-често се апелира за изпълнение и преизпълнение на плановете за социално-икономическото развитие на страната, за висока обществена производителност на труда и за високо качество на продукцията, за създаване на образцова социалистическа организация на труда, за разгаряне на социалистическото съревнование, за строг режим на икономии и т. н. Може да има писмена или устна форма.

АПРИЛСКА ЛИНИЯ НА БКП — обективно обосновани теоретически положения и политически решения, които формират политическия курс, утвърден от Априлския пленум на ЦК на БКП от 1956 г., развит и обогатен от следващите партийни конгреси и пленуми.

Като отчете историческото значение на априлския пленум за развитието на партията и страната Дванадесетият конгрес прие специална резолюция във връзка с двадесет и петата годишнина от неговото провеждане. В нея се отбелязва, че априлската линия е пряко историческо продължение и същевременно плодотворно развитие на най-драгоценните традиции и добродетели от Благоевския и Димитровския период в нашата партия, творческо използване на огромния положителен опит на КПСС, на другите марксистко-ленински партии, на цялото международно комунистическо и работническо движение (Вж. Дванадесети конгрес на БКП. Доклади и решения, с. 133).

Априлската линия е последователно и творческо приложение на марксистко-ленинската теория и политика в условията на съвременна социалистическа България.

Априлската линия на БКП — това е марксизмът-ленинизмът в действие при специфичните условия на нашата страна, живото единство и взаимодействие между творчески развива-

Априлска линия на БКП

щата се теория на научния социализъм и конкретната общественосторическа практика на работническата класа и широките народни маси в борбата за изграждането и развитието на социализма у нас.

Априлската линия — това е ленинската генерална линия на БКП през периода на завършването на прехода от капитализма към социализма, в условията на победилния социализъм, в борбата за изграждане на развито социалистическо общество и постепенно преминаване към строителството на комунизма в НР България. (Вж. пак там.)

Априлският пленум като осъди чуждия на марксизма-ленинизма култ към личността възстанови напълно ленинските принципи и норми в партийния живот и ръководната дейност на партията, създаде условия да се ликвидира субективизмът в политиката на партията и тя да се приведе в съответствие с обективните закономерности на социализма. Ликвидира догматизма, доктринерството и откъснатостта на идеологическата работа от живота, даде мощен тласък на творческото развитие на марксистко-ленинската теория и научното осветляване на основните проблеми и перспективи на общественото развитие, създаде условия да се изработи програмата на партията за изграждане на развитото социалистическо общество в България. Априлският пленум откри пътя за ускорено икономическо развитие на България като страна с модерна, съвременна промишленост и високо концентрирано, механизирано и специализирано селско стопанство.

Годишите след Априлския пленум са забележителни с издигане ръководната роля на партията и дълбоко преустройство на вътрешнопартийния живот и методите на ръководство. С последователност и настойчивост ЦК на партията създаде творческа обстановка в партията и страната, сплоти партийните кадри от различни поколения на основата на партийната политика, разви и обогати ленинските принципи и норми на работа във всички области на партийния и държавния живот. Развитието на колективността и вътрешнопартийната демокрация, на критиката и самокритиката, приемствеността и обновяването на ръководните кадри станаха неотменни норми на партийния живот и бяха затвърдени в партийния Устав и партийната програма.

Последователното провеждане на априлската линия доведе до значителни постижения — подобряване стила и мето-

Атеистично възпитание

дите на партийната работа, по-нататъшното утвърждаване на научния подход в партийната работа, разширяване връзките с масите и издигане колективността в ръководството и внедряване на общественото начало в управлението, утвърждаване на нови форми на организация и ръководство на селското стопанство, културния фронт, икономиката, външната политика и други области.

Формирането и неотклонното провеждане на априлската линия е колективно дело на ЦК и цялата партия. Но в нейното творческо развитие и практическо осъществяване изключителни са личните заслуги и личният принос на генералния секретар на ЦК на БКП другаря Тодор Живков. Априлската линия и в политическо, и в теоретическо, и в практическо отношение е неделимо свързана с неговата личност и революционно дело. В борбата за формирането и осъществяването на априлския курс другаря Тодор Живков се утвърди още повече като верен син на народа, крупен теоретик и всепризнат политически лидер на БКП, като виден и уважаван деец на международното комунистическо движение, като достоен продължител на великото дело на Димитър Благоев и Георги Димитров.

АТЕИСТИЧНО ВЪЗПИТАНИЕ — съставна част на комунистическото възпитание, преустройство облика на определени хора, на техния светоглед, характер, привички, интереси за преодоляване религиозни догми в процеса и върху основата на дейността им, на изменението на социалните им връзки и отношения; а също така целенасочено въздействие върху всички трудещи се за формиране у тях на научно-материалистичен светоглед, на атеистична убеденост.

Основно съдържание на атеистичното възпитание е разпространението на научни знания за природата, обществото, човека и религията, разкриване на нейната същност, произход и социални корени, нейната противоположност на науката и несъвместимост с комунистическата идеология. Научна основа на атеистичното възпитание е марксизмът-ленинизмът, а обективната необходимост от този вид възпитание се обуславя от формирането на новия човек, процес неразривно свързан с преодоляването в съзнанието и в поведението на хората отживелици от миналото, в т. ч. и на религиозните отживелици.

В идейновъзпитателната практика се използват различни

форми, средства и методи на атеистично възпитание — възпитанието на децата и юношите в семейството, научно-атеистичната пропаганда на средствата за масова информация, на марксистко-ленинската просвета, на лекционната пропаганда, на масово-политическата работа, на различните видове изкуство и културно-масовата работа, внедряването на социалистическите граждански ритуали, обреди и празници — които поотделно и в съвкупност, в една или друга степен, по един или друг начин въздействуват върху разума и чувствата на човека.

В системата на атеистичното възпитание особено място заемат индивидуалиният подход и индивидуалната работа с вярващите, като се има предвид конкретната микросреда на техния всекидневен живот, отчитането на социално-демографските и психологическите им особености, степента на религиозност и своеобразието на религиозните мотиви. Главният метод на въздействие в атеистичното възпитание е методът на убеждението. Атеистичното възпитание се осъществява в най-тясна връзка и взаимодействие с идейно-политическото, трудовото, нравственото и естетическото възпитание.

Б

БЕЗУСЛОВНА ЗАДЪЛЖИТЕЛНОСТ НА РЕШЕНИЯТА НА ПО-ВИСШИТЕ ОРГАНИ ЗА ПО-НИЗШИТЕ — норма на партийен живот, записана в Устава на БКП, чрез която се реализират важни изисквания на демократическия централизъм като основен принцип в изграждането и в дейността на партията. Спазването на тази норма на практика означава насоките и съдържането на работа на по-низшите ръководни органи да се определят върху основата и в съответствие с решенията на по-висшите, безусловно и в определения срок да се изпълняват решенията, които са конкретно адресирани към определен по-низши органи.

Боееспособност

Безусловната задължителност на решенията отразява и изразява централистичното начало в организацията и ръководството на партийната дейност. В тази норма намира израз същностната характеристика на партията като цялостен политически организъм. В безусловно задължителната сила на решенията на висшестоящите органи се проявява и се осигурява обективната необходимост от централизирано ръководство и дисциплина в партията. Задължителната сила на решенията за по-низшите органи произтича не само и не толкова от мястото, което имат в партийната структура, а главно от качеството на по-висшите органи като изразители на волята на по-голяма маса партийни членове, на волята на цялата партия.

Задължителната сила на решенията на по-висшите органи не се декретира административно, комунистите се подчиняват на тези решения съзнателно и доброволно, в името на единството на партията.

Безусловната задължителност на решенията на по-висшите органи не означава механично изпълнение на тези решения и следователно не изключва, а предполага творчески подход и инициатива при тяхното изпълнение, но в пределите на тяхната същност.

БОЕСПОСОБНОСТ НА ПЪРВИЧНАТА ПАРТИЙНА ОРГАНИЗАЦИЯ — реалните политически, организационни, идейни, психологически и други възможности на първичната партийна организация за решаване на основните ѝ задачи, за нейното проявление като ръководно политическо ядро на трудовия колектив и първообраз на неговото бъдещо състояние. Боееспособността на различните партийни организации не може да бъде еднаква. Това се обяснява с различията на количеството и качеството на членския състав, традициите, създадените личностни взаимоотношения, качеството на ръководството, с влиянието на условията, в които работи. Не остава постоянна и боееспособността на една и съща партийна организация. В различните исторически условия тя или се увеличава или намалява, изпълнявайки различни функции в зависимост от икономическите и социално-политическите изменения в трудовите колективи, където действа. Въпреки че е подвижна, боееспособността във всеки конкретен момент се проявява в качествено и количествено отвошение като дос-

Буржоазна пропаганда

татъчно определена величина. Най-пълно боеспособността се проявява във влиянието и авторитета, в политическото ръководство на първичната партийна организация на трудовия, социалния и идейния живот на колективите. По своята структура боеспособността на първичната партийна организация е система от политически, социални, организационни, морално-волеви, идейни и други фактори, формирането и съвкупното използване на които прави възможно реализацията на основните ѝ функции. Основа на боеспособността на първичната партийна организация е научнообоснованата, реалистична и съобразена с коренните интереси на работническата класа и трудещите се, с възможностите на страната политика на партията. Политиката формира боеспособността преди всичко по пътя на създаване благоприятни политически условия за сближаване на първичните партийни организации с трудещите се. Социалният фактор намира израз в правилното отразяване на социалната структура на трудовия колектив в състава на партийната организация. Колкото по-пълно и качествено са представени в състава на партийната организация различните социални групи, професии, специалности, толкова по-добре ще се изяснява нейната сила и боеспособност, ще се разширява влиянието ѝ. Като елемент на боеспособността организационният фактор изразява силата на организационните връзки, единството на думи и дела, решения и действия, целеустремеността, дисциплината, готовността за единдействие. В морално-волевия фактор се включват равнището на взаимното опознаване между членовете на партийната организация, степента на общуване между тях, взаимното им доверие, съвместимостта, личният пример в професията и обществения живот. Голямо значение за боеспособността има идейният фактор, намиращ израз в идеологическата активност на партийната организация, марксистко-ленинската подготовка на членовете, свързаността на пропагандата и агитацията с живота на колективите, настъпателната борба с буржоазната пропаганда и остатъците от стари идеи, нрави и обичаи в съзнанието и поведението на трудещите се.

БУРЖОАЗНА ПРОПАГАНДА — вид идеологическа дейност на буржоазията, основаваща се на определена система от методи и средства за устно и печатно разясняване, разпростра-

Буржоазна пропаганда

няване и внедряване на буржоазни идеи и теории, на политиката на буржоазните партии, държавни органи и организации. Буржоазна пропаганда се осъществява както от политически органи, организации и институти, така и от държавни учреждения и от отделни лица. Главни средства за буржоазна пропаганда са: *печатът* (вестници, списания, книги, обръщения, манифести, програми и др.), *радиото*, *телевизията*, *киното* и другите форми за масова информация, *устната пропаганда* (речи, лекции, доклади, беседи, изявиления и др.). Буржоазната пропаганда се стреми да утвърждава буржоазния начин на живот, защитава капиталистическия обществен държавен строй.

Характерът на буржоазната пропаганда зависи от характера на класовата борба и социалната роля на буржоазията в хода на общественно-историческото развитие. Пропагандата на империалистическата буржоазия в наше време се отличава със своя милитаристически характер, антикомунизъм, антисъветизъм и антихуманизъм. За постигане на свои цели тя често се опира на национализма, верския фанатизъм и космополитизма. Независимо от обстоятелството, че на съвременния етап съществуват различия и противоречия между различните слоеве на буржоазията — едра, средна и дребна, — общото между тях е, че те противостоят на наемния труд, и са заинтересовани от запазването на обществения и държавния строй на капитализма. Въпреки че трябва да се прилага диференциран подход към оценяването и борбата срещу пропагандата на едрата, средната и дребната буржоазия, то тази пропаганда по своята най-дълбока същност не носи научен характер, в по-голяма или по-малка степен е насочена срещу международното работническо и комунистическо движение, срещу страните на реалния социализъм. Поради това стратегията и тактиката на борбата срещу буржоазната пропаганда трябва да се основава на научен анализ на фактите и да се води настъпателно, непрекъснато и безкомпромисно. «Наша първостепенна постоянна задача и запред си остава аргументираната и непримирима борба с буржоазната идеология и буржоазната пропаганда, с десните и «левите» отстъпления от марксизма-ленинизма в теорията и практиката. (Т. Живков, Отчет на Централния комитет на Българската комунистическа партия пред Дванадесетия конгрес и предстоящите задачи. С., 1981, с. 128.)

БЪЛГАРСКА КОМУНИСТИЧЕСКА ПАРТИЯ (БКП) — челик отряд на работническата класа и всепризнат ръководител на народа в борбата за социализъм и комунизъм в Народна република България. Тя е висша форма на политическа организация на работническата класа, ръководна и направляваща сила на социалистическото общество. Обединява на доброволни начала най-съзнателната част на работническата класа, селскостопанските труженници и народната интелигенция. Във всеотдавателната си дейност партията се ръководи неизменно от марксистко-ленинското учение, от разработената въз основа на него програма за изграждане на развито социалистическо общество. БКП се гради и развива своята дейност върху принципа на демократическия централизъм, строго спазва ленинските норми на партиски живот и принципи на ръководство. Тя неотклонно прилага колективността в ръководството и метода на критиката и самокритиката, всеотдавателно развива вътрешнопартийната демокрация. Главно условие за силата и могъществото на БКП са неразривните ѝ връзки с работническата класа и всички трудещи се, нейното идейно и организационно единство и съзнателната железна дисциплина на комунистите. В партията не се търпят прояви на фракционност и груповщина. БКП е неделима част от международното комунистическо и работническо движение. Тя твърдо и непоколебимо се ръководи от изпитаните принципи на пролетарския интернационализъм и смята за свой висш дълг да съдействува за укрепване единството и сплотеността на международното комунистическо и работническо движение, да оказва всеотдавателна подкрепа на пролетариата и демократичните сили в света, на движението за национално и социално освобождение, да развива постоянно братските си връзки с другите комунистически и работнически партии и особено с великата Комунистическа партия на Съветския съюз — авангард на световното комунистическо движение.

Българската комунистическа партия като марксистка партия води началото си от Бузлуджанския конгрес — 1891 година. Тя води дългогодишна самоотвержена борба за внедряване на социалистическите идеи сред работническата класа, за организиране на нейните класови битки. Тя се бори непримиримо с буржоазната и дребнобуржоазната идеология, против опитите за загнезждане на опортюнизма в нея

Българска комунистическа партия

ните среди и през 1903 г. очиства своите редове от «общоделците» Вярна на марксизма и на пролетарския интернационализъм, тя воюва последователно против опортюнизма и реформизма на международната арена. Партията осъжда решително измяната на Втория интернационал, скъсва с него и провежда последователна борба против социалшовинизма в международното работническо движение. Тя посреща възторжено Великата октомврийска социалистическа революция и застава безрезервно на страната на братската руска работническа класа, на страната на Ленин и Болшевишката партия.

Под влияние на Великата октомврийска социалистическа революция партията на тесните социалисти, възприсла идеите на ленинизма, става като цяло една от партиите-съоснователки на Третия, Комунистическия интернационал, преименува се през 1919 г. в Българска комунистическа партия (тесни социалисти) и се насочва към всеобща подготовка на трудещите се за извършване на социалистическа революция в България. Преломен момент в живота на партията и на страната е героичното антифашистко въстание от септември 1923 година. Учейки се непрестанно от Комунистическата партия на Съветския съюз и въз основа на своя собствен опит, Българската комунистическа партия се преобразува и израспа като боева и закалена марксистко-ленинска партия, създаде и възглави съюза на работническата класа и селяните за борба против капиталистическото господство. През годините между двете световни войни Българската комунистическа партия окончателно се утвърди като единствен ръководител на работническата класа, пуска дълбоки корени и в селата, изгради единния фронт с демократичните и прогресивни сили и движения, разшири и укрепил работническо-селския съюз, спечели за делото на комунизма широки кръгове на народната интеллигенция. Тя сплоти, организира и вдигна на въоръжена борба работническата класа, антифашистките и демократичните сили, широките народни маси, които под ръководството на партията и с решаващата помощ на Съветската армия-освободителка пометоха монархо-фашисткия режим, установиха на 9 септември 1944 г. властта на народната демокрация и откриха ерата на социалистическото развитие на България.

След социалистическата революция партията успешно ръководи борбата за укрепване на народната власт, участието

Българска комунистическа партия

на българския народ във войната за окончателния разгром на фашистка Германия, както и социалистическото преустройство на страната. Петият конгрес на партията (1948 г.) разработи под ръководството на Георги Димитров програмните задачи за периода на прехода от капитализма към социализма, за победата на социалистическия обществен строй. Особено важна роля за развитието на партията има Априлският пленум на ЦК на БКП (1956 г.), който напълно възстанови ленинските принципи на ръководство и норми на партиен живот, постави изцяло съзидателната работа на партията в съответствие с изискванията на обективните закони на общественото развитие, осигури условия за широко разгръщане на творческата инициатива и енергията на партията и народа. Седмият (1958 г.), Осмият (1962 г.), и Девятият (1966 г.) конгрес на Българската комунистическа партия са важни етапи в борбата на партията за по-нататъшното изграждане на материално-техническата база на социализма и за усъвършенствувание на социалистическите обществени отношения. Юлският пленум (1968 г.) и последвалите го пленуми на ЦК на БКП изиграват голяма роля в борбата на партията за усъвършенствувание на системата на социално управление и за разгръщане на социалистическата демокрация, както и за повишаване на ръководната роля на партията. Нов етап в развитието на партията и страната бележи Десетият (1971 г.) конгрес, който прие нова партийна програма, ориентирана към реализирането на главната непосредствена историческа задача — изграждането на развито социалистическо общество в България. Единадесетият (1976 г.) конгрес на БКП съсредоточи вниманието на партията и народа върху проблемите за издигане качеството и ефективността от всички обществени дейности. Изпълнението на неговите решения и на решенията на последвалите го Национална партийна конференция (1978 г.) и пленуми на ЦК на БКП способствуват за по-пълно оползотворяване на създадената мощна материално-техническа база, за отстраняване на слабостите в работата и за издигане ролята на субективния фактор в борбата за осъществяване на стратегическия девиз на конгреса за висока ефективност и високо качество.

Нов етап в развитието на партията и страната бележи Дванадесетият конгрес (1981). Той не само направи равностепенна на изпълнението на решенията, приети от Единаде-

Български земеделски народен съюз

сетия конгрес, по обхваща цялото десетилетие от утвърждаването на Програмата на партията и начерта основните задачи за периода до 1985 г., и насоките на нашето развитие за цяло десетилетие напред, т. е. до 1990 година. Това е голям мащаб, мащаб исторически. След едно десетилетие борба за изпълнение на Програмата на партията Дванадесетият конгрес обсъди и реши новите икономически, политически, социални и идеологически проблеми, които стоят пред партията при по-нататъшното изграждане на базата и надстройката на зрялото социалистическо общество. Тези проблеми — за собствената материално-техническа база на зрелия социализъм, за ефективната концентрация и специализация на производството, за собственика и стопанина на социалистическата собственост, за развитието на политическата система и социалистическия демократизъм, за жизненото равнище, за по-нататъшно издигане ръководната роля на партията — имат принципно, теоретическо значение и ще дават дълбоко отражение в цялата практическа работа през следващия период.

БЪЛГАРСКИ ЗЕМЕДЕЛСКИ НАРОДЕН СЪЮЗ (БЗНС) — политическа организация на част от селяните-кооператори в България, която участва в изграждането на социализма в братски съюз с Българската комунистическа партия.

БЗНС се създава в края на XIX в. в резултат на подолството на селските маси от лихварския капитал и данъчния гнет на буржоазната държава. Учредителният конгрес в Плевен на 28—31 декември 1899 г. оформя БЗНС като професионално-просветителска селска организация. На Седмия конгрес (1905) БЗНС приема съсловна политическа програма, разработена от Ал. Стамболийски.

През всички периоди от развитието на БЗНС основната му членска маса са бедните и средните селяни, но поради съловния принцип в изграждането на организацията в редовете ѝ влизат и богати селяни. Затова още от създаването на Съюза започват да действуват две тенденции: прогресивна, израз на интересите на трудещите се селски маси, и реакционна, под натиска на богатите селяни. Най-ярък изразител на прогресивното течение в БЗНС е Ал. Стамболийски. Под негово ръководство прогресивните сили на БЗНС участвуват в борбата против Първата световна война, посрещат с

Български земеделски народен съюз

радост победата на Великата октомврийска социалистическа революция, участвуват във Войнишкото въстание през 1918 година.

След Първата световна война Ал. Стамболийски разработва по-пълно сълсвната идеология на БЗНС. През март 1920 г. Съюзът съставя свое хомогенно правителство, което провежда редица демократични реформи. Правителството на БЗНС води външна политика на мирно сътрудничество с всички страни включително и със Съветска Русия.

Засегнати от реформите на БЗНС и страхувайки се от растящото революционизиране на трудещите се от градове и села, монархът и реакционните сили извършват военнo-фашистки преврат на 9 юни 1923 г. Събарянето на земеделското правителство от власт доказва правилността на марксистко-ленинското положение, че селяните не са в състояние сами да задържат за дълго време властта в свои ръце без съюз и ръководство на работническата класа.

Извлекли поука от поражението, левите сили в БЗНС приемат предложението на ЦК на БКП за изграждане на единен фронт за борба за сваляне на фашисткото правителство и за установяване на работническо-селска власт. През Септемврийското антифашистко въстание 1923 г. с общо пролятата кръв на комунисти и сдружени земеделци се слагат основите на бойния съюз между БКП и БЗНС.

Борческите сили на БЗНС участвуват в борбите на Народния фронт (1936—1938), в изграждането на Отечествения фронт (1942—1944) и във въоръжената борба на българския народ против хитлеристките окупатори и монархо-фашистката диктатура. След 9 септември 1944 г. те дават принос в укрепване на народнодемократичната власт. Проникналите в неговите редове агенти на международния империализъм и на свалената от власт буржоазна класа, правят опити да наложат реакционен курс на Съюза, да разедният работниците и селяните, комунистите и сдружените земеделци. Борческите сили на БЗНС, истински последователи на Ал. Стамболийски, начело с Георги Трайков водят решителна борба против реакционерите.

Двадесет и седмият конгрес на БЗНС през 1947 г. приема за програмна цел на Съюза изграждането на социализма в нашата страна. Върховният съвет на БЗНС през 1948 г. отхвърля съсловния принцип и решава БЗНС да се преустрои

Български професионални съюзи

като класова политическа организация и трудещите се селяни, признава исторически паложилата се ръководна роля на БКП в нова България.

В изпълнение на тези решения БЗНС укрепва политически и организационно, води широка дейност за възпитаване на своите членове в социалистически дух, за включването им в ТКЗС.

Историческа роля БЗНС да заеме своето място като съюзник на БКП в строителството на социализма изигра Априлският пленум на ЦК на БКП от 1956 г. и формираната от партията априлска генерална линия, за което най-голяма заслуга има генералният секретар на ЦК на БКП другарят Тодор Живков. Тя даде възможност на БЗНС като съюзник на партията да участва в изграждането на развито социалистическо общество в нашата страна.

Тридесет и вторият конгрес на БЗНС (1972 г.) възприе програмата на БКП за изграждането на зрелия социализъм и обогати идейните възгледи на БЗНС. Тридесет и третият и Тридесет и четвъртият конгрес на БЗНС (1976 и 1981 г.) в духа на решенията на Единадесетия и Дванадесетия конгрес на БКП разработиха задачите на Съюза в борбата за реализиране на седмия и осмия петгодишен план.

БЗНС активно участва във формирането и реализирането на международната миролюбива политика на НР България. Той внесе и внесе свой принос за осъществяване на курса за всеобщо сближаване между НР България и СССР, за укрепване сътрудничеството на нашата страна с другите братски социалистически държави.

През 1982 г. БЗНС поддържа връзки с повече от 105 селски и сродни демократични партии и организации от всички континенти на света.

Върховен орган на БЗНС е конгресът, който избира Управителен съвет, а той от своята среда — Постоянно присъствие. Между конгресите при нужда се свиква Върховен съюзен съвет, чиито решения са задължителни за съюзните членове и подлежат на одобрение от конгреса. В съответствие с административното делене на страната се изграждат окръжни, общински и местни дружби.

БЪЛГАРСКИ ПРОФЕСИОНАЛНИ СЪЮЗИ — масова, самостоятелна обществено-политическа организация на работничес-

Български професионални съюзи

ката класа, служителите и другите трудещи се, организирани на доброволни начала без разлика на политическа принадлежност, националност, раса, пол и религиозни убеждения. Мощна съзидателна сила в строителството на социализма, масова школа за комунизъм.

БПС са изградени върху принципа на демократическия централизъм. Върховен ръководен орган е конгресът, а между конгресите — Централния съвет (ЦС). Между пленумите на ЦС работата на БПС се ръководи от Бюро и Секретариат на ЦС.

Основна организационна единица са първичните профорганизации. БПС са създадени на основата на отраслово-производствения, съчетан с териториалния принцип. Отделните отраслови профсъюзи са обединени в единици Български професионални съюзи. Те осъществяват дейността си под политическото ръководство на БКП. В процеса на формиране на социалната еднородност на обществото БПС все по-пълно се превръщат от най-масова обща организация на работническата класа във всеобхватна организация на всички трудещи се.

Професионални организации на работниците — «синдикатите» — възникват у нас в началото на 80-те години най-напред сред печатарските работници. През първото десетилетие на ХХ век напълно се оформят две течения в българското профсъюзно движение — революционно и реформистко. По инициатива на БРСДП (т. с.) през 1904 г. революционните профсъюзи и смесени синдикати се обединяват в Общ работнически синдикален съюз (ОРСС). Негови основни принципи са непримирима класова борба и тесни идейни и организационни връзки с революционната марксистка партия.

Още в зората на развитието на работническото движение в България създателят и вождът на БКП Димитър Благоев отхвърля тезата на опортюнистите — широките социалисти, за създаване на независими от партията профсъюзи. Борбата на партията с широките социалисти, анархолибералите и други опортюнистически елементи срещу техните опити да се откъсне синдикалното движение от партията и да се тласне към трейдюнионисткия път имаше историческо значение за класовото възпитание на българската работническа класа, за укрепване на марксистката революционна партия и за ръководната роля на работническата класа в борбата срещу фашизма и капитализма.

Български професионални съюзи

Партията на българските комунисти и Общият работнически синдикален съюз, верни на борбата с опортюнизма, подкрепят инициативата за създаване на революционен синдикален интернационал (Профинтерн). ОРСС чрез своя делегация взема участие през юли 1921 г. в учредяването на Профинтерна, възприема неговите принципи и разгръща широка дейност за единство на работническата класа на Балканите и в света. За високия авторитет на българските революционни профсъюзи свидетелствува и избирането на Г. Димитров за член на ръководството на Профинтерна.

С установяване на фашистката диктатура в България (1923 г.) се ликвидират всички революционни работнически организации. БКП, като съчетава легалната и нелегалната борба на работническата класа, през 1925 г. създава Независимите работнически професионални съюзи (НРПС). Новите профорганизации водят борба за профсъюзно единство и за защита на непосредствените интереси на трудещите се. В условията на икономическата криза (1929—1933 г.) те вземат активно участие в организирането на големите стачки на текстилците, тютюноработниците и др. За работа в средата на реформистките и казюинните организации на учителите, железничарите, телеграфо-пощенците, лекарите и др. се създава от БКП Революционната профопозиция (РПО). След създаването (в средата на 30-те години) от фашистките правителства на държавни казюинни професионални организации и обединяването им в Български работнически съюз (БРС) в края на 1936 г. НРПС преустановяват своето съществуване. Кадрите и членовете на революционните профсъюзни организации под ръководството на БКП започват да работят сред работниците и служещите, организирани в БРС, и провеждат класова линия и политика в борбата срещу фашизма.

С победата на Деветосептемврийското въстание 1944 г. се създават масови профсъюзи, които през 1945 г. се обединяват в Общ работнически професионален съюз (ОРПС).

След V конгрес на БКП професионалните съюзи са един от основните фактори в борбата на работническата класа за изграждането на социалистическото общество. Те играят важна роля като инициатори на разнообразни почини и организатори на социалистическото съревнование, за изпълнение петгодишните планове, за масово изучаване и прилагане

Български професионални съюзи

съветския и челния наш опит, за защита законните интереси на работническата класа и трудещите се.

След Априлския пленум (1956 г.) се издига ролята на професионалните съюзи за повишаване общественно-политическата и трудовата активност на работниците и служещите в управлението на производството, в борбата за социалистически прогрес и развитието на социалистическата демокрация, за провеждане социалната политика на държавата за подобряване културно-битовите условия, спазване трудовото законодателство, подобряване възпитателната и културно-масовата работа.

Особено много нараства ролята на БПС в изграждането на развитото социалистическо общество. Техните задачи на настоящия етап ясно са определени в Програмата на партията, в решенията на конгресите на БКП, на пленумите на Централния комитет, в речта на другаря Тодор Живков пред Деветия конгрес на Българските професионални съюзи. «Профсъюзите в Народна република България се утвърдиха като изключително важно звено в нашата политическа система. Тяхната роля и значение нарастват още повече в периода, в който навлизаме след Дванадесетия конгрес на БКП и след Деветия конгрес на профсъюзите. Профсъюзите получават правото да организират дейността на трудовия колектив, на колективните органи на управление, да участвуват в разработването и осъществяването на техните решения. Те сега са едни от най-главните гаранتي за прилагане в живота на новия икономически подход и новия икономически механизъм» (Т. Живков. Дванадесетият конгрес на БКП и по-нататъшното изграждане на зрелия социализъм. С., 1982, с. 302—303).

Участието на БПС в социалистическото строителство зависи изключително много от партийното ръководство на профсъюзната работа, от системните грижи за разгръщане профсъюзната демокрация, за издигане на профсъюзните кадри от средата на работническата класа, за разгръщане самостоятелността на трудовите колективи и профсъюзните организации, за утвърждаване такива методи на работа и ръководство, които да съответствуват напълно на порасналата роля на работническата класа в социалистическото общество.

БПС играят важна роля в интернационалното възпитание на работническата класа и народа. Те поддържат връзки с

Бюджет

профсъюзите на над 110 страни, непрекъснато задълбочават своето сътрудничество с профсъюзите в СССР и другите социалистически страни, членуват в Световната федерация на профсъюзите и участвуват в нейната дейност. Активно се борят за развиване на международната работническа солидарност, за укрепване на мира и дружбата между народите.

БЮДЖЕТ НА ПАРТИЙНИТЕ ОРГАНИ И ОРГАНИЗАЦИИ — основен финансов план, баланс на паричните приходи и разходи на партийните органи и организации за определен период — тримесечие, шестмесечие и година. Той е насочен към материално осигуряване на партийно-политическата и организаторската работа. Бюджетът на партийните органи и организации определя източниците на партийните приходи, както и насоките за използването им. Основни източници на приходи на партийния бюджет са постъпленията от членския внос на комунистите, партийните предприятия и учреждения. Първичните партийни организации формират своя бюджет на основата на отстъпката от членския внос, която се прави в тяхна полза. Средствата им се съхраняват във влогова книжка на името на първичната партийна организация и се изразходват съгласно инструкцията на ЦК на БКП.

БЮРО НА ОКРЪЖЕН, ОБЩИНСКИ, РАЙОНЕН И ГРАДСКИ КОМИТЕТ НА БКП — избран орган за оперативно ръководство на съответния партнен комитет. В бюрото на комитета се избират секретари и съответно число членове и кандидат-членове. Бюрото на окръжния комитет на БКП се утвърждава от Централния комитет. За неговите секретари от Устава на партията се изисква да имат най-малко пет години партнен стаж. Общинските и градските комитети в малките селища и градове не избират бюра, а само секретари, за които се изисква да имат най-малко три години партнен стаж. Бюрата (секретарите) на общинските и градските комитети в малките градове се утвърждават от окръжния комитет на БКП.

БЮРО НА ПЪРВИЧНА ПАРТИЙНА ОРГАНИЗАЦИЯ — колективен орган, избран на отчетно-изборното събрание на ППО за водене на текущата ѝ работа. Избира се за една година в състав, определен от събранието. Бюро избира и пар-

Бюро на първична

тийна организация в състава на първичната партийна организация. Организация, която наброява до 10 души, избира само секретар и заместник-секретар. За секретарите на ППО, както и на организациите в състава на ППО, е задължително да имат партисен стаж най-малко една година. Те се утвърждават от съответното партийно ръководство (комитет, бюро).

В своята работа бюрото на ППО и на партийната организация в състава на ППО се ръководи от Програмата и Устава на партията, от решенията на конгресите, Централния, окръжния и другите комитети на партията, на събранията на организацията. То обсъжда и решава въпроси, които се отнасят до живота и дейността на партийната организация и трудовия колектив, контролира изпълнението им, предлага дневен ред за партийните събрания, план за работата на организацията, подготвя необходимите материали за обсъждане от събрането, утвърждава отговорниците на партийните групи, поддържа близка връзка с партийния комитет, под чийто непосредствено ръководство се намира организацията.

Работата на бюрото се разпределя между неговите членове, броят на които е съобразен с количествения и качествения състав на първичната организация, с условията и характера на труда в колектива, със знанията, опита и заостряността на комунистите. Това разпределение се обуславя от многообразието на вътрешния живот на ППО и нейните функции — политически, организаторски и идейновъзпитателни, а така също от конкретните задачи, стоящи за разрешенне пред съответния трудов колектив в материалната и духовната сфера, от необходимостта всеки член на партийното бюро да отговаря за определени проблеми, да работи за тяхното своевременно решаване и се отчита за изпълнението им пред бюрото или на събрание на организацията.

В

ВАСИЛ КОЛАРОВ ЗА ПАРТИЙНОТО СТРОИТЕЛСТВО (16. VII. 1877 г.—23. I. 1950) Виден деец на българското и международното революционно работническо движение, ръководител на БКП и на НРБ, публицист, изтъкнат учен, член на БАН, академик. «В течение на цели 50 години нашият скъп другар Коларов отдава без остатък всичките си сили и огромни способности на обществен и политически деятел. . . и на крупен държавник във вярна и предана служба на родината. Той заслужено се ползва с обичта и уважението не само на трудещите се у нас, но и на всички честни и прогресивни хора в нашата страна и далеч зад нейните предели.» (Поздравително писмо на Георги Димитров по случай 70-годишнината на Васил Коларов. В. Коларов. Избр. произв. Т. I, изд. БКП, 1954.) .

Прегърнал още от ранна възраст идеите на марксизма, Коларов става горещ пропагандист на научния социализъм и през 1897 г. създава социалдемократическа организация в Никопол, на която става секретар.

В борбата срещу общоделския опортюнизъм застава решително на страната на революционните марксисти начело с Д. Благоев. Навсякъде в своите статии, речи и изказвания В. Коларов отстоява марксистското схващане за партията като *революционен авангард на работническата класа* както в борбата против капитализма, така и в строителството на социализма. Силата на комунистическата партия той вижда в *нейното идейно и организационно единство*. В статиите «Партийният кризис», «Единство и самокритика», Годишен отчет на ЦК на БКП (т. с.), «Съдбините на комунизма в България» и др. В. Коларов развива много ценни мисли и дава оригинални постановки за единството на партията. Според него «същността на единството, неговата съдържателна страна, се изразява в тясната идейна връзка между членовете на партията, която праги възможно съществуването на партията като организъм *със своя мисъл и своя воля*» (Д. Благоев, Г. Димитров, В. Коларов за партийното единство и партийната дисциплина. С., 1958). Основа на идейното един-

ство в партията е нейната програма. Според Коларов това е първото условие за съществуване на партията. *«Една правилна социалистическа дейност е възможна само следвайки разумно и напълно теорията на нашата Програма»* (пак там, с. 253). Програмата на партията има не само агитационно, но и организационно значение. Тя не съдържа само исканията на партията, но и изразява принципите на организация, от които зависи нейната тактика.

Основен принцип, върху който се изгражда идейното и организационното единство на партията, В. Коларов вижда в *демократическия централизъм*. Той го определя като «вътрешен режим», който, от една страна, се основава върху участието на цялата партийна маса в изработването на партийната програма, в определянето на нейната политика и тактика и в избирането на партийните ръководства, а от друга — осигурява единството и сплотеността на партията в нейната практическа дейност. Конкретните проявления на демократическия централизъм са: критиката, изборността на партийните ръководства, равенството на партийните членове в правата и задълженията и в партийната дисциплина, т. е. подчинението на малцинството на решенията на мнозинството (вж. пак там, с. 264).

Дисциплината в партията е могъщ фактор за силата и боеспособността на партията и затова тя трябва да се пази като зениците на очите. Важно значение в това отношение В. Коларов отдава на *състава на партията* и на *теоретическата подготовка на партийните членове*. Васил Коларов дава марксистическа постановка и за диалектичното единство между демократизма и централизма в партията и тяхното конкретно проявление. Той посочва, че степента на приложението на демократическия централизъм се определя от *конкретните условия*, в които се намира партията, и от задачите, които тя има да решава. При нелегалност по-големият централизъм е жизнено важен за партията, а също и когато тя ръководи големи революционни движения. Когато обстановката е благоприятна и особено при изграждането на социалистическото общество, закономерно нараства нуждата от разширяването на демократизма.

Голямо внимание отделя В. Коларов в своите научни трудове и на проблема за връзките на партията с масите и тяхното непрекъснато разширяване и укрепване. Той води пос-

Ведомост

ледователна борба против откъснатостта на «левите сектанти» от масите и обосновава необходимостта партията да намира винаги подходящи форми и средства за работа сред широките трудещи се маси и на първо място сред работническата класа. В тази връзка той посочва активната роля, която играят партийните ядки като свързващо звено между партията и трудещите се.

Много от статите на В. Коларов са посветени на въпросите за единния фронт, за Отечествения фронт, на бойния съюз между Комунистическата партия и БЗНС, на профсъюзите и другите масови организации на трудещите се. И теоретически, и практически В. Коларов последователно се бори за утвърждаването и развитието на партията като интернационална организация.

ВЕДОМОСТ ЗА ПАРТИЙНИЯ ЧЛЕНСКИ ВНОС — документ за регистриране плащането на членския внос в партийните организации. Съдържа имената на членовете на партийната организация, размера на дохода и на членския внос, който те плащат поотделно за всеки месец и се подписват.

Ведомостите, както и приходо-разходните документи на партийните организации се пазят 5 години, след което се извършва проверка и се унищожават с протокол на съответната ревизионна комисия.

ВETERАНИ НА ПАРТИЯТА — дългогодишни и с определени заслуги членове на партията, които активно са участвували в борбата против фашизма и капитализма и в изграждането на социалистическото общество у нас. В навечерието на Дванадесетия конгрес на партията в различните партийни организации има над 1800 комунисти с 50-годишен партиен стаж. Комунистите-ветерани са изключително ценен капитал на партията. Те се ползват с почит и уважение сред комунистите и безпартийните. Партийните организации проявяват внимание и грижи към ветераните, а те според възможностите си продължават предано да работят за великото дело на партията.

ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ ПАРТИЙНИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ И ТЕХНИТЕ ЧЛЕНОВЕ — политически вид социално взаимодействие, чрез което се реализира голяма част от

Взаимодействие на партийното

вътрешнопартийните отношения и вътрешнопартийната дейност. Главна характерна особеност на това взаимодействие е единството, едиопосочността на мислите и действията, подчинени на общите партийни цели и задачи, в които не са изключени и диалектически противоречия.

Взаимодействието между партийните организации и техните членове се осъществява и регулира чрез ленинските принципи и норми на партисен живот и партийно ръководство. То е определено съдържателно и нормативно чрез функциите и задачите на различните партийни организации и чрез правата и задълженията на партийните членове, записани в Устава на партията. Може да се класифицира в зависимост от основните сфери на партийната дейност и да се разграничи в три групи: организационна, идеологическа и ръководно-политическа. В зависимост от участващите то бива: взаимодействие между партийни организации и членове, между членовете на партията, между партийни организации на различни равнища. Макар и обусловено от същността и ролята на комунистическата партия, взаимодействието между партийните организации и членовете е целенасочено регулиран и управляем процес. Партийните органи полагат системни усилия за разгръщане и усъвършенствуване на това взаимодействие с цел ефективно да се реализират партийната политика и саморазвитието на партията като жив политически организъм.

ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ НА ПАРТИЙНОТО СТРОИТЕЛСТВО С ДРУГИТЕ ОБЩЕСТВЕНИ НАУКИ — процес на взаимно пряко и косвено влияние между науката партийно строителство и другите науки. Взаимодействието се извършва на всички равнища: на теорията (закопи, закономерности, категории), на обектите и предметите на науките, на методологията (принципи, методи), на праксеология (прилагане, внедряване). Партийното строителство е обществена теоретична наука. В рамките на комплекса обществознание тя се намира в постоянно взаимодействие и под непрекъснатото влияние на марксистко-ленинското учение, на философските, социологическите, икономическите и държавноправните знания. Тя активно използва знанията и методите на науките за човека и мисленето — психология, педагогика, етика, естетика, логика, математика, гносеология, наукознание. Другите нау-

Взаимоотношения между маса

ки въоръжават партийното строителство със знания и методи, идеи и постановки, които му позволяват да прави анализ, да осмисля партийната практика, да уточнява, обогатява и развива своята проблематика и категории, да проверява качеството и ефективността на използваните познавателни методи, да прониква все по-дълбоко в законите и закономерностите на ръководната дейност и вътрешния живот на партията, в механизма на тяхното проявление, действие и практическо използване. Партийното строителство не само изпитва влияние от страна на другите науки. На свой ред неговите частнонаучни изследвания оказват определено положително въздействие върху тяхното разширяване и уточняване. Обобщенията на партийното строителство за ръководната дейност на партията и нейния вътрешен живот са богат фактически материал, от който се правят по-широки теоретически и практически изводи.

ВЗАИМООТНОШЕНИЯ МЕЖДУ МАСА—КЛАСА—ПАРТИЯ—РЪКОВОДИТЕЛИ — органическата връзка и неделимото единство на комунистическата партия и нейните ръководители с работническата класа, с широките трудещи се маси. В. И. Ленин разкрил същността на тези взаимоотношения по следния начин: «В авангарда и на най-масовите обществени движения стоят определени класи или слоеве на народа. Борбата на класите се ръководи от представляващата го партия или определена социално-политическа група хора. Партиите на свой ред се възглавяват от ръководители, вождове» (Съч. т. 31, с. 26).

Характерът на взаимоотношенията в системата маса—класа—партия—ръководители се определя от мястото и значението на работническата класа и нейния политически авангард като основна и водеща сила в осъществяване на решаващата роля на народните маси в историческото развитие на съвременния етап.

От гледна точка на партийното строителство в структурен план в тази система се разграничават взаимоотношенията: партия—класа, партия—маса, партия—ръководители. Партията е предел, съзнателен, организиран отряд на работническата класа, неин политически авангард, а работническата класа е главната социална база и опора на партията. Взаимоотношението партия—маса изразява качествена характеристика

Взаимоотношения между БКП и КПСС

на партията като въплъщение на връзките на авангарда с широките народни маси. Комунистическата партия е колективен организатор и вожд не само на работническата класа, но и на народните маси. Партията излъчва своите ръководители от средата на най-подготвените, опитните и предани свои дейци, които са нейни пълномощници в организацията и ръководството на партийната дейност и във връзките ѝ с други партии, организации и движения. Партийните ръководители са органическа част от партията, която не стои над нея.

От характера и съдържанието на взаимоотношенията между ръководители, партия, класа и маса зависи правилното функциониране в цялата система на социалистическото общество.

В огъня на десетилетните битки против фашизма и капитализма и в борбата за построяването на социализма у нас се изгради здраво и нерушимо единство между ръководители—партия—класа—народ. Това единство е наше неопенимо историческо завоевание и партията и напред ще смята за свое основно задължение свято да го пази и непрекъснато да го укрепва. (Т. Живков. Отчет на Централния комитет на Българската комунистическа партия пред Дванадесетия конгрес и предстоящите задачи. С., 1981, с. 116—117.)

ВЗАИМООТНОШЕНИЯ МЕЖДУ БКП И КПСС — двустранни връзки между двете братски партии, характеризиращи се с едниомислие и съгласувано еднодействие във всички области на живота. Както всички марксистко-ленински партии от социалистическите страни БКП и КПСС гледат своите взаимоотношения върху основата на марксизма-ленинизма и социалистическия интернационализъм. В техните взаимоотношения важно място имат и исторически сложилите се фактори — освобождението на България от османско робство, близките връзки между руското и българското работническо движение и ролята на Димитър Благоев като съединително звено между тях. Изключително значение има и обстоятелството, че създадената от Д. Благоев революционно-марксистка партия на тесните социалисти се развива на основите на класовата борба и интернационализма като родствена и най-близка до партията на Ленин по време на Втория интернационал. Огромно значение за взаимоотно-

Взаимоотношения между БКП и КПСС

шенията на БКП и КПСС има възторженото посрещане от партията на тесните социалисти на Великата октомврийска социалистическа революция, възприемането от нея на принципите на ленинизма и преминаването ѝ като цяло към Третия, комунистически интернационал. Творческото усвояване на опита на КПСС, на ленинската стратегия и тактика от БКП има огромно значение за ленинизацията на БКП и за израстването ѝ като партия от нов тип. Солндарността на КПСС с борбата на българската работническа класа след антифашисткото Септемврийско въстание спаси от гибел хиляди български комунисти. Огромните грижи на КПСС за българската революционна емиграция в СССР начело с Георги Димитров и Васил Коларов ускори процес на ленинизацията на БКП. Решаващата роля на Съветската армия за освобождението на България от фашизма, а също и всестранината помощ на СССР за социалистическата индустриализация, за преустройството на селското стопанство и за осъществяването на дълбока културна революция имат огромно значение за победата на социалистическия строй в България и за по-нататъшното укрепване на взаимоотношенията между БКП и КПСС на основата на социалистическия интернационализъм.

За по-нататъшното укрепване на всестраниното сътрудничество между БКП и КПСС влияе и последователната единна интернационална политика на двете братски партии в трите главни направления на обогатяване на интернационализма — по-нататъшното укрепване единството на световната социалистическа общност и усъвършенствването на международните отношения между социалистическите страни, съвместните усилия за укрепване единството на световното комунистическо движение и борбата срещу ревизионизма и антисъветизма.

БКП винаги е подчертавала значението на осъществената на практика в СССР проверка на общите закономерности на изграждането на социалистическото общество. БКП винаги е считала и счита, че най-широкото творческо използване на опита на КПСС в социалистическото строителство ни помага да решаваме задачите на социалистическото преобразуване на България по-бързо и успешно без лутания и при най-рационално използване на нашите революционни традиции и реални възможности.

Взаимоотношения между БКП и КПСС

Сътрудничеството между БКП и КПСС се улеснява и от действието на обективната закономерност за постепенно изравняване на социалистическите страни и неотклонното сближаване на тяхната икономка, политическа структура и култура. Това сближаване води до решаване на общи задачи в областта на икономката, в разгръщането на социалистическата демокрация, в задълбочаването на културната революция и във формирането на интернационалната социалистическа култура.

Взаимоотношенията между БКП и КПСС се задълбочават и поради това, че по силата на растящата интеграция и изграждането с общи усилия на крупни съвместни предприятия на територията на СССР се трудят голям брой български комунисти. Техните партийни организации работят заедно със съветските комунисти за изпълнение на общи задачи, постоянно общуват с тях и обменят ценен партнен опит, укрепват дружбата между двете партии и двата народа.

За по-нататъшното укрепване на взаимоотношенията между БКП и КПСС особено значение имат контактите между ръководни дейци на различни равнища, между отделни областни (окръжни) и градски партийни организации, между партийните комитети и трудовите колективи на промишлени предприятия, аграрно-промишлени комплекси, на училища, висши учебни заведения, научни и културни институти. Това близко сътрудничество между двете партии прави българо-съветската дружба дело на всички звена на двете партии, на стотици партийни организации, на десетки хиляди български и съветски комунисти, на двата братски народа.

В международното комунистическо движение БКП и КПСС имат единна последователна линия на борба за укрепване неговото единство върху основата на марксизма-ленинизма и пролетарския интернационализъм, върху основата на ленинските принципи на взаимоотношения. БКП винаги е подчертавала интернационалното значение на ленинското учение за партията, на обективно исторически сложилата се авангардна роля на КПСС в международното комунистическо движение, в изграждането и укрепването на световната социалистическа общност.

Важна роля в укрепване на сътрудничеството между БКП и КПСС имат техните съвместни усилия за защита и творческото развитие на идейно-теоретичните основи на съвре-

Взаимоотношения между комунистите

менното комунистическо движение, разработването с общите усилия на теоретически и политически дейци от двете страни на проблемите на развитото социалистическо общество и на ленинското учение за партията.

БКП и КПСС непрестанно обогатяват своите взаимоотношения и задълбочават сближението на двете партии и страни. Това сближаване е реален израз на обективните исторически закономерности и естествено развитие на последователния курс на БКП за единорядност с КПСС. Задълбочаването на социалистическата интеграция, общата линия в международната политика, решаването с общи усилия на важни икономически, политически и културни задачи води до това, че социалистическият интернационализъм и българо-съветската дружба се обогатяват по своето съдържание, стават същностна черта в политиката на двете партии и двете братски страни. Успешното и плодотворно продължаване на този курс е основен национален и интернационален дълг на БКП.

ВЗАИМОТНОШЕНИЯ МЕЖДУ КОМУНИСТИТЕ — характеризират се с колективизъм, другарство и взаимопомощ, нравствена чистота, хуманизъм и доброжелателност, с комунистическа принципност, критичност и самокритичност, с творческо-преобразователен и утвърждаващ дух. Взаимоотношенията между комунистите нямат нищо общо с абстрактния хуманизъм, с примиренството и конформизма пред слабостта и недостатъците. Напротив, те са насочени към безкомпромисна борба срещу всякакви отклонения от принципите и нормите на партиен живот, срещу различните прояви на «малката правда» — еснафщината, кариеризма, нечестността, индивидуализма, алчността, посегателството върху обществената собственост, използване на служебното положение за лични облаги и др. Взаимоотношенията между комунистите се формират и утвърждават на основата на марксистко-ленинската идеология, на програмните, уставните и моралните изисквания на партията, в процеса на многостранната политическа, организаторска и идейновъзпитателна работа на партийните комитети и организации.

Още от създаването си през 1891 г. до наши дни БКП обръща голямо внимание на чистотата във взаимоотношенията между комунистите. Те се изграждат върху проверен политически критерий — предаността към марксизма и работничес-

Взаимоотношения между комунистите

ката класа. От позициите на тези изисквания Д. Благоев употребява и понятието «партийно другарство». Като подчертава, че това понятие не е възприето случайно в партийната практика, той пише: «Партийните другарски отношения произтичат от общопартийната борба в името на задачите и целите на партията и чрез нейната тактика. Тази именно обща борба свързва всички, които влизат в партията, тя им придава качеството на партийни другари и определя партийните другарски отношения. И затова «другар» ще рече *съратник, съборец.*» (Съч. Т. 13, с. 249—250).

Всекидневните, чисто личните, приятелските отношения между тесните социалисти също произтичат от задачите на общата политическа борба, от принципите на партийното другарство. Те изразяват топлата и другарска взаимопомощ, искреност и уважение. Членовете на партията не познават никакъв компромис със своите политически и нравствени принципи в приятелския кръг. Нещо повече. Те са образец на пълно, хармонично сливане на личното с класово-политическото, на живот, органически свързан с живота на партията и работническата класа.

Участниците в борбата против капитализма и фашизма продължават, доразвиват и обогатяват с ново съдържание тези добродетели на тесните социалисти. Септемврийското въстание от 1923 г., последвалите го събития на кървави схватки с врага, съпротивителното движение през 1941—1944 година — това са най-високите върхове на революционната борба и моралио извисяване на партията, неизчерпаем пример за изграждане на чисти взаимоотношения между комунистите. На този въпрос др. Т. Живков обърна голямо внимание на Националното съвещание във Велико Търново през 1975 година. Той подчерта, че Българската комунистическа партия е изковала у комунистите ценни революционни добродетели, които са огромен капитал. «Ние, по-възрастните другари, които работихме в най-тежките условия на нелегалната борба, помним какви топли другарски взаимоотношения спояваха комунистите и ремсните пред лицето на общия враг. Ние помним с каква грижовност, любов и всеотдайност се отнасяхме един към друг, взаимно си помагахме, черпехме сили и увереност в нашата комунистическа дружба, в съвместната ни борба» (Т. Живков. За партийното строителство, 1978, т. III, с. 417). Важно задължение на партийните комни-

Взаимоотношения между комунисти

тети и организации, на всички комунисти е да развнват и обогатяват тези революционни добродетели при съвременните условия.

Сега пред комунистите се поставят по-високи политически, трудови, нравствени и други изисквания, по-висок критерий за междуличностни отношения в сравнение с всекидневните постъпки на хората. «Навсякъде взаимоотношенията между комунистите трябва да бъдат образец на принципност, на другарство и взаимопомощ, на взаимно уважение, критичност и самокритичност» — подчертава др. Тодор Живков (пак там, с. 417). Това се обуславя от авангардната роля на партията в обществото, от революционно-преобразуващия дух на комунистическия морал. Сегашните изисквания за взаимоотношения в партийния колектив не фиксират просто достигнатото вече фактическо състояние на взаимоотношенията между членовете на социалистическото общество. Те са насочени към бъдещето, към комунизма. Със своите взаимоотношения и начин на живот комунистите най-плътно се приближават до нравствения идеал на комунистическото общество. Днес партията и нейните членове са носители на такива взаимоотношения и добродетели, които утре ще има целият народ.

ВЗАИМООТНОШЕНИЯ МЕЖДУ КОМУНИСТИ И БЕЗПАРТИЙНИ — личностни връзки и контакти в многообразните сфери на общественния живот — трудова, обществено-политическа, културна, семейно-битова и пр., които се изграждат на основата на икономическите, политическите, нравствените, естетическите и други принципи на социализма. В тези взаимоотношения голяма роля играе личният пример на партийните членове, който винаги е имал незаменяемо и трайно възпитателно въздействие върху трудещите се. Взаимоотношенията между комунисти и безпартийни се изграждат на взаимно доверие, уважение, другарство и взаимопомощ.

На съвременния етап във взаимоотношенията между комунисти и безпартийни се очертават две взаимно свързани тенденции. От една страна, партийните организации и техните членове по-пълно отразяват измененията в трудовите колективи и полагат грижи за тяхното социално развитие, с цялостната си дейност служат за пример на безпартийните. От друга страна, със своята социалистическа съзнателност, дисциплина и социална активност членовете на трудовите

колективи все по-плътно се приближават до характерните качества и поведението на комунистите. Тези тенденции са конкретен израз на закономерния процес на постепенното превръщане на комунистическата партия от авангард на работническата класа в партия на целия народ, както и на първичните партийни организации — в първообраз на бъдещото състояние на трудовите колективи.

ВЗАИМООТНОШЕНИЯ НА БКП С ДРУГИТЕ МАРКСИСТКО-ЛЕНИНСКИ ПАРТИИ — историческа необходимост от съгласувани действия на марксистко-ленинските партии, обусловена от тяхната еднаква класова същност, идеология, исторически цели и задачи. Основа на взаимоотношенията между БКП и другите марксистко-ленински партии са марксизмът-ленинизмът и пролетарският интернационализъм.

Съвещанията на комунистическите и работническите партии след Втората световна война определиха основните принципи, върху които се развиват взаимоотношенията между комунистическите партии на съвременния етап. Най-важните от тези принципи са:

— вярност към марксизма-ленинизма и пролетарския интернационализъм;

— отговорност на всяка партия не само пред работническата класа и трудещите се на своята страна, но и пред цялото международно комунистическо и работническо движение;

— доброволно и съзнателно координиране на своите действия и оказване взаимна подкрепа;

— недопускане фракционна дейност в редовете на комунистическото движение, непримирима борба против всякакви прояви на опортюнизма;

— грижа за постоянно укрепване единството и сплотеността на международното комунистическо движение;

— равнопоставеност на всички партии, независимо от тяхната численост, опит и обективна роля в борбата за постигане на общите цели;

— пълна самостоятелност и независимост на всяка партия в организационно отношение и изработване на нейната политика съобразно с конкретните условия на съответната страна.

БКП взе активно участие в разработването на принципите и формите на взаимоотношения между марксистко-ленин-

Видове партийна дейност

ските партии. Тя строго спазва колективно изработените решения и становища и полага всички усилия за укрепване единството и сплотеността на международното комунистическо движение на основите на марксизма-ленинизма и пролетарския интернационализъм.

ВИДОВЕ ПАРТИЙНА ДЕЙНОСТ — исторически формирали се нейни устойчиви направления, които имат относителна самостоятелност, изразяваща се в специфичната за тях цел, съдържание, форми, методи, организация, кадри и резултати, но намиращи се в тясна диалектическа връзка, зависимост и взаимодействие. Те разкриват голямото разнообразие и богатство на партийната дейност. Вътрешното разделение на труда в работата на партийните комитети, на техния апарат, на бюрата на първичните партийни организации се осъществява върху основата на видовете партийна дейност. Дейността на комунистическата партия обхваща не само вътрешнопартийния живот, но прониква и в различните сфери на общественния живот.

Партийната дейност в зависимост от едни или други признаци може да бъде класифицирана в различни групи. Според нейните основни функции тя може да бъде класифицирана на: политическа, идеологическа, организаторска. В зависимост обаче от обекта на въздействие се различават други три основни вида дейности: вътрешнопартийна, партийно ръководство на различните области на общественния живот, международна дейност. Всеки от тези видове дейност има твърде сложна структура. Вътрешнопартийната дейност се подразделя на организационна и на идеологическа. Партийното ръководство обхваща развитието на политическата система на социалистическото общество и по-конкретно на дейността на държавните органи и на масовите организации (Отечествен фронт, профсъюзи, Комсомол, физкултурни организации и т. н.); на икономическите, социално-политическите, духовно-идеологическите и други процеси; на подбора, разпределението, обучението и възпитанието на ръководните кадри и преките ръководители. Международната дейност обхваща връзките и взаимодействието на дадена комунистическа партия с комунистическите партии от социалистическите страни, с комунистическите партии от капиталистическите страни, с комунистическите партии от развиващите се страни. Партийната

дейност може да бъде класифицирана също според субективния ѝ носител, според равнището на партийно ръководство, според сферата на общественния живот, в който се провежда.

Правилното разграничаване и опознаване на видовете партийна дейност има не само теоретико-познавателно, но и практико-приложно значение, което помага да се вникне по-дълбоко в същността на партийната дейност и да се работи по-целенасочено за повншаване на нейното качество и ефективност.

ВИСША ПАРТИЙНА ШКОЛА ПРИ ЦК НА БКП — учебно учреждение, признато с държавен указ за висше учебно заведение за подготовка на кадри главно за БКП и обществените организации. Създава се по решение на Петия конгрес на БКП (1948 г.) и започва да функционира на 15 март 1949 г., а през 1952 г. е наименувана «Станке Димитров». Курсът на обучението на първите два випуска е двегодишен, а на следващите — 3 и $3\frac{1}{2}$ години. През 1961 г. се създават две специалности: икономика на промишлеността и икономика на селското стопанство. От 1952 г. има редовна и задочна аспирантура по философия, политикономия, история на БКП, история на КПСС, международно работническо и комунистическо движение. Известно време ВПШ подготвя и кадри за сферата на културата и журналистиката. В състава на ВПШ действуват едногодишна партийна школа за обучаване на кадри за низови звена на партията и обществените организации; краткотрайни курсове за преподготовка на кадрите; петмесечен курс за марксистко-ленинска подготовка на асистенти и преподаватели във ВУЗ по идеологическите дисциплини; курсове за подготовка на кадри на други комунистически партии. Изградени са катедри по: философия, политикономия, история на КПСС, история на БКП, партийно строителство, международно работническо и комунистическо движение, икономика на промишлеността, икономика на селското стопанство. ВПШ изигра много голяма роля за осигуряване на марксистко-ленинска подготовка на кадрите и за възпитанието им в дух на преданост към делото на партията и народа. ВПШ престава да съществува поради преминаването ѝ към Академията за обществени науки и социално управление при ЦК на БКП през 1969 година (вж. Академия за обществени науки и социално управление при ЦК на БКП).

Висша форма

ВИСША ФОРМА НА ОБЩЕСТВЕНО-ПОЛИТИЧЕСКА ОРГАНИЗАЦИЯ — принцип, изразяващ ръководната роля на комунистическата партия не само по отношение организациите на работническата класа, но нейното *признаване* в условията на победилния социализъм от всички останали организации в системата на обществото, *от целия народ*. В резултат на цялото обществено развитие, на правилността на партийната политика, отговаряща напълно на жизнените интереси на всички трудещи се и потвърдена на практика, партията разшири и укрепи връзките си с народа, издигна своя авторитет и влияние сред трудещите се. Това признаване на ръководната роля на партията при пълната победа на социализма намери конкретен израз в Устава на БКП, приет от VIII партнен конгрес (1962 г.), където е записано, че партията е *всепризнат ръководител* на народа. Това означава, че комунистическата партия не е вече само форма на класова организация на работническата класа, а *висша форма на обществено-политическа организация*.

ВИСША ФОРМА НА ПОЛИТИЧЕСКА ОРГАНИЗАЦИЯ НА РАБОТНИЧЕСКАТА КЛАСА — *основен организационен принцип в строежа и в дейността на комунистическата партия*. Изразява ръководното положение и роля на партията по отношение на другите организации на работническата класа — профсъюзи, младежки, кооперативни, културно-просветни и др. Партията е признана да внася съзнателност, организираност и целенасоченост в борбите на работническата класа, да координира и направлява нейните действия за постигането на крайната цел — премахването на капитализма и установяване на диктатура на пролетариата. За разлика от всички други организации на пролетариата, които отстояват неговите тясно професионални, специфични интереси, комунистическата партия отстоява и се бори за *коренните му интереси*. Тя съчетава крайните, перспективните цели и задачи с всекидневните, текущите, непосредствените нужди на работническата класа и останалите трудещи се, което е предпоставка за укрепването и разширяването на връзките ѝ с широките народни маси и тяхното въвличане в класовата борба.

Историческото призвание на комунистическата партия да бъде висша форма на политическа организация на работническата класа се обуславя от редица обективни фактори: *пър-*

Висша форма на политическа

во — партията обединява в себе си най-добрите представители на работническата класа и другите трудещи се, които имат непосредствени връзки с безпартийните пролетарски организации и твърде често ги ръководят; *второ* — тя е въоръжена с научна теория — марксизма-ленинизма, което ѝ дава възможност да се опира на законите на общественото развитие, да вижда далеч напред, да разкрива тенденциите, да посочва най-правилните пътища, форми и средства на борба; *трето* — като обединява най-добрите членове на работническата класа, партията е прекрасна школа за възпитание и подготовка на водачи на работническата класа, способни да ръководят всички форми на организация и борба на своята класа; *четвърто* — по своята висока организираност, дисциплина и авторитет партията е единствената организация, способна да централизира ръководството на пролетарските борби, използвайки масовите организации за още по-здрави и постоянно пулсиращи връзки с класата, с трудещите се.

В условията на капитализма, когато властта се намира в ръцете на буржоазията, партията си поставя като основна задача да спечели на своя страна работническата класа и непролетарските слоеве на трудещите се, като ги изтръгне от влиянието на буржоазията и на дребнобуржоазните елементи. За тази цел тя работи във всички масови организации, включително и в реакционните.

След победата на социалистическата революция, когато партията е вече управляваща, тя осъществява своята ръководна роля чрез държавните, профсъюзните, младежките и другите организации на трудещите се, без които е невъзможна диктатурата на пролетариата. «Получава се, общо взето, един формално некомунистически, гъвкав и сравнително широк, твърде могъщ пролетарски апарат, посредством който партията е тясно свързана с *класата* и с *масата* и посредством който при ръководството на партията се осъществява диктатурата на класата» (В. И. Ленин, Съч. Т. 31, с. 33).

В етапа на изграждане на развитото социалистическо общество се решават извънредно важни задачи за решително повишаване ефективността на икономиката, за по-нататъшно усъвършенствуване на цялата система на обществени отношения. Дванадесетият конгрес на БКП разработи и реши такива напълно и кардинални за нашето икономическо развитие проблеми като: последователното прилагане на новия

Висши органи

икономически подход и неговия механизъм, решителното повишаване на обществената производителност на труда, постепенното, но ускорено доближаване до обществената производителност в развитите страни, бързо и енергично внедряване на съвременните и най-високи постижения на научно-техническата революция и на световния опит. VIII петилетка с петилетка на техническия прогрес, на интелектуализацията на труда, на дисциплината и качеството.

В тази обстановка още повече нарастват ролята и значението на субективния фактор на партията като висша форма на политическа и на обществено-политическа организация, призвана да организира и мобилизира трудещите се за изпълнение на партийната политика.

ВИСШИ ОРГАНИ НА ПАРТИЙНИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ — основно звено в механизма на партийното самоуправление, което има определен териториален обсег на ръководство. Висши органи на партийните организации в БКП са: на първичната партийна организация — събранието; на заводската, учрежденската или друга подобна организация — общото събрание или конференцията; на окръжната, общинската, районната и градската партийна организация — конференцията.

Висшите органи ръководят цялостната дейност на намиращите се на тяхна територия партийни организации. Те извършват огромна работа за изучаване и обобщаване на партийния опит, за постигане единство във възгледите и действията на всички членове на съответните партийни организации. Основавайки се на политическата линия на партията, на познаването и отчитането на конкретните условия, те *конкретизират* направленията за работа на партийните органи и организации, *политически осигуряват* и *контролират* провеждането в живота на партийните директиви. За реализирането на тези функции висшите органи изслушват отчет за работата на съответните комитети и вземат решения за цялостната дейност на организацията, избират изпълнителни партийни органи и делегати за висшестоящите органи. Те са автономни при решаването на всички местни въпроси, ако техните решения не противоречат на политиката на партията.

Сроковете за свикване и редът за работа на висшите органи са определени в Устава на партията. Всеки висш орган е

Висши органи на партията

и изпълнителен, задължително изпълнява решенията на висшестоящите партийни органи.

ВИСШИ ОРГАНИ НА ПАРТИЯТА — система от централни колективни органи, чиято ръководна дейност се разпростира върху цялата партия. Висши органи на партията са: конгресът, националната партийна конференция, Централният комитет, Политбюро, Секретариатът, Централната контролно-ревизионна комисия на БКП. В своята дейност те се ръководят от Програмата и Устава на партията. Мястото, ролята, формирането и функционирането на висшите органи на партията са обусловени от демократическия централизъм — основен принцип в организационния строеж и в дейността на партията. Регламентация за статута, правомощията и функциите на висшите органи на партията се съдържа в Устава на БКП.

Висшите органи на партията заемат най-високото ръководно място в организационния строеж на комунистическата партия. Те изразяват революционния характер на БКП като демократична и в същото време строго централизирана политическа организация на работническата класа и олицетворяват колективността на ръководството в партията. Избират се от упълномощени представители на партийните организации, формират, извяват и осъществяват колективния разум и воля на партията, тясно са свързани с трудещите се маси.

В състава на висшите органи на партията се избират проверени и изпитани комунисти с добра марксистко-ленинска и политическа подготовка, обща култура, богат практически партнен опит, с влияние и авторитет сред масите. Този състав позволява на висшите органи на партията вешо, компетентно и научно да решават назрелите проблеми на партийния и обществения живот; да чертаят научнообосновани перспективи на бъдещото развитие и функциониране на партията като самодейна политическа организация; да съдействуват за укрепването на връзките на партията с масите, за непрестанното повишаване на нейната ръководна роля в обществото.

Висшите органи на партията осигуряват единството на партийните редове, на волята, на действията и на дисциплината в цялата партия. Те ръководят, координират и направляват многостраниния живот и дейност на всички партийни

В. И. Ленин

органи, организации и членове. Чрез висшите си органи партията определя стратегията и тактиката; разработва най-важните теоретически и практически проблеми; довежда своите идеи и директиви до всяка партийна организация, до всеки комунист; съгласува и насочва тяхната дейност, създава условия за правилно разпределяне и най-целесъобразно използване на партийните сили; извършва контрол и проверка за изпълнението на Програмата и Устава.

Дейността на висшите органи на партията има голямо значение за успешното ръководство на социалистическото строителство. Те представляват партията като цяло, изразяват нейната воля, олицетворяват всички ръководни функции на БКП в общественно-политическия, социално-икономическия и идеологическия живот на страната. От висшите органи на партията, от техния състав, от теоретическата и практическата им дейност в голяма степен зависи организираността и боеспособността не само на комунистическата партия, но и на работническата класа, на цялото общество.

В. И. ЛЕНИН ЗА ПАРТИЙНОТО СТРОИТЕЛСТВО (22. IV. 1870 — 21. I. 1924 г.). Гениален продължител на Маркс-вата революционна теория и дело, творчески развил и приложил марксизма в епохата на империализма. Велик вожд на работническата класа, на трудещите се в Русия и на международния пролетариат, политически деец от нов тип, ръководител на най-великата социална революция. Създател на първата в света партия от *нов тип* и първата социалистическа държава.

Ленин теоретически обоснова и доказва на практика, че решаващо условие за успеха на социалистическата революция е създаването на *партия от нов тип*, действително революционна, коренно отличаваща се от партиите на Втория интернационал.

Като се опира творчески на учението на Маркс и Енгелс, на опита на руското и световното работническо и революционно движение, Ленин създава *стройно учение за партията от нов тип*, разработва нейните идейно-теоретически и организационни основи, принципите и нормите на вътрешнопартийния живот. Ленин извършва колосална идейно-теоретическа, организаторска и политическа работа за разчистване пътя за изграждането на такава партия. Без това не беше възможно

да се осигури съединяването на марксизма с освободителното движение, да се утвърди самостоятелната класова линия на пролетарната. Партията от нов тип е «най-висше въплъщение на неразривното единство на революционната теория и революционната практика. . . , най-пълното наследство, оставено от Ленин на световното революционно движение, на строителите на социализма и комунизма» (Л. И. Брежнев. За актуалните проблеми на партийното строителство. С., 1975, с. 276).

Учението за партията от нов тип В. И. Ленин разработва в редица свои трудове, статии, речи и изказвания на конгреси, в писма и други документи.

Той научно обосновава и доразвива марксистическия организационен принцип за партията като *част от работническата класа, неин преден, съзнателен отряд*. В борбата срещу опортюнизма по организационните въпроси Ленин разкрива неговите социални и идейни корени, показва отличителните му черти — жирондизъм, опашкарство, господарски анархизъм и автономизъм. Отстоява разбирането, че партията не трябва да се смесва с класата. От това следва, че тя се създава чрез подбор на най-добрите от работническата класа и другите трудещи се, отличаващи се с по-висока степен на съзнателност и организираност. «Ние сме класова партия и поради това почти *цялата класа* (а във военно време, в епохата на гражданската война и съвършено цялата класа) трябва да действа под ръководството на нашата партия. . . , но би било маниловщина и «опашкарство» да се мисли, че когато и да е почти цялата класа или цялата класа е в състояние при капитализма да се издигне до съзнателността и активността на своя преден отряд, на своята социалдемократическа партия» (В. И. Ленин. Съч. Т. 7, с. 259—260).

Комунистическата партия е въоръжена с прогресивна, революционна теория, с познаването на законите на обществено-паторазвитие и класовата борба и затова тя е в състояние да ръководи работническата класа, трудещите си, да изработва научнообоснована политика, стратегия и тактика, да ръководи и направлява обществените процеси. Ленин учи, че без революционна теория не може да има революционно движение, че ролята на преден борец може да изпълни само партия, въоръжена с прогресивна теория. «Революционно-преобразуващата роля на марксистко-ленинската теория, нейното един-

В. И. Ленин

ство с революционната практика в дейността на **Болшевишката партия** под ръководството на Ленин намери блестящ израз в победата на **Великата октомврийска социалистическа революция**» (Към 100-годишнината от рождението на В. И. Ленин, Тезиси на ЦК на КПСС. . . , с. 19). Блестящо потвърждение на огромното значение и роля на марксистко-ленинската теория, на единството ѝ с практиката е и строителството на социализма и комунизма.

Ленин разработи и формулира основните принципи на партията.

Комунистическата партия е и *организиран отряд* на работническата класа. Ленин учи, че в борбата за власт пролетариатът няма друго оръжие освен *организацията*. . . . «пролетариатът може да стане и неизбежно ще стане непобедима сила — сочи той — само благодарение на това, че неговото идейно обединение чрез принципите на марксизма се затвърдява чрез материалното единство на организацията, която сплотява милиони трудещи се в армията на работническата класа» (В. И. Ленин. Съч. Т. 7, с. 419).

Тя е и *висша форма* на организация на работническата класа. По отношение на другите нейни организации, защитаващи различните ѝ специфични, професионални и други интереси, комунистическата партия е ръководна и направляваща сила, защото тя е въоръжена с прогресивна теория, исторически е призвана да се бори и отстоява коренните интереси на цялата работническа класа, на всички трудещи се.

Като висша форма на класова организация комунистическата партия е олицетворение на *връзките на предния отряд с работническата класа*. Силата на партията се корени в неразривните ѝ връзки с работническата класа и останалите трудещи се. Тяхното постоянно разширяване и укрепване е обективна необходимост. В строителството на социализма и комунизма, което е съзнателно дело на милиони хора, значението и ролята на връзките на партията с масите закономерно нарастват.

В. И. Ленин теоретически обосновава и на практика прилага принципите на *демократическия централизъм* като ръководен принцип в строежа и дейността на партията от нов тип. Той разкрива диалектичното единство на демократизма и централизма в партията, формулира конкретните норми на проявление, доказва, че само при правилното съчетаване

на двете начала комунистическата партия може да бъде бое-способна и да изпълнява ролята си на политически ръководи-тел на работническата класа, на масите. Той разкрива нераз-ривната връзка между демокрацията и колективността. Фор-мулира принципа за личната отговорност. Единната и цен-трализирана партия е немислима без *дисциплина*. Ленин опре-дели партийната дисциплина като свобода на обсъждането и критиката, единство на действията.

Комунистическата партия *въплъщава единството на всич-ки партийни организации и членове, единството на действие-то*, несъвместимо със съществуването на фракции и групи-ровки. Борбата за запазване на вътрешнопартийното един-ство е закон за всяка комунистическа партия.

Ленин формулира и принципа за изграждането и дейността на партията върху основата на *пролетарския интернацио-нализъм*, за приложението на който той воюва неотстъпно. По своята идеология, по строежа и характера на дейността си болшевишката партия е дълбоко интернационална. «Като обединява в редовете си пролетарната на многонационална страна, партията на болшевиките от момента на основаване-то си представлява неразривна съставна част на единно цяло, боеви отряд на международното комунистическо движение» (Към 100-годишнината от рождението на В. И. Ленин, Тези-си на ЦК на КПСС, с. 13).

Важно място в ленинското учение за партията заемат него-вите концепции за *първичните партийни организации*. Той определя първичната партийна организация като основа на партията, разработва въпросите за нейната роля, функции и задачи в класово-революционната борба и в строителство-то на социалистическото общество.

Ленин разработва и формулира основните принципи за *партийно ръководство на обществото*, за работата с кадри-те — за техния подбор, издигане и възпитание, които имат непреходно значение.

Той издига *контрола и проверката* като принцип на пар-тийното ръководство и дейност. Контролът и проверката на изпълнение характеризират стила и методите на работа на всяка марксистко-ленинска партия.

Учението на Ленин за партията е безценен вклад в област-та на партийното строителство, незаменима база за неговото по-нататъшно развитие в теорията и практиката.

Влияние на партията

ВЛИЯНИЕ НА ПАРТИЯТА — процес на въздействие, основаващ се на авторитета и престижа на партията и нейните органи и организации, на отделните членове върху работническата класа и другите трудещи се, върху процесите на обществено-политическото развитие с цел реализиране на конкретните решения и политиката на партията. То има сложна структура и многоаспектно съдържание — политическо, идеологическо, психологическо и пр. Възлов компонент е в системата партия — субект и маса — обект. Партийното влияние с ядрената сила в осъществяването на исторически определената роля на партията да бъде авангард на работническата класа, на трудещите се както в класово-революционната борба и установяване на диктатура на пролетариата, така и в построяването на социализма и комунизма.

Партията влияе върху масите преди всичко със своята правилна научна политика, основана на марксизма-ленинизма, с високохуманната си идеология и цели, с идейното си и организационно единство, с образцовата организация на своя вътрешнопартиен живот, с принципните взаимоотношения между комунистите и т. н. Важен фактор на партийното влияние е единството между теория и практика, между думи и дела, личният пример на комуниста, реализацията на висшата цел на партията: «Всичко за човека, всичко в името на човека!»

Реален показател за влиянието на партията са хилядите инициативи на трудещите се за предсрочно изпълнение на плановете за социално-икономическото развитие на страната, поетите допълнителни обещания в това отношение, участието с доброволен труд в редица полезни начинания с народностопанско значение и много други.

ВОЕННО-ПАТРИОТИЧНО ВЪЗПИТАНИЕ — неразделна съставна част от комунистическото възпитание на българския народ, насочена към формирането на високи морално-политически, психологически и бойни качества, необходими за изпълнение на най-важния дълг — защитата на родината. Методологическа и идейно-теоретическа основа на военно-патриотичното възпитание е марксизмът-ленинизмът, ленинското учение за защитата на социалистическото отечество. То е непосредствено свързано със социалистическия патриотизъм. Провежда се диференцирано с различните категории и со-

Възпитателно въздействие

циални групи на трудещите си, като се отчита тяхната възраст, професия и др. особености.

Използват се разнообразни форми и мероприятия: прегледи на военнотехническата подготовка, на маршовата и строевата песен; военизирани походи и автопробези по местата на бойната и революционната слава; пресъздаване на моменти от герончния летопис на нашия народ; участие на младежта в тържественото полагане на военната клетва и откриването на учебната година в поделенията; провеждане на демонстрации с оръжието и бойната техника, тържествена проверка-заря; тържествено изпращане на младежите за служба в армията и посрещането на уволнените се и др.

Значението на военно-патриотичното възпитание се изразява в това, че като дава начално военно обучение на трудопата и средношколската младеж, засилва патриотизма в населението, създава условия за повишаване чувството на отговорност у всички трудещи се за защита на социалистическата ни родина.

ВСТЪПИТЕЛЕН ВНОС — сума, която съгласно Устава на БКП новоприетият партнен член плаща еднократно в размер 1% от получавания месечен доход. Най-малкият въстъпителен внос е 20 стотинки. Неговото отчитане става заедно с членския внос за месеца, от който се зачита партийният стаж на новоприетия, след като той бъде утвърден за партнен член.

ВЪЗПИТАТЕЛНО ВЪЗДЕЙСТВИЕ ВЪРХУ КОМУНИСТА — целенасочен и научно направляван процес за изменение на съзнанието и поведението на комунистите, за превръщане на нормативните изисквания на комунистическата партия и социалистическото общество в техни дълбоки лични убеждения и мотиви за социално-значима дейност. Възпитателното въздействие се основава на определени принципи (класовост, партийност, научност, целенасоченост и пр.); извършва се чрез разнообразни форми и средства, чрез редица фактори от обективно и субективно естество (партиен и трудов колектив, семейство, приятелски кръг, политическа просвета, масово-политическа работа, средства за масова пропаганда и други форми на идеологическия процес). Основният критерий за ефективността на възпитателното въздействие се свежда главно до това: в каква степен то съдействува за повишаване на кому-

Възражение

нистическата съзнателност на партийните членове, за превръщане на изискванията на комунистическата партия и принципите на социализма в тяхна трайна линия на поведение.

ВЪЗРАЖЕНИЕ НА НАКАЗАН КОМУНИСТ ДО ПО-ВИСШИ ПАРТИЙНИ ОРГАНИ — упражняване на уставно право на комуниста за преразглеждане, видоизменяне или отменяне на наложеното му партийно наказание. Форма на проява на вътрешнопартийна демокрация. То се прави лично от наказани в срок до три месеца след налагане на наказанието или от утвърждаването (видоизменянето) му от висшестоящ партисен комитет. Отправя се до контролно-ревизионната комисия. Изключените от партията имат право да подадат в същия срок жалба или възражение до по-висш партисен орган, включително до Централната контролно-ревизионна комисия. Възражение срещу решения на партийни комитети и на контролно-ревизионни комисии се прави до съответната висшестояща контролно-ревизионна комисия, включително до Централната контролно-ревизионна комисия. Когато решението е взето от ЦК и ЦКРК, възражение се прави само до конгреса на партията.

В своето възражение комунистът определя точно отношението си към изнесените факти, към мотивите за наказанието и процедурата на неговото налагане и към размера му. Привежда доказателства, които потвърждават по-малката му вина или неговата невинност. От него се изисква честност и правдивост пред партията, самокритичност и самовзискателност.

Възраженията се разглеждат в двумесечен срок.

ВЪПЛЪЩЕНИЕ НА ВРЪЗКИТЕ НА ПРЕДНИЯ ОТРЯД НА РАБОТНИЧЕСКАТА КЛАСА С ТРУДЕЩИТЕ СЕ — *основен организационен принцип, разкриващ неразривните връзки на комунистическата партия като преден отряд на работническата класа с трудещите се.* Обуславя се от марксистко-ленинското положение за решаващата роля на масите като творци на историята и създатели на материални и духовни ценности на обществото и от общността на интересите на партията, класата, масите. Целият смисъл на своето съществуване партията вижда в това — да служи на своята класа, на трудещите се. «Целият исторически опит на нашата партия —

сочи др. Т. Живков, — и в условията на капитализма, и в условията на социализма, недвусмислено доказва, че *партийната политика е пропитана с дълбок хуманизъм*, насочена е към осигуряване на свободата, щастието и благоденствието на трудовия народ (Т. Живков. За партийното строителство, Т. 3, с. 774).

В условията на капитализма партията създава, укрепва и разширява връзките си с класата и масите, като прилага и различни специфични, легални и нелегални форми, методи и средства за организиране и насочване на класовата борба с цел завземането на политическата власт.

След победата на социалистическата революция връзките на партията с масите придобиват нова качествена характеристика, измерения и мащаби, изпълват се с ново постоянно обогатяващо се съдържание.

Много и разнообразни са факторите, които обуславят правилните взаимоотношения, връзките на партията с трудещите се: научнообоснованата политика, последователното разширяване на социалистическата демокрация, постоянното издигане на жизненото и културното равнище на народа и т. н. Голямо е значението на първичните партийни организации — преките осъществители на връзките на партията с масите, личния пример на комуниста, неговия трудов и морален облик, работата на партийните членове в обществените организации и т. н.

ВЪТРЕШНОПАРТИЕН ЖИВОТ — процес на организация и осъществяване на вътрешнопартийната дейност, съвкупност от реализиращите се в тази дейност вътрешнопартийни връзки и отношения. Дава обобщаваща характеристика на всички видове дейности, отношения и процеси, осъществявани вътре в партията, в партийните организации; на принципите, нормите, формите и методите, върху основата и чрез които те се осъществяват. Отразява в естествената им връзка и взаимодействие партийно-организационната и идеологическата дейност, принципите и нормите, върху които се определя и регулира тяхното съдържание, формите и методите, чрез които се провеждат. Вътрешнопартийният живот се характеризира не толкова с резултатите от вътрешнопартийната дейност и създадените в нея връзки и отношения, колкото с техния динамичен процес на реализация. Той е основно условие

Вътрешнопартийна демокрация

и същевременно форма на функционирането и развитието на партията като жив политически организъм, на реализацията на нейните функции.

ВЪТРЕШНОПАРТИЙНА ДЕМОКРАЦИЯ — процес на равноправно, пряко или чрез представители участие на членовете на партията във формирането и осъществяването на партийната власт; съвкупност от вътрешнопартийни връзки и отношения, в рамките на които се реализира самоуправлението на партията. Същността и съдържанието на вътрешнопартийната демокрация са изяснени изчерпателно от В. И. Ленин: «Това значи, че всички работи на партията се водят пряко или чрез представители от всички членове на партията, при равни права и без никакво изключение, при което всички длъжностни лица, всички ръководни колегии, всички партийни учреждения са избирани, контролирани, сменями» (Съч. Т. II, с. 438). Вътрешнопартийната демокрация е обективна потребност на живота и развитието на комунистическата партия, обуславя се от демократичните социални качества, интереси и цели на работническата класа и нейния политически авангард.

Вътрешнопартийната демокрация на практика се реализира чрез система от демократични принципи, норми, методи и форми. Основни принципи на вътрешнопартийната демокрация, закрепени в Устава, са: равенство в правата и задълженията на комунистите в ръководството на партийния живот, вътрешнопартийна власт, изборност на ръководните органи; системно обновление и приемственост в партийното ръководство; отчетност, гласност на дейността на партийните органи и системна информация на партийните членове, колективност на партийното ръководство, свобода на обсъжданията и критиката; автономия при решаването на местните проблеми в рамките на партийната политика; партиен контрол от долу. Всеки от тези принципи на практика се прилага чрез различни норми, които функционират като регулиращи механизми в системата на демократичните отношения в партията. Основни организационни форми на вътрешнопартийната демокрация са събранието (конференцията), бюрото (комитетът) на ППО, конференциите и комитетите на общинската, районната и окръжната партийна организация, конгресът на партията и нейния Централен комитет. Освен

Вътрешнопартийна демокрация

тези основни институирани организационни форми на демократизма, които имат качества и функции на ръководни демократични органи, в партийната практика се използват и други форми за реализация на вътрешнопартийната демокрация: партийни активи, комисии и групи за проучване и доклад; общопартийни дискусии и обсъждания; системна работа по критичните белажки, предложения, отчети и самоотчети на комунистите пред колективните форуми на партията, различни видове допитвания до комунистите и други.

Важна качествена особеност на вътрешнопартийната демокрация е нейното диалектическо единство и взаимодействие с централизма и дисциплината в партията. Взаимното им съществуване, проникване и обусловеност е в основата на закономерната зависимост между разширяването на вътрешнопартийната демокрация, усъвършенствването на централизма и укрепването на дисциплината. Демократизмът в партията е органически свързан с активността на партийните членове и организации, с тяхната самоинициатива и самодейност. «Същността на вътрешнопартийната демокрация, подчертава др. Тодор Живков, както е известно, се състои в непрекъснатото повишаване активността на партийните членове и тяхното все по-пълно и творческо участие в обсъждането, решаването и ръководството на партийната работа» (За партийното строителство, т. I, с. 264). Друга важна нейна особеност е участието на всички комунисти в изработването на партийната политика, в приемането на най-важните партийни документи. Тя създава обстановка, при която комунистите свободно и делово, по съвест изразяват и отстояват своите мнения, правят предложения, смело разгръщат критиката и самокритиката.

На вътрешнопартийната демокрация е присъщ процес на закономерно разширяване и развитие, процес на качествено усъвършенствване на демократичния характер на вътрешнопартийните връзки и отношения. Главното в този процес е спазването на принципите и нормите на вътрешнопартийния демократизъм и обогатяване практиката на тяхното приложение; засилване творческото участие и активност на комунистите в демократичното формиране на ръководните партийни органи, в разработването и реализирането на партийната политика.

Огромно и всестранно е значението на вътрешнопартийна-

Вътрешнопартийни отношения

та демокрация, на нейното усъвършенствуване в живота и развитието на партията. От нейното реално състояние и зрелост зависят боеспособността и повишаването на ръководната роля на партията, нейното саморазвитие и самоусъвършенствуване, укрепването на връзките на партията с масите, разширяването на социалистическата демокрация.

ВЪТРЕШНОПАРТИЙНИ ОТНОШЕНИЯ — група обществени отношения, връзки и взаимодействия, които възникват и се реализират в процеса на партийната дейност между партийните членове и организации. Това са отношенията между всички звена на партията, образуващи нейната организационна структура, които я обхващат и превръщат в цялостен политически организъм. Те се характеризират с редица качествени особености, които ги отличават като специфичен вид обществени отношения. В съдържателен аспект те са ядро, концентриран израз на политическите отношения на работническата класа в техния вътрешнокласов разрез. Във функционален аспект се реализират като условие и в същото време като елемент на политическите отношения, в които влиза работническата класа с другите компоненти на политическата система. От междукласовите политически отношения на работническата класа вътрешнопартийните отношения се различават главно по това, че първите са отношения между класите преди всичко във връзка с държавната власт — нейното устройство и участието в тази власт, а вторите са отношения, свързани с организационния строеж и ръководството на самата партия като условие и подготовка за нейното участие като представител и ръководител на класата в тази власт. Като специфичен вид политическите отношения са свързани както с другите видове идеологически обществени отношения, така и с производствените. Функционират и се развиват като ядро и образец на социалистическите обществени отношения.

Вътрешнопартийните отношения имат реално-практически, обективен характер. Ведиж възникнали върху марксистко-ленинските възгледи, идеи и принципи, те излизат вън от съзнанието на партийните членове и се обективират като реално-практически връзки и взаимодействия в процеса на партийната дейност. Партийните членове не могат произволно, съобразно със субективната си воля и желание да създа-

ват или унищожават тези отношения или да определят техния характер. Вътрешнопартийните отношения са проникнати от висш тип другарство и сътрудничество, произтичащо и основаващо се на партийните цели и комунистическите идеали, на партийните принципи и норми. Присъщ им е дълбоко демократичен характер. Това са отношения между равноправни страни в процеса на организацията и ръководството на партийния живот. В същото време те са отношения, основаващи се дърху последователен централизъм и единство на волята и действията, благодарение на което партията съществува и действа като демократически централизирана и ръководна организация.

Вътрешнопартийните отношения могат да се класифицират върху основата на различни критерии и признаци, но най-значителни са два: в зависимост от страните (субектите) и от сферата (видовете) партийна дейност. Според първия критерий се разграничават отношения между отделни партийни членове, между партнен член и партийна организация (нейния ръководен орган), между партийни организации и органи по хоризонталната и вертикалната линия на организационната структура на партията. Според втория критерий се разграничават вътрешнопартийни (идеологически и организационни) отношения и външнопартийни отношения, свързани с партийното ръководство на социалните процеси.

Вътрешнопартийните отношения се намират в процес на непрекъснато обективно обусловено развитие и усъвършенствуване, целенасочено направлявано върху основата на закономерностите, законите и принципите на партийното строителство.

ВЯРНОСТ КЪМ ПРИНЦИПИТЕ НА МАРКСИЗМА-ЛЕНИНИЗМА — нравствен и политически принцип на социалистическия начин на живот, изискване за членство в партията. Марксизмът-ленинизмът е научна система от революционни възгледи на работническата класа, отразяваща обективните закони за развитието на природата и обществото и опита на класовата борба против експлоатацията, която непрекъснато се развива и обогатява въз основа на достиженията на науката и на изводите от общественно-политическата борба и служи като идеологическо средство за унищожаването на капитализма, за извършване на социалистическата революция и по-

Вярност към принципите

строяването на комунизма. Марксизмът-ленинизмът като научна система има принципи, въз основа на които изгражда познавателното съдържание на трите си съставни части — диалектическият и историческият материализъм, политическата икономия и научният социализъм. Тези принципи са резултат на обобщението на цялото научно знание и на общественосторическата практика. Принципите на марксизма-ленинизма се обогатяват и развиват по своето съдържание, но не се отменят. Верността към принципите на марксизма-ленинизма означава вярност към делото на работническата класа, към обективната истина на социалното познание, към обществения прогрес. Всяка измяна към принципите на марксизма-ленинизма е отстъпление от истината, науката и революционното дело. Безуспешни опити за ревизия на принципите на марксизма-ленинизма са правили и правят десните и леви ревизионисти. Всяка съставна част на марксизма-ленинизма има свои принципи. Така съществуването на диалектическият и историческият материализъм е невъзможно без принципа за първичността на материята и вторичността на съзнанието, за познаваемостта на света, за единството на света в неговата материалност, за причинната обусловеност на явленията, за първичността на общественото битие и вторичността на общественото съзнание. Научният комунизъм би се изродил без принципа на пролетарския интернационализъм, а политическата икономия би загубила своето научно съдържание без принципа за противоречивото единство на производствените отношения с производителните сили на обществото. Всяко дори и най-малкото отстъпление от принципите на марксизма-ленинизма означава изменение на познавателното съдържание на теорията, за която той се отнася. Не отказ от принципите на марксизма-ленинизма, а верността към тях и непрекъснат стремеж за творческото им развитие и приложение в социалното познание, революционната борба и изграждането на социализма и комунизма — «такава е главната повеля на нашето време — се казва в Програмата на БКП, — такава е първостепенната грижа и всекидневна задача на всяка комунистическа партия. Такава е първостепенната грижа и задача и на Българската комунистическа партия» (С., 1971, с. 27).

ГАВРИЛ ГЕОРГИЕВ ЗА ПАРТИЙНОТО СТРОИТЕЛСТВО (1869—1917 г.). Съратник на Димитър Благоев, еднa от най-крупните фигури на нашата партия. През нейния тясносоциалистически период внесъл ценен вклад в разработване на партийното строителство.

Гаврил Георгиев теоретически аргументира и защитава марксистическата теза за *пролетарския характер на партията*. «Социалдемократическата партия е класова партия на пролетариата и крайната наша цел на борбата, която води пролетариат» (Г. Георгиев. Избр. произв. С., 1971, с. 270). От гледна точка на марксизма Гаврил Георгиев разкрива и отстоява в остра борба против опортюнизма редица оригинални идеи. По организационните въпроси — за членството в партията и кандидат-партийния стаж, за ролята и мястото на първичните партийни организации и др. С тези свои самостоятелни разработки той плътно се приближава до ленинските схващания по тези въпроси.

Той органически свързва класово-революционния характер на партията с нейния *състав*, с *партийното членство*. Счита, че партията трябва да набира членовете си преди всичко от средата на работническата класа и да работи сред нея за издигане на класовото ѝ съзнание и организиране. Тя е «... нашата *естествена среда* за деятелност, и затова нашата основна задача е да развиваме класовото съзнание на пролетариата, да разпространяваме социалдемократическите идеи» (Пак там, с. 282—283). Според него «най-вярното мерило» доколко една партийна организация може да бъде полезна за партията, е нейното отношение към членството, към това, какви членове приема в своите редове. Той се обявява решително против безразборното влизане в партията, което отслабва партийните организации, прави ги недееспособни. Неотклонно поддържа и воюва за осъществяване на партийната линия — в партийните редове да се приемат съзнателни работници, които преди това трябва да са преминали цялата *подготвителна школа* и имат вече известно социалистическо минало, което означава редовно да са посещавали социалис-

Гаврил Георгиев

тическите събрания, да са участвували в работническите училища, вечеринки, беседи и др. «Един партнен член е един социалистически деец. Ние влизаме в партията не защото ѝ съчувстваме или признаваме нейната програма, а за да работим за нейния успех... Социалдемократическата съзнателност и убеденост на партийните членове е гаранция за здравината на партията. Партия без убедени социалисти може да бъде тласкана по всички посоки» (Пак там, с. 267, 168). От всичко това той извежда положението, че партията може да разчита на истински и траен успех само когато се развива едновременно и в количествено, и в качествено отношение и преди всичко в качествено. «Силата на партията не е в броя, а в подготовката на нейните членове. Тя се усилва не когато има много, а добри членове» (Пак там, с. 281).

Гаврил Георгиев дава ценни разработки и за *първичните партийни организации*. Той развива положението, че партийните организации са «основата на нашата партия, ядката на нашата сила, там се групират най-съзнателните работници и най-добрите наши дейци» (Пак там, с. 243). Партийната организация не е някакво обикновено дружество на съмишленици или за самообразование, тя е организация за борба, за разпространение на социалистическите идеи (с. 261).

Задължение на социалдемократите е да работят за превръщане на слабите, бездейни организации, които имат характер на временни сдружения, в боеви социалдемократически организации, в огнища на социалдемократическа пропаганда, в ковачници на пламенни пропагандисти и агитатори (с. 287—293).

Основната задача на партийната организация той вижда във воденето на една постоянна и планомерна пропаганда и агитация сред работниците и другите трудещи се за разпространяване идеите на научния социализъм и тяхното класово съзнаване.

Гаврил Георгиев изяснява голямото значение на теоретическата форма на борба за опазване на идейната чистота, «знамето и пролетарския характер на партията», за нейното единство. Теоретическата подготовка, социалдемократическата съзнателност на партийните членове са нужни не само за успешната агитационно-пропагандистка дейност, но и за това, те да могат с пълна вътрешна убеденост да се противопоставят на чуждите на социалдемократията идеи и теории,

да ги разобличават. Той поддържа партийното гледище за открития характер на идейните спорове, с активното участие на цялата членска маса. Отстоява разбирането, че единството в партията трябва да се изгражда само върху *идейните, тактическите и организационните принципи на революцион-но-марксистката партия*. Когато всички средства за запазване на партийното единство са изчерпани, тогава изходът е един — разцепление. «... Само чрез разцеплението българската социална демокрация ще си остане пак мощна и невредима от разни дребнобуржоазни влияния» (с. 304). Чрез *книгата и пълното осветляване* на спорните въпроси той вижда пътя за избягване на израждането и разцеплението в партията. Израждането, както и разцеплението може да се избегне само по начина, който е свойствен на социалната демокрация, а именно чрез *критиката и осветлението*.

Гаврил Георгиев застава на правилни, марксистически позиции и по въпроса за отношението на партията към синдикатното движение. Той се обявява против тактиката на «неутралитет» и «автономност» на синдикатите, която бе характерна за всички социалдемократически партии в това време. Партията трябва да ръководи синдикатните организации в идейно, принципно отношение и чрез поддържане на организационни връзки с тях да укрепва и разширява своето влияние (с. 537).

Със своята огромна теоретическа и практическа дейност, с големия си принос в областта на партийното строителство Гаврил Георгиев се нарежда в историята на партията до Димитър Благоев и Георги Кирков.

ГЕНЕРАЛЕН СЕКРЕТАР — ръководен избран пост в много-комунистически, марксистко-ленински партии, избран от конгреса или от Централния комитет. Той непосредствено организира работата на Политбюро (Президиум, Изпълнителен комитет и др.) на Централния комитет, а в някои партии и на неговия Секретариат. Носи най-голяма отговорност за тяхното състояние и нормално функциониране, изнася отчета на Централния комитет пред конгреса на партията. В Българската комунистическа партия постът *генерален секретар* бе установен през 1948 г., премахнат през 1956 година и възстановен от Дванадесетия партисен конгрес като израз на историческата приемственост между Димитровския

Георги Димитров

курс и априлската линия на партията. Първият пленум на ЦК след Дванадесетия конгрес избра другаря Тодор Живков за генерален секретар на ЦК на партията, който има изключително големи заслуги за формирането, разработването и реализирането на априлската линия на партията. Тя и в политическо, и в теоретическо, и в практическо отношение, се изтъква в резолюцията на конгреса във връзка с 25-годишнината от Априлския пленум, е неделимо свързана с личността и делото на другаря Тодор Живков. Изминалият период го утвърди като верен син на народа, крупен теоретик и всепризнат ръководител на БКП, като уважаван деец на международното комунистическо движение.

ГЕОРГИ ДИМИТРОВ ЗА ПАРТИЙНОТО СТРОИТЕЛСТВО (18. VI. 1882 — 2. VII. 1949 г.). Велик син на българската работническа класа, вожд и учител на българския народ, организатор и ръководител на въоръжената народна борба и победата на социалистическата революция, основател и ръководител на народнодемократична България, виден деец на международното комунистическо и работническо движение, на Комунистическия интернационал, бележит марксист-ленинец, вносът в съкровищницата на марксистко-ленинската теория и практика крупен принос.

В областта на партийното строителство Г. Димитров направи ценни теоретико-практически разработки. Те и сега имат актуално значение и са ръководно начало в дейността на Българската комунистическа партия.

Георги Димитров развива марксистко-ленинското положение за *историческата мисия на работническата класа* като освободител на всички трудещи се от господството на капитала и създател на комунистическото общество. Заедно с това, като се опира на знаменития тезис на Ленин за значението на организираността на работническата класа, Г. Димитров учи, че победата на пролетариата не е възможна без *революционна партия*. Затова той счита, че «най-главната, основна задача, задача от първостепенна важност за работническата класа от капиталистическите страни се явява изковаването на действително революционни партии, партии от нов тип» (Г. Димитров. Съч. Т. II, с. 56).

Той посочва коренната разлика между комунистическата и некомунистическите партии. Те съществуват — изтъква той —

за постигането на временни цели и задачи, а комунистическата партия е *«историческа партия»*, партия с историческо призвание (Пак там, т. 12, с. 53).

В доклада си пред VII конгрес на Коминтерна (1935 г.) Г. Димитров издига смелата идея за създаване единна партия на работническата класа, която както в България, така и в другите социалистически страни намери своята конкретна реализация.

Ръководната роля на БКП в същителството на социализма при наличието на Отечествения фронт и на БЗНС е една от особеностите на диктатурата на пролетариата у нас и творческо развитие на Лениновото положение за различieto на формите на диктатурата на пролетариата в отделните страни.

Ръководната роля на комунистическата партия Г. Димитров свързва неделимо с нейния *количествен и особено с качествения ѝ състав*. Той защитава марксистко-ленинското принципно положение за доминиращото място на работническия елемент в партията. Обръща голямо внимание на чистотата на партийните редове, призовава към зорка бдителност, да не се допускат хора, които нямат нужните качества да бъдат комунисти. За тях вратите на партията трябва да бъдат плътно затворени. Препоръчва системно да се прочистват партийните организации от случайните елементи, от службогонци, карьеристи, както и от тези, които са загубили качествата на комунисти.

Като се ръководи от ленинските постановки за авангардната роля на комуниста, Г. Димитров поставя като първостепенна задача непрестанно да се издигат авангардната роля на партийния член, неговият личен пример. Комунистът е в челните редици, образец е на съзнателност, дисциплина, на строго спазване на комунистическия морал. Затова трябва да се държи здраво, да се бие по всяка проява на битово разложение, на карьеризъм и други подобни (Т. 13, с. 90—94).

Георги Димитров изисква от комунистите творчески да изучават марксизма-ленинизма. «Партийен член, който не желае да се учи, да се просвещава и да върви напред в своето развитие, той не е и не може да бъде истински член на нашата партия» (Т. 14, с. 336). И днес тези указания на Г. Димитров важат с още по-голяма сила.

Решаващ фактор за силата и боеспособността на комунистическата партия, за изявата ѝ като политически ръково-

Георги Димитров

дителя на работническата класа, на трудещите се с *исъното идейно и организационно единство, единомислието и единодействието в редовете ѝ.*

В свои доклади, речи и изказвания (докладът пред VII конгрес на Комунистическия интернационал, Политическият отчет на ЦК на БРП (к) пред Петия конгрес на партията — 1948 г., в речта си пред Софийската областна конференция на БРП (к) — 1946 г., и други) Г. Димитров с голяма вещина и научнообосновано разработва проблемите за единството в партията. «Комунистическите партии могат да осигурят мобилизирането на широките трудещи се маси за единна борба против фашизма и настъплението на капитала *само при всестранно укрепване на своите собствени редове*» (Т. 10, с. 117). Главно условие за това Г. Димитров вижда в изграждането на партията върху принципите на *демократическия централизъм*, който осигурява единството на полята и действието и е проверен от опита на Болшевишката партия.

В партията, сочи Г. Димитров, трябва да има съзнателна, доброволна и желязна дисциплина, която се основава и трябва да се основава на нашето единомислие, на нашите единни цели и задачи на партията, на марксизма-ленинизма (Т. 12, с. 54—56). Личното у членовете на партията, независимо от заемания пост, следва винаги да бъде подчинено на интересите на партията, на държавата и народа.

Едновременно с укрепването на централизма и дисциплината Г. Димитров настойчиво изисква непрестанно да се развиват и усъвършенствуват и *вътрешнопартийната демокрация, критиката и самокритиката, да се утвърждава колективността в ръководството.* В Политическия отчет на ЦК на партията пред Петия конгрес Г. Димитров постави задачата: «Да се развива по-нататък вътрешнопартийната демокрация, като се ликвидира напълно с остатъците от командването. В партийните ръководства и организационно колективно да се обсъждат и решават въпросите на партийната работа. . . Да се насърчава здравата критика и самокритика в партията, да се повдига общата активност на партийните членове, да се укрепват партийната дисциплина и единството в партийните организации» (Т. 14, с. 336).

В системата от възгледи, идеи и теоретико-приложни разработки в областта на партийното строителство Г. Димитров отделя особено внимание на ключовия проблем — *връзките*

на партията с масите. В доклада си пред VII конгрес на Коминтерна той обоснова необходимостта от най-широки връзки на комунистическите партии с масите в борбата против настъплението на фашизма, въоръжи ги с ясна и конкретна програма. В широк план той разработва идеята за единен фронт на работническата класа, за антифашистки народни фронтове, за антиимпериалистически единен фронт. Решаващо значение за разширяването на връзките на комунистическите партии, с масите има всеобщото укрепване на самите комунистически партии, решителната и последователна борба против «лявото» сектантство, а така също и против десния опортюнизъм. Сектантството, сочи Димитров, по изреча на Ленин, се е превърнало във «вкоренен порок» и представлява сериозно препятствие «по създаването на пролетарския единен фронт и превеждането на масите от позициите на реформизма на страната на революцията» (Т. 10, с. 119). Като се обявява против погрешните схващания на «самодоволните» сектанти, които не искат и не могат да разберат, че ръководенето на работническата класа от страна на комунистическата партия не може да се постигне от само себе си, Г. Димитров доказва, че само с правилната си политика и всекидневна, къртовска работа сред масите комунистическата партия може да завоюва, да заслужи тяхното доверие. «Ръководната роля на комунистическата партия трябва да бъде завоювана в боевете на работническата класа. Затова е нужно не да се декламира за ръководната роля на комунистите, а със своята ежедневна масова работа и правилна политика да заслужим, да завоюваме доверието на работническите маси» (Т. 10, с. 119).

Г. Димитров има личен принос и в творческото разработване на проблема за кадрите. В Доклада си пред VII конгрес на Коминтерна той формулира основните критерии за подбора на кадрите: дълбока преданост към делото на работническата класа и вяроност към партията, най-тясна връзка с масите, умение самостоятелно да се ориентират в конкретната обстановка, дисциплинираност, болшевишка закалка. В изискванията към кадрите Г. Димитров поставя на първо място задълбоченото овладяване на марксизма-ленинизма. При социалистическото строителство Г. Димитров издига изискването кадрите да усвояват изкуството да управляват. «Ако комунистът е инженер — да се учи по-нататък, ако е адми-

Георги Кирков

инструктор — да издига своята квалификация по-нататък; ако е учител — също; ако е партийен работник — още повече. Където и да сме, на какъвто и пост да сме, ние трябва да се учим неуморно» (Т. 12, с. 61).

Г. Димитров остави ценни разработки и за *партийния стил*. Той съветваше навсякъде да се създава добра организация в работата, делова атмосфера, да не се пилее времето по дълги заседания и съвещания, да се утвърждават плановете, строгият ред и отчетност, да се осъществяват навременен ефикасен контрол и проверка на изпълнението на решенията.

ГЕОРГИ КИРКОВ ЗА ПАРТИЙНОТО СТРОИТЕЛСТВО (15. VIII. 1867 — 25. VIII. 1919). Най-близък съратник на Д. Благоев в създаването и развитието на партията, изтъкнат ръководител на българското революционно работническо движение. Един от най-ярките и талантливии публицисти и сатирици, блестящ оратор, агитатор, организатор, човек с огромна ерудиция, със солидна марксистическа подготовка и лично обаяние, основател и дългогодишен редактор на в. «Работнически вестник», последователен интернационалист, безкомпромисен в борбата срещу буржоазията и нейните оръдия, срещу всякакъв вид опортюнизъм. За него Д. Благоев пише: «Георги Кирков (Майстора) бе незаменим, забележително остроумен пролетарски организатор, пламенен защитник на освободителното дело на пролетариата и съкрушителен за неговите врагове, с ум, който бързо се ориентираше в събитията и в хората, по природа художник и творец, другарят Г. Кирков остави след себе си големи заслуги, на делото, на което служеше с беззаветна преданост и любов.» (Димитър Благоев, «Георги Кирков», Г. Кирков, Избр. произв., т. II, Изд. БКП, С., 1951 г.).

Георги Кирков остави ценно идейно-теоретическо наследство и в областта на *партийното строителство*. Изхождайки от учението на Маркс и Енгелс за историческата роля на работническата класа като гробокопач на капитализма и създател на новото социалистическо общество, Г. Кирков вижда в лицето на зараждащия се пролетарият опазен обществена революционна сила, която единствено е способна да извърши *коренно революционно преустройство* на обществото. Работническата класа е революционна класа, обосновава Кирков, както по своята природа, така и по положението, което заема

в обществото. Смисълът на пролетарската, на «работническата» революция, сочи той, е да премахне частната собственост върху средствата за производство и да ги социализира, т. е. да ги направи притежание на работническата класа, на народа. (Г. Кирков. Избр. произв., т. I, ст. «Работническата класа е революционна», «Де е нашето място»).

Научно и дълбоко аргументирано Кирков обосновава марксистко-ленинската теза, че за да може да изпълни своята историческа мисия и да отговори на нуждите на общественото развитие и социалния прогрес, работническата класа трябва да се организира и ръководи от *революционна партия*. Целта на партията е да сплоти силите на работническата класа, да я осъзнае класово, да придаде целенасочен характер на нейните борби и да я насочи към «най-главното» — коренно преобразуване на «наредбите на капиталистическото общество» (вж. пак там, статия «Нашите задачи»). Като изхожда от крайната цел на партията, Г. Кирков формулира прекият, непосредствените задачи на българските социалисти: *първо* — да изясняват на работническата класа историческата роля, която тя има да играе в революционния процес, и целта, която трябва да постигне, и *второ* — да я възпитават системно в класов революционен дух, в смисъл на съзнаване и разбиране на своите класови интереси и тяхната неотстъпна защита чрез най-активно участие във всички класови битки, политически акции и т. н. Първата задача може да се постигне чрез системна и планомерна пропаганда на научния социализъм сред наемното работничество, а втората — посредством организирането на пролетариата в професионални организации и в *единна класова политическа партия*, действаща върху основата на принципите, които теоретически и практически произтичат от научния социализъм и нуждите на работническата класа. «С помощта на социалистическата пропаганда ние ще внесем в работническата класа класово самосъзнание, с помощта на организацията ние ще създадем от нея една добре дисциплинирана бойна сила, способна да действа при всички проявления на нашия живот, като навлича от тях реални облаги и за себе си, и за напредъка на самата страна» (пак там).

Изхождайки от класовата, пролетарската и революционната същност и характер на партията, от нейните исторически определени цели и задачи, Г. Кирков обръща особено голямо

Георги Кирков

внимание на *партийния състав*. Той застъпва марксистическото положение за доминиращо място на пролетарския елемент в партията. В противовес на опортюнистическата тактика за безразборно приемане на членове Г. Кирков отстоява марксистическия принцип за строг, индивидуален подбор, особено при приемането на интелектуалци. Работническата социалдемократическа партия — сочи Кирков в статията си «Опортюнизъм-анархизъм» — не е и никога няма да бъде хан за преходящи, нито свърталище за анархисти. Тя е босва, революционна организация (пак там). От желаещите да станат членове на партията Г. Кирков изисква предварително да са запознати с целите, характера и задачите на партията и да работят за тяхното осъществяване в революционната практика. Решаващо значение за *качествения състав* на партията, според него, има *идейно-политическата подготовка на партийните членове, творческото усвояване и прилагане на Марксовата теория*. Слабата идейна подготовка на партийните членове той счита за враг на партията, който отслабва нейната сила и влияние. Вярата на мнозинството партийни членове в основните начала на партията според него не е достатъчно. Тази вяра трябва да се превърне в дълбоко разбиране и убеждение, в съзнателното ѝ претворяване в живота. А това може да се постигне само по пътя на *постоянно четене* и грижливо премисляне на прочетеното, и най-вече с критично отношение към всичко, което иска да мине за най-ново било като тълкуване на учението на Маркса и Енгелса, било като практическо прилагане на това учение към нашата действителност (вж. пак там, с. 116).

В своите теоретически разработки в областта на партийното строителство Г. Кирков отделя място и на проблема за *партийното единство*. Единството в партията, учи Г. Кирков, трябва да се основава върху принципите на марксизма и тяхното постигане върху основата на последователната и непримирима класова борба, върху признаването и практическото осъществяване на програмата, устава и тактиката на партията. Единството в партията, подчертава многократно Кирков, изисква не да се замазват принципните разногласия, а едновременно да се разкриват и открито излагат, изисква решителна и безпощадна борба против рушителите на единството. Когато принципните спорове между революционно-марксистското и общоделското течение в пар-

тията стигат своята връхна точка, Г. Кирков е първият, който предлага да се извърши «ампутация» в партията, да се изреже заразената част в партийния организъм и по този начин да се заздрави и запази целият организъм.

Особено значение за идейното и организационното единство на партията има последователното прилагане на *демократическия централизъм*, който Г. Кирков разглежда като органическо единство на две начала — демократизъм и централизъм. В статията: «Партийната дисциплина и анархо-либералите», «За партийната дисциплина», доклад, изнесен пред Софийската партийна организация, и др., той дълбоко обосновава разкрива същността и значението на дисциплината в партията. Определя дисциплината като съзнателно подчинение на личните интереси на интересите на партията, като еднакво задължителна за всички партийни членове и е условие за единството в партията. Всеки партнен член трябва строго да зачита статутите на партията и нейните конгресни решения, да бъде коректен и редовен в своите задължения и да пази партийното единство (вж. ст. «Опортюнизъм-анархизъм»).

Централизираната, планомерна и целесъобразна дейност на партията е немислима без *свобода на критиката*. Свободата на критиката обаче не значи «слободня», изтъква Г. Кирков, която води до разхлабване и разложение на партията, а такава свобода на критиката, която съдействува за единомислието и единодействието за разгръщане на активността и инициативата на партийните членове. Той разглежда критиката като мощно средство за отстраняване на недостатъците и важно условие за вземане на правилни решения. За да изиграе своята роля на движеща сила на развитието, тя трябва да бъде обективна, пълна и всестранна — да се разглеждат добрите и лошите страни, да се разкриват причините, които «спъват добрия вървеж в работата».

Георги Кирков остави богат и ценен опит и в *работата с кадрите*. Той притежава рядката способност майсторски и навреме да открива талантливите кадри, да ги подбира по техните действително делови и политически качества, да ги стимулира в техния растеж, да ги ценя и съхранява като ценен капитал на партията.

Георги Кирков твърдо и последователно отстоява и провежда марксистическата линия за *най-тесни връзки на партия-*

Гласност

та с широките народни маси и преди всичко с работническата класа. Основоположник на класовите синдикални проф. организации в България, той обосновава необходимостта от партийно ръководство на професионалните организации. Води непримирима борба против вредната общоделска теория за «неутралитет» на синдикатите, която ги откъсва от партията и ги поставя под буржоазно влияние.

ГЛАСНОСТ НА ПАРТИЙНАТА ДЕЙНОСТ — принцип на вътрешнопартийна демокрация, изискващ обявяване, придаване явност на основни факти и събития от партийния живот. Системно информиране на комунистите и трудещите се за важни вътрешни и международни политически прояви на партията. Гласността на партийната дейност се намира в неразривна връзка с основните принципи на вътрешнопартийния демократизъм. Тя е неотделима страна и резултатно средство за осъществяване и разширяване на връзките на партията с масите. Комунистическата партия дава гласност не само на своите успехи и постижения, но и на грешките и недостатъците, на критичното си отношение към тях.

ГЛАСУВАНЕ В ПАРТИЯТА — уставно право на комуниста, важен демократичен регулативен механизъм на вътрешнопартийните отношения. Гласуването в конкретното си съдържание е даване на глас от партийните членове като израз на тяхната индивидуална и колективна партийна воля. Прилага се при избор на ръководни партийни органи, при приемане на партийни решения, при приемане на нови партийни членове и налагане на партийни наказания, при определяне дневния ред на партийните форуми — събрания, конференции, конгреси, пленарни заседания. В съответствие с Устава в партийните органи и организации е установен ред на гласуване. Практикува се тайно и явво гласуване. Тайното гласуване се извършва с бюлетини и се прилага при избор на ръководни органи, а явното — обикновено с вдигане на ръка. При гласуването дадените гласове се отчитат в три групи: «за», «против» и «въздържали се».

ГРАДСКА ПАРТИЙНА ОРГАНИЗАЦИЯ — форма за обединяване на всички партийни органи и първични партийни организации в съответния град, едно от звената на местните

партийни организации на БКП. Изгражда се на териториален признак по решение на ЦК на БКП. Може да бъде в състава на общинска или окръжна партийна организация. Градската партийна организация в София е с права на окръжна организация и се състои от районни организации, които имат права на общински.

Висш орган на градската партийна организация е градската партийна конференция. Редовна градска конференция се свиква от градския комитет един път на две или три години, а извънредна — по решение на градския комитет или по искане на една трета от общия брой на членовете на градската партийна организация. Градската конференция обсъжда отчетите на градския комитет и градската ревизионна (контролна-ревизионна) комисия; разглежда при необходимост и други въпроси на партийния, стопанския и културния живот на града; избира градски комитет, ревизионна (контролно-ревизионна) комисия и делегати за висшестоящата партийна конференция. През времето между градските партийни конференции тя се ръководи от градския комитет на БКП (вж. Градски комитет на БКП).

ГПО осъществява генералната линия на партията, като се опира на ППО, разгръща тяхната самоинициатива, провежда системна и целенасочена политическа, възпитателна и организаторска работа сред населението на града, формира комунистически светоглед у трудещите се, мобилизира ги за осъществяване на задачите на социалистическото строителство, за изпълнение и преизпълнение на държавните и насрещните планове на трудовите колективи. В съответствие с партийната политика полага непрекъснати грижи за постигане на високоефективно и високоорганизирано развитие на социално-икономическия и културния живот на града, за повишаване материалното благосъстояние и културното равнище на трудещите се.

ГРАДСКИ КОМИТЕТ НА БКП — ръководен орган на градската партийна организация за времето до следващата градска отчетно-изборна конференция, едно от звената в системата на местните партийни органи на БКП. Избира се с тайно гласуване от делегатите на градската отчетно-изборна конференция. Числеността му се определя с явно гласуване от конференцията. ГК е подотчетен както пред своята

Градски комитет

организация, така и пред по-висшите органи, свиква се не по-рядко от един път на три месеца. ГК е колективен орган, който избира бюро, в това число секретари на комитета. Секретарите на градския комитет трябва да имат партнен стаж не по-малко от три години. Градските комитети в малките градове не избират бюро, а само секретари, които също трябва да имат партнен стаж не по-малко от три години. Бюрата и секретарите на ГК в малките градове се утвърждават от съответния окръжен комитет на БКП. За провеждане на своята политическа, идеологическа, организационна и организаторска работа в ГК и неговото бюро формират партнен апарат, който е помощен орган. ГК разгръща широко обществено начало в партийната работа, като изгражда извъншатни комисии и отдели и въвлича партийния актив в дейността си. ГК непосредствено ръководи ППО в града, представлява съответната градска организация във взаимоотношенията ѝ с държавните и обществените органи на своята територия, направлява, организира и контролира дейността им за реализиране на партийната политика. В своята дейност ГК се ръководи от Програмата и Устава на БКП, от решенията на конгресите и Централния комитет на партията, на висшестоящите партийни органи и организира изпълнението им на своята територия.

Основните задачи на ГК са определени от Устава на БКП. ГК осигурява точно и докрай реализиране на партийната и държавната политика, осъществява политическо ръководство за постигане на високоефективно и високоорганизирано развитие на социално-икономическия и културния живот на града, като намира и прилага нови методи, форми и подходи в ръководството на звената от неговата система. ГК изучава обективните процеси и явления, общественото мнение и настроенията на трудещите се и натрупания практически опит, разкрива и решава назряващите проблеми. ГК носи пълна партийна отговорност за провеждане на партийната политика в града. Той насочва и контролира дейността на народните съвети, административните и стопанските органи и организации и им помага да усвояват правилен стил и методи на работа. Важно задължение на ГК е да съществява правилен подбор и разпределение на ръководните кадри, да се грижи за издигане на тяхната комунистическа идейност, подготовка и квалификация, да ги контролира системно и да им оказва конкретна помощ за подобряване на техния стил и методи

на работа. ГК направлява дейността на масовите организации и движения, повишава тяхната роля за въвличане на населението в изпълнение на задачите на стопанското и културното строителство на града.

С цялата си дейност ГК се стреми да укрепва и обогатява връзките на партията с трудещите се. Той провежда политическа и организаторска работа сред трудещите се за повишаване на тяхната социална активност, за разгръщане на критиката сред трудещите се, за създаване на условия непрекъснато да се разширява и развива социалистическата демокрация. ГК организира идеологическата работа, пропагандата на марксизма-ленинизма, грижи се за повишаване на комунистическата съзнателност на трудещите се, ръководи местния печат и културно-просветните учреждения.

ГРИЖА ЗА КАДРИТЕ — отношение на партийните органи към кадрите, което намира израз в помощта, която им оказват и усилията, които полагат за създаването на най-благоприятни условия за пълноценната им реализация.

Кадрите от всички равнища, по думите на др. Т. Живков, могат «да работят и да растат с пълни сили и размах само тогава, когато чувствуват доверие, грижата и рамото на партията» (Т. Живков. Доклад пред националното съвещание на партийния, държавния, стопанския и обществен актив от 30. I. 1980 г.).

Грижата на партията за кадрите е системна и всеобхватна. Тя започва с постъпването им на работа и ги съпровожда през целия им трудов път; подпомага бързото овладяване на длъжностните изисквания и адаптирането на кадрите към съответните условия на труд; осигурява благоприятни условия за изява на всичките им възможности и за нормалния им растеж; отстранява причините, които изхабяват жизнените сили и водят до преждевременното износване на кадрите; разкрива своевременно възможността за пропуски и грешки в работата им и ги предпазва от провал; съдействува за нормалното им материално-битово устройване.

ГРИЖА ЗА ЧИСТОТАТА НА ПАРТИЙНИТЕ РЕДОВЕ — постоянен процес на регулиране на социалния и качествен състав на партията в съответствие с нейния характер, историческа роля и с предвидените в Устава условия за член-

Грижа за чистотата

ство; отстраняване от редовете ѝ на онези, които са загубили качествата си на комунисти. От социалния и качествен състав се определя в голяма степен не само авторитетът, силата и влиянието на партията, но и нейният характер на авангард на работническата класа и трудещите се, нейната боеспособност. Затова тя приема и запазва в своите редове най-съзнателната, най-активната част от работническата класа и трудещите се, онези, които винаги и навсякъде са предани бойци за делото на комунизма.

Нашата партия през цялото свое съществуване е полагала непрестанни грижи за своя класов характер, за своето идейно и организационно единство като гаранция за нейната боеспособност. Тя винаги е приемала с предимство класово най-съзнателните представители на работниците и на другите класи, които са възприемали комунистическите идеи и са се посвещавали на тяхното осъществяване. В процеса на формирането на социалната еднородност на обществото в условията на изграждането на развития социализъм партията постепенно се превръща в партия на целия народ. Но и при тези условия тя приема с предимство представители на работническата класа, поради особеното ѝ място и роля в обществото. В партията не се допускат членували във фашистки организации, деца на активни фашисти; хора, чужди по социален произход, идейно-политически и нравствени качества на делото на партията.

За чистотата на партийните редове се грижи цялата партия. Тя започва с точното формулиране от конгресите на партията на изискванията на Устава за членство в комунистическата партия. Грижата за чистотата на партийните редове включва внимателното проучване на социално-класовия произход, социалната принадлежност, идейно-политическите и нравствените качества и позиции на желаещите да станат членове на БКП. Приемането става строго индивидуално. То предвижда внимателна проверка на всеки сигнал за партийните членове, системно обсъждане качествата и поведението на отделните комунисти. Най-важно средство за осигуряване чистотата на партийните редове е отстраняването на чуждите, случайно попадналите в партията хора, на онези, които са загубили качествата на комунисти или фактически са прекъснали връзките си с нея.

Грижата за чистотата на партийните редове е задължение

на всеки комунист, на всяка партийна организация и на всеки партнен орган.

ГРУПА ДОКЛАДЧИЦИ — форма на организация на лицата, занимаващи се с устна политическа агитация, на привличане на ръководните кадри в политико-разяснителната работа сред трудещите се. Те са изградени към окръжните, общинските, градските, районните, заводските, учрежденските, кварталните и другите комитети на БКП. Групи от докладчици са създадени и към министерствата, централните ведомства и обединенията. Партийните комитети се стремят ленинското изискване за лично въздействие и участие в събранията, което в политиката означава много, да стане правило за всеки ръководител (вж. В. И. Ленин. Съч. Т. 34, с. 315).

Групите докладчици се формират от най-отговорните партийни, обществени, държавни и стопански ръководители, съобразно с конкретните условия и възможности. Тяхна главна задача е да осигуряват компетентна, разностранна и навременна информация на трудещите се по актуалните проблеми на партийната политика, по основни документи на Централния комитет на БКП, на Народното събрание, на Държавния и Министерския съвет на НР България, по най-важните събития от вътрешен, международен и местен характер и въпросите, които вълнуват хората. Същевременно развитието на социалистическото общество, сложността на задачите, които се решават, увеличават значението на идейно-политическото съдържание на стопанската и административната дейност, на системното разясняване решенията на ръководните партийни, държавни и стопански органи сред населението. «Винаги, когато се вземат важни решения, засягащи интересите на широките народни маси, трябва предварително да се отчита техният политически и възпитателен ефект и да се предприемат мерки за разясняването им.» (Т. Живков. Избр. съч. Т. 24, с. 472)

Групите докладчици активно съдействуват за по-нататъшно разширяване и задълбочаване на непосредствените контакти и личното общуване на ръководните кадри с масите, за «укрепването на взаимното доверие и единството между ръководители, партия, класа, народ». (Програма на БКП. С., 1971, с. 117).

Участниците в групата, по тематичен план на партийния

Движещи сили

комитет, периодически, обикновено веднъж в месеца и при конкретно възникнала необходимост, излизат с доклади и беседи пред трудещите се на публични събрания, на срещи с трудовите колективи в единните политически дни, на събрания за въпроси и отговори, на информационни конференции и др.

Цялостната дейност на групите докладчици се ръководи, организира, контролира и отчита от съответните партийни комитети. Те анализират тяхната работа, конкретното участие на включените в нея ръководни кадри и вземат необходимите мерки за усъвършенстване и успешно функциониране на групите докладчици.

Д

ДВИЖЕЩИ СИЛИ НА ПАРТИЯТА И НА НЕЙНОТО РАЗВИТИЕ — иманентно присъщи фактори, които разрешават собствените ѝ противоречия и противоречията на обществото в движението му към комунизма. Това са преди всичко идейно-политическото единство, организационната сплотеност и ръководната роля на партията.

Идейно-политическото единство е условие, предпоставка за организационната ѝ сплотеност, за нейната съзнателна дисциплина. Идейно-политическото единство не само е несъвместимо, но прави невъзможно фракционерството в партията. И когато възникне ситуация на фракционерство, то няма друг път и фактор за неговото преодоляване освен постигане на идейно-политическо единство на основата на творческия марксизъм-ленинизъм, колкото и трудно да е това. Марксистко-ленинското идейно-политическо единство предпазва и освобождава партията от всякакви прояви на ревизионизъм и догматизъм. Марксистко-ленинското идейно-политическо единство прави партията боеспособен ръководен отряд на класата.

Организационната сплотеност и съзнателната партийна дисциплина от своя страна осигуряват реализирането на идеите и постигането на политическите цели на партията като идеи и цели на цялото общество. Висшата партийна организираност и дисциплина придават организираност и висока дисциплинираност на работническата класа и трудещите се в борбата за социализъм и комунизъм. Идеино единна и организационно сплотена комунистическата партия е способна да осигурява необходимата ръководна роля на обществото в закономерното му движение към комунизма.

Ръководната роля на комунистическата партия е висшият социален фактор както за постепенното заличаване на съществените различия между партията и класата, за издигане на работническата класа и народа до равнището на партията, така и за научното, високоефективно разрешаване на противоречията на обществото в закономерното му движение към комунизма. Колкото по-успешно осъществява ръководната си роля, толкова повече комунистическата партия се утвърждава като преден, съзнателен отряд и висша форма на организация на класата и на обществото.

В движението към комунизма партията и обществото ползват критиката и самокритиката като гравивна оценка и самооценка на успехите и слабостите, като метод и средство за разкриване и разрешаване на противоречията и за повишаване на социалната активност в борбата за комунизъм.

Със своите противоречия и движещи сили за тяхното разрешаване партията е изключително динамична. Нейният динамизъм изпреварва динамизма на обществото и осигурява нейната ръководна роля, за да дойде времето, когато в комунистическото общество динамизмът на обществото ще се издигне до динамизма на партията и тя ще отмре като изживяла себе си необходима ръководна сила на обществото.

ДЕЙСТВЕНОСТ НА ПАРТИЙНИТЕ РЕШЕНИЯ — важна характеристика на партийните решения, разкриваща ролята им в преобразуващата дейност на партийните органи и организации, реалното им въздействие върху процесите, които протичат в партията и социалистическото общество. Сред кръга от фактори, които обуславят действеността на партийните решения, важно значение имат научната обоснованост на решенията и работата на партийните органи и организа-

Действеност

ции за практическото им претворяване в живота. Първият има определящо значение за повишаване действеността на партийните решения, а реализацията им — решаващо.

Действеността на партийните решения е пряко свързана с научната им обосновааност, защото всяко решение има за цел да отговори на една или друга обективна потребност, а това свое социално предназначение то изпълнява толкова по-успешно, колкото по-добре отразява пулса на обществения живот, сложността и динамиката на протичащите процеси. Стратегическите и тактическите лозунги на партията следва да «ни водят напред, да осветляват нашия по-нататъшен път, да ни издигат по-високо от непосредствените задачи на момента» (В. И. Ленин. Съч. Т. 9, с. 118). Те обаче не могат да изпълнят ролята си на средство за целенасочено въздействие на социалните процеси, ако не отчитат възможностите на субективния фактор, защото не може да се ускори «онова, за което историческите условия не са още напълно зрели» (Пак там, т. 22, с. 108).

Подобряването на качеството на решенията е важна предпоставка за повишаване на тяхната действеност, за усиляване на преобразуващата им роля. Научно-теоретичната разработка на проблемите, намерила отражение в целта на решенията, изяснява своя социален смисъл и значение, когато се последва от целенасочена и системна работа за изпълнение на приетото партийно решение. Реализацията на научнообосновааните партийни решения е следователно не само израз на обективна потребност, но и фактор с решаващо значение за действеността и ефективността на приетите партийни решения.

Резултатите, постигнати в процеса на изпълнение на решенията, са не само критерий за тяхната действеност, но и основа за повишаване действеността и ефективността на партийната работа и ръководство. Във връзка с това преодоляването на посочения от Дванадесетия конгрес на БКП главен недостатък на партийно-организационната работа — неумението да се използват напълно нейните преобразуващи възможности, е по същество въпрос, свързан в голяма степен с грижата за осигуряване, на всички равнища, точно изпълнение на решенията, за «преодоляване на съществуващото в някой области и равнища несъответствие между научнообосновааните решения на партийните конгреси и пленумите на Централния комитет, от една страна, и недостатъчната дей-

ственост на организаторската и политическата работа за навременното и цялостно реализиране на тези решения; от друга» (Тезиси на XII конгрес на БКП, с. 106).

ДЕКЛАРАЦИЯ НА КОМУНИСТИЧЕСКАТА ПАРТИЯ — официален документ на висш партнен орган, в който се провъзгласяват: а) основни политически, организационни и идеологически принципи, цели и схващания на партията; б) изявление по една или няколко страни на важни въпроси на нейната външна или вътрешна политика (например по въпросите на мира и войната, на отношението към други партии, движения, народи и др.).

ДЕЛЕГАТ — член на партията, избран и упълномощен от дадена партийна организация да я представлява и да участва в работата на ръководните партийни органи. Партийните делегати са облечени с високо доверие. Те са равноправни и пълномощни представители, призвани да решават всички въпроси на живота на съответната партийна организация или партията като цяло. Делегатската институция в партията е проява и механизъм на продукуваната от особеностите на партийния живот представителна демокрация. Партийните организации имат право, когато това е необходимо, да снемат доверието и отнемат мандата на своя делегат. Партийни делегати се избират за партийни конференции и конгреси. За заводски и учрежденски конференции делегатите се избират на събрания на ППО, за районни и общински конференции — на събрания на ППО и на конференции на заводски и учрежденски организации; за окръжни конференции делегатите се избират на общински и районни конференции, а в отделни случаи и на събрания на ППО; за национални партийни конференции и конгреси на партията делегатите се избират на конференции на окръжните партийни организации и приравнените към тях. За делегати могат да бъдат избрани и партийни членове, нечленувачи в съответните партийни организации, в т. ч. и военнослужещи.

ДЕЛЕГАТСКО СЪВЕЩАНИЕ — помощен орган на партийни конференции и конгреси, свикано и функциониращо във връзка с предварително набелязване на кандидатури за състав на новите партийни органи. Делегатското съвещание е

Делови президиум

важна част в механизма на вътрешнопартийната демокрация при формирането на ръководните партийни органи. Участниците в делегатското съвещание са доверени лица на делегациите, упълномощени да изразяват и отстояват техните предложения и мотиви по кандидатурите. Те се определят на съвещания на съответните партийни делегации. На практика това поръчение обикновено се възлага на най-авторитетните, добре подготвени и активни членове на делегациите. Нормите на представителство на делегатското съвещание се определят пропорционално на представлявания на партийния форум брой комунисти. Делегатското съвещание се свиква от деловия президиум на конференцията или конгреса.

ДЕЛОВИ ПРЕЗИДИУМ — колективен ръководен орган, избран от конгрес на партията, национална партийна конференция, отчетно-изборна конференция на окръжна, общинска, районна, градска, комбинатска, заводска, общоселска партийна организация. Неговият състав по преценка на съответния партнен форум може да се състои от различен брой членове. В деловия президиум чрез явно гласуване се избират най-изтъкнатите представители на партийните организации. От неговия състав се определя председател, който изпълнява ръководните функции на президиума. Предлага за одобрение дневния ред на конгреса или конференцията; броя на помощните органи, техния състав и задачи; ръководи делово и оперативно разискванията по въпросите, включени в дневния ред; осигурява най-широка вътрешнопартийна демокрация при обсъждането с оглед конгресът или конференцията да бъдат най-висша школа за възпитание на комунистите. Основен момент от неговата работа е да съдействува конгресът или конференцията да приема и утвърждава научнообосновани политически решения за бъдещата дейност, да се осигури най-широко обсъждане на проекта за нов състав на изборните органи.

Когато конгресът заседава по специализирани секции по проблеми, тогава деловият президиум осигурява чрез своите членове ръководство на секциите, които имат за задача да ръководят и да обобщат разискванията и да изготвят обобщени предложения за общите документи на конгреса.

От работата на деловия президиум в най-голяма степен зависят активността, деловитостта, дисциплината и резултат-

ността от работата на конгреса или конференцията, където в най-голям мащаб се реализират принципите на вътрешнопартийна демокрация.

Д. п. започва своята работа с избирането му и приключва дейността си заедно с приключване на конгреса или конференцията, от които той е избран и на които той е подчинен.

ДЕЛОВИТОСТ — същностна черта на партийния стил на работа, особена драгоценна форма на социалната активност. Тя е несъвместима с фразеологията и празнотумството, застоя и консерватизма. Деловитостта изисква творчество и дръзновение, инициативни и целеустременост, професионална компетентност и отговорност, всеотдайност и хладнокръвна пресметливост, поемане на риск.

Партийната деловитост е висша форма на социалната деловитост. Тя е свързана с дела, които исторически реализират социалния прогрес към комунизма. Тя се основава на научни идеи, принципи, прогнози и програми за комунистическото общество и представлява тяхното високоефективно осъществяване в социалната практика. Партийната деловитост не е романтично мечтане за комунизъм, а всекидневна къртовска работа до саможертва за постигане на комунистическия идеал. Едновременно тя е комунистическо дръзновение и безшумно всекидневие, което подготвя и приближава комунистическото бъдеще.

Партийната деловитост се определя от същността на работническата класа като социална сила, призвана от историята да преобразува обществото от капиталистическо в комунистическо. Партията е тази, която довежда работническата класа до осъзнаване на тази ѝ историческа мисия. Тя е която организира и ръководи работническата класа за изпълнение на тази ѝ историческа роля. Партийната деловитост се определя и от революционно-действената същност на комунистическата идеология. Диалектиката като революционна душа на марксизма-ленинизма е несъвместима със застоя и консерватизма, тя е обърната с острието си към бъдещето. Знанията, с които марксизмът-ленинизмът въоръжава партията и класата, не само вярно обясняват света, но преди всичко служат за неговото революционно изменение. Те правят партийната деловитост професионално компетентна и високоефективна.

Деловодна работа

ДЕЛОВОДНА РАБОТА В ПАРТИЙНИТЕ ОРГАНИ И ОРГАНИЗАЦИИ — дейност, свързана със съставянето и оформянето на документите, тяхното приемане, разпределение и предаване, с регистрацията, отчета и контрола върху движението и изпълнението им, тяхното архивиране и съхранение.

Деловодната дейност в партнята се осъществява в съответствие с изискванията на инструкциите на ЦК на БКП и обхваща следните по-важни дейности:

Съставяне и оформяне на документите. При съставянето и оформянето на документите се спазват изискванията, утвърдени в Единната система за унифицирана управленческа документация. При необходимост се използват утвърдени типови бланки. Документите се съставят със свободен или унифициран текст. Изработват се в толкова екземпляри, колкото са получателите и едни за прилагане «Към дело». Подлежащите на изпращане документи се подписват от първия секретар или от секретар — упълномощен от него, от секретаря на партийния комитет или секретаря на ППО.

Приемането, разпределението и предаването на документите — обхваща разпределянето на подлежаща и неподлежаща за регистрацията документация и подготовка за изпращането на документи, тяхното предаване на получателите или на службите за експедиране.

Регистрация, отчет и движение на документите — подлежащите на регистрацията документи се записват в съответни входящи или изходящи дневници и картотеки. Попълват се номерът на документа, датата на получаване или изпращане, откъде идва или къде се изпраща, кратка анотация, датата на предаването на входящите документи, резолюцията на ръководителя и датата за предаване. След регистрацията документите се предават за изпълнение.

Деловодна дейност по контрола за изпълнение на задачите, произтичащи от документите — осъществява се лично от ръководителя, резолюция на документа. Сроковете за изпълнение се удължават само от ръководителя, който ги е определил, и се отразяват в контролната картотека.

Приключване, архивиране и съхранение на документите. Осъществява се от ръководителя, който е поставил резолюцията. Изпълнителят предава документа с кратка обяснителна записка за резултатите от работата. След изтичане на определен срок за съхранение документите се подлагат на ек-

Демократически централизъм

спертиза. Подлежащите на постоянно съхранение се предават в партийния архив, а останалите се унищожават по установения ред.

ДЕМОКРАТИЧЕСКИ ЦЕНТРАЛИЗЪМ — основен принцип в организационния строеж и в дейността на комунистическата партия. Демократическият централизъм в комунистическата партия означава: изборност на всички ръководни органи на партията от долу до горе; периодична отчетност на партийните органи пред своите партийни организации и пред по-висшите органи: строга и еднакво задължителна за всички партийна дисциплина и подчинение на малцинството на мнозинството; безусловна задължителност на решенията на по-висшите органи за по-низшите.

Същността на демократическия централизъм се състои в закономерната връзка между демократизма на вътрешнопартийните отношения, на вътрешнопартийния живот и тяхната висока организираност и единство. Тази закономерна връзка намира концентриран израз в неразривното диалектическо единство и взаимодействие на две начала: вътрешнопартийна демокрация и централизъм. Диалектическото единство и взаимодействие на демократизма и централизма в комунистическата партия произтича от техните съществени особености, като различни форми в които се проявяват характерът на структурата и властта в партията. Като диалектически полярности на едно и също явление те взаимно се обуславят и проникват. Те отразяват и характеризират същността на партията като единна, централизирана, самодейна и самоуправляваща се демократична организация. Програмата на БКП, ръководейки се от постановките на В. И. Ленин, разкрива конкретното съдържание на демократическия централизъм в партията по следния начин: «Пълна демокрация, свобода на мненията и критиката при обсъждането на всички въпроси, желязна съзнателна дисциплина и единство на действията, след като е взето решение с мнозинство, точното изпълнение на решенията на висшестоящите изборни органи — такъв е неотменимният закон на партийния живот, задължителен за всички комунисти, където и да работят, какъвто и пост да заемат» (Програма на БКП. С., 1971, с. 125).

Същността и съдържанието на демократическия централизъм са обективно детерминирани, те отразяват качествените

Демократически централизъм

особености на пролетарската партия от нов тип, в основата на които стоят потребностите, интересите и социалните качества на работническата класа и нейната революционна борба. Само партия, организирана и ръководена от демократическия централизъм, е в състояние да изпълни ролята на авангард и ръководител на класата в осъществяването на нейната историческа мисия. Реално комунистическата партия може да изпълни предназначението си, ако нейната организационна структура и ръководството на нейната дейност удовлетворяват изискванията на демокрацията в същата степен, в която удовлетворяват и изискванията на централизма.

Идеята за демократическия централизъм за пръв път теоретически е формулирана и практически приложена от К. Маркс и Ф. Енгелс при изграждането и дейността на Съюза на комунистите и I интернационал. В епохата на пролетарските революции теорията и практиката на демократическия централизъм творчески са развити и обобщени от В. И. Ленин, а КПСС първа в историческата практика въплъщава този принцип в строежа и дейността си. В неговата съвременна формулировка за пръв път е утвърден от I (Тамерфорска) болшевишка конференция (1905 г.), а като уставно положение приет от VI конгрес на РСДРП (1906 г.). Българската комунистическа партия възприема идеята за демократическия централизъм на своя Десети конгрес през 1903 г. Неговото записване в Устава като ръководен организационен принцип става през 1945 г. на VIII пленум на ЦК на БКП.

Демократическият централизъм издържа проверката на времето, доказва своята обща валидност за организационното изграждане и дейността на всички истински марксистко-ленински партии, независимо от историческите условия на тяхната дейност и развитие. Атакуван системно в миналото от идеологическите и политическите противници на комунизма, демократическият централизъм и днес е във фокуса на остра идеологическа борба. Научната несъстоятелност и политическата вреда на опитите да се противопоставят като несъвместими демократизмът и централизмът, да се припише на ленинизма и комунистическите партии пристрастие към бюрократически централизъм системно и неопровержимо се доказва от практиката на комунистическото движение.

ДЕМОКРАТИЧНИ ТРАДИЦИИ НА БКП — исторически утвърдили се ценности (идеи, норми, форми, методи), свързани с активното участие на комунистите в живота и дейността на партията, с изявяване и осъществяване на тяхната обща воля. Демократичните традиции продължават да оказват положително въздействие върху развитието на вътрешнопартийните отношения, върху дейността на партийните органи и организации и върху поведението на комунистите. БКП има богати демократични традиции, които показват стремежа ѝ при всички условия да търси форми и методи за прилагането на демократическия централизъм, колективността, критиката и самокритиката.

В борбата за утвърждаване на Българската социалдемократическа партия като революционна марксистка партия на работническата класа Д. Благоев и неговите съратници задълбочено и обстойно обосновават демократическия централизъм като основен принцип в строежа и дейността на партията. Те твърдо се противопоставят на опитите на общоделците да поставят отделна личност над Централния комитет на партията, да въведат шефство, лидерство в партията, характерни за буржоазните партии. «В нашата партия не съществуват еднолични власти: организациите се ръководят от местни комитети на партията, от ЦК» (В. Коларов. Избр. произв. Т. I, с. 4). През тесносоциалистическия период на БКП неизменна традиция е редовно да се свиква конгрес на партията. През 1903—1922 г. са станали 16 конгреса и 2 национални конференции. Само по време на Балканската, а след това и на Първата световна война не се свикват конгреси. През това време се провеждат двете национални конференции, на които Централният комитет отчита своята дейност и се вземат решения по актуални въпроси, но не се избира Централен комитет на партията.

През годините на фашистката диктатура въпреки нелегалното си положение партията провежда разширени пленуми, 2 национални конференции, взема мерки за развитието на инициативата и самодейността на местните партийни организации.

Демократичните традиции на партията продължават и се развиват след 9. IX. 1944 година. С измененята и допълненята, внесени в Устава от V конгрес, се създават благоприятни възможности за по-нататъшно развитие на вътрешнопартийната демокрация, колективността, критиката и самокри-

Дидактически принципи

тиката. Процесът на тяхното развитие временно сериозно е забавен от намерения място в партията култ към отделната личност. Априлският пленум на ЦК на партията (1956 г.) напълно възстанови ленинските норми на партисен живот и принципи на партийно ръководство и създаде необходимите условия за тяхното по-нататъшно развитие и обогатяване, за осъществяване линията на всестранно развитие на вътрешнопартийната демокрация. Тя намира изява във формирането, съобразно обстановката и задачите, на колективните органи в структурата на партията, в усъвършенствването на изборното начало, в разширяване правата на партийните организации, в създаване условия за по-голяма инициатива и самостоятелност на партийните органи и организации и комунистите.

В съответствие с демократическия централизъм развитието на вътрешнопартийната демокрация БКП съчетава с укрепване единството и дисциплината в своите редове. «Свободата на критиката и дискусиите и сплотеността на комунистите около партийната политика са в диалектично единство и който ги нарушава, вреди на делото на социализма, посяга върху интересите на трудещите се» (Т. Живков. За партийното строителство, т. 2, с. 404).

ДИДАКТИЧЕСКИ ПРИНЦИПИ НА ОБУЧЕНИЕТО В ПАРТИЯТА — система от изходни положения, определящи съдържанието, формите и методите на обучение в съответствие с целите на възпитанието и закономерностите на учебния процес, протичащ във всестранната партийна дейност. Те са: *висока идейност, партийност и научност*, което задължава да се съобщават строго научни факти и постановки, да се осветляват и тълкуват от позициите на достигнатото в марксистко-ленинската наука и коренните интереси на работническата класа; *творчески подход и свързване на теорията с практиката*, с живота, което изисква разкриване на творческия характер на марксизма-ленинизма, на отделните теоретически постановки, разкриване на значението и ролята на предаваните им знания за партийната практика, за социалистическото строителство, за живота в социалистическото общество и на тази основа да се формират умения и навици за използване на придобитите знания при решаването на практическите задачи; *съзнателност и активност на обучаваните в учебния процес*, което осигурява творчество, трайно и в

по-широк обем усвояване на предаваните знания, опит и умения, създаване на необходимите за практиката и по-нататъшната самоподготовка навици; *системност и последователност при обучението*, които се обуславят от научната система на съдържанието на обучението, на характера и степента на предварителната подготовка и на психофизиологическия механизъм на възприемане и запаметяване у човека; *трайно усвояване на знанията*, което затвърждава резултатите от системността и последователността при обучението, улеснява творческия подход при свързването на теорията с практиката, а така също съзнателното и активно участие в учебния процес; *нагледност при обучаването*, което осигурява най-прекия път за получаване и възприемане на знания — от сетивното възприемане към абстрактно-логическото мислене и практиката; *достъпност*, която изисква използването на такива методи и изразни средства при обучението, които отговарят на предварителната общообразователна и специална подготовка, обща култура, сили и възможности за възприемането на предаваното ново знание; *диференциран и индивидуален подход*, което изисква ръководният субект в обучаващия процес да се съобразява със социалната психика на аудиторията, на обучаващия се колектив и с особеностите на индивидуалната психика на всеки един.

ДИМИТРОВСКИ КОМУНИСТИЧЕСКИ МЛАДЕЖКИ СЪЮЗ (ДКМС) — масова самодейна общественно-политическа организация на българската младеж, изразител на нейните все-странни интереси и възжелания, пръв помощник на БКП в работата за комунистическото възпитание и всестранното развитие на младото поколение, за неговата пълноценна и високоэффективна социална реализация в социалистическото строителство и в защита на неговите завоевания, неин резерв и активен участник в целокупния живот на страната важна опора на обществото за неговото по-нататъшно развитие.

ДКМС води началото си от създадения през 1912 г. Съюз на работническата социалдемократическа младеж (СРСДМ). Той е приемник и продължител на делото и революционните традиции на Българския комунистически младежки съюз (БКМС), Работническия младежки съюз (РМС), Българския общ народен студентски съюз (БОНСС) и на Димитровския съюз на народната младеж. ДКМС, всички негови организа-

Димитровски

ции провеждат своята работа под ръководството на Българската комунистическа партия, на съответните партийни организации и комитети. Силата на Комсомола е в идейната убеденост и безпределна преданост на неговите членове към делото на партията (вж. Устав на ДКМС, 1975, с. 6).

Съгласно Устава на ДКМС член на Комсомола може да бъде всеки младеж на възраст от 14 до 28 години, който приема и спазва Устава на ДКМС, участвува активно в строителството на социализма, работи в едно от комсомолските дружества, изпълнява решенията на съюза и плаща редовно членския си внос.

Ръководен принцип в организационното изграждане на ДКМС е демократическият централизъм. Основни организационни единици са комсомолските дружества. Те се изграждат на териториално-производствен принцип — в промишлени предприятия, АПК, учебни заведения, строителни, горскостопански и др. обекти, военни поделения, учреждения, и се обединяват в районни, градски, общински и окръжни организации на ДКМС. Висш ръководен орган на комсомолското дружество е събраието, а на организацията — конференцията. Висш ръководен орган на ДКМС е конгресът, свикван най-малко веднъж на 5 години. Между конгресите цялата работа на съюза се ръководи от Централен комитет, който избира Бюро и Секретариат. В своята работа ДКМС строго спазва ленинските принципи на колективно ръководство, на всестранно развитие на вътрешносъюзната демокрация, на широка инициатива и самодейност, критика и самокритика.

ДКМС е всепризнат ръководител, организатор и възпитател на българската младеж. Той е среднце за изява на всеотдайните интереси и способности на младото поколение, важно звено за тяхното реализиране в живота. Главна задача на ДКМС е работата за формиране на марксистко-ленински светоглед у младежта, възпитанието на младежите и девойките в дух на революционните и трудовите традиции на партията и народа, в дух на патриотизъм и пролетарски интернационализъм, изработването на класово-партиен подход към явленията в живота; подготовката на поколение от хармонично и многостранно развити личности, непоколебими и всеотдайни строители на социализма и комунизма. ДКМС организира младежта на пламенен и всеотдаен творчески труд за овладяване на науката и техниката, за осъществяване на

научно-техническата революция, за повишаване обществената производителност на труда и интензификацията във всички области на икономиката за изграждане на развито социалистическо общество. Чрез своите дружества и организации ДКМС осъществява предоставеното му от БКП право на широка инициатива при поставяне и обсъждане на всички въпроси, отнасящи се до работата с младежта, упражнява контрол върху обществените и държавните органи и организации по работата им сред младежта. Главно условие за успешна работа на Комсомола е партийното ръководство. Партията винаги е смятала за една от своите основни грижи организацията и възпитанието на младото поколение. За работата на ДКМС особено голямо значение имат Тезисите за работата с Комсомола и младежта, Писмото на другаря Тодор Живков до ЦК на ДКМС, решенията на конгресите и пленумите на Централния комитет, речите и разговорите при срещите на Политбюро на ЦК на БКП с различни отряди на младежта.

ДКМС е неделима част от световното младежко демократично движение. Активно участва в дейността на Световната федерация на демократичната младеж (СФДМ) и Международния студентски съюз (МСС) и поддържа връзки с най-прогресивните младежки и студентски организации от цял свят. Особено близки братски връзки ДКМС поддържа с Всесъюзния ленински комунистически съюз на младежта (ВЛКСМ). По поръчение на БКП ДКМС ръководи Димитровската пионерска организация «Септемврийче».

ДИМИТЪР БЛАГОЕВ ЗА ПАРТИЙНОТО СТРОИТЕЛСТВО (14. VI. 1856—7. V. 1924 г.). Бележит марксист-теоретик, основател и ръководител на Българската комунистическа партия, революционер, голям патриот и интернационалист. Като черпи творчески от богатото научно-теоретическо и революционно-практическо наследство, оставено от К. Маркс и Ф. Енгелс, Благоев прилага марксизма у нас съобразно със специфичните исторически условия на страната. Той разработва редица проблеми на партийното строителство — за характера, същността и целите на пролетарската партия, за нейните идейни и организационни основи, за формите и методите на борба и т. н.

В своя труд «Що е социализъм и има ли той почва у нас?»

Димитър Благоев

(1891 г.), първа оригинална марксистка книга у нас, както и в редица други свои съчинения Д. Благоев научно и аргументирано разкрива и доказва, че България е тръгнала по капиталистически път, че работническата класа в България съществува и тя неизбежно ще се развива заедно с капитализма. От това Д. Благоев прави логичния извод, че в страната има почва за социализъм, той теоретически осветлява историческата роля на българския пролетариат и обосновава обективната необходимост от създаване на марксистка революционна партия. . .

В програмната статия, написана от Д. Благоев, «Българската социалдемократическа партия» (1892 г.) и в статията му «Ръководящите начала на социалдемократическите партии и съюзи» (1893 г.) са дадени от позициите на марксизма сравнително пълни определения за същността, характера, историческите цели и принципи на изграждане на политическа организация на работническата класа. «Българската социалдемократическа партия съставлява отделно и независимо нещо от работническите дружества и съюзи, които си турят за цел взаимното спомогане на членовете си или борбата им за защита на интересите си. Социалдемократическата партия защитава общите интереси на цялата работническа класа. . . Като се състои от най-съзнателните работнически сили у нас, Българската социалдемократическа партия е авангардията на работническото движение, е организираната военна сила на работническата класа» (Д. Благоев. Съч. Т. 2, с. 365). Главната задача на партията е да издига съзнанието на пролетариата до класово-политическото съзнание на предния отряд.

Като изхожда от марксистическата теза за пролетарския характер и революционната същност на партията, Д. Благоев разработва въпросите за нейния *социален и качествен състав*. Социалните слоеве, от които тя трябва да набира своите членове и да работи за разпространението на социалистическите идеи, са «работниците и кандидатите за работници, каквито са занаятчиите, земеделците, дребните търговци и образованите хора, които могат да разумяват вървежа на историческото развитие» (Пак там, т. 1, с. 528). Д. Благоев допуска възможността партията да набира членове и из някои непролетарски слоеве, но също експлоатирани, които са потенциални, утрешни пролетарни, а не вечни дребни собственици. Той води последователна и неотстъпна борба за пролетар-

ския характер на партията, формулира условията за членството в нея, поставя акцента върху *качественния състав*. Според него силата на партията не зависи само от количеството на нейните членове, а преди всичко от тяхната съзнателност, от самопожертвователността и готовността им да работят с общи усилия съгласно общоприетия план и общите решения на своята партия (Т. 2, с. 488).

Спазването на класовия революционен характер на партията Д. Благоев вижда в неразривното единство на нейния пролетарски състав и марксистическа идеология. При липсата на едни от тези два компонента неизбежно тя се изражда. За да се утвърждава и развива като преден, съзнателен отряд на работническата класа, партията, сочи Д. Благоев, следва да полага постоянни грижи не само за социалния си състав, но и за просвещаването и възпитаването на своите членове в духа на марксизма, поставя условието всеки, който влиза в партията, всеки нейн член да бъде с високо класово съзнание и да е убеден марксист, не само да признава партийната програма.

Д. Благоев определя партията като *организирана сила* на работническата класа, като *бойно цяло*, частите на което органически са свързани помежду си в една система. Силата на партията, изтъква Д. Благоев, е в нейната собствена организация и дисциплина, в наличното на жизнеспособни органи и структурни звена.

В организационния строеж на партията Благоев отделя специално внимание на нейните основни звена — местните партийни организации (първичните партийни организации). В отделна глава «Старата и новата организация» на «Принос към историята на социализма в България» той обоснова разработва въпросите за местните партийни организации. Определя ги като *основа* на партията, с което се доближава до ленинското схващане по този въпрос.

Разглеждайки партията като авангард на работническата класа и система от органи и организации, Д. Благоев заключава, че за да може да изпълнява успешно историческата си мисия и във всяко време да действа организирано, целенасочено, тя трябва да се изгражда и да действа върху принципите на *демократическия централизъм* или както той го нарича — «социалдемократически централизъм». Благоев определя демократическия централизъм като властен израз

Дямитър Благоев

на единната воля на съзнателния и борещ се работнически авангард по отношение към отделните групи и индивиди.

За Д. Благоев демократическият централизъм представлява *единство* на две начала — *демократизъм и централизъм*. Сърцевина на демократизма са *критиката и самокритиката*. «Работническата социалдемократическа партия не се бои от критика, а особено от критика, произхождаща от нейните членове. Тая критика ще изясни още по-добре основните ѝ принципи, ще обясни тактиката ѝ и с туй ще увеличи славата ѝ» (Пак там, т. 6, с. 444).

От централизма произтича *партийната дисциплина*. Нея Д. Благоев определя като цимент, който споява единомислието и единоедействието в партията, превръща я в монолитен идеен и организационен авангард на работническата класа. «... принципите, върху които се гради организацията на социалдемократическата партия, са: *единомислие, единоествие, дисциплина*, с една дума, *централизъм* — обобщава Д. Благоев. — Без този централизъм социалдемократическата партия не може да се развива, не може да добива сила и влияние. Централизмът в социалдемократическата партия е строго планомерната ѝ дейност и строга дисциплина при нейното реализиране» (Пак там, т. 10, с. 381). За Благоев единомислието не се състои в механичното усвояване на известни социалистически положения и на простото признаване на програмата на партията, а в «еднаквото схващане и разбиране методите, начините на изследване и на действия, произтичащи от принципите на партията» (Пак там, с. 379).

Д. Благоев е категоричен привърженик да не се допускат в партията принципи разногласия, които не само че «не я правят силна, а, напротив, я правят вътрешно немощна, слаба, неспособна за действителна работа, без действително значение в живота. . . парализират нейната деятелност, нея самата и рано или късно такава партия окончателно ще се изроди» (Пак там, т. 8, с. 174). Като единствен изход да спаси партията и нейното правилно развитие в духа на социалистическите принципи Д. Благоев вижда в ампутацията, изрязването на гнилите ѝ части.

В борбата срещу опортюнизма за опазване единството на партията Благоев написа редица оригинални статии с огромно теоретическо и практическо значение: «Опортюнизъм или социализъм?», «Ликвидация», «Котерия и партия», «Десетият

Длъжностна характеристика

партийен конгрес» и др. В тях са разработени и въпросите за партийната дисциплина.

Д. Благоев разработи и принципа на *пролетарския интернационализъм*. Той посочва, че «Българската социалдемократическа партия е част от всесветската социална демокрация» (Пак там, т. 2, с. 364). Чужд на националната ограниченост и на националния нихилизъм, Благоев още от първия ден на създаването на партията я утвърждава като пролетарско-интернационална по характер, цели, задачи, методи и тактика на борба.

Със своите теоретически разработки за партийното строителство, твърдо и последователно отстоявани в практиката, Д. Благоев плътно се доближава до основни положения на ленинското учение за партията и заема най-високото място като бележит строител на Българската комунистическа партия.

ДИФЕРЕНЦИРАН ПОДХОД — съществен белег на творчеството и научността в партийната работа. Той се изразява в изкуството в зависимост от условията и конкретната обстановка, в зависимост от подготовката на масите и на комунистите да се избират ония методи, форми и средства, които в дадените обективни условия ще дадат най-добър ефект. Партийната дейност, макар че се изгражда върху единни принципи и норми, по своя подход е различна в промишлеността, в селското стопанство, в строителството, в учрежденията, в училищата, в работата с младите комунисти и т. н. Главното е да се отчитат специфичните особености на отделните равнища, области и направления, за да се осигури творческо приложение на партийните решения, на партийните принципи.

ДЛЪЖНОСТНА ХАРАКТЕРИСТИКА — описание на функциите, които трябва да изпълнява, и на линейните и функционалните връзки, в които влиза заеманият определена длъжност в партията, държавата и обществените организации. Длъжностната характеристика е основа за определяне на изискванията, т. е. на условията, на които трябва да отговарят кадрите, които могат да я заемат.

Длъжностните характеристики за стопанските и административните кадри се изработват от централен правителствен

Доброволен съюз

орган. Те имат силата на нормативен документ, но в подробности се конкретизират от ръководствата на всеки трудов колектив. За ръководните длъжности в партията и другите обществени организации това се извършва от съответните ръководни органи.

Длъжностната характеристика е важно средство за научната организация на кадровата работа. Правилно изработената длъжностна характеристика, познаването ѝ от длъжностното лице, неговите ръководители и подчинени има голямо значение за рационалната организация труда на кадрите, за обективната оценка на резултатите от него, за реда, дисциплината и психологическия климат в трудовия колектив, за ефективното използване на силите и възможностите на кадрите и за правилното им възпитание.

ДОБРОВОЛЕН СЪЮЗ НА ЕДИНОМИШЛЕНИЦИ-КОМУНИСТИ — едно от определенията на партията, което се среща в литературата и партийните документи, подчертаващо монолитното ѝ единство. Единомислието се получава на основата на идейните, политическите и организационните принципи на партията и е предпоставка за единдействието в нея. Членове на партията, които с действията и поведението си нарушават принципите на партията, фактически се поставят извън партийните редове. Идейният и организационен плюрализъм е несъвместим с Програмата и Устава на партията.

Единомислието не е пречка за творческата изява на партийните членове. На основата и в рамките на принципите на марксизма-ленинизма в партията непрекъснато се провеждат спорове, дискусии за разкриване на нови закономерности на развитието на обществото и партията, формулиране на предстоящите задачи и обосноваване практически мерки за изпълнението им, критичен анализ на успехите и недостатъците. Историческата практика показва, че в редовете на комунистическата партия израстват много кадри с релефно изразени творчески способности и индивидуалност.

ДОБРОДЕТЕЛИ НА КОМУНИСТИЧЕСКАТА ПАРТИЯ — най-висши ценности и качества, които отразяват коренните интереси на работническата класа, трудещите се и народите в борбата им за мир, демокрация, национална самостоятелност и комунизъм; дълбока вярност, преданост на класата;

Дом за политическа просвета

непримиримост срещу класовия противник; кристално чист патриотизъм и непоколебим интернационализъм, несъвместими с всякакви прояви на национализъм и космополитизъм; единство на думи и дела; поставяне интересите на класата над интересите на личността; дълбока принципност и конкретна историческа гъвкавост; скромност и деловитост; жажда за научни знания, необходими за революционното преобразуване на света и други. Добродетелите на комунистическата партия са ценности и качества, които въплъщават неповторимата историческа същност и мисия на пролетарната класа, чието освобождение от експлоатация и подчинение представлява собственото ѝ отрицание като клас — социално освобождение на цялото човечество.

ДОКЛАДНА ЗАПИСКА — кратко изложение на мерки или система от мерки по проблеми, по които ръководният орган следва да вземе отношение. Внася се от името на секретар, зав. отдел или друг сътрудник от апарата на комитета. В зависимост от съдържанието д. з. може да бъде свързана с разгръщането на нова инициатива, да има информационен или отчетен характер. Широко приложение намират докладните записки при вземане на решение.

Съдържанието ѝ се оформя в две части.

Констативна — очертава значимостта на проблема. Дава обективна и комплексна информация, която разкрива всички аспекти на успехите в дадената област и на какво се дължат те. Формулира въпросите, които не са решени, слабости и причините за това.

Във втората, **препоръчителна** част се правят изводи, излагат се целите, които се поставят, тяхната обосновааност и мотивираност, пътищата и средствата за тяхното постигане, като се формулират конкретни предложения за решения.

Посочва се с кого е съгласувано предлаганото решение, какви възражения има по него и от кого.

Докладната записка включва следните елементи: до кого е адресирана; органа, от чието име се внася; относно какъв въпрос; изложение, мотиви, ясно формулирани предложения за решение; дата; подпис на лицето, което внася докладната.

ДОМ ЗА ПОЛИТИЧЕСКА ПРОСВЕТА — идеологическо партийно учреждение, изпълняващо функциите на теоретико-ме-

Дом за политическа просвета

тодичен център на марксистко-ленинската пропаганда и масово-политическата работа в съответния окръг, утвърдило своето място, роля и предназначение на действено и оживено средище на идеологическата дейност.

Главни задачи на домовете за политическа просвета са идейно-теоретичното, научно-методичното и практико-приложното осигуряване на партийната пропаганда и политическата агитация, повишаването на тяхната ефективност за формиране марксистко-ленинския светоглед, социалистическата съзнателност и социалната активност на комунистите и всички трудещи се. Домовете за политическа просвета съдействуват за правилно изграждане структурата на политическото и икономическото образование, на агитационния апарат и политическото информироване на населението; подпомагат усъвършенствуването на подбора, разпределението, каротикирането и атестирането на пропагандистките и агитационните кадри; организират тяхната диференцирана теоретична и методична подготовка и преподавателска, обучение, информироване и възпитание, обмяната на положителния опит чрез курсове, семинари, конференции, практикуми, показни занятия, базови звена и др.; издават бюлетени, библиографски справки, помощни и справочни материали по специфичните за съответния окръг проблеми; участвуват в разработването на тематични планове за просветни събрания, за лекции, доклади и беседи, на методични разработки и сценарии, на нагледни и фотоматериали, на диапозитиви и филми, на светлинно-звукови табла и други технически средства; разпространяват учебни програми, стенограми, магнитофонни записи на лекции и беседи, технически средства и др.

Домовете за политическа просвета имат следната структура: ръководство на дома (завеждащ и научно-методичен съвет); отделни кабинети за философските, икономическите, социологическите и историческите дисциплини, кабинет за теория и методика на политическата агитация, кабинет за политическата просвета в ДКМС, кабинет за използване на технически средства, библиотека. Отделните сътрудници, съвети и кабинети в дома работят в близко сътрудничество, а ръководството е обединяващо звено, което направлява и координира разнообразната му дейност като единен идеологически институт.

Домовете за политическа просвета оказват пряка теоре-

тно-методична и организационно-техническа помощ на университетите по марксизъм-ленинизъм; осигуряват непосредствено организационно-методично ръководство и идейно-теоретична помощ на партийните кабинети към общинските комитети на БКП за тяхното превръщане в опорни центрове на марксистко-ленинската пропаганда и масово-политическата работа в селищните системи; подпомагат също заводските, учрежденските и общоселските партийни кабинети на територията на окръга. Домовете за политическа просвета работят под непосредственото ръководство на бюрата на ОК на БКП, в най-тясно сътрудничество с отдел «Пропаганда и агитация» и другите отдели на комитета.

ДУХОВНИ ПОТРЕБНОСТИ НА КОМУНИСТИТЕ — реална възможност, създадена от общественоеикономическите, политическите, културните и други условия на социалистическото общество за усвояване на неговите духовни ценности. Духовните потребности на комунистите са непосредствено свързани с характера на техните интереси. Интересите са отражение на едни или други духовни потребности (интерес към различни произведения на изкуството, към театъра, киното и пр.). Интересът предизвиква подбудата, нуждата от задоволяването на определени духовни потребности и свързаните с това действия на личността. В този смисъл Ф. Енгелс пише, че «действията на хората трябва да се обясняват с техните потребности, а не с техните мисли» (К. Маркс и Ф. Енгелс. Съч. Т. 12, с. 305).

Духовните интереси биват лични, колективни и обществени. В структурата на личните духовни потребности на комунистите се включват: политическите, юридическите, нравствените, естетическите, научно-теоретическите, духовно-творческите, духовно-потребителските. Такова е съдържанието в основни линии и на духовните колективни и обществени потребности.

Задача на партийните комитети и организации е да използват ефективно многообразието на формите и средствата на политическа, организаторска и идеологическа работа за формирането и усъвършенстването на целия комплекс от духовни потребности в съзнанието и поведението на комунистите.

В условията на изострящата се идеологическа борба ме-

Единна национална система

жду двете системи и решаването на вътрешните отговорни задачи за повсеместна интензификация и интелектуализация на предин план излиза утвърждаването и усъвършенствуването на политическите, научно-творческите и нравствените потребности и интереси на комунистите.

Е

ЕДИННА НАЦИОНАЛНА СИСТЕМА ЗА ПОВИШАВАНЕ КВАЛИФИКАЦИЯТА НА КАДРИТЕ — комплекс от методи, форми и средства за поддържане и своевременно привеждане квалификацията на кадрите в съответствие със задачите на социално-икономическото развитие на страната и научно-техническия прогрес, за повишаване идейната им подготовка и за стимулиране на творческите им способности. Приета е с постановление на МС от 24 юли 1980 г. въз основа на решение на Политбюро от 24 март 1980 година.

Системата изпълнява следните по-важни задачи: внася единство в политиката за повишаване квалификацията на кадрите, осигурява системно, целево, еднопосочно и едновременно на различни равнища обучение на всички кадри — ръководни и изпълнителски; интегрира в това отношение усилията на научния фронт, образованието, културата и икономиката; осигурява внедряването на икономическия подход в дейността за повишаване квалификацията на кадрите. Тя свързва трите страни, участващи в нея — ведомството, което изпраща кадри за обучение, кадрите, които се обучават, и учебните звена, които ги обучават.

Към министерствата, другите ведомства и изпълнителните комитети на окръжните народни съвети се създават *Съвет и Център за повишаване квалификацията на кадрите*. Съветите се създават на обществен начал с участието на представители на обществените организации под председателството на министрите, ръководителите на ведомствата и пред-

седателите на ОИС. Съветите обсъждат и предлагат прогнози, планове, програми и решения за усъвършенстване работата по квалификацията, контролират я, анализират и правят изводи за резултатите от нея. В организацията на своята работа те се опират на центровете за повишаване квалификацията на кадрите, ръководителите на които са и техни секретари.

Към висшите учебни заведения, водещите техникуми и други средни училища се създават отделения за повишаване квалификацията на специалистите с висша и средна специализация.

Всички тези органи планират и организират дейността за повишаване квалификацията на държавните, стопанските и административните ръководни кадри, на специалистите и на изпълнителските кадри. За кадрите от органите на партията, обществените организации, държавен и народен контрол повишаването на квалификацията се организира и ръководи по установения ред от ЦК на БКП.

Плановете за повишаване квалификацията на държавните, стопанските и административните ръководни кадри, на специалистите и на изпълнителските кадри са неразделна част от инженерните проекти и насрещните планове, от плановете за наука, технически прогрес и инвестиции и от плановете за научно-изследователската и учебно-възпитателната работа на висшите учебни заведения.

Квалификацията на кадрите е извършена чрез: 1) опресняване и обогатяване знанията и професионалния опит; 2) разширяване профила на упражняваната професия; 3) придобиване на нова специалност. Тя може да бъде с пълно или частично откъсване, комбинирано или без откъсване от производството. Формите на обучение са колективни и индивидуални, редовни, задочни, комбинирани и др. Учебните програми и планове за професионалната подготовка на специалистите и изпълнителските кадри се съгласуват с МНП, а за подготовката на ръководните държавни, стопански и административни кадри — с Института за социално управление при ЦК на БКП.

Завършването на дългосрочните курсове за повишаване квалификация става със защита на проект по конкретен проблем от областта, в която ще работят обучавашите се. След внедряването на защитен проект и доказано подобрене на

Единна система

работата те получават увеличение на възнаграждението си или по-висок ранг на заеманата длъжност.

Цялата дейност за повишаване квалификацията на кадрите се организира и провежда на принципа на стопанската сметка и само в отделни случаи се финансира от държавния бюджет. Тези, които изпращат кадри за обучение, поемат изцяло тяхната издръжка. Взаимоотношенията им с учебните звена се уреждат с договори.

Внедряване на Единната национална система за повишаване квалификацията на кадрите става при системен контрол и помощ от страна на партийните органи и организации.

ЕДИННА СИСТЕМА ЗА ИКОНОМИЧЕСКО ОБРАЗОВАНИЕ НА ТРУДЕЩИТЕ СЕ — организационна форма за задълбочено изучаване от работниците, селскостопанските труженици, специалистите от народното стопанство, ръководни кадри на проблемите на икономическата теория и политиката на БКП с цел да се издигне на нова висота икономическото им обучение и възпитание, да се издигне равнището на научната организация и управлението на труда и производството, да се повиши инициативността и активността на трудещите се при участието в управлението на производството, в осъществяването на партийната политика. Главното съдържание на икономическото образование на трудещите се сега са проблемите на новия икономически подход и на новия икономически механизъм, внедряването на върховите постижения на научно-техническия прогрес, усвояването на ленинските принципи на стопанисване, усъвършенствуването на социалистическата организация на труда и на плановото ръководство на икономиката, повишаването на качеството и на ефективността на производството.

В нашата страна действа единна система за икономическо образование на ръководните и изпълнителските кадри. Обучението се организира съобразно с тяхната подготовка, място и роля в производството и управлението на народното стопанство по програми на отдел «Пропаганда и агитация» на ЦК на БКП.

Икономическото образование се осъществява по перспективни планове, които се разработват по окръзи, общини, комбинати, заводи, АПК. Към окръжните, общинските и район-

Единство между партия и народ

ните комитети на БКП, а също към министерствата, ведомствата, държавните стопански обединения, АПК и др. са създадени съвети по икономическото образование. Те координират усилията на всички заинтересовани организации, оказват методическа помощ на пропагандистите.

ЕДИНСТВО МЕЖДУ ДУМИ И ДЕЛА В ПАРТИЯТА — изискване, произтичащо от принципа за единство между теория и практика, без което е немислимо комунистическата партия да изпълни своята роля на ръководител и организатор на народните маси. Противоположно на буржоазните партии, в които голямо място заемат лъжата, политическото флиртуване и демагогията, комунистическата партия не хвърля думите си на вятъра. Нейният авторитет, престиж и влияние се изграждат върху непоколебимото единство между думи и дела. Не случайно сред народа се говори: «Щом партията е казала — ще стане!» Партията има високо съзнание за своя дълг и отговорност. И затова премерва стъпките си, поема задължения и дава обещания, които може да изпълни. Единството между думи и дела в партията се основава на съвпадението на идеите, плановете, намеренията на партията с интересите на трудещите се и обективния ход на общественото развитие.

ЕДИНСТВО МЕЖДУ ПАРТИЯ И НАРОД — конкретна форма на проявление на закономерността за укрепване и разширяване връзките на партията с масите; черта, която характеризира социално-политическото и моралното състояние на социалистическото общество; условие за осъществяване ръководната и направляващата роля на партията; краен резултат от изпълнението на нейната политика. Историческият опит свидетелствува, че силата и непобедимостта на партията е в нейното единство с народа, а силата на народа — в неговата сплотеност около партията. «За да обслужва масата и да изразява нейните правилно осъзнати интереси — пише Ленин, — челният отряд, организацията, трябва да върши цялата си дейност сред масата, като привлича от нея всички без изключение най-добри сили, като проверява на всяка крачка, старателно и обективно, поддържа ли се връзката с масите, жива ли е тя» (т. 19, с. 407). Нашата партия свято следва ленинската традиция за най-тесна връзка с народа,

Единство между теория и практика

на съветване с масите, на проверка на целесъобразността на своите решения в практиката. «Безспорен факт е, че ако у нас успешно се преодоляват и най-големите трудности на развитието, ако съзнателната и активната поддръжка на партийната политика от страна на трудещите се непрекъснато расте — това се дължи преди всичко на правилната марксистко-ленинска политика на партията и на нейното умение да се вслушва в мнението на народа, своевременно да открива и да решава възникващите проблеми, да укрепва доверието и единството между ръководителите и партията, между партията и работническата класа, между работническата класа и народа» (Т. Живков. Т. 18, с. 499—500).

Връзките на партията с масите все повече ще нарастват, защото успехът на строителството на социализма и комунизма в най-голяма степен ще зависи от убедеността на трудещите се в правилността на партийната политика и от тяхната политическа и трудова активност, защото непрекъснато повишаващото се политическо, техническо и културно равнище на народа издига значението на колективния ум на народа, на неговия опит в изработването на партийната политика. Затова основната задача на партията сред безпартийните маси е повишаването на тяхната политическа съзнателност и трудова активност. При това на партията са чужди сектантската откъснатост от масите, високомерието, пренебрежението към техните нужди и тежнення, към тяхното мнение. Но на партията е не по-малко чуждо и опортюнистическото приспособяване към назадничавите възгледи и настроения. Ръководната роля на партията се състои в това, като развива всестранино своите връзки с трудещите се, като се вслушва в тяхното мнение и предложения — да възпитава народа, да го убеждава в правотата на своята линия, да го въоръжава със своя поглед върху явленията и тенденциите на общественото развитие и уверено да го води напред.

ЕДИНСТВО МЕЖДУ ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА В ПАРТИЯТА — категория, характеризираща двете страни (духовна и материална) на единния процес на познание и преобразование на обществената и вътрешнопартийната действителност. Теорията е обобщеният в съзнанието опит на партийните органи, организации и членове, съвкупност и относително самостоятелна система от знания, възпроизвеждаща обектив-

ната логика на вътрешнопартийния живот и на ръководната партийна дейност. Практиката — това е дейността на партийните органи, организации и членове, осигуряваща съществуването, развитието и проявлението на функциите на партията и реализираща нейните цели, линия, курс, политика, стратегия и тактика. Теорията и практиката се намират в неразривно единство, не съществуват една без друга, постоянно си взаимодействуват. Основа на това взаимодействие е практиката, защото, както казва В. И. Ленин, «гледната точка на живота, на практиката. . . е първата и основна гледна точка на теорията на познанието» (т. 14, с. 142). Именно обществената и партийната практика поражда и на всеки етап от развитието определят съзнанието, а заедно с това и теоретическото усвояване на вътрешнопартийната и ръководната дейност. Развитието на теоретическите изследвания на партийния живот и ръководната дейност, абстрактно-логическата форма на теорията за партията позволяват да се прониква все по-дълбоко в същността на партийните явления и процеси, да се създава вярна и постоянно равняваща се научна картина за партийния живот. Върху тази основа неизменно се повишава ролята на науката партийно строителство, разкриваща обективните закономерности на партията като цялостен социално-политически организъм и за произтичащите от тях принципи и норми на вътрешнопартийния живот и ръководната роля на партията. От единството на теорията и практиката произтича необходимостта от научен подход към работата, от научно изучаване на фактите, които са в основата на партийната практика. А това означава всестранен, задълбочен анализ и грижливо преценяване на обективните интереси и явления на общественоекономическия и вътрешнопартийния живот в тяхната взаимовръзка и взаимообусловеност; реалистична оценка на наличните възможности, умение да се видят тенденциите, перспективите и закономерностите на процесите, които се извършват, да се намира главното звено в работата; своевременно обобщаване и максимално пълно използване на челния опит, на всичко ново, прогресивно, което се ражда от колективното творчество на масите, партийните органи и организации.

ЕДИНСТВО НА ДЕЙСТВИЯТА НА ПАРТИЯТА — главно условие и предпоставка за реализиране на ръководната и

Единство на демокрация

направляващата роля на партията. Чрез тях тя се проявява и изявява като субективен фактор и има възможност да материалнизира общността на интересите и на целите, които обединяват комунистите. Единството на действията се основава на марксизма-ленинизма и политиката на партията. Обективната му основа е съвпадението на коренните интереси на нейните членове, органи и организации, а това са интересите на главната социална база на партията — работническата класа. То почива и върху основата на общите политически, организационни, идейни и други цели. Тази общност и тъждественост на коренните интереси и на целите е главната причина, която създава, укрепва и възпроизвежда взаимосвързаността и взаимозависимостта на всички части, отношения и процеси в партийния организъм. Единството на действията се постига и осигурява посредством принципите на ръководство и нормите на партиен живот и особено чрез принципа на демократическия централизъм. Единство на действията е невъзможно без идейно и организационно единство на партията.

ЕДИНСТВО НА ДЕМОКРАЦИЯ И ДИСЦИПЛИНА В ПАРТИЯТА — същностна черта на дейността на комунистическата партия. Важно изискване, което означава широко, демократично обсъждане на въпросите до вземането на решения, след което всеки комунист е длъжен да работи за тяхното цялостно изпълнение, независимо какво е било неговото мнение преди вземането на съответното решение. Спазването на това изискване осигурява еднопосочност в действията на партийните органи и организации, помага да се насочват общите усилия към най-важните задачи в изграждането на развито социалистическо общество.

Единството на демокрация и дисциплина е съществена предпоставка за силата и боеспособността на Българската комунистическа партия, която укрепва и разширява връзките си с работническата класа и всички трудещи се, опира се в цялостната си дейност на мненията, предложенията и критичните бележки както на комунистите, така и на безпартийните. Същевременно партията изгражда необходимото идейно и организационно единство, съзнателна желязна дисциплина на комунистите, които дават пример на другите за

постигане на висока оп съзнателна дисциплина и организираност на цялото общество.

ЕДИНСТВО НА ИДЕЙНИТЕ И ОРГАНИЗАЦИОННИТЕ ОСНОВИ, НА ПРИНЦИПИТЕ НА РЪКОВОДСТВО И НА НОРМИТЕ НА ПАРТИЕН ЖИВОТ — черта от същността на партията, изразяваща нейната цялостност като социално-политическо образувание, логическата непротиворечивост, последователност, обосновааност и взаимна свързаност на идейните и организационните основи, принципите на ръководство и нормите на партиен живот. Основава се на единството на обективните закономерности на партийното развитие. Закономерностите на партията изразяват вътрешните необходими връзки, отношения и взаимодействия между нейните компоненти и външната среда. Те са обективни. Науката, теорията, идеите, ученията, изучавайки и субективно отразявайки обективните връзки, отношения и взаимодействия, разкриват общите черти, свойствени на партията, установяват определен ред, повтаряемост, типичните признаци. Това субективно отразяване има няколко равнища или етажа. Що се касае за закономерностите на партията, те се отразяват най-обобщено в теоретико-абстрактен вид от марксистко-ленинското учение. Затова и то е тждествено с идейните и организационните основи на партията. Като цялостна и стройна система от философски, икономически и социално-политически възгледи марксистко-ленинското учение дава най-общи знания, които характеризират качествата, социалната роля и мястото на партията по отношение на работническата класа и политическата система на социалистическото общество. Това учение е концепционната, стратегическата, същиската теория за партията. Но партийната дейност не може непосредствено да се изгражда, организира и протича върху основата на закономерностите на партията и отразяващите ги идеи, теория, учения. Абстрактната теория се «опредметява», трансформира се, превъплъщава се в конкретно-приложна посредством основни ръководни идеи, положения, постановки, правила и изисквания, наречени принципи на ръководство и норми на партиен живот. Това са идеи, субективни отражения на закономерностите, но на по-ниско теоретико-абстрактно равнище и пригодени за практическата работа. Те не се реализират от само себе си, стихийно и против волята

Единство на идеологическата

на партията, а в процеса на социалната дейност на нейните органи, организации и членове.

ЕДИНСТВО НА ИДЕОЛОГИЧЕСКАТА И ОРГАНИЗАЦИОННАТА ДЕЙНОСТ — основен принцип на партийната дейност, който произтича от обективния закон за единството на партията и осигурява до голяма степен единомислието и еднодействието на нейните органи, организации и членове при осъществяването на партийната програма и политика. Този принцип възниква и се проявява само във и чрез партийната дейност.

Обективните предпоставки на единството на идеологическата и организационната дейност са заложи в характера, същността и природата на комунистическата партия като политически ръководител, организатор и възпитател на трудещите се; те произтичат от единството на теорията и практиката; от същността на марксистко-ленинското учение, което не само дава правилно обяснение на света, но и си поставя за задача да съдействува за неговото революционно изменение; единството е заложи в неразделната връзка между политическите, идеологическите, организационните и организаторските елементи във всяка от тези видове дейности.

Основните средства и механизми, чрез които се осъществява единство на идеологическата и организационната дейност, са: решенията, планирането, организацията, координирането и съгласуването на работата в партийните органи, повишаване квалификацията на партийния апарат и на партийния актив.

Практиката показва, че еднакво са вредни както преувеличаването, така и подценяването на ролята и значението на единството; както преувеличаването, така и подценяването на спецификата и относителната самостоятелност на идеологическата и на организационната дейност. Правилното разбиране и осъществяване в живота на единството на идеологическата и организационната дейност води до повишаване на тяхната действена сила, на тяхното качество и ефективност.

ЕДИНСТВО НА ПАРТИЙНИТЕ РЕДОВЕ — най-характерна черта на вътрешното състояние, реализация на единомислието и еднодействието и главно условие за силата и могъществото на партията. «Единството — пише Г. Димитров, — ре-

волюционната сплотеност и боевата готовност на комунистическите партии — това е най-ценният капитал, който принадлежи не само на нас, но и на цялата работническа класа» (т. 10, с. 118). Намира израз в единството на волята и действието на всички комунисти и избраните от тях органи и ръководители, в борбата против проникването в партията на остатъци от буржоазната идеология и морал, в отстояване чистотата на партийните организации, в недопускането на фракции и групи. То изисква всеки комунист да проявява нужната настойчивост, енергия и инициатива за провеждането на партийната политика, да укрепва и разширява доверието на трудещите се в партията, съзнателно да спазва партийната дисциплина и морал. Различава се идейно, политическо и организационно единство.

ЕДИНСТВО НА ПОЛИТИКА И НАУКА — черта на ленинския стил на работа и ръководство, изразяваща изискването за научна обоснованост на политиката и за политическа насоченост на науката. Проявява се при изработването на политиката като важен елемент и основа за научното управление. Научнообоснованата политика е мощен фактор за социално-икономически прогрес на обществото, форма за отчитане изискванията на обективните закономерности, средство за изразяване и съчетаване на различните видове интереси, основа за обединяване усилията на всички класи и социални слоеве. Като концентрирано изражение и завършек на икономиката научнообоснованата политика оказва обратно въздействие върху всички страни от живота на социалистическото общество. От нея в значителна степен зависят характеристиката и равнището на производителните сили и производствените отношения, рационалното използване преимуществата и възможностите на социалистическия строй. Тя оказва пряко или косвено влияние върху съзнанието на хората, способствува за формирането на техните интереси, възгледи и морал. Диалектичното единство между политика и наука е най-сигурната гаранция както против стихийността, така и против субективизма, волюнтаризма и авантюризма. У нас единството на политика и наука силно се укрепя в периода след Априлския пленум на Централния комитет. Той издигна ролята на научния подход при разработването на политиката, обоснова необходимостта политиката да се ос-

Единство на политическата

новава на теоретически концепции, научнообосновани Перспективи и прогнози на развитието, внесе повече гъвкавост и динамичност в политиката с оглед тя да се развива и непрекъснато да се съобразява с пулса на живота и динамиката на общественото развитие, с кълновете на новото.

ЕДИНСТВО НА ПОЛИТИЧЕСКАТА, ОРГАНИЗАТОРСКАТА И СТОПАНСКАТА ДЕЙНОСТ — един от основните ленински принципи на партийно ръководство на икономиката, който намира най-широко приложение в дейността на комунистическата партия в условията на изграждането на социалистическото и на комунистическото общество. Негова теоретическа основа е ленинското положение за неразривната връзка между политиката и икономиката. След изработването на правилна политическа линия на партията центърът в работата на нейните органи и организации се премества върху политическата и организаторската работа за нейното разясняване и осъществяване. Чрез тях най-бързо и силно се въздействува върху мислите, чувствата, убежденията и съзнанието на хората, които оказват силно влияние върху повишаването на тяхната трудова и обществено-политическа активност. В. И. Ленин учи: «организаторската работа да не се отделя от политиката и още повече да не ѝ се противопоставя» (т. 33, с. 310—311).

Предпоставките за единството на политическата, организаторската и стопанската дейност са заложили в Програмата и политиката на комунистическата партия, те произтичат от сложното единство на социалните процеси и явления; от издигането на социалистическата съзнателност и социалната активност; от усъвършенствуването на социалистическата организация на труда и на планирането. Използването и осъществяването на всички тези предпоставки не става автоматически, а зависи преди всичко от опита и уменията на партийните органи и най-вече на партийните, стопанските и на другите ръководни кадри, от стила и методите на тяхната работа. Тук особено значение придобива усвояването и приложението на комплексния подход в партийната дейност; усъвършенствуването на организационните механизми и технологии при осигуряване единството на различните видове дейности; подобряването на планирането на партийната дейност, формулирането на решенията и мероприятията; пови-

шаването на качеството на обобщенията, анализа и оценките на извършената дейност; усъвършенствването на организацията в работата на партийния апарат, като се увеличи времето за непосредствена политическа и организаторска работа в трудовите колективи; постоянното усъвършенствване стила и методите на работа; творческото мислене и действие на субективния фактор.

Единството на политическата, организаторската и стопанската дейност в етапа на изграждането на развитото социалистическо общество придобива нова сила, нови измерения, нови форми и нови методи на реализация. Това единство най-ярко се прояви при осъществяването на стратегическия девиз на партията за високо качество и ефективност, при усъвършенствването на социалистическата организация на труда и на плановото ръководство, при внедряването на новия икономически подход, при ускореното внедряване на съвременните постижения на научно-техническия прогрес.

ЕДИНСТВО НА ПРИНЦИПИ И ИЗИСКВАНИЯ В ПАРТИЯТА — общност и съгласуваност на изискванията с принципите на вътрешнопартийния живот и ръководната дейност. Изискванията са временна, пространствена и социално-субектна конкретизация на принципите и определят конкретно-историческото им съдържание. В рамките на един и същ принцип могат да съществуват няколко изисквания. Тяхното единство и непротиворечивост е предпоставка за последователното и съзнателното им съблюдаване и изпълнение в практическата работа. Единството намира отражение в Програмата и Устава на партията. То се осъществява в решенията на партийните комитети и организации, когато те се основават и са съобразени с Програмата и Устава и с потребностите на общественото и вътрешнопартийното развитие. Марксистко-ленинските партии, в това число и нашата партия, и по въпросите на съдържанието и формите се ръководят от творческия марксизъм — те смело ги изменят съобразно конкретната историческа обстановка и задачите, които стоят пред тях. Всеки път издигат такива изисквания, които осигуряват изпълнението на политическите лозунги и задачи, но винаги върху основата на ленинските принципи на ръководство и норми на партиен живот.

Експеримент

ЕКСПЕРИМЕНТ В ПАРТИЙНАТА РАБОТА — научно организиран опит, при който изследваният обект, за да се изучи, се поставя в изкуствени условия. Той е средство да се установи по научен, организиран и целенасочен път моделите отговарят ли на потребностите, ще издържат ли изпита на живота. Експериментът е средство за разкриване на конкретната истина и помага да се намери най-подходящ и оптимален вариант, който да отговаря на конкретните условия.

Характерното за социалния (партийния) експеримент е, че при него не могат да се отстранят случайните, несъществени явления, както това става например в областта на агротехниката, физиката, химията, биологията и пр. Партийните комитети и организации работят с хората, такива, каквито са те, и същевременно чрез експеримент се откриват нови структури и форми на организация, които могат да бъдат приложени в практиката.

При експериментирането съществуват три етапа: създаване на модела; експериментиране на модела; масовото му внедряване.

Експериментът следва да отговаря и да отразява класовата природа на партията, нейните идеологически, организационни и тактически основи, да спомага за развитието и обогатяването на ленинските принципи и норми.

ЕКСПЕРТНО-КОНСУЛТАНТСКА ДЕЙНОСТ ПО ПАРТИЙНО СТРОИТЕЛСТВО — едно от основните направления в дейността на научните институти на партията. Тя се извършва от научни работници и специалисти в помощ на партийни комитети и организации с оглед да се обобщат, анализира и оцени правилно тяхната дейност съобразно с постиженията на науката партийно строителство и да се помогне за нейното издигане на необходимото научно равнище.

Основните форми, методи и средства на експертно-консултантската дейност са: подготовка на научно-приложна конференция; експертна оценка на планове, програми, решения и други документи на партийни комитети; консултация по основни проблеми на политическата, идейновъзпитателната, партийно-организационната, организаторската работа и други.

Експертно-консултантската дейност по партийно строителство съдейства все повече за издигане на научното равнище, качеството и ефективността на партийната дейност,

ЕСТЕТИЧЕСКО ВЪЗПИТАНИЕ НА КОМУНИСТА — съставка на комунистическото формиране на личността. Обществено целенасочен процес за приобщаване на комунистите към произведенията на изкуството, за формиране на способност да възприемат и разбират прекрасното в живота и в изкуството, да създават красота в действителността и в отношенията между хората.

Многообразни и специфични са пътищата и средствата за естетическото възпитание на комунистите. То се извършва в сферата на труда, на въздействието на произведенията на изкуството и възпитателната работа, в отношенията между хората и други. Задачата е да се формира здрав естетически критерий за красивото в природата и обществената дейност, в междуличностните отношения и отрицание на пошлото и грозното; хармонично единство между духовна и физическа красота у човека; активна жизнена позиция и развитие на творческото участие на комунистите в естетическото преобразуване на социалистическата действителност, на материалната и духовната сфера.

ЕТИКА В ПАРТИЯТА — проявление и конкретизация на марксистко-ленинската етика като наука за комунистическия морал в живота и дейността на комунистическата партия и нейните членове. Свързана е с основното изискване към комунистите: да подчиняват своята дейност на осъществяването в живота на политическата линия на партията, на нейните близки и крайни цели.

Нарастването на ролята на моралния фактор и обективната необходимост от неговото взаимодействие с политическите, правните и другите регулативни системи на нашето общество поставят важно изискване да се овладяват етичските основи на партийното ръководство. Дванадесетият конгрес на БКП, отговорни партийни документи изискват от ръководните дейци и всички комунисти да се съобразяват с моралните последици от своята политическа и трудова дейност, от поведението си в личния и обществения живот, системно да изучават марксистката етика и да я прилагат в управленческата практика.

ЕФЕКТИВНОСТ НА ИДЕОЛОГИЧЕСКАТА ДЕЙНОСТ НА ПАРТИЯТА — оценка за нейната обществена ползност, за

Ефективност

междинния или краен резултат, получен при реализирането на предварително формулирани цели, постигнати с помощта главно на идеологически форми, методи и средства за определено време. Ефективността на идеологическата дейност на партията се проявява в нейния реален принос за претворяване в живота на стратегическата задача на партията за високо качество и ефективност, на главните задачи на партийната политика и плановете за социално-икономическото и културното развитие. Идеологическата дейност може успешно да изпълни своите функции и задачи, при условие че самата тя се отличава с високо качество и висока ефективност, с образцова организация. Специфичното «поле» за изява на идеологическата дейност са съзнанието, светогледът, убежденията, качествата, активността и поведението на хората. Това налага да се преодолее практиката да се мерят резултатите от идейновъзпитателната работа само според оценката на провежданите мероприятия. Този подход не е достатъчен. Затова оценяването на нейната ефективност е необходимо да се извършва върху основата на реалната съзнателност и активност на трудещите се, като се отчита съвкупният краен възпитателен и практически резултат.

«Едни от главните критерии за състоянието и ефективността на идеологическия фронт следва да бъде неговият реален принос за успешното и своевременно решаване на непосредствените задачи, които стоят пред съответните трудови колективи и пред страната като цяло.» (Тезиси на Дванадесетия конгрес на Българската комунистическа партия. С., 1981. с. 119—120.)

Ефективността на идеологическата дейност на партията зависи преди всичко от навременното и задълбочено теоретическо разработване на новите проблеми на социалистическото строителство, решителното усъвършенстване и осъвременяване на пропагандната и на масово-политическата дейност, на тяхното съдържание, на използваните от тях форми, методи и средства; на тяхната организация и ръководство; на подбора и повишаването на теоретическата и методическата подготовка на пропагандистките и агитационните кадри.

Богатството и разнообразието на идеологическата дейност на партията предопределят и разнообразието на проявление на нейната ефективност. В зависимост от едни или други признаци ефективността на идеологическата дейност може да

Ефективност на партийната дейност

бъде класифицирана в различни групи. Например според степента на осъществяването на целите тя може да бъде висока, средна, ниска, нулева, отрицателна. Освен това може да се определи ефективността и на основните видове идеологическа дейност (теоретическа, пропагандна, агитационна, културно-масова); на нейния субективен носител (пропагандист, лектор, докладчик, агитатор); на обекта на идеологическото въздействие (работници, селскостопански труженници, интелигенция); на методите, формите и механизмите на идеологическата дейност.

Чрез издигане равнището на ефективността на идеологическата дейност на партията се повишава социалистическата съзнателност и социалната активност на трудещите се, което оказва силно влияние върху резултатите от трудовата и общественно-политическата дейност, за сплотяване на колективите върху основата на осъществяване на партийната политика, за развитието на социалистическата личност, за намаляване на отрицателните явления и прояви в колектива.

ЕФЕКТИВНОСТ НА ПАРТИЙНАТА ДЕЙНОСТ — оценка или характеристика за нейната обществена ползност, при която се определя полученият междинен или краен резултат. Партийната дейност може успешно да изпълни своите функции и задължения, при условие че самата тя се отличава с високо качество и висока ефективност. Ефективността на партийната дейност се определя чрез съпоставянето на получените резултати с формулираните цели и изразходваните сили и средства. Когато целите на провежданата или проведената партийна дейност не са формулирани, тогава могат да се определят само ефектите, но не и ефективността. Обикновено от всяко проведено партийно мероприятие се получава определена ефективност и не един ефект, а цяла поредица от ефекти. Каква ефективност ще се получи, зависи от това, какви цели са поставени и дали съобразно с тях са подбрани съдържанието, формите, методите, средствата на партийната дейност. Ефективността на партийната дейност е процес със свои етапи, междинни резултати и краен резултат, която подлежи на планиране, организация, ръководство и оценка.

Богатството на партийната дейност предопределя и голямото разнообразие на нейната ефективност. Ето защо е необходимо тя да бъде класифицирана. Според степента на осъ-

Ефективност

ществениите цели ефективността може да бъде: висока, средна, ниска, нулева, отрицателна; според субективния носител на партийната дейност различаваме: ефективност в работата на партийното бюро и на първичната партийна организация, на общинския (районния, градския) партисен комитет и на съответната организация, на окръжния партисен комитет и на окръжната партийна организация, на висшите партийни органи и на дейността на цялата партия; от гледна точка на функционалната същност на партийната дейност ефективността може да бъде: в политическата, организаторската и възпитателната дейност; ефективността може да бъде разгледана и в зависимост от използваните методи, форми и механизми.

«Разностранината дейност на партийните органи и организации навсякъде и при всички условия трябва да се организира, провежда и оценява единствено върху основата на планираните и реално постигнатите политически, идеологически, социални и трудови резултати. Необходимо е да се води решителна борба против самоцелните мероприятия, против формализма и количествения подход в оценяване на извършената работа.» (Тезиси на Дванадесетия конгрес на Българската комунистическа партия. С., 1981, с. 117—118.)

ЕФЕКТИВНОСТ НА ПАРТИЙНО-ОРГАНИЗАЦИОННАТА ДЕЙНОСТ — оценка за нейната обществена ползност, за междинния или краен резултат, получен при реализирането на предварително определени цели, постигнати с помощта на партийно-организационния форма, методи и средства за определено време. Ефективността на партийно-организационната дейност се проявява в нейния реален принос за осъществяване в живота на партийната програма, устав и политика; за по-нататъшно утвърждаване на партийните органи като висококомпетентни политически органи на съответната територия; за успешното развитие на първичните партийни организации като основа на партията, като ръководно политическо ядро на трудовия колектив и първообраз на неговото бъдещо състояние, като пълновластен политически стопанин и авторитетен политически ръководител в съответното стопанско и административно звено. Партийно-организационната дейност може успешно да изпълни своите задачи, при условие че самата тя се отличава с високо качество, ефективност и организация.

Жив политически организъм

Ефективността на партийно-организационната дейност се определя както глобално, т. е. за цялата партийно-организационна дейност, така и за нейните основни компоненти (членски състав, организационен строеж и организационна структура, вътрешнопартийна информация, вътрешнопартийна демокрация, партийна дисциплина, подбор и разпределение на кадрите, партнен контрол, форми, методи, средства); тя може да бъде определена и по равнище на ръководство (за цялата партия; за окръжни, общински, районни, градски партийни организации; за първични партийни организации).

Качеството и ефективността на партийно-организационната дейност оказват определено влияние върху качеството и ефективността на останалите видове партийна и обществена дейност. Ефективността на партийно-организационната дейност се определя с помощта на съответни критерии и показатели. (Вж. Критерии за ефективността на партийно-организационната дейност.)

Ж

ЖИВ ПОЛИТИЧЕСКИ ОРГАНИЗЪМ — категория, която характеризира партията като единно саморазвиващо се цяло, което се създава, функционира и развива. Тя се създава по силата на исторически необходимите потребности на работническата класа и на обществото от изграждането на комунистическото общество. Нейната историческа мисия е да съедини научния комунизъм с работническото движение, да превърне пролетарната от класа в себе си — несъзнаваща своите интереси, в класа за себе си — съзнаваща своите интереси, да го направи гробар на капитализма и строител на комунизма. Тя функционира, укрепва и се развива, като ръководи и направлява тази борба. Партията исторически изживява

За актуалните проблеми

себе си, като разрешава и преодолява противоречията в тази борба и в собствения си живот. Тя възниква и укрепва като преден, съзнателен и организиран отряд на пролетарната в борбата против капитализма и в изграждането на социализма. Тя се превръща от авангард на работническата класа в авангард на целия народ с ликвидирането на експлоататорските класи и преодоляването на съществените различия между трудовите класи на развитото социалистическо общество, стигайки пред прага на социалната еднородност.

3

«ЗА АКТУАЛНИТЕ ПРОБЛЕМИ НА ПАРТИЙНОТО СТРОИТЕЛСТВО» — произведение на Леонид Ильич Брежнев.

Съдържа фундаментална разработка на проблемите за закономерностите в развитието на комунистическата партия, най-важната от които е повишаване ръководната ѝ роля в етапа на развитото социалистическо общество. Всестранно и задълбочено са анализирани решаващите фактори за реализиране на обективната закономерност за повишаване ръководната роля на комунистическата партия в изграждането на социалистическото и комунистическото общество. «Ръководната и направляващата роля на комунистическата партия все по-силно и по-ярко се проявява във всички сфери на нашия обществен живот. Авторитетът на КПСС расте благодарение на това, че партията поставя на дневен ред насъщните задачи на развитието на нашето стопанство, по-нататъшното подобряване благосъстоянието на народа, развитието на цялото общество. Авторитетът на КПСС расте, защото партията не само поставя тези задачи, но и осигурява успешното им решаване, обединява около своето знаме и около своята програма много милиони народни маси. Засилването на ръководната роля на партията с извършващ се в нашето социалисти-

За актуалните проблеми

ческо общество процес, който е тясно свързан с цялото негово развитие и отразява неговите обективни потребности» (Л. И. Брежнев. За актуалните проблеми на партийното строителство. С., 1975, с. 186).

В най-тясна връзка с повишаване ръководната роля на КПСС са въпросите на нейния *вътрешнопартийен живот*. В труда на Л. Брежнев с марксистко-ленинска задълбоченост всеотрико е разработен и този проблем. Основен ленински принцип, върху който се гради и протича цялата дейност на комунистическата партия, е *демократическият централизъм*. Леонид Брежнев посочва, че последователното утвърждаване и разширяване на вътрешнопартийната демокрация е главно условие за активността, творчеството и инициативността на комунистите. Вътрешнопартийната демокрация осигурява дейното участие на партийните членове в обсъждането, изработването и осъществяването на партийната линия. Затова «ние и занапред ще усъвършенствуваме вътрешнопартийната демокрация, ще укрепваме принципите за колективно ръководство, ще развиваме инициативата на партийните членове, ще се стремим всички комунисти да участвуват активно в обсъждането, изработването и осъществяването на партийната линия. . . Ние имаме сигурна основа за тази работа — ленинския принцип за демократическия централизъм, ленинските норми на партийен живот. Спазването на тези норми е нерушим закон за нас.» (Пак там, с. 170.)

Развитието и усъвършенствуването на вътрешнопартийната демокрация той разглежда неотделимо от партийната дисциплина, защото единството на действията е възможно само в условията на здрава, съзнателна партийна дисциплина. Партийната дисциплина има значение не само в процеса на борбата за завземането на политическата власт, но и в строителството на социализма и комунизма. «Дълбоко се заблуждава онзи, който мисли, че Лениновото указание за необходимостта от желязна партийна дисциплина има значение само за периода на непосредствените революционни действия и губи своята острота в хода на по-нататъшните социално-икономически и демократически преобразования. Опитът неопровержимо учи, че здрава, съзнателна дисциплина е нужна на партията и тогава, когато тя вдига масите за революция, и тогава, когато начело на масите тя се бори за създаване на социалистическо общество, и през периода на разгърнатото из-

За актуалните проблеми

граждане на комунизма. Това е един от най-важните източници на силата на партията, на нейните успехи и нейните победи» (Пак там, с. 190).

Ръководната роля на комунистическата партия в много голяма степен зависи и от работата на *местните партийни органи и на първичните партийни организации*. В своите доклади, речи и изказвания Леонид Брежнев отделя особено внимание на този въпрос. Той гледа на местните партийни органи и на първичните партийни организации като на вярна опора на ЦК, които целеустремено, настойчиво и последователно водят борба за претворяване в живота директивите и решенията на партията, ръководят протичащите социални процеси. «Може с пълно основание да заявим, че ако нашата партия винаги и по всички въпроси се проявява като единна, монолитна сила, уверено действа вътре в страната и на международната арена, успешно решава стоящите пред нея задачи, това в огромна степен се определя от обстоятелството, че републиканските, краевите, областните, окръжните, градските и районните партийни организации неотклонно осъществяват политиката на партията, служат като вярна опора на ЦК на КПСС» (пак там, с. 391).

Резултатното и ефективно решаване на задачите в социалистическото и комунистическото строителство е най-тясно свързано с *усъвършенстване на работата по подбора, разпределението и възпитанието на кадрите*. В труда на Леонид Брежнев задълбочено са разкрити съдържанието и основните насоки на кадровата работа на партията на съвременния етап, направен е задълбочен анализ на извършеното в това отношение, формулирани са новите изисквания към кадрите. «При съвременните условия, когато се изисква да се съчетават по-добре централизацията и местната инициатива, планирането и икономическия стимул, колективността и личната отговорност, още повече нараства значението за правния подбор и възпитанието на кадрите» (Пак там, с. 192).

В сборника задълбочено и всестранно е обобщен опитът в областта на *идеологическата работа на партията*, определени са основните насоки и пътищата за усъвършенстване на идейновъзпитателната дейност. «Партията счита за много важно комунистите настойчиво да овладяват теорията на марксизма-ленинизма, значението и законите на общественото развитие, да умеят уверено да се ориентират в новите яв-

За партийното строителство

ления на живота, да им дават правилна оценка и да правят верни практически изводи. Идеята закалка на комунистите е задължително условие за повишаване на боеспособността на нашите партийни редове.» (пак там, с. 399.)

Една от най-важните задачи на партията е едновременно с патротноячното възпитание на трудещите се да се издига интернационалното съзнание на масите.

«ЗА ПАРТИЙНОТО СТРОИТЕЛСТВО» — произведение на генералния секретар на ЦК на БКП и председател на Държавния съвет на Народна република България Тодор Живков. Съдържа докладя, статии, речи и др. за периода 1948—1977 година. По своята дълбочина, широта и актуалност на обхванатите в него възлови проблеми, по марксистко-ленинския анализ, обобщение и изводи тритомникът е крупен принос в теорията и практиката на партийното строителство, в обществено-политическия живот на страната. Разкрит е теоретическият, политическият и практическит опит на партията, натрупан в продължение на три десетилетия, открити са историческата роля и значение на априлската линия като по-нататъшно развитие на марксизма-ленинизма. В тритомника са изведени ръководните идеи и постановки, върху които се базират сегашното развитие и дейност на партията в построяването на зрелия социализъм, осветлени са принципите, пътищата за усъвършенствуване на партийно-политическата, стопанската, организационната, идеологическата и друга ръководна дейност на партията.

Със строга научност, прозорливост и новаторски подход другарят Тодор Живков творчески развива Лениновото учение за партията, внася свои оригинални виждания и постановки, обогатява партийното ръководство и практиката на социалистическото строителство.

Приносна стойност имат идеите, съдържащи се в тритомното издание, на основата на която може да се формулира предметът на науката партийно строителство, разкрито е нейното съдържание, категориите ѝ и нейната методология. Партийното строителство се разглежда като съставна част на ленинското учение за партията, на марксизма-ленинизма, тясно свързано с другите обществени науки, показан е неговият творчески, прогностичен и интернационален характер. Определени са и теоретически изяснени най-важните законо-

За партийното строителство

мерности на развитието на партията, съставляващи главното в предмета на науката партийно строителство: нарастване ръководната роля на партията в етапа на построяването на развито социалистическо общество; укрепване и разширяване на връзките на партията с масите; непрекъснато развитие на марксистко-ленинската теория и творческото ѝ използване в ръководството на обществото и в развитието на партията; усъвършенствуване на вътрешнопартийните отношения; развитие на връзките на БКП с другите комунистически и работнически партии и др. (вж. Т. Живков. За партийното строителство. Т. I, с. 33; т. II, с. 325—370).

Разкрита е диалектичката връзка между закономерностите на развитието на партията и на обществото. «Закономерност в живота на партията е тя да привежда винаги своите форми на организация и работа в съответствие с изискванията на живота» (Пак там, т. 2, с. 319).

Творчески подход проявява другарят Тодор Живков в изясняване категориите на партийното строителство, които разглежда в изменение и развитие. С подчертано прикосно значение е разработената от него категория *първична партийна организация* и нейното развитие като ръководно политическо ядро на трудовия колектив и първообраз на неговото бъдещо състояние.

Задълбочено е разработен проблемът за *повишаване ръководната роля на партията* в етапа на изграждане на зрелия социализъм. Обосновани са вътрешните и външните фактори на този обективен процес: регулиране на социалния и качествен състав на партията, издигане съзнателността, активността и дисциплината, развитие и усъвършенствуване на вътрешнопартийните отношения и вътрешнопартийната демокрация, издигане ролята на местните партийни органи и организации като органи за политическо ръководство, укрепване и разширяване на връзките на партията с масите и т. н.

От анализа на извършващите се промени в социално-класовата структура на обществото и на обществените отношения, от измененията в съзнателността на трудещите се, в тяхната култура, бит, възпитание и др. другарят Тодор Живков прави важен теоретико-практически извод: комунистическата партия, оставайки партия на работническата класа, постепенно става авангард на целия народ, партия на народа.

За партийното строителство

Всестранно е осветлен и проблемът за връзките на партията с масите. Тяхното постоянно развитие и укрепване на базата на засилващото се единство на основните интереси на трудещите се другарят Тодор Живков определя като един от главните принципи на партийно ръководство.

Непосредствени осъществители на връзките на партията с масите са първичните партийни организации, комунистите, които извършват политическа и организаторска дейност сред самите трудови колективи. «Посредством комунистите партията формира политическата обстановка, бори се срещу отрицателните явления, разяснява своите замисли и мероприятия, възпитава, организира, води масите (Пак там, т. 3, с. 99).

Отделено е значително място и на научността в партийната работа и ръководство, дълбоко и отчетливо се осветлява нейната актуалност в съвременния етап на общественото развитие. Посочени са основните фактори за по-нататъшното издигане на научното равнище на партийно-организационната работа: повишаване ролята на партийните органи като органи за политическо ръководство; превръщане на изследванията на фактите, явленията и процесите на общественото мнение в действително средство за усъвършенствуване на стила и методите на работа, за подобряване на партийното ръководство; по-смело разкриване и използване на нови и по-ефективни форми и средства в ръководната дейност; усъвършенствуване системата на партийната информация и нейното изграждане изцяло върху съвременна техническа база; последователно изучаване, обобщаване и внедряване на положителния спит; осигуряване на по-съвършена организация на проверката на изпълнението, повишаване на самоконтрола. Обоснована е необходимостта от последователно прилагане на комплекса от научни методи за повишаване компетентността и ефективността на партийната дейност.

В широкня кръг от проблеми на партийното строителство другарят Тодор Живков извежда на едно от предните места *идеологическата работа на партията*. Ясно е очертана нейната роля в съвременните условия. Развита и обоснована е концепцията за прилагане на комплексния подход в идеологическата дейност. Подчертано е нейното призвание да въоръжава кадрите, трудещите се с марксистко-ленински светоглед, да ги възпитава и формира съзнанието им за единство на личните и обществените интереси, да ги въвлича в

За партийното строителство

осъществяване на партийната политика, на настъпателната борба против идеологическата диверсия на буржоазията. Изтъкната е паложителната потребност да се доведе докрай преустройството на целия идеологически фронт: изменение в подхода на възпитателната дейност при още по-пълното отчитане въздействието на обществената среда; свързване на идеологическата работа с проблемите на живота; прилагането на съвременни високоефективни методи в организацията и управлението на идеологическия процес.

Внесен е ценен принос и в областта на *кадровата политика* на партията. От позициите на ленинските принципи за работата с кадрите с вещния са разработени днешните изисквания и критерии към кадрите и работата с тях. Формулирани са основните качества, които следва да притежават кадрите: «Висока комунистическа идейност, принципност при решаването на малките и големите въпроси, образцово изпълнение на задачите, морална чистота, скромност, висока култура и познания, инициативност, активност, чувство за отговорност и самоотвержено служене на народа» (Пак там, т. 3, с. 104).

Научно са разработени и кардиналните въпроси на *партийното ръководство на икономиката*. Творчески са доразвити и са внесени нови постановки в принципите на партийното ръководство на икономиката. Теоретически обосновава се изискването за още по-пълното разграничаване на функциите на партията, на нейните органи и организации от функциите на държавните, стопанските и другите органи и организации в системата на социалното управление.

Широко място в тритомника е отделено на *ленинския стил на партийната работа и ръководство*: вътрешнопартийната демокрация, критиката и самокритиката, колективността и личната отговорност, контрола и проверката на изпълнението, размаха и деловитостта. Посочена е теоретико-методологическата основа на партийния стил — марксизмът-ленинизмът, неговият творчески и динамичен характер, овладяването и прилагането на стила като изкуство.

Тритомникът съдържа ценни, отправни постановки за отношението на БКП към БЗНС, за формите и методите за съвместната им работа. Разработени са и принципите на партийното ръководство на обществените организации в съвременните условия.

Заводска партийна организация

ЗАВОДСКА ПАРТИЙНА ОРГАНИЗАЦИЯ — форма за обединяване и насочване на първичните партийни организации, изградени в производствените и управленски звена на завод. Структурно образование в организационния строеж на общинските партийни организации. З. п. о. могат да се изграждат в заводите на всички отрасли на материалното производство на производствен принцип по бригади, цехове и производствени участъци. В нея могат да се изграждат първични партийни организации и партийни организации без права на първични.

Висш орган на з. п. о. е отчетно-изборната конференция (общозаводско събрание), която се провежда на две или три години. Между конференциите (събранията) организацията се ръководи от заводски комитет на БКП. Отчетно-изборната конференция или общото събрание на комунистите избира ревизионна комисия. Редът за издигане на кандидатите и избирането им е както реда за избиране на ръководни органи в БКП.

З. п. о. провежда най-широка организаторска и политическа работа за формиране и изпълнение на насрещните планове, за мобилизиране на колектива на завода за повишаване на ефективността и качеството, за разкриване и използване на вътрешните резерви, за най-широко внедряване в практиката на научно-техническия прогрес и челния наш и световен опит, за непрекъснато повишаване производителността на труда, укрепване на трудовата дисциплина, за последователно прилагане на новия икономически подход и неговия механизъм, за непрекъснато повишаване на интелектуализацията на производството и съкращаване на ръчния труд; полага непрекъснати грижи за социалното развитие на заводския колектив чрез повишаване на неговото професионално-техническо равнище, своевременно решаване на социално-битовите проблеми и непрекъснато повишаване на реалните доходи, за възпитанието и хармоничното изграждане и развитие на всички членове на колектива; непрекъснато укрепва боеспособността на първичните партийни организации; системно се грижи за подбора, възпитанието и разпределението на основните и резервните номенклатурни кадри и полага специални грижи за израстване на кадри из средата на работниците; упражнява постоянно правото на партиен контрол върху дейността на стопанските органи и кадри за

Заводски комитет

реализиране в живота на партийните и правителствени решения, за усъвършенствуване стила и методите на стопанското ръководство; усъвършенствува формите и методите на работа за повишаване социалната активност на трудовите колективи. Полага системни грижи за правилното политическо ръководство на обществените организации и други.

Деятелността на з. п. о. е най-тясно свързана с нарастващото значение на завода като едно от основните производствени звена за внедряване на постиженията на научно-техническата революция.

ЗАВОДСКИ КОМИТЕТ НА БКП — избран ръководен орган на заводската партийна организация. Създава се в големи промишлени предприятия, строителни обекти и предприятия на селското стопанство с разрешение на окръжния комитет на БКП. Избира се чрез тайно гласуване на заводска конференция или на общо събрание на комунистите от завода за срок от две или три години. Съставът му се определя от конференцията (събранието) в зависимост от конкретните условия. В з. к. се избират най-изтъкнати представители на заводската партийна организация. При конструирането з. к. с явно гласуване избира секретар и заместник-секретар на комитета, разпределя основните отговорности между останалите членове на комитета. Секретарят на комитета трябва да има най-малко три години партнен стаж.

Когато з. к. ръководи повече от 200 комунисти, с разрешение на окръжния комитет може да му се предостави правото да утвърждава приемането и изключването на комунисти, а когато з. к. обединява дейността на партийни организации, в които членуват над 800 комунисти, тогава с разрешение на окръжния комитет на Българската комунистическа партия заводските партийни организации могат да избират пленум с бюро.

З. к. обединява и ръководи дейността на партийните организации в завода за времето от избирането му до следващата отчетно-изборна конференция или събрание; отговаря за реализирането в завода на политиката на партията за многостранно икономическо и културно развитие на заводския колектив; организира и отговаря за подбора, подготовката и разпределението на основните и резервните кадри в съот-

ветствие със съвременните задачи; осъществява партнен контрол върху дейността на стопанското ръководство за внедряването на техническия прогрес в производството, за последователно прилагане на икономическия подход и икономическия механизъм; ръководи и направлява дейността на обществените организации; непрекъснато усъвършенствува стила и методите на своята дейност, формите и средствата на организаторската и политическата работа за повишаване личния пример на комунистите, авангардната роля на партийните организации, за развитие на социалната активност на заводския трудов колектив.

З. к. на БКП е пряко подчинен на общинския, градския, районния и комбинатския комитет на БКП. За своята дейност се отчита пред конференцията или общото събрание и по-висшите партийни органи.

ЗАДЪЛЖЕНИЯ НА ЧЛЕНОВЕТЕ НА ПАРТИЯТА — политически, идеологически, организационни, правствени изисквания, които се проявяват като дълг на членовете на партията, като задачи, които им се възлагат. Формулирани са в Устава, за да осигурят нормално развитие и функциониране на партията. Те се съдържат в условията за членуване в партията, в задачите на различните органи и организации, записани в Устава. Пряко произтичат от характера на партията и от условията за членуването в нея, но те са съобразени и с конкретните задачи, които тя решава. Поради това в уставите на отделните комунистически партии различно са изложени задълженията на партийните членове. Но в устава на всяка комунистическа партия членовете ѝ са задължени: да пазят единството на партията; да спазват дисциплината в партията; да поддържат и укрепват връзката на партията с масите; да развиват критиката и самокритиката от долу и да се борят за отстраняването на недостатъците в партията и в обществото. Задължение на комуниста е да бъде справедлив и честен пред партията, без което той не може да бъде достоен пример за подражане от страна на безпартийните, да бъде техен политически ръководител и организатор. В устава на комунистическите партии в социалистическите страни първостепенно задължение на члена на партията е да бъде пример в своята трудова дейност, непрекъснато да повишава своята професионална подготовка, да проявява чувство към

Закон за единството

новото в строителството на социализма; да овладява съвременните постижения на научно-техническия прогрес. Между отделните задължения на комунистите има тясна връзка, те са в органично единство.

Строгото изпълнение на задълженията е неотменимо условие за единството и боеспособността на партията, за непрекъснатото нарастване на нейната ръководна и направляваща роля.

ЗАКОН ЗА ЕДИНСТВОТО НА ПАРТИЯТА — един от основните закони на формирането, развитието и функционирането на всяка марксистко-ленинска партия, произващ нейните идейни и организационни основи. Изразява най-съществените отношения на диалектичката взаимовръзка на всички нейни части, дейности и процеси като цялостен сложен политически организъм. Този закон обективно изисква единомислие и еднодействие на всички компоненти на партийната структура.

Единството на комунистическата партия е обективно обусловено от същността и програмните цели на революционната борба на работническата класа, от единството на коренните интереси на партийните членове, на партийните органи и организации с най-важните интереси на работническата класа и на всички трудещи се.

Законът за единството на партията засяга всички страни на вътрешнопартийните отношения и се отразява преди всичко в принципите: за идейното и организационното единство на партията, за единството на нейната политическа, организаторска, идеологическа и стопанска дейност и други. По своето идейно (марксистко-ленинско) и организационно единство комунистическата партия се отличава от всички други организации на работническата класа.

Строгото съблюдаване, развитие и обогатяване на единството на партията и на всеки компонент от нейната структура са първостепенно задължение на всеки партийен орган, на всяка организация, на всеки комунист.

Едно от основните изисквания към всеки член на БКП — се подчертава в Устава — е да пази и укрепва идейното и организационно единство на партията — залог за нейната сила и непобедимост. В марксистко-ленинската партия няма място за чужди на марксизма-ленинизма идейни течения, не се

търпят групи, фракции, които рушат нейните идейни и организационни основи.

ЗАКОНИ НА РАЗВИТИЕТО НА ПАРТИЯТА — устойчиви, повтарящи се обективно съществуващи, във и независимо от съзнанието на партийните членове, партийните органи и организационни връзки и отношения в живота и ръководната дейност на марксистко-ленинската комунистическа партия като сложна и динамично развиваща се социално-политическа система. И за законите за развитието на партията с пълна сила важи постановката на В. И. Ленин, че най-важните признаци, които характеризират закона като тип връзка и отношение, са: обективност, повтаряемост и трайност в явленията (В. И. Ленин. Съч. Т. 38, с. 142).

Законите за развитието на партията изразяват необходимите, общите, устойчивите, повтарящите се връзки и отношения на явленията и процесите в живота и ръководната дейност на комунистическата партия в определена конкретна форма. За разлика от *закономерността*, която е *съвкупност или общност от закони, законът е част, страна, момент на закономерността*. Съотношението между закономерност и закон е съотношение между цяло и част. Закони на развитието на комунистическата партия са: за преобладаващото работническо ядро в състава на партията; за зависимостта на количествения и качествения състав на партията от социално-класовата структура на обществото, на първичната партийна организация от социалната структура на трудовия колектив; за разгръщането на критиката и самокритиката на партията; за единството на партията; за зависимостта на звеността в организационната структура на партията от социално-икономическата, политическата и административната структура на обществото и т. н.

Те имат обществен, надстроечен, социално-политически характер и се проявяват във и чрез съзнателната практическа дейност на партийните членове, партийните органи и организации. Класификацията на законите на развитието на партията се определя от различните видове партийна дейност и съответните отношения. Тази дейност може да се разглежда като единство от два вида взаимно свързани дейности — вътрешнопартийна и ръководство на различните социални процеси.

Закономерности

Тези два вида дейности на партията определят и две основни групи закони и закономерности на нейното развитие — едни, които са вътрешно присъщи само на партията, и *други*, които надхвърлят границите на партията и се проявяват и като закони и закономерности на обществото.

Основен закон за развитието на марксистко-ленинската партия е законът за единството на партията.

По своя характер законите на развитието на партията са едновременно и статистически, и динамични.

Закономерният характер на развитието на всяка марксистко-ленинска партия определя повторение на тяхната същност, на тяхната природа, на общите, трайните черти, отношения и връзки. Въпреки че всяка марксистко-ленинска партия действува в определен исторически условия, национална среда и пр., които определят специфичните ѝ форми и методи на борба, то по своята същност тя е партия на работническата класа — жив политически организъм, единство на марксистко-ленинската теория с революционното работническо движение. Именно поради това законите на развитието на всяка марксистко-ленинска партия са само конкретно проявление на общите закони за всички партии от марксистко-ленински тип.

ЗАКОНОМЕРНОСТИ НА РАЗВИТИЕТО НА МАРКСИСТКО-ЛЕНИНСКАТА ПАРТИЯ — съвкупност или общност на закони, които изразяват трайните, съществените, повтарящите се връзки и отношения на обективните процеси във вътрешния живот и ръководната дейност на партията, без да разкриват конкретната форма на тези връзки и отношения, защото това се прави от законите. Тези обективни връзки и отношения съществуват независимо от волята и съзнанието на партийните членове, на партийните органи и организации и се проявяват в тяхната съзнателна и планомерна дейност.

Закономерностите на развитието на партията отразяват и изразяват нейната същностна природа като цялостен, единен, диалектически противоречив социално-политически организъм с вътрешно присъщите му необходими причинно-следствени връзки и отношения. Те са закономерности на дейността на партийните членове, на първичните партийни организации, на партийните комитети, на партията като единно цяло.

По-важни закономерности на развитието на всяка марксистко-ленинска партия са: нарастване ръководната роля на партията; класовият характер и разширяване социалната база на партията, а на етапа на зрелия социализъм — за превръщането ѝ в партия на целия народ; развитие и усъвършенстване на вътрешнопартийните отношения; укрепване на идейното и организационното единство на партията; укрепване и разширяване връзките на партията с трудещите се и техните организации; развитие на интернационалните връзки и отношения в дейността на комунистическата партия.

Закономерностите на развитието на партията, като обективни, повтарящи се, трайни съществени връзки и отношения, се отразяват в определен *принципи*, които са резултат от опознаването на закономерностите.

Всестранното изучаване и най-строго съблюдаване изискванията на обективните закономерности на развитието на партията са задължително условие за научното управление на вътрешнопартийните процеси и на процесите, свързани с партийното ръководство на обществото, главна гаранция за повишаване боеспособността и издаване ръководната роля на комунистическата партия.

ЗАКРИТО ПАРТИЙНО СЪБРАНИЕ — вид събрание, на което присъствуват членовете на съответната партийна организация. Но в отделни случаи, когато се прецени, че присъствието на безпартийни ще помогне по-правилно да се реши даден въпрос, могат да бъдат поканени и безпартийни. Дали да бъде закрито събранието, решава партийната организация.

ЗАМЕНЯНЕ НА ПАРТИЙНИ НАКАЗАНИЯ — мярка, която се предприема, ако се установи, че наложеното наказание не съответствува на вината на наказаниа. Извършва се от висшестоящи партийни комитети, когато утвърждават наложените от ППО наказания, и от контролно-ревизионните комисии, когато разглеждат възражения на наказани комунисти. Те могат да намалят степента на наказанието или да я увеличат. За своите мотиви и решения уведомяват партийната организация или комитета, които са взели решението за наказание. Срокът на видоизмененото партийно наказание

Замяна на партийните документи

започва да тече от датата на неговото приемане от партийния комитет или от контролно-ревизионната комисия.

ЗАМЯНА НА ПАРТИЙНИТЕ ДОКУМЕНТИ — преглеждане и подмяна на партийните документи на комунистите, съхранявани в партийните комитети (сектор «Отчет на партийния състав»), и издаване на нови членски книжки. Замяната може да се използва като средство за регулиране на количествения, социалния и качествения състав на партията и за активизиране на комунистите и на партийните комитети и организации. Това мероприятие е предприемано от нашата партия три пъти след 9 септември 1944 г. — 1953—1954 г., след преименуването на БРП (к) в Българска комунистическа партия на Петия конгрес, и през 1967—1969 г., когато изтича срокът на старите партийни членски книжки. Тези две мероприятия имат чисто организационен характер. Замяната на партийните документи през 1978—1980 г. беше важно «политическо, идеологическо и организационно мероприятие» (Т. Живков. Доклад пред XI конгрес на БКП). То бе съпроводено с внимателна и обстойна преценка на качествата и дейността на всеки комунист. Превърна се в преглед на бойния строй на партията като цяло. Послужил като важно средство за издигане активността и авангардната роля на комунистите, на идейно-организационното равнище, авторитета и ръководната роля на първичните партийни организации и на цялата партия. В процеса на замяната на партийните членски книжки онези, които не бяха достойни за високото звание «комунист», бяха отстранени от нейните редици.

ЗАСЕДАНИЯ НА ПАРТИЙНИТЕ ОРГАНИ — форма на работа на ръководните и изпълнителните органи на партията на всички равнища, от бюро на първичната партийна организация до върховния орган — конгреса. Те се планират предварително, като се определят сроковете, дневният ред и докладчиците.

Изискванията за подготовката на материалите за заседанията са да бъдат кратки, аналитични, с изводи, оценки и препоръки, да обобщават положителния опит, да сочат ясно и категорично нерешените въпроси, причините за слабостите и техните носители. За постигане на тези изисквания

могат да се създават групи, комисии от компетентни специалисти и опитни дейци, които да проучват, проверяват и разработват основните материали и проекти за решения. Всички решения от заседанията на ръководните органи се протоколират. Записват се ясно, кратко и точно, със срокове и отговорници. Писмените материали се прилагат към протокола.

ЗАЧИСЛЯВАНЕ НА КОМУНИСТ В ПЪРВИЧНА ПАРТИЙНА ОРГАНИЗАЦИЯ — дейност на партийните комитети и организации, свързана с регистриране движението на комунистите. Подробни указания се съдържат в инструкцията на ЦК на БКП за отчета и движението на партийните членове.

Комунист, който преминава на работа, местоживеене и пр. в друг населен пункт, район или община и контролната му книжка следва да се изпрати в съответния партийен комитет, където има сектор «Отчет на партийния състав», се зачислява в новата първична организация след пристигането на книжката му в комитета. За целта той получава зачислителна бележка от сектор «Отчет на партийния състав» на този комитет, която представя на секретаря на съответната първична организация.

Партийен член, който преминава на работа в друго предприятие, учреждение, променя местоживеенето си и пр. в същия населен пункт, район или община и контролната му книжка не следва да се изпрати в друг партийен комитет, получава от същия сектор «Отчет на партийния състав» зачислителна бележка, която представя на секретаря на новата партийна организация.

След като зачисли дошлия отдругаде комунист, секретарят на партийната организация връща в съответния комитет зачислителната бележка.

Новоприет партисен член се зачислява в дадената първична организация само след като бъде утвърден от партийния комитет, който я ръководи и има право да решава такива въпроси.

Установеният ред за зачисляване на комунистите, които се движат, както и за новоприетите такива, се налага от необходимостта да се води точен отчет за тях, да се знае не само кой в коя партийна организация членува, но главно за да държат сметка партийните комитети и организации как са разпределени партийните сили на различните сектори от

Заявление-въпросник

живота и да вземат мерки за целесъобразното им регулиране. Зачисляването на комунистите е важно средство за укрепването на партийното ядро в изоставашите участъци, цехове, бригади и други. Същевременно то заема важен дял в партийната статистика.

ЗАЯВЛЕНИЕ-ВЪПРОСНИК ЗА ПРИЕМАНЕ НА КАНДИДАТ ЗА ЧЛЕН НА БКП — формуляр, който се попълва от лицата, желаещи да бъдат приети за партийни членове. В него е предоставено място за свободно отразяване мотивите за встъпване в партията и са включени въпроси, които засягат биографията на кандидата, неговия трудов и общественно-политически облик, произхода и развитието му, данни за приемането и утвърждаването му за партиен член и други.

Заявлението-въпросник е един от основните документи, които се съдържат в личното партийно дело на комуниста.

И

ИДЕЙНОВЪЗПИТАТЕЛНА ФУНКЦИЯ НА КОМУНИСТИЧЕСКАТА ПАРТИЯ — една от основните функции на партията, която изразява необходимостта от теоретическо осветляване развитието на обществото, от целенасочена и системно организирана възпитателна работа с хората, за формиране на марксистко-ленински светоглед, на ново, комунистическо отношение към труда и обществената собственост, на активна, адекватна на социализма жизнена позиция. Идейновъзпитателната функция характеризира и посочва едно от главните задължения на партията — да бъде решаваща идейната сила, способна да дава теоретически отговор на проблемите, възникващи в хода на социалистическото строителство, да повишава социалистическата съзнателност и активност на комунистите и трудещите се, идеологически да осигурява решаването на новите задачи.

Идейновъзпитателна функция

Мястото и ролята на идейновъзпитателната функция е голямо, защото дейността, свързана с «Развитие съзнанието на масите, си остава, както винаги, база и главно съдържание на цялата наша работа» (В. И. Ленин. Съч. Т. 11, с. 167). Тезисите на Дванадесетия конгрес на партията поставиха изискването: «Основна задача на идеологическата работа на партията през следващия период е постигането на такива изменения в общественото и индивидуалното съзнание и поведение, които водят до формиране на активна жизнена позиция и до повишаване на социалната активност на личността в изграждането на зрелия социализъм, в решаването на непосредствените проблеми и задачи и усъвършенствуването на социалистическия начин на живот» (С., 1981, с. 118).

Идейновъзпитателната функция на партията има своя структура, отразяваща основните направления на идейновъзпитателната дейност и взаимовръзките между тях. Структурата ѝ включва такива подсистеми на идейновъзпитателната дейност като теоретичната, пропагандистката, агитационната, дейността на средствата за масова информация и други. Хармоничното развитие на тези подсистеми е необходим момент на оптималното функциониране на идеологическата дейност на партията, условие за нейната действеност.

Системата на идейновъзпитателната дейност на партията е не само богата съвкупност от елементи, връзки и взаимодействия, но и непрекъснато настройващ се комплекс, отчитащ динамиката на социалните процеси, измененията в обществената практика, новите потребности на съвременната личност. «Пулсиращият» характер на системата на идеологическото въздействие повишава нейната практическа сила, прави я по-действена и ефективна. Другото условие и предпоставка за повишаване на нейната действеност е способността ѝ да изпреварва събитията, да бъде активен фактор в социалната промяна и с ролята си в изпреварващото обучение и подготовка на субективния фактор. Във връзка с това сред качествата, които следва да се утвърждават и развиват в идеологическата дейност на партията, на първо място Дванадесетият конгрес на партията постави проблема за засилване настъпателността и борбеността на нашата идеологическа работа.

Идейновъзпитателната функция на партията има важно значение за повишаване съзнателността на членовете на об-

Идейно единство

ществото, за превръщането на комунистическия светоглед в дълбоко убеждение, в трайна жизнена позиция и основа на начина на живот. Във връзка с това нараства ролята и значението на нравственото възпитание и особено ролята на личния пример на ръководните кадри, на комунистите като важен канал за предаване на нравствен опит. Нараства важността на организацията на идеологическата работа и ролята на идеологическото осигуряване на стопанските задачи, засилва се единството на идеологическата и организационната дейност на партията.

ИДЕЙНО ЕДИНСТВО НА ПАРТИЯТА — идейно-политическо качество на партията, характеризиращо една от най-важните страни на нейната цялостност, означаващо вяроост към идеите на марксистко-ленинското учение и непримиримост към всякакви отклонения от тях. То е важно условие за осъществяването на функциите на партията, защото стои в основата на програмното, организационното и морално-психологическото единство на нейните редове. Единоумслието е предпоставка за еднодействието благодарение на класово-партийния подход към проблемите в обществото и партията. Идейното единство включва в себе си аспект на различие. Комунистите изразяват общо съгласие и едноумслие по принципните въпроси, произлизащи от марксистко-ленинската теория, а спорят за формите, методите, средствата и пътищата, чрез които се реализират идеите в партийната практика, съобразно конкретно-историческите условия. Догматизмът, ревизионизмът и реформизмът в работническото движение, както и проявите на безразличие към идейните отклонения в партията са несъвместими с идейното единство. Осмислено от научнообоснования комунистически идеал, идейното единство в партията въздейства върху комуниста като личност, стимулирайки в него изявата на голяма енергия, ентузназъм, мъжество и героизъм в борбата за преобразуването на обществото. То е главният източник на активността на комунистите.

ИДЕЙНО-ТЕОРЕТИЧЕСКИ ОСНОВИ НА КОМУНИСТИЧЕСКАТА ПАРТИЯ — основни научни положения на марксизма-ленинизма, които разкриват неизбежата замяна на капитализма със социализма и комунизма, определят ръковод-

ната роля на работническата класа и нейната революционна партия в историческото развитие. Към тях се отнасят положенията, които утвърждават, че природата и човешкото общество са в непрекъснато движение, развитие, преобразуване. В своето развитие капиталистическото общество е навлязло в стадия на империализма и е пречка за по-нататъшното развитие на обществото по възходяща линия. На негово място закономерно идва социалистическото общество, което е низшата фаза на общественно-икономическата формация на комунизма. Работническата класа под ръководството на своята класова, революционна партия е силата, която ще събори капитализма и ще изгради социализма и комунизма. В тази борба тя привлича всички трудещи се. Капитализмът е общ враг на работническата класа във всички страни. Поради това и борбата на работническата класа в една страна следва да се свързва с борбата на работническата класа, на трудещите се от всички страни. Идейно-теоретическа основа е и тезата, че преминаването от капитализма към социализма може да се извърши по революционен път, чрез установяване диктатура на пролетарната и при запазване ръководната роля на работническата класа и нейната партия до построяването на комунистическото общество.

Идейно-теоретическите принципи се записват в Програмата на комунистическата партия и са първата и най-важна предпоставка за обединяването на комунистите. Хората се сплотяват и организират в името на ясно определени и достижими цели и задачи. Не може да има безидейна организация. Не може да има здрава социалистическа партия, подчертава В. И. Ленин, ако няма революционна теория, която да обединява всички социалисти, от която те да черпят своите убеждения, които да прилагат в своите методи на борба и начин на действие (вж. Съч. Т. 4, с. 21). Революционната теория внася яснота и перспективност в борбата на партията, без което не може уверено и целенасочено да се върви напред. Особено голямо е значението на теорията в съвременните условия поради сложността и динамизма на общественото развитие. В документите на нашата и на другите комунистически партии се поставя задачата и напред теорията да осветлява пътя на практиката, да осигурява научен подход в ръководната дейност на партията. Такава роля теорията изпълнява само когато непрекъснато се развива и обогатява от практи-

Идеологическа борба

ката на революционната борба, от строителството на социализма и комунизма. «За да бъде в крак с времето, с актуалните проблеми на социалистическото строителство и на съвременната личност, марксистко-ленинската теория трябва непрекъснато да се развива, нейният идейно-теоретически арсенал трябва да се обогатява с нови идеи, анализи и обобщения» (Т. Живков. Отчет на ЦК на БКП пред XII конгрес. С., 1981, с. 124).

Идейно-теоретическите основи на партията са неразривно свързани с нейните политически и организационни основи.

ИДЕОЛОГИЧЕСКА БОРБА — една от основните форми на проява на класовата борба, която в антагонистическите общества се поражда от противоположността на положението на класите в обществото, от противоречията на техните интереси и от ролята им в системата на общественото производство. Идеологическата класова борба е неотделимо свързана с другите две основни форми на класовата борба — икономическата и политическата. Идеологическата борба е борбата между определени идеологии, между техните философски, политически, правни, икономически, естетически, исторически и др. теории, възгледи и принципи, срещу осъществяваната въз основа на тях социална практика в политиката, икономиката, морала, науката, изкуството и културата. Идеологическата борба на пролетариата коренно се измени след създаването на марксизма-ленинизма. Единствената сила, с която разполага пролетариатът в условията на капитализма, е неговата организация — марксистко-ленинската комунистическа партия. «Но — както подчертава К. Маркс — теорията създава материална сила, когато завладее масите» (т. 1, с. 407). За да се разгърне борбата на пролетариата, за да победи политически буржоазията, той трябва да осъзнае своите класови интереси. Марксистко-ленинската идеология, откривайки законите на общественото развитие, неговите движещи сили, показва пътя и средствата на пролетариата за освобождение от експлоатацията, за социализъм. Идеологическата борба на пролетариата и на неговата комунистическа партия има за своя задача да освободи съзнанието на трудещите се от буржоазните идеи и предрасъдъци. Внасянето на марксистко-ленинската идеология в стихийното ра-

ботническо движение го издига до висша революционна степен на развитие.

Въздействието на идеологическата борба зависи не само от познавателното съдържание на идеологията, въз основа на която се осъществява, но и от организациите, институтите и материалните средства, посредством които се формират възгледите на хората. Тъкмо поради това буржоазията използва мощни държавни, финансови, информационни, образователни и други средства, за да разпространява своята идеология.

Работническата класа води идеологическа борба не само в условията на подготовката на социалистическата революция, но и след завоюването на политическата власт и през периода на изграждането на основите на социализма и на развитото социалистическо общество. В преходния период идеологическата борба е свързана не само с преодоляването на буржоазната идеология, на предразсъдъци, но с осъществяването на социалистическата културна революция, с превръщането на марксистко-ленинската идеология в господстваща, с идейно-политическото и нравственото възпитание на трудещите си. През етапа на развитото социалистическо общество идеологическата борба се води срещу буржоазната идеология, антикомунизма, антисъветизма, маоизма, десния и «ляв» ревизионизъм и се съчетава с позитивно изследване на зрелите проблеми на общественото развитие, с творческото обогатяване на марксизма-ленинизма.

Съвременната епоха се характеризира с изостряне на идеологическата форма на класовата борба. Идеологическият вариант на общата стратегия на империалистическата буржоазия се основава на стремежа да се завоюва съзнанието на масите с теории, възгледи, методи и средства, маскиращи експлоататорската същност на съвременния капитализъм, дискредитиращи обществения и държавния строй на реалния социализъм, отслабващи притягателната сила на марксизма-ленинизма, ерозиращи единството на международното работническо и комунистическо движение, подкопаващи борбата на народите за мир и разоръжаване. Основната цел на идеологическата борба на империалистическата буржоазия е да бъде подкопан отвътре социалистическият обществен и държавен строй в отделни социалистически страни, да се отслаби и ерозира комунистическото движение, да се ликвидира сплотеността на

Идеологическа дейност

антиимпериалистическите и демократичните сили, да се запази и разшири влиянието на империализма в света.

Изострянето на идеологическата борба на международната арена произтича от експанзионистичната политика на империалистическата буржоазия. Мирно съвместно съществуване в областта на идеологичните не е имало, няма и не може да има. Но комунистическото движение се изказва за борба между идеологичните, която да се разрешава на полето на идеологическото съревнование без употреба на военни средства. В условията на мирното съвместно съществуване нараства притегателната сила на марксистко-ленинската идеология и въздействието на успехите на общността на страните от реалния социализъм. Координирайки своите усилия за разпространяването, творческото разработване и приложение на марксистко-ленинската идеология, комунистите изпълняват на дело своя интернационален дълг.

ИДЕОЛОГИЧЕСКА ДЕЙНОСТ НА ПАРТИЯТА — относително обособена част на партийната дейност, чрез която партията развива научната теория за обществото и личността, активно и целенасочено се стреми да преобразува общественото и индивидуалното съзнание, да издигне равнището на трудещите се маси като съзнателни творци на историческия прогрес.

Чрез нейните основни видове — теоретическа дейност, партийна пропаганда и политическа агитация — работническата класа и свързаните с нея трудещи се маси осъзнават своите коренни интереси и пътищата за преобразуването на обществената система в съответствие с тези интереси, придобиват способност да разбират същността на социалните процеси и събития в нашата съвременност, да определят правилно своето отношение към тях и към политическите цели на партията. Затова тя има класово-партийен и научен характер, тясно е свързана с живота на обществото, с проблемите на строителството на социализма и комунизма.

Главната цел на идеологическата дейност на партията е формирането на комунистически светоглед у трудещите се, възпитанието им в непримиримост към буржоазната и други немарксистки идеологии, към отрицателните явления в обществото и отживелиците от миналото в съзнанието и поведението на личността. Класово-партийното възпитание е в центъра на идеологическата дейност на партията.

Дванадесетият конгрес на БКП формулира основната задача на идеологическата работа на партията през следващия период: *«... постигането на такива изменения в общественото и индивидуалното съзнание и поведение, които да водят до формиране на активна жизнена позиция и до повишаване на социалната активност на личността в изграждането на зрелия социализъм, в решаването на непосредствените проблеми и задачи на усъвършенствването на социалистическия начин на живот»* (Тезиси на Дванадесетия конгрес на Българската комунистическа партия. С., 1981 г. с. 118). За да се изпълни тази задача, пред идеологическата дейност на партията се предявяват нови изисквания:

първо, да се засилва нейната *настъпателност и борбеност*, като се формират в съзнанието и поведението на човека нови идейни ценности, съответстващи на новите социални условия; идеологическият фронт да засили функциите си по общественения контрол и социалното санкциониране на реалното поведение на колективите и личността, безкомпромисно да търси класово-партийното обяснение на обществените факти и постъпките на хората;

второ, да се утвърждава *«като главна форма за постоянна духовна връзка между партията и широките маси на трудещите се»*, чрез която партията осъществява откровен диалог с хората. В съответствие с това партийните органи и организации трябва навреме да дават обосноваан отговор на трудещите се по въпросите от местен, национален и международен характер;

трето, да се засилва нейният *творчески характер* — теоретически да се осветляват новите проблеми в социално-икономическия, политическия и духовния живот на обществото; да се повишава социалната активност на личността, която е мерило за степента на въздействието на идеологическата работа (вж. Т. Живков. Отчет на Централния комитет на Българската комунистическа партия пред Дванадесетия конгрес и предстоящите задачи на партията. С., 1981, с. 121—126.)

Социалната роля на идеологическата дейност на партията се изразява в борбата *«за превръщане на партийната позиция в позиция на народа»* (пак там, с. 126).

ИДЕОЛОГИЧЕСКА ДИВЕРСИЯ — най-активна и изострена форма на идеологическа борба на империализма срещу све-

Идеологическа диверсия

товиня социализъм; сложна и многостранна система от форми, методи и средства за планово използване на пропагандната и агитационната дейност за въздействие върху съзнанието, чувствата, емоциите и поведението на хората за дискредитиране на марксизма-ленинизма, на обществения и държавния строй на социализма, на дейността на комунистическите партии, на единството и сплотеността на международното работническо и комунистическо движение, на националноосвободителното и общодемократичното движение, на борбата на народите за мир и разоръжаване. Идеологическата диверсия е неразделна съставна част от общата агресивна антикомунистическа идеологическа политика на империализма. (Вж. Идеологическа политика.)

Организатори и реализатори на н. д. са държавни, партийни, научни, обществени и други органи и организации и отделни лица, субсидирани и ръководени от империалистическата буржоазия и изразяващи нейните интереси. Идеологическите диверсанти си служат с най-разнообразни методи и средства за постигане на своите цели — от лъжата и измамата, шантажа и фалшификацията до фабрикуването на «нови» теории, прогнози, «благонамерени съвети», призови, съчувствия и «благопожелания». И. д. се осъществява чрез печатната, устната и нагледно-демонстративната пропаганда, радиото, телевизията, киното, изкуството и други.

Обект на н. д. са трудещите се и интелигенцията в капиталистическите и развиващите се страни, с чнето съзнание се манипулира, за да се създава «антикомунистически комплекс», ненавист към страните от реалния социализъм, за да се превърнат идеологията и психиката на антикомунизма, антисъветизма, национализма и милитаризма в начин на живот, на мислене и действие. Последователно и неотстъпно се провежда н. д. срещу международното работническо и комунистическо движение, за да се отслаби неговото единство, да се дискредитира революционната марксистко-ленинска теория, да се парализира борбата му за мир, демокрация и социализъм, да се изолира от народните маси и да се настроят те срещу комунистите и техния идеал.

Главен обект на н. д. са социалистическите страни и преди всичко СССР. Чрез различни методи и средства на н. д. империалистическата буржоазия се стреми да «прехвърля мостове», да прониква вътре в социалистическите страни, да

«размеква» марксистко-ленинското идеологическо съзнание на масите, да разколебава тяхната увереност в социалистическото строителство, да ерозира морално-политическото им единство около комунистическите партии, да разпалва национализма, да подготвя условията за извършване на «тиха» контрареволуция, целяща реставрацията на капитализма. Антисъветизмът е главното съдържание на и. д. на империализма срещу социалистическите страни, неговата цел е да се настроят народните маси от социалистическите страни срещу Съветския съюз, да се разруши единството и сплотеността на социалистическата общност.

За осъществяване на своите цели чрез тотална и. д. срещу страните на реалния социализъм и международното работническо и комунистическо движение империалистическата буржоазия използва десния реформизъм, десния и «ляв» ревизионизъм, различни радикалистки, дребнобуржоазни, националистически, религиозни и други групировки. Особени усилия тя полага за атакуване на марксистко-ленинската теория — диалектическия и историческия материализъм, политическата икономия, научния социализъм, както и на партийното строителство, марксистко-ленинската естетика, етика, социология, литературна теория и критика. Обект на и. д. са и социалистическата култура, изкуството и образованието. Създават се «нови» буржоазни теории, които целят «опровергаването» на марксизма-ленинизма. Против и. д. на империализма социалистическите страни и комунистическите партии противопоставят своята научнообоснована марксистко-ленинска идеологическа дейност.

ИДЕОЛОГИЧЕСКА ПОЛИТИКА — сфера на дейност, свързана с идеологическите отношения между класите, нациите и държавите, осъществявана от политически и идеологически учреждения, институти и кадри чрез специфични за тях методи, средства и форми за въздействие. Характерът и съдържането ѝ се определят от интересите на дадена класа или съюз от класи. Субект на и. п. са класите, партиите и държавите. Нейно ядро е определянето на целите и задачите, които си поставя субектът в борбата за постигане и утвърждаване на своите интереси, както и набелязването на методите, средствата и формите за осъществяването на тези цели и задачи. Идеологическата политика има икономическа, политическа и

Идеологическа политика

теоретическа основа. Определяща основа е икономическият строй на обществото, който въздействува предимно чрез механизма на класовите интереси. Политическа основа на и. п. са политическите възгледи и идеи на класите, неотделимо свързани с дейността на ръководените от техните представители държавни органи и институти, партии и организации. Теоретическа основа на и. п. е определена идеология, изразяваща самосъзнанието на дадена класа.

И. п. е насочена към производство и възпроизводство на възгледи, идеи и теории, към управлението на идеологическия процес, на дейността на идеологическите организации и учреждения, към укрепването или възникването и развитието на определен тип идеологически обществени отношения. И. п. и институтите и учрежденията, чрез които тя се осъществява, са надстройка над икономическата база и се детерминира от нея. Но заедно с това и. п. има и относителна самостоятелност, свои специфични закономерности на функциониране, развитие и въздействие.

И. п. на империалистическата буржоазия на съвременния етап е насочена не само към запазването и заздравяването на обществения и държавния строй на капитализма, към запазване на интересите на империалистическата буржоазия в различни райони на света, но и към подкопаване основите на страните от реалния социализъм, отслабване на единството на международното работническо и комунистическо движение. И. п. на буржоазията има реакционен характер.

И. п. на комунистическите партии и социалистическите държави е научнообоснована, опира се на законите на общественото развитие, на марксистко-ленинската идеология. И. п. в условията на социализма е средство за разгръщане на трудовата и общественно-политическата активност на масите за повишаване на качеството и ефективността на производството, за укрепване на социалистическия начин на живот, за преодоляване на отрицателните прояви, за комунистическо възпитание на трудещите се. И. п. на комунистическите партии се основава на принципите на партийността, на научната обективност, на несъвместимостта и непримиримостта на буржоазната с комунистическата идеология, на творческото развитие и приложение на марксизма-ленинизма.

На глобалната и. п. на империалистическата буржоазия, насочена срещу мира, демокрацията и социализма, социалистичес-

тическите страни, комунистическите партии противопоставят научнообоснована и. п. за мир, разоръжаване и сътрудничество, за използване на достиженията на научно-техническата революция в интерес на цялото човечество.

ИДЕОЛОГИЧЕСКИ КАДРИ — основен и относително постоянен състав от специализирани в идеологическата работа дейци на партията, държавата и обществените организации. Към тях спадат щатните и нещатните дейци в партийните органи и организации на всички равнища, които се занимават изключително с проблемите на организацията и ръководството на идеологическата дейност, с развитието и разпространението на марксистко-ленинската теория и с разясняването на партийната политика сред трудещите се, в това число и журналистите, публицистите и научните работници в областта на обществените науки. С развитието на социалистическото общество изискванията към идеологическите кадри нарастват, защото нараства ролята на трудещите се и преди всичко на комунистите като субективен фактор. За да бъде ефективна тяхната дейност, те трябва да се отличават с идейна зрелост, висока теоретическа и методическа подготовка, пълна осведоменост за политиката на партията във всички области на обществения живот, широк културен кръгозор, ученолюбие и авторитет. Партийните органи и организации се грижат за правилния подбор, обучението и възпитанието на идеологическите кадри.

ИДЕОЛОГИЧЕСКИ ОТНОШЕНИЯ — онези отношения, които се отнасят до социални взаимодействия, в процеса на които се произвеждат, разпространяват и потребяват духовни (нематериални) продукти: знания, нравствени, естетически, философски и други възгледи и представи. Тези отношения биват непосредствени, осъществявани при пряко взаимодействие (например разменящи мнения хора) или опосредовани чрез определен материален носител на духовния продукт (например между автор и читател посредством книга, между художник и зрител посредством картина). И. о. са надстроечни отношения, т. е. те се различават и в последна сметка се определят от базисните обществени отношения — от икономическите или производствените отношения, в които встъпват хората в процеса на производство, разпределение, обмен и

Идеологическо въздействие

потребление на материални блага. Едни и същ продукт на човешката дейност може да е носител и на икономически, и на идеологически отношения — в зависимост от социалния му контекст (едни паметник например е носител едновременно на икономическо отношение като предмет за размяна на обществения труд, на естетическо и нравствено отношение — като носител на определени художествени и морални ценности, на политическо отношение — като навяващ някаква политическа идея и т. н.).

И. о. се различават не само от производствените отношения, с които те образуват една неразделна базисно-надстроечна двойка обществени отношения, но също и от т. нар. социални отношения, които произват тази двойка отношения и изразяват взаимодействието между различните социални субекти (личности, класи, общества).

ИДЕОЛОГИЧЕСКО ВЪЗДЕЙСТВИЕ — идейно влияние върху съзнанието и поведението на комунистите и безпартийните с цел да се повиши тяхната съзнателност и активност като творци на новото общество. В процеса на идеологическото въздействие научните идеи за преобразуването на обществото и личността се превръщат в убеждение на човека, а убежденията — в мотиви на поведение и действия.

ИЗБОРНОСТ НА РЪКОВОДНИТЕ ПАРТИЙНИ ОРГАНИ — норма на демократичното формиране на ръководните органи на комунистическата партия, произтичащо от приложението на принципа на демократическия централизъм като основен принцип на нейното организационно изграждане и ръководство на нейната дейност.

Изборността изисква всички ръководни органи от долу до горе да се избират в съответствие с волята на мнозинството партийни членове. Изборното начало е приложено в комунистическото движение за пръв път в Съюза на комунистите. Въвежда се като постоянно действащ принцип на изграждането и дейността на пролетарската партия от нов тип. Кооптирането на членове в ръководните партийни органи, което е антипод на изборността, се прилага само в отделни случаи, в трудни условия на работа и борба.

Приложението и неотклонното спазване на този принцип е уставно гарантирано чрез правото на всеки комунист да из-

бира и да бъде избран и неограниченото му право свободно да обсъжда кандидатурите, да критикува, да прави отвод и да предлага нови кандидати. Избирането на партийните органи става чрез тайно гласуване и за избрани се счтат онези кандидати, за които са гласували повече от половината от присъстващите, които имат право да гласуват.

В съответствие с Устава на БКП Централният комитет на партията се избира от партийния конгрес за срок от пет години. За същия срок от конгреса се избира и Централната контролно-ревизионна комисия. Окръжните, общинските и районните комитети на партията и окръжните, общинските и районните контролно-ревизионни комисии се избират за срок от 2 или 3 години, а бюрата на ППО — за една година.

ИЗДИГАНЕ И ОБСЪЖДАНЕ НА КАНДИДАТУРИ ЗА СЪСТАВА НА БЪДЕЩ ПАРТИЕН ОРГАН — ред за приложението на вътрешнопартийната демокрация в една от най-важните области — подбора на кандидатите за членове на партийни бюра и комитети. Този въпрос е изяснен в инструкцията на ЦК на БКП за провеждане на избори за ръководни партийни органи. Към него се пристъпва, след като събраието или конференцията са изслушали и обсъдили отчетния доклад на съответния партийен орган, доклада на контролно-ревизионната или на ревизионната комисия, протокола на комисията за проверка на касата на първичната организация и след приемането на решението по тях.

Преди да започне издигането и обсъждането на кандидатурите, събраието или конференцията с явно гласуване утвърждава числения състав на бъдещия партийен орган. При решаването на този въпрос се взема предвид големината на организацията, характерът на дейността ѝ, изискването да се осигури колективно, компетентно и оперативно ръководство, избирането на кадри от различни поколения и т. н. Същевременно партийните органи са длъжни да вземат мерки за спазване на Устава на БКП — при обновяването на състава на партийните бюра и комитети да се осигурява необходимата приемственост.

Кандидатурите за новия състав на партийния орган се предлагат от участниците в партийните събрания и конференции. За улеснение се допуска: първо — на събранията на по-големите първични организации, както и на събранията или кон-

Изпълнителни органи

ференциите на заводските, учрежденските, градските и други организации — избирането на комисии за подготовка и предлагане на проект за бъдещия състав на партийния орган; второ — на конференциите на районните, общинските и окръжните партийни конференции — свикването на съвещания на представител на делегациите, съответно на по-големите първични организации и на заводските, учрежденските, районните, общински и други организации, за определяне и предлагане на кандидатури за новия състав на партийния орган.

Изготвеният съобразно с указанията в инструкцията проектосъстав за бъдещия партийен орган се поставя на обсъждане. Всяко предложение за отвод или самоотвод се поставя на явни гласуване веднага след като постъпи и се счита за прието, ако за него са гласували повече от половината от присъстващите членове на организацията или делегати на конференцията. Включването в проектосъстава на нови кандидатури не се поставя на гласуване, ако няма отводи или самоотводи. Издигането и обсъждането на кандидатури се прекратява с явни гласуване от събранията или конференцията. След това се съставя списък на кандидатите по азбучен ред, който се раздава на участниците за гласуване.

ИЗПЪЛНИТЕЛНИ ОРГАНИ НА ПАРТИЙНИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ — оперативни звено на партийното самоуправление, което непосредствено и от името на висшите органи организира и ръководи изпълнението на задачите на партийните организации. Изпълнителни органи в БКП са: на първичната партийна организация — бюрото; на заводските, учрежденските или други подобни организации, на общинските, районните, градските и окръжните организации — съответните комитети.

Изпълнителните органи са колективни, постоянно действащи партийни органи, които се избират от съответните висши органи. В състава им влизат най-добрите комунисти. Те се избират с обикновено мнозинство, при най-широк демократизъм, свободно обсъждане на всички предложени кандидатури и тайно гласуване. При формирането на изпълнителните органи се прилага принципът за системно обновяване на състава и приемственост на ръководството. Всички въпроси в изпълнителните органи се решават колективно. В съответствие с принципа на демократическия централизъм изпълнителните

органи, с изключение на бюрото на първичната партийна организация, могат да привличат към партийна отговорност и да освобождават от своя състав членове и кандидат-членове, които не са оправдали оказаното им доверие. Сроковете за свикване и редът за работа на изпълнителните органи са определени в Устава на партията.

През времето между заседанията на висшите органи изпълнителните органи олицетворяват единството на волята и действията на партийните маси и непосредствено ръководят цялата работа на възглавяваните от тях организации. Съобразно местните условия те конкретизират решенията на висшите органи и организират изпълнението им; осъществяват връзката между отделните партийни органи и организации на своята територия; направляват и координират тяхната дейност; ръководят подбора, възпитанието и разпределението на кадрите; изучават, обобщават и разпространяват партийния опит; контролират изпълнението на партийните решения. Изпълнителните органи са основна форма за връзка с висшестоящите органи на партията. Подотчетни са както пред по-висшите органи, така и пред своите организации. Те носят пълна отговорност за правилното решаване на всички въпроси от тяхната компетенция. Изпълнителните органи привличат към активна работа комунистите, като за целта създават свои помощни органи.

Изпълнителните органи са важен механизъм, с помощта на който партията достига до трудовите колективи и до всички трудещи се. Те представляват съответните партийни организации във взаимоотношенията им с държавните и обществените органи и организации на своята територия, направляват, организират, обединяват и контролират действията им за реализиране на партийната политика.

Всеки изпълнителен орган е едновременно и ръководен по отношение на партийните органи, организации и членове на своята територия в смисъл, че неговите решения са задължителни за тях.

ИЗТОЧНИЦИ НА РЪКОВОДНИ КАДРИ — средата, от която се попълва съставът на ръководните кадри на партията и другите звена от системата на социалното управление, кадрите с изявени политически, делови и морални качества.

За партийните, държавните, стопанските и обществените

Изучаване на кадрите

организации това са изпълнителските или ръководните кадри от собствената им система.

Главен източник за ръководни кадри на партията и на всички обществени организации е *Димитровският комунистически младежки съюз*. В него младите хора се учат да ръководят, набират знания и опит, развиват способностите си. Поради това грижата за правилното издигане на кадрите в редовете на Комсомола, повишаване равнището на тяхното класово съзнание и комунистическо възпитание е първостепенен дълг на всяка партийна организация, на всеки партийен комитет «Не бива да се забравя — подчертава др. Т. Живков, — че Комсомолът е бил, е и ще бъде резерв на партията и в кадрово отношение. Партийните организации и ръководства черпят своите утрешни дейци главно из средата на комсомолските кадри. Ето защо нито една партийна организация и партийно ръководство не бива да бъдат равнодушни към въпроса, какви кадри се възпитават в Комсомола, какви младежи се издигат на отговорна комсомолска работа» (Т. Живков. Избр. съч. Т. 23, с. 439).

Източник за ръководни кадри на партията и на другите звена от системата на социалното управление са трудещите се от всички класи и социални слоеве на обществото. Неизчерпаемия извор на таланти за управлението В. И. Ленин вижда в народните маси. Непрестанното усложняване на управленческите процеси и нарастването на потребността да се осъществяват те на основата на науката издига високо ролята на интелигенцията. Но главен източник на ръководни кадри през всички етапи на социалистическото строителство остава *работническата класа*. Издигането на хора из нейната среда е постоянен принцип на кадровата политика на партията. Освен пролетарския инстинкт и пролетарското разбиране за дълг днешният работник, по думите на др. Т. Живков, притежава обща и специална култура, които го приближават до равнището на научно-техническите кадри. «Ние можем и сме длъжни още по-смело да издигаме на ръководна работа най-добрите представители на най-прогресивната и най-масовата класа в нашето общество» (Т. Живков. Избр. съч. Т. 24, с. 468).

ИЗУЧАВАНЕ НА КАДРИТЕ — постоянен процес на събиране информация от партийните органи за политическите,

Изучаване на партийни документи

деловите и нравствените качества на кадрите, за усвояването от тях на новите изисквания, които животът непрестанно предявява към ръководната дейност. То е основа за реална оценка на техните възможности и има изключително голямо значение за правилния им подбор, издигане и разпределение.

Кадрите се изучават постоянно, а не тогава, когато възникне необходимост от човек за дадена длъжност. Партийните органи се запознават всестранно с резултатите от дейността на кадрите. За ръководителя те съдят не само по статистическите резултати от труда, а изучават и средствата, с които той ги постига, влиянието, което оказва върху морално-политическото състояние на трудещите се. Изучаването обхваща поведението на кадрите не само в изпълнението на длъжностните задължения, но и тяхната обществено-политическа активност, отношенията им с хората по местоживеене, в семейството и пр.

То се осъществява с помощта на разнообразни методи, които могат да се класифицират като преки и косвени. Първите са тези, при които партийните органи извършват непосредствено наблюдение върху дейността и поведението на кадрите. В. И. Ленин многократно предупреждава, че без да се вникне в работата, не могат да се опознаят хората. Прякото изучаване предполага добре организирана проверка на изпълнението и лично общуване с кадрите. Косвени са методите за изучаване на кадрите по различни документи и чрез общественото мнение. Оценката на ръководените е важен източник за информация за ръководителите. Никой не може да знае повече за достойнствата и недостатъците на кадрите от онези, които всекидневно се трудят с тях.

В зависимост от степента на познание методите за изучаване на кадрите биват *емпирични* (контрол, беседи и пр.) и *научни* (социологически изследвания, тестове, методите на психологията за установяване на типа на темперамента, чертите на характера, интелекта и пр.).

Задълбочено и пълно познаване на кадрите се постига, когато умело се съчетават всички методи и средства за тяхното системно и всестранно изучаване.

ИЗУЧАВАНЕ НА ПАРТИЙНИ ДОКУМЕНТИ — вид идейно-политическа и организационна партийна дейност. Харак-

Индивидуален прием

терът ѝ зависи от целта на изучаването, от значимостта и съдържанието на изучавания документ.

Изучаването на партийните документи от комунистите, комсомолците и всички трудещи се е научно-познавателна дейност. То е задължение на всички партийни органи, кадри и членове и е важна предпоставка за повишаване авангардната им роля, за укрепване на партийната дисциплина, на идейното и организационното единство на партията и на връзките ѝ с масите.

При изучаването на партийните документи се изисква научна и партийна добросъвестност. Всяко съзнателно или несъзнателно погрешно тълкуване или изопачаване спъва тяхното приложение в практиката.

ИНДИВИДУАЛЕН ПРИЕМ В ПАРТИЯТА — норма за приемане на нови членове, изразява се в обсъждане и вземане на решение поотделно за всеки желаещ да встъпи в партията. «Приемането на членове на партията става само индивидуално» (Устав на БКП, чл. 4). Спазва се и когато се приемат набори в партията. То създава възможност да се разкрият неговите политически, делови и морални качества, авторитетът му сред трудещите се. Предпоставка за това е предварителното всестранно проучване на кандидата. Индивидуалният прием е неделим от грижливото проучване не само на настоящата, но и на миналата дейност на кандидата (вж. Ред за приемане в партията). Индивидуалният прием изисква на едно събрание да не се обсъждат документите на повече от 2—3 кандидати за членове на партията.

ИНДИВИДУАЛЕН РАЗГОВОР С КОМУНИСТИТЕ — една от формите на индивидуалната работа, чрез която се реализират съществени аспекти на организационните и идейно-политическите вътрешнопартийни връзки и отношения. Често използвано средство на партийно-политическо общуване между комунистите в процеса на съвместната им партийна дейност. Обект при тази форма на индивидуална работа е винаги отделният комунист, а субект може да бъде както отделният комунист, така и партнен орган. Важна особеност на индивидуалния разговор е качеството му на диалог между «субекта» и «обекта» на индивидуалното политическо взаимодействие, провеждан по различни поводи и цели във връзка с

изпълнение на конкретни партийни задачи и решения, по общопартийни въпроси, за узнаване мнението и отношението на комуниста към определени събития и проблеми. Съдържанието на индивидуалния разговор най-често се определя от партийните органи и дейци, но в много случаи, когато се провежда по инициатива на комуниста, то се определя от неговите потребности, проявени интереси и отношение.

Успешното провеждане на индивидуалния разговор с комуниста предполага познаване и спазване на някои основни изисквания: добро познаване на особеностите на комуниста, с който се води разговорът; на мотивите на едно или друго негово поведение; умело непринудено установяване на контакта; уважение към личността и мнението на събеседника; умело и аргументирано излагане и отстояване на партийните позиции и становища и други.

ИНДИВИДУАЛНА РАБОТА — конкретно влияние върху отделната личност, съобразено със специфичните условия, култура, потребности и интереси на човека за многостранното му развитие и повишаване на неговата политическа и трудова активност в изграждането на социалистическото общество. Индивидуалната работа с хората е живецаът на политическата и идеологическата работа на партийните органи и организации.

Индивидуалната политическа работа съдържа няколко важни момента: идеологическо въздействие, методи и средства, чрез които се повишава политическата и трудовата активност на хората, а също конкретни грижи към отделния човек за задоволяване на неговите интереси и потребности.

Главната цел на индивидуалната политическа работа е да се укрепват още повече връзките на партията с масите, да се стигне до отделния човек, да се засият неговата убеденост и активна жизнена позиция.

Основна форма на индивидуалната политическа работа е непосредствената целенасочена беседа с отделния човек, а неин основен метод е убеждението. Обект на тази работа са всички хора, при което се прилага диференциран подход. Субект на индивидуалната политическа работа са партийният актив, комунистите, агитаторите, пропагандистите, всички кадри, които са ръководители на трудови колективи и същевременно политически дейци.

Инициативност

В условията на изграждане на развито социалистическо общество, на последователно и повсеместно внедряване на икономическия подход все повече ще нараства ролята и значението на индивидуалната политическа работа поради някои важни обстоятелства: а) засилване ролята на трудовия колектив и на отделния негов член; б) необходимостта да се съчетават и бързо да се решават възникващите противоречия при осъществяване единството между обществените, груповите и индивидуалните интереси; в) засилване ролята на междуличностните отношения в трудовите колективи, които трябва да се усъвършенствуват.

ИНИЦИАТИВНОСТ НА КОМУНИСТИТЕ — уставно задължение на партийните членове, положително морално-волево и политическо качество на комунистите. Стремез и умение да се започне самостоятелно действие. Тя е израз на осъзнат дълг пред партията и народа.

В съвременните условия инициативата на комунистите се издига като един от главните показатели за качеството им като политически вождове и организатори на масите. От тях се иска да имат способност вярно да се ориентират в обстановката и трезво преценявайки я, да вземат най-правилни решения или да създадат най-резултатна организация.

Всестранна подкрепа заслужава онази инициативност, която помага да се издига ръководната роля на партията, да се укрепва авторитетът на първичната партийна организация, да се разгръща социалистическата активност на трудовия колектив.

ИНСТРУКТАЖ — една от формите за запознаване, информиране и довеждане решенията на партийните органи до изпълнителите.

Характерни черти на инструктажа са: да бъде компетентен — да се прави от най-подготвеното лице в дадена област; да отчита конкретната обстановка, като творчески се съобразява с местните условия; да е ясен, конкретен и да посочва най-ефективните методи и средства за постигане на целите; да разпространява натрупания и обобщен положителен опит в дадено направление; да е съобразен със знанията, опита и подготовката на кадрите, които ще изпълняват решението; да се позовава на съвременните научни постижения; да предви-

Инструкция на ЦК на БКП

ди и посочи евентуално какви трудности и пречки ще се срещнат и начините за тяхното преодоляване, да бъде емоционален, да се поднася с методическо майсторство и партийна страст.

Инструктажът може да бъде групов или индивидуален. По големи и изключително важни проблеми се правят инструкции на целия партисен актив.

За предпочитане е инструктажът да се прави на място.

ИНСТРУКЦИЯ НА ЦК НА БКП ЗА ИЗГРАЖДАНЕ И РАБОТА НА ПАРТИЙНИТЕ ГРУПИ — нормативен документ, утвърден от Секретариата на ЦК на БКП, чрез който се определят условията за изграждането, задачите и правата, организацията на работата и ръководството на партийните групи в състава и извън състава на партийните организации.

ИНСТРУКЦИЯ НА ЦК НА БКП ЗА ОПРЕДЕЛЯНЕТО И ОТЧИТАНЕТО НА ЧЛЕНСКИЯ ВНОС В ПАРТИЯТА — документ, изготвен въз основа на Устава на БКП, в който се съдържат указания и норми за материалната връзка на комуниста с партията, за определяне размера на членския внос и начина на неговото плащане. Посочена е отговорността на партийните секретари, организации и комитети за определянето и отчитането на членския внос, за използване на паричните средства.

Записани са задълженията на ревизионните и контролно-ревизионните комисии за контрола на финансовата отчетност в първичните организации. Изброени са документите, с които партийните организации си служат, и начинът на тяхното ползване.

Посочен е редът за предаването и приемането на партийното имущество (пари, инвентар, библиотечни книги, архива и т. н.), когато се смени секретарят на първичната организация, при разформироването на такава и пр. Определен е срок (5 години) за съхранението на приходно-разходните документи, след изтичането на който се извършва ревизия и те се унищожават с протокол на съответната ревизионна комисия.

С тази инструкция е въведен строен ред в една важна област на партийната дейност — материалната връзка на комунистите с партията и нейната издръжка. Тя помага за цялостното изясняване и за правилното изпълнение на едно от

Инструкция на ЦК на БКП

основните задължения на партийните членове — системно да отчитат членския си внос. Същевременно това им създава широка възможност периодически да се срещат с партийния секретар и да обменят мисли по интересуващите ги въпроси, да излизат с препоръки, да правят предложения и други.

ИНСТРУКЦИЯ НА ЦК НА БКП ЗА ОТЧЕТА И ДВИЖЕНИЕТО НА ПАРТИЙНИТЕ ЧЛЕНОВЕ — документ, съставен въз основа на Устава на БКП, в който е записан редът за организирането и за воденето отчета на комунистите, за тяхното зачисляване, отчисляване и други. Указано е как се осъществява това в първичните организации и в съответните комитети. Изяснени са подробно задълженията на комуниста, на партийния секретар, на бюрото на първичната организация, на партийния орган, който непосредствено я ръководи, както и на по-висшите органи. Специално внимание е отделено за осигуряване на точна и навременна информация за промените в отчетните данни на комунистите — трудова дейност, образование, награди, наказания, избор в партийни и държавни органи и други. Изяснени са задълженията и правата на партийния член, когато предстои да премине на отчет от една в друга партийна организация, както и редът за разглеждане и решаване на такива въпроси от съответните органи. Посочено е в кои случаи и в какво състояние контролната му книжка се изпраща в друг комитет и в кои се задържа в същия комитет.

Определен е срок (15 дни), в който отчисленият комунист трябва да се яви в новата първична организация и нейният секретар да уреди записването му в съответната книга.

Въз основа на тази инструкция в партийните комитети и организации се поддържа ред и се води точна отчетност за състава и движението на комунистите. Нейното спазване гарантира необходимите данни за анализ на състава и развитието на партията, за попълването на редовете ѝ, за разпределението на силите и влиянието ѝ в различните сфери на живота. Особено ярко е очертана отговорността на партийните секретари за състоянието на отчетността в първичните организации, а оттук — в цялата партия.

ИНСТРУКЦИЯ НА ЦК НА БКП ЗА ПРОВЕЖДАНЕТО НА ИЗБОРИ ЗА РЪКОВОДНИ ПАРТИЙНИ ОРГАНИ — доку-

Инструкция на ЦК на БКП и ЦКРК

мент, изготвен въз основа на Устава на БКП, в който се съдържат конкретни указания и норми за организирането и провеждането на избори за ръководни органи в партията. Определени са сроковете на техните мандати, редът за свикването и протичането на отчетно-изборните събрания и конференции.

Изяснени са правата на членовете на партийните органи при приемането на отчетите им на техни заседания и при обсъждането им на събрания и конференции. Указано е какво трябва да се има предвид при определянето на числения състав на партийните органи, при издигането и обсъждането на кандидатурите за членове на тези органи и други.

Посочено е кои партийни органи се избират с тайно и кои с явно гласуване, протичането на избора, установяването и съобщаването на резултатите от него и т. н.

Изяснени са задълженията на ръководещия събранията или конференцията и на председателя на комисията за провеждане на избора. Изтъкнати са правата на комунистите да правят промени в проектосъстава на бъдещия партисен орган. Записан е редът за попълване на партийните органи с нови членове на мястото на излезлите такива по различни причини в периода между отчетно-изборните събрания и конференции. Предвидено е всички материали от гласуването да се запазват до следващите избори.

Този документ регламентира конкретната дейност — задачите и функциите на партийните събрания и конференции при провеждането на избори за ръководни партийни органи и ги улеснява много в приложението на принципа на демократическия централизъм и изискванията за спазване на вътрешнопартийната демокрация. Наличието на посочената инструкция внася ред и яснота при подбора на кандидатите и при избора им в съответните органи.

ИНСТРУКЦИЯ НА ЦК НА БКП И ЦКРК ЗА НАЛАГАНЕТО, СНЕМАНЕТО И ОТМЕНЯНЕТО НА ПАРТИЙНИТЕ НАКАЗАНИЯ — документ, изготвен въз основа на Устава на БКП, в който се съдържат основни положения и норми за приложението на наказателни мерки в партията. Определени са задачите и отговорността на партийните комитети и организации при проучването и обсъждането на провиненията на комунистите, нарушили Програмата и Устава на БКП,

Инструкция на ЦК на БКП

партийната и държавната дисциплина, партийния морал и др., както и редът за тяхното санкциониране. Указано е при наличието на какви условия може да се вземе решение за налагане на партийно наказание и за какъв срок (без изключването от партията).

Изяснени са правата на наказаните комунисти да искат намесата на по-висши партийни органи за отменяне или за изменение на санкциите им, както и задълженията на съответните органи при разглеждането на такива въпроси. Определен е начинът за снемането на партийни санкции след изтичането на срока за изтърпяването им.

Посочени са задачите на партийните комитети и организации във връзка с регистрирането на наказаните комунисти и воденето на отчета им, включително когато се отчисляват от една и зачисляват в друга първична организация. Изяснен е редът за довеждане до знанието на партийните комитети и организации резултатите от молбите на наказаните комунисти, отправени до по-висши органи.

Този документ улеснява много партийните органи и организации в приложението на Програмата и Устава на БКП спрямо отклоняващите се от записаните в тях изисквания за поведението и проявите на комуниста, за неговия политически, делови и правствен облик, за чистотата и здравината на партийните редове. Инструкцията е важна опора на комунистите в борбата им против слабостите и недостатъците, против нарушенията и злоупотребите, против разпуснатостта и безотговорността в живота, труда и бита. Тя е важно средство за правилното възпитание на комунистите от всички възрасти, с различен производствен и партнен стаж, с различни професии, образование и други. Много важно е тя да се знае добре от партийните членове, организации и комитети и да се прилага правилно в практиката.

ИНСТРУКЦИЯ НА ЦК НА БКП ЗА РАБОТАТА С ДОКУМЕНТИТЕ В ПЪРВИЧНИТЕ ПАРТИЙНИ ОРГАНИЗАЦИИ — документ, съставен въз основа на Устава на БКП, който съдържа указания за съставянето, подреждането и съхранението на документите, които се изготвят в първичните организации, както и онези, които се получават в тях или изпращат от тях другаде. Изброени са подробно различните видове документи, които са обект на работа на партийните органи.

Инструкция на ЦК на БКП

зации, между които особено място заемат протоколите за събранията и заседанията. Посочен е начинът за регистриране и разглеждане жалбите, мненията и предложенията на трудещите се, оформянето и предаването в съответните архиви на ценните документи и унищожаването на ненужните такива след изтичането на определения срок (5 години).

Подчертана е отговорността на партийния секретар за състоянието и съхраняването на документите на първичната организация.

Тази инструкция помага на партийните организации да поддържат в добро състояние документите, които съставят или получават и изпълняват. Особено полезна е въведената в употреба еднаква за всички първични организации касово-инвентарна книга.

ИНСТРУКЦИЯ НА ЦК НА БКП ЗА ЧЛЕНСТВОТО В ПАРТИЯТА — документ, съставен въз основа на Устава на БКП, който съдържа основни положения и норми за кандидатстването и приемането на лица за партийни членове. Посочено е кой, къде, при какви условия и какви документи трябва да подаде за встъпване в БКП. Определени са задълженията на комунистите при даване препоръки на кандидати за партийни членове, на бюрата на първичните организации — при проучване произхода, обкръжението и личните качества на кандидатите, на партийните секретари — при докладване на документите им пред партийни събрания и други.

Указан е редът за утвърждаване на нови партийни членове — срокът за разглеждане документите и решението на съответната първична организация, начинът за оформяне личните партийни дела, за тяхното съхранение и т. н. Личното партийно дело на комуниста се пази като основен негов документ и при необходимост винаги може да се направи справка по един или друг въпрос. Личните партийни дела се съхраняват постоянно, включително и след смъртта на комунистите.

С тази инструкция е установен единен, всеобщ ред за всички лица, желаещи да встъпят в партията, като особено внимание е отделено на изискването да се осигурява цялостна и задълбочена проверка и преценка на техните качества. Спазването на тази инструкция създава условия в партийните редове да влизат най-достоините представители на работни-

Интуиция в дейността

ческата класа, на селяните-кооператори и на народната интелигенция.

Инструкцията внася ред в една от най-важните области на партийната дейност — подбора на новото попълнение и правилното регулиране на партийния състав. Строгото ѝ приложение гарантира непрекъснато подобряване преди всичко на качествения състав на партийните организации. Голяма е отговорността на партийните комитети за спазването на изискванията на тази инструкция — както от самите тях, така и от партийните организации.

ИНТУИЦИЯ В ДЕЙНОСТТА НА КОМУНИСТА — способност на комуниста непосредствено да схваща истината без предварително логическо разсъждение. Проявява се като усет, проицателност, прозрение, догадка в сложна и непозната ситуация, в която се налага да приеме решение или да определи отношението и поведението си. В основата на интуицията на комуниста стои обикновеното политическо съзнание или така нареченият «здрав политически смисъл», в който се концентрира емпиричен опит на личността. Усвоил работническата класова психика, комунистът е способен да прояви «класов инстинкт», позволяващ му бързо да «схване» същността на ситуацията. Интуицията в партийната работа е свързана с научната теория чрез Програмата и Устава на партията, познаването на които е задължително за комунистите. Имат значение и научнообоснованите решения на висшестоящите партийни органи. С развитието на обществото и партията, с усложняването на партийната дейност, с развитието на системата на политическата просвета теоретичният елемент в интуицията на комунистите ще нараства.

ИНФОРМАЦИОННИ МАТЕРИАЛИ НА ПАРТИЙНИТЕ ОРГАНИ — партийни документи за анализ и обобщение на информация, за планиране и организация на партийната дейност, за подготовка, приемане и изпълнение на решения, за контрол и проверка на изпълнението, за цялостно компетентно, квалифицирано и оперативво партийно ръководство на различните обществени сфери.

Основните направления на събираните и обработвани информационни материали са за партийното ръководство на икономиката и социалната инфраструктура на науката, образова-

инето и културата, на народните съвети и масовите обществени организации; за партийно-организационния и идеологическия живот, за положителния опит в партийната работа. Източници за информационни материали са непосредствените наблюдения, устната и писмената информация. Към писмените информационни материали се отнасят задължителните отчети и отчетите за изпълнение решенията на партийните органи; специално исканата от тях информация и изпращаната по инициатива на партийните организации; официалните документи на партийните органи (протоколи, стенограми и др.); различни съображения във вид на предложения, писма и критични бележки; социологически изследвания, данни от статистиката и материали от средствата за масова информация.

За научно обработване на събираните информационни материали все повече се използва оргтехниката, справочно-информационни фондове и цялостно изградени информационни системи и служби, които постоянно усъвършенствуват и подобряват информационното обслужване на партийните органи.

ИСКРЕНОСТ НА КОМУНИСТИТЕ ПРЕД ПАРТИЙНИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ — морално-политическо качество на комуниста и уставно изискване, което характеризира неговата личност, поведение и отношение както пред самите себе си, така и пред другите хора, пред партията. По-конкретно искреността пред партийната организация се изразява в това, че комунистът върши и говори неща, в правилността на които вярва, т. е. постъпва по убеждение, правдив и честен е пред партията и своите другари, не скрива своите истински помисли и мотиви на поведение.

Искреността е несъвместима с лицемерието, с «двойната счетоводност» — едно да се говори, например на партийно събрание, а друго да се върши след това.

Макар и да е положително морално-политическо качество, искреността не е достатъчен и единствен критерий за оценяване на постъпките на комунистите. Има случаи, когато партийният член може искрено да се заблуждава относно ценността и значимостта на реалните последици от своите постъпки: субективно да се ръководи от добри намерения, а обективно чрез своите действия да причинява вреда на партийния колектив. Комунистът, който действа съзнателно, искре-

История на науката

но, е длъжен да отговаря не само за своите намерения, но и за общественно-политическото значение на постъпките си, защото, както посочва В. И. Ленин, «добрите» намерения остават в най-добрия случай субективно дело на личността, докато общественото значение на постъпките е обективен факт. Именно поради това искреността на комунистите пред партийните организации не трябва да се оценя само по субективните намерения, а по обективните резултати и по общественно-политическата значимост на техните действия. Само в съчетание с дълбоки и трайни комунистически убеждения и умение да се въплъщават в действия искреността дава възможност на комунистите да извършват постъпки, които отговарят на ленинските норми на вътрешнопартиен живот, на изискванията на първичните партийни организации. В такъв смисъл искреността на комунистите е единство между убеждения, мотиви и реални проповеднически актове.

ИСТОРИЯ НА НАУКАТА ПАРТИЙНО СТРОИТЕЛСТВО — система от знания, която отразява процеса на възникване и развитие на категориите и понятията на партийното строителство. Формирането ѝ като самостоятелна марксистко-ленинска наука е обусловено от историческата необходимост за създаване и функциониране на самостоятелна партия на работническата класа, като ръководна и направляваща сила в борбата ѝ за установяване на своето политическо господство и за строителството на социализма и комунизма.

Началният етап в теоретическата разработка на проблемите на партийното строителство е дело на основоположниците на научния социализъм К. Маркс и Фр. Енгелс. Своите възгледи за характера на партията на пролетариата, за принципите на изграждането и дейността ѝ К. Маркс и Фр. Енгелс излагат в редица свои произведения и най-вече в «Манифест на Комунистическата партия» и в Устава на Съюза на комунистите.

Нов, по-висок етап в разработването на проблемите на партийното строителство е осъществен в произведенията на В. И. Ленин. Въз основа на идейното и теоретичното наследство на К. Маркс и Фр. Енгелс, на опита на руското и международното работническо движение Ленин научно разработва цялостно учение за ролята и характера на партията, нейните идейно-теоретични, политически и организационни принци-

пи, нормите на партисен живот и принципите на партийно ръководство, създава науката «Партийно строителство». Изразът «партийно строителство» за първи път се използва в документи на КПСС през 1911 година. В. И. Ленин разработва и проблемите на партийното строителство в условията на борбата за изграждане на социалистическо общество.

Проблемите на партийното строителство са разработени и в документите на Комунистическата партия на Съветския съюз. В тях и в трудовете на ръководители на КПСС е очертан преди всичко новият етап в развитието на науката партийно строителство в условията на изграждане на развито социалистическо общество и в прехода към комунизма, характерен с разкриване на нови закономерности в развитието и функционирането на партията, съществено обогатяване на основни категории на партийното строителство.

Принос в разработването на проблемите на партийното строителство имат и другите комунистически партии. Той е отразен в документи и на нашата партия, в произведенията на Д. Благоев, Г. Георгиев, Хр. Кабакчиев, В. Коларски, Г. Димитров. Проблемите на партийното строителство в условията на социалистическото строителство са разработени от Г. Димитров и др. Т. Живков.

Като самостоятелна наука партийното строителство се отделя напълно от другите науки в края на 60-те години на настоящия век. Това е логическа последица от изясняване предмета и спецификата ѝ, натрупаната система от знания, наличието на научни кадри по партийно строителство. Отразява и порасналата необходимост от по-натътъшната теоретическа разработка на проблемите за развитието и функционирането на партията, предизвикана от нарастване на нейната ръководна роля в социалистическото общество. Знанията по историята на партийното строителство са необходима предпоставка за всестранно и задълбочено теоретическо осветляване проблемите на теорията и практиката на партийното строителство в съвременните условия.

ИНТЕРНАЦИОНАЛЕН ХАРАКТЕР НА ЛЕНИНСКОТО УЧЕНИЕ ЗА ПАРТИЯТА — всеобщност на идеите и принципите, върху които се изграждат марксистко-ленинските партии и се осъществяват общите закономерности на тяхното развитие и функциониране.

Интернационален характер

Интернационалният характер на ленинското учение за партията се определя от обективните закономерности на класовата борба, от общите исторически цели и идеали на световната работническа класа, от единната идейна основа на световното комунистическо движение — марксизма-ленинизма; от единните организационни, политически и тактически основи и общия интернационален опит на освободителната борба на пролетариата.

Интернационалният характер на ленинското учение за партията се определя и от обстоятелството, че съвременното комунистическо движение се развива в епохата на прехода от капитализма към социализма и всички марксистко-ленински партии творчески използват опита на КПСС като първа, нов тип революционна марксистка партия.

Интернационалният характер на ленинското учение за партията бе потвърден от теорията и практиката на Третия, Комунистически интернационал и формиралите се с негова помощ марксистко-ленински партии.

Обективен характер като израз на вътрешните закономерности на развитието на марксистко-ленинските партии имат и потвърдените от революционната практика ленински принципи и норми на партиен живот и партийно ръководство. Ленинските принципи и норми на партиен живот и партийно ръководство са: последователно осъществяване на демократическия централизъм и вътрешнопартийната демокрация; идейното и организационното единство на партията; строгото изпълнение от всички комунисти изискванията на партийния Устав; спазването на единната партийна дисциплина, развитието, активността и самодейността на партийните маси; разгръщането на критиката и самокритиката; укрепването връзките с масите; колективността в ръководството. Осъществяването на тези обективни изисквания са гаранция за правилни вътрешнопартийни отношения и пълно осъществяване ръководната дейност на всички марксистко-ленински партии.

Историческият опит потвърди, че проверените и потвърдени от практиката ленински идеи за партията като вожд на революционните маси, като строител и организатор на новото общество, ленинските принципи на партийно строителство са достойни не само на КПСС, а на цялото световно комунистическо движение и имат интернационален характер.

Строгото спазване и едновременно с това творческото развитие на ленинските принципи и норми на партиен живот бе оценено от международните съвещания на комунистическите и работническите партии в Москва през 1960 и 1969 г. като главно условие за укрепване боеспособността на марксистко-ленинските партии и успешното изграждане на социалистическото общество.

ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗЪМ В ЖИВОТА И ДЕЙНОСТТА НА ПАРТИЯТА — *основен организационен принцип в живота и дейността на партията*, разкриващ я като класово обединение на равни начала на представители на различни националности, като съставна част на световното работническо и комунистическо движение, основа на което е братската солидарност с трудещите се и угнетени народи от всички страни. Органическото единство и взаимната зависимост между националните и интернационалните интереси е една от най-характерните особености в дейността на всяка комунистическа партия.

Ленин утвърждава пролетарския интернационализъм като организационен принцип в строежа и дейността на партията още в процеса на нейното създаване. В борбата против национализма и сепаратизма на Бунда, претендиращ за самостоятелна партия на еврейския пролетариат, Ленин доказва необходимостта от изграждането на партията като класова организация, интернационална по своя състав и дейност, без разлика на език и националност.

След победата на Октомврийската социалистическа революция и особено след образуването на съветската държава като съюз на равноправни републики КПСС се обособява като единна централизирана партия с една Програма и Устав, с единен ЦК, който ръководи непосредствено централните комитети на съюзните републики и областните, краевите и окръжните комитети на територията на СССР. Всички решения на нейните ръководни учреждения са безусловно задължителни за всички партии на съюзните републики независимо от тяхната националност.

От началото на своето създаване БКП също изгражда цялата своя дейност върху принципа на пролетарския интернационализъм. Тя е неделима част от международното комунистическо и работническо движение. Партията съдейства

Интернационализъм на БКП

с всички сили за укрепване единството и сплотеността на международното комунистическо и работническо движение, оказва всеотдайна подкрепа на пролетариата и демократичните сили в света, на движението за национално и социално освобождение. Взаимоотношенията си с другите комунистически и работнически партии БКП изгражда на принципа на равноправие, взаимното зачитане и несазмесата във вътрешните работи.

ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗЪМ НА БКП — една от най-характерните черти на БКП през всички етапи на нейното развитие, която намира израз във верността ѝ към принципите на марксизма-ленинизма и пролетарската международна солидарност. Той се проявява в солидарността на БКП с освободителната борба на работническата класа от всички страни за ликвидиране на капитализма и за победата на социализма, в нейните революционни традиции, в последователната ѝ политика за укрепване единството на световното комунистическо движение, за сплотяването и издигане ролята на световната социалистическа общност и защита единството на работническата класа и комунистическото движение. Целият исторически път на БКП от нейното създаване от Д. Благоев до наши дни е неотклонна борба за вяност към марксизма и борба за единство на работническата класа от целия свят. Интернационализъмът на БКП се прояви в последователната борба на Д. Благоев и тесните социалисти срещу империалистическата война и социалшовинизма на дейците на II интернационал, в пламенната защита на делото на Великата октомврийска социалистическа революция и на Съветския съюз, в героичната борба срещу фашизма и единодействието с антифашистките прогресивни сили в света, в укрепване на световната социалистическа система и единството на международното комунистическо движение, в разобличаването на левия и десния ревизионизъм, национализма и антисъветизма.

Интернационализъмът на БКП се прояви в нейното активно участие в дейността на Третия, Комунистически интернационал. От своите редове тя излъчи бележитите пролетарски революционери — Г. Димитров и В. Коларов, на които комунистите от цял свят довериха високия и отговорен пост — генерален секретар на Коминтерна. В историята на световното

Интернационализъм на БКП

то комунистическо движение и в героичната борба против фашизма революционният подвиг на Г. Димитров в Лайпциг е светъл пример за единството на патриотизма и интернационализма. Издигнатият от него призив за отношението към Съветския съюз като един от неотменните критерии за вяроност към пролетарския интернационализъм и сега е ръководно начало за марксистко-ленинските партии.

В пламъците на Втората световна война беше потвърдена верността на БКП към пролетарския интернационализъм. Българските комунисти не се поколебаха да издигнат високо знамето на интернационализма, на солидарността със Съветския съюз, на въоръжената борба срещу фашистката власт и хитлеристките завоеватели. Създаденото от БКП силно партизанско съпротивително движение и традиционна българо-руската дружба не позволиха на хитлеристите и предателското правителство да изпратят нито един български войник на Източния фронт. БКП се стремеше да координира въоръжената антифашистка борба на българския народ с борбата на съседните народи. На югославска и гръцка територия бяха изградени български партизански отряди, които действаха съвместно с югославските и гръцките партизани.

С победата на социалистическата революция се откри нов етап в развитието на пролетарския интернационализъм на БКП. Като творец на външната политика на социалистическа България БКП решително скъса с гибелния външнополитически курс и великошовинизма на българската буржоазия, с изолирането на България от СССР и от прогресивните сили в света, с противопоставянето на българския народ на другите балкански народи. Интернационалната политика на БКП намери израз и в единодействието и всеотричаното сближение на България със СССР на основа на пълно равнопоставяне и братска взаимопомощ на общите идеали на БКП и КПСС. БКП има свой принос във всеотричаното укрепване на единството и интеграцията между страните от социалистическата общност и в издигане тяхната роля в борбата за мир и социален прогрес.

Интернационализмът на БКП се изразява и в безкористната помощ на новоосвободените страни в борбата им против империализма и неоколониализма. Особено тясно е сътрудничеството на НРБ с ония новоосвободени страни, които избраха некапиталистически път на развитие.

Интернационализъм пролетарски

С навлизането на България в етапа на изграждане на развитото социалистическо общество възникнаха и се развиха съществени изменения в патриотичното и интернационалното съзнание на нашия народ и се засили процесът на взаимно проникване и срастване на социалистическия патриотизъм и социалистическия интернационализъм. «Този процес най-ярко се проявява и в отношението към Съветския съюз — историческото ядро, около което кристализира социалистическата общност. В сферата на българо-съветските отношения ние вече можем определено да говорим за качествено ново патриотично и интернационално съзнание на българския народ, за възникване и утвърждаване на нов тип патриотизъм, при който любовта към България и любовта към Съветския съюз взаимно се допълват и обогатяват и все повече се сливат в едно чувство, в единно съзнание» (Г. Живков. Отчет на ЦК на БКП за периода между X и XI конгрес и предстоящите задачи. С., 1976, с. 181). В Програмата на БКП, приета от нейния X конгрес, е изразена непоколебимата воля и решимостта ѝ и за в бъдеще да дава своя принос за развитието и укрепването на пролетарския и социалистическия интернационализъм. «Българската комунистическа партия е била и винаги ще бъде верен отряд на международното комунистическо движение. Тя и занаяпред ще върви в единен интернационален строй с КПСС и братските партии от другите социалистически страни, със световното комунистическо движение, с международната работническа класа и националноосвободителното движение в борбата против империализма, за мир, демокрация и социализъм» (Програма на БКП. С., 1971, с. 109).

ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗЪМ ПРОЛЕТАРСКИ — един от основополагащите принципи на идеологията на работническата класа и на нейния авангард — комунистическата партия. Изразява международното единство и солидарността на работническата класа от различните страни в борбата против капитализма, за своето социално и национално освобождение, за построяване на социализма и комунизма. Негова основа е общността на класовите интереси на работниците и на крайната цел в тяхната борба, независимо от държавната и националната принадлежност. Възниква стихийно и първоначално приема формата на социални чувства и лозунги за работническа солидарност. След възникването на науч-

ния комунизъм получава теоретическо обосноваване и намира концентриран израз в лозунга «Пролетарин от всички страни, съединявайте се!». Противостои на буржоазния национализъм, великодържавния шовинизъм, а също и на идеологията на расизма и колониализма. Той е коренно противоположен и на космополитизма. Гарантира правилното решаване на националните и интернационалните задачи на революцията, осигурява единството на класовото съдържание и националните форми на общественото развитие.

ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗЪМ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ — един от основополагащите принципи на идеологията на работническата класа и на нейния авангард — комунистическата партия. Възникна след победата на социалистическата революция в Съветския съюз и появата на социалистическата общност. Представлява по-нататъшно развитие на пролетарския интернационализъм, отразява разширяването на социалната база на интернационализма и превръщането му в идеология на цялото общество. Изразява международната солидарност на трудещите се от различните страни в борбата против капитализма, за своето социално и национално освобождение, за построяването на социализма и комунизма. Основа на социалистическия интернационализъм е дружбата, равноправното, взаимното уважение, всестранното братско сътрудничество и взаимопомощ между националните отряди на работническата класа, партиите и народите на социалистическите страни. Той е необходима предпоставка за реализацията на предимствата на реалния социализъм, на основата на социалистическото разделение на труда, интеграцията във всички области на обществения живот и осъществяването на двата диалектически противоположни процеса — развитие и разцвет на всяка социалистическа нация, от една страна, и всестранното им сближаване, от друга. Пример за историческата роля на социалистическия интернационализъм виждаме в отношенията между нациите и народностите в Съветския съюз, където възниква новата социална същност — съветският народ.

ИНТЕРНАЦИОНАЛНО ЗНАЧЕНИЕ НА ОПИТА НА КПСС — въздействие, което оказва историческият опит на КПСС върху развитието на световното комунистическо движение и световния революционен процес.

Интернационално значение

Интернационалното значение на опита на КПСС се определя: от обективния ход на световния революционен процес; от победата на Великата октомврийска социалистическа революция и потвърждаването в практиката на закономерностите на изграждането на социалистическото и комунистическото общество като най-висше достижение на социалния процес. В сравнение с другите марксистко-ленински партии, които изграждат социализма, КПСС е изминала най-дълъг и плодотворен път. Това ѝ дава възможност да обобщава опита на по-висока степен на общественото развитие и да внася най-значителен принос в развитието на теорията и практиката на изграждането на социализма и комунизма. Използването на опита на КПСС и сега има най-голямо значение при разработване проблемите на световната социалистическа система и особено на социалистическата икономическа интеграция, на общата мирна стратегия на страните от социалистическата общност и на всички комунистически партии и прогресивни сили за преодоляване опасността от ядрена война, за утвърждаване на нови международни отношения, основани на пълно равнопоставеност и всестранино взаимноизгодно сътрудничество между всички народи.

През последните години развитието на теорията и практиката на КПСС има огромно значение за защита на ленинското учение за партията и демократическия централизъм срещу опитите да се отрече и принизи ръководната роля на комунистическата партия в социалистическото общество, за утвърждаване нови форми за единство на световното комунистическо и работническо движение и антиимпериалистическите сили, за защита принципите на пролетарския интернационализъм. Опитът на КПСС е пример за последователна борба за развитие на ленинските принципи и норми на партиен живот, за реализъм в партийната политика, за разгръщане творческата активност на масите, за утвърждаване критиката и самокритиката като постоянен метод за усъвършенстване на ръководната дейност и правилна оценка на миналия и сегашен опит.

Значението на интернационалния опит на КПСС намери висока оценка и от международното съвещание на комунистическите и работническите партии през ноември 1960 г. в Москва.

«Опитът на Комунистическата партия на Съветския съюз,

натрупан в борбата за победата на работническата класа, в изграждането на социализма и в осъществяване на разгърнатото строителство на комунизма, има принципно значение за цялото международно комунистическо движение. Примерът на Комунистическата партия на Съветския съюз и нейната братска солидарност вдъхновяват всички комунистически партии в борбата им за мир и социализъм и са израз на прилагане революционните принципи на пролетарския интернационализъм на практика» (Заявление на съвещанието на представители на комунистическите и работническите партии. М., 1960).

От опита на КПСС марксистко-ленинските партии от другите социалистически страни се учеха и учат как да се превръщат в новите условия в масови партии и едновременно с това да пазят своя класов характер, как да осигуряват партийното ръководство на държавните органи и обществените организации, как да издигат равнището на идеологическата и организационната работа и да утвърждават неотклонно ленинския стил на работата и ръководството.

Използването на опита на КПСС изисква творчески конкретно-исторически подход, защото, както подчертаваше Ленин в труда си «Левичарството» — детска болест на комунизма», неговото сляпо подражателно, некритично пренасяне при други условия може да доведе до големи неблагоприятия. Използването на опита на КПСС изисква задълбочено да се изучава, ясно да се разграничават в него общозадължителното, закономерното от национално-специфичното и случайното. Този опит трябва да се разглежда като живо творчество на партията и масите, като социално явление, което непрекъснато се развива и усъвършенствува.

Практиката у нас и в редица братски социалистически страни потвърди, че творческото използване на опита на КПСС и СССР изисква да се води едновременно борба както срещу всякакви опити да се отрича и принизява неговото проверено в практиката международно значение, така и срещу догматичното, механично копиране, срещу несъобразяването с конкретно-историческите условия, с неговото непрестанно развитие. БКП винаги се е учела и учи от опита на КПСС и го е оценявала винаги като най-богат и проверен в историческата практика опит на победоносната социалистическа революция и изграждането на социалистическото и комунистическото общество.

Кабинет

тическото общество. На Дванадесетия конгрес на нашата партия бе подчертано, че «Решенията на Двадесет и четвъртия, Двадесет и петия и Двадесет и шестия конгрес на КПСС, приетата нова съветска Конституция, изключителните постижения на СССР в икономическото и културното строителство, в развитието на науката и техниката, в решаването на материалните и духовните проблеми на човека — всичко това поставя основните теоретически и практически жалони на новия път, по който ще тръгнат другите страни и народи.» (Т. Живков. Отчет на Централния комитет на Българската комунистическа партия пред Дванадесетия конгрес и предстоящите задачи на партията. С., 1982, с. 136.).

К

КАБИНЕТ ПО ПАРТИЙНО-ОРГАНИЗАЦИОННАТА ДЕЙНОСТ — помощно методическо звено на окръжните, общинските, районните и другите партийни комитети за издигане на научното равнище на партийно-организационната дейност. Теоретико-методическа база за обучение на номенклатурните кадри и актива по проблемите на партийното строителство; за проучване и формиране положителния опит по проблемите на партийно-организационната и партийно-ръководната дейност на партийни органи и организации.

Дейността на кабинетите по партийно-организационната дейност в БКП се регулира от примерен правилник, утвърден от Секретариата на ЦК на БКП. На основа на този правилник и съобразно с наличните възможности и потребности всеки комитет приема статут за конкретната структура и дейност на своя кабинет.

Дейността на кабинетите се ръководи, направлява и контролира от комитетите, към които са изградени, а непосредствено ръководство се осъществява от техните отдели «Орга-

инициативен» или от секретар или зам.-секретар по организационните въпроси. Те полагат грижи за подбора и квалификацията на зав. кабинета и на всички щатни и нещатни сътрудници. По състав на сътрудниците кабинетите се изграждат предимно или изцяло на обществени начала. В своята дейност кабинетът използва широко общественото начало.

Ръководен орган на кабинета по партийно-организационната дейност е методическият съвет. Обикновено съветът се ръководи от секретар на комитета.

Съставът на методическия съвет се утвърждава от съответния партийен комитет или неговото бюро. Разпределението на работата и длъжностните характеристики на неговите членове се регламентира от приетия статут.

Основните задачи на всеки методически съвет, определени в примерния правилник, са: обсъжда и присъжда планове за работа на кабинета, разработени на основа на планове за работа на съответния комитет; съдействува за решаването на научно-приложните и методическите задачи, подпомага непосредствено и координира дейността на изградените към кабинета проблемни секции и груп.; обсъжда и приема разработките от секциите и групите материали, които кабинетът трябва да внесе в комитета или неговите отдели; обсъжда отчета и други материали, свързани с работата на кабинета.

Секциите и групите по проблеми или направления са основна форма на организация на кабинета. Ръководят се от председател, който е член на методическия съвет. Работят по свой план, разработен на основа на плана на кабинета, и са негова съставна част или конкретизация.

Кабинетите по партийно-организационната работа, при окръжните комитети на БКП работят в тясна връзка и сътрудничество с домовете за политическа просвета и междуокръжните партийни школи.

Някои от кабинетите, натрупали богат опит и с големи кадрови възможности, се формират като научни центрове по партийно-организационната дейност.

КАДРИ — трудещите се, които участвуват в производството на материали и духовни ценности и в обслужването на населението с квалифициран труд, за което са получили пред-

Кадрова политика

варителна професионална подготовка, както и членовете на партията, държавните, стопанските и обществените организации, които системно и компетентно извършват организационна, пропагандистка, агитационна и друга специализирана дейност, възложена им от тях.

Развитието на живата производителна сила при социализма върви по линията на постепенното изчезване на неквалифицирания труд и превръщането на всички труженици на обществото в кадрови работници с постоянно повишаващо се образование и професионална квалификация. В обществените организации също намаляват хората, които не могат да изпълняват специализиран вид дейност. В курсове, школи, семинари и в самата практика все по-широк кръг от членовете на профсъюзите, Комсомола и другите обществени организации получават подготовка, необходима им за изпълнението на някакво постоянно поръчение. Този процес е особено характерен за комунистическата партия. Като ръководна и направляваща сила в социалистическото строителство партията така подбира своите членове и така работи с тях, щото всеки да може да осъществява някакви кадрови функции в обществено-политическия живот на страната.

Кадрите са ударната сила на общественото развитие. Тяхната роля в социалистическото строителство закономерно нараства. Постоянно усложняващите се задачи успешно се решават само при наличието на достатъчно кадри — високо съзнателни, образовани, професионално-обучени и комунистически възпитани.

Поради огромното си значение кадрите са изключително важен обект на партийно ръководство. Партийните органи на всички равнища насочват и контролират дейността на държавните, общественно-политическите, стопанските и културно-просветните организации за създаването на кадри, които отговарят на изискванията на всеки етап от развитието на страната, за тяхното непрестанно усъвършенствуване и пълноценно използване.

КАДРОВА ПОЛИТИКА НА ПАРТИЯТА — определената от висшите партийни органи главна насока за решаване на многостранния комплекс от кадрови въпроси за формирането на кадри, съответстващи на изискванията на всеки етап от социалистическото строителство, както и за осигуряването

на условия за пълноценната им реализация. Съдържа указания за изискванията, които предявяват към кадрите актуалните задачи на социалистическото строителство, принципите, критериите и методите за техния подбор и разпределение, формите и средствата за подготовката и непрестаниото им усъвършенствуване, факторите за използването им с най-висок коефициент на ефективност.

Кадровата политика е част от общия политически курс на партията. Тя се обуславя от целите, идеологията и класовия характер на партията, както и от основните социално-политически, икономически и др. задачи, които тя си поставя за определен етап от общественото развитие и е важен фактор за успешното им решаване. По думите на Л. И. Брежнев тя е «могъщ лост, чрез който партията въздействува върху хода на общественото развитие» (Отчет на ЦК на КПСС пред XXV конгрес, С., 1976, с. 97).

КАДРОВА РАБОТА НА ПАРТИЯТА — част от организационната дейност на партийните органи и организации, която има за обект действащите и резервните ръководни кадри на партията и на всички звена от системата на социалното управление. Съдържанието ѝ включва четири основни структурни елемента: 1) подбор на ръководните кадри; 2) регулиране на движението им (разпределение, издигане, понижаване, освобождаване); 3) обучение и възпитание; 4) грижа за пълноценната им реализация.

Съдържанието на работата на партийните органи с изпълнителските кадри е различно от това на работата с ръководните кадри и то не се включва в понятието «кадрова работа на партията». Необходимите специалисти и изобщо квалифицираня работници се осигуряват чрез решаването на такъв комплекс от проблеми като: перспективно планиране потребностите от квалифицирана работна сила; осигуряване на източници за планомерното попълване на трудовите ресурси; регулиране демографските процеси; правилна организация на образователното дело и на системата за повишаване квалификацията на кадрите; изработване на научна система за заплащане и стимулиране на труда и др. Всички тези проблеми се решават пряко от специализирани държавни и обществени институти. Партийните органи и първичните партийни организации определят само общите насоки на тази дейност,

Кадрова справка

упражняват контрол и оказват помощ да се провежда тя в съответствие с политиката на партията.

За комунистическата партия като ръководна и направляваща сила в социалистическото общество кадровата работа има изключително важно значение. Тя е сърцевина на партийно-организационната дейност. Ръководство без решаването на кадрови въпроси е немислимо. Никаква политика не може да се проведе, без да се осигурят необходимите кадри. Като определя политиката в една или друга област на живота, партията подбира, подготвя и поставя на възловите позиции в обществото хора, способни да осигурят практическото ѝ осъществяване.

КАДРОВА СПРАВКА — съвкупност от биографични данни и преценки за деловите, политическите и нравствените качества на кадрите. В нея се посочва кога и къде е родено лицето, социалният му произход и положение, какво образование и специалност има. Отразява се партийната му принадлежност, по периоди къде е учил и работил и каква обществено-политическа дейност е вършил. Накрая се дава кратка оценка за политическите, деловите и моралните му качества. Посочват се и правителствените награди, ако има такива.

«КАКВО ДА СЕ ПРАВИ?» (Наболели въпроси на нашето движение) — произведение на В. И. Ленин, написано през есента на 1901 г. — февруари 1902 г. и отпечатано в отделна книга през март 1902 г. в Щутгарт. В него Ленин обосновава и развива съобразно с новата историческа обстановка идеите на К. Маркс и Ф. Енгелс за партията като революционизираща, ръководна и организираща сила на работническото движение, разработва идейно-теоретическите, политическите и организационните основи на партията от нов тип — партия на социалистическата революция и диктатурата на пролетариата, подлага на унищожителна критика международния и руския опортюнизъм.

В книгата «Какво да се прави?» В. И. Ленин разгромява идейно «икономизма» в РСДРП като разновидност на международния опортюнизъм. Той показва, че корените на опортюнизма в редовете на социалдемокрацията се крият преди всичко във влиянието на буржоазията и буржоазната идеология върху работническата класа, в преклонението пред

стихийността на работническото движение и приизявяването на ролята на социалистическото съзнание в работническото движение и доказва, че опортюнизмът възприема своите «теории» от буржоазната литература и се опитва да превърне социалдемократията в демократическа партия на реформата, като внедрява буржоазни идеи и буржоазни елементи на социализма. В борба с тези опити на руския и международния опортюнизъм Ленин разкрива огромното значение на трите форми на класовата борба на пролетариата: икономическа, политическа и идеологическа. Той подчертава, че силата на работническото движение се състои в правилното съчетаване и използване на тези форми на класовата борба. Критикувайки опортюнизма, Ленин обособява непримиримостта между социалистическата и буржоазната идеология и разкрива огромното значение на теорията на марксизма за работническото движение, за цялата дейност на революционната партия на пролетариата. «Без революционна теория не може да има и революционно движение — пише Ленин. . . *Ролята на челин борец може да се изпълни само от партия, ръководена от напредничава теория*» (Събр. съч. Т. 6, с. 23—24).

✠ В книгата е отделено голямо внимание и е разработен въпросът за съотношението между стихийността в действията на масите и съзнателността на социалдемократията, за възникването на социалистическата идеология и необходимостта от внасянето ѝ в работническото движение. Ленин доказва, че работническото движение, което се развива стихийно върху почвата на капиталистическите отношения, не може със свои сили да изработи социалистическото съзнание. Социалистическата идеология, разяснява той, възниква от науката и отразява интересите и потребностите на работническото движение. Тя се разработва от идеолозите на работническата класа и се внася в работническото движение от революционната марксистка партия. Ленин показва, че внасянето на социалистическа идеология става в сложна, непрекъсната и непримирима борба с буржоазната идеология: «. . . Въпросът стои само така: буржоазна или социалистическа идеология? Средно положение тук няма. . . Ето защо *всякакво подценяване* на социалистическата идеология, *всякакво отдалечаване* от нея означава заедно с това засилване на буржоазната идеология» (Събр. съч. Т. 6, с. 38). Следователно въпросът за съзнателността и стихийността е въпрос за бъдещето на про-

Какво да се прави

летарната. Затова най-важната задача на пролетарската партия е борбата за чистота на социалистическата идеология, против буржоазното влияние върху работническата класа, против опортюнистите — проводници и носители на буржоазната идеология сред работническото движение.

В непосредствена връзка с проблема за внасяне на социалистическа съзнателност в стихийното работническо движение В. И. Ленин изяснява въпроса за съотношението между икономиката и политиката, между икономическите и политическите форми на класовата борба на пролетариата. Той показва, че разбирането на «икономистите» за политическата борба като борба за реформи обрича работническата класа на вечно робство, че без завземането на властта пролетариатът не може да промени коренно своето икономическо положение и по този начин обосновава първенстващото значение на политическата борба в развитието на обществото. Ленин поставя въпроса за тактиката на работническата класа и нейната партия в Русия. Работническата класа, пише той, трябва и може да възглави борбата за демокрация, да стане авангард на всички революционни и опозиционни сили в Русия. В борбата за демокрация пролетариатът се възпитаваше като класа, способна да извърши социалистическо преобразование на обществото. Затова партията на работническата класа трябва да стане изразител на най-наболелите общодемократични искания на трудещите се, трябва да съедини демократичните борби на целия народ против самодържавието със социалистическата борба, против капитализма.

В книгата «Какво да се прави?» В. И. Ленин показва, че не е достатъчно социалдемокрацията да се нарече авангард, член отряд, а трябва да действа така, че всички останали отряди да виждат и да са принудени да признаят, че тя върви най-напред. За да изпълни ролята си на преден отряд, на вожд на работническата класа и за да издигне стихийното движение до равнището на съзнателната класова борба, партията трябва да се изгради като боева, монолитна, централизирана, спосна от желязна дисциплина организация, а не като раздробена организация, както предлагат «икономистите». Затова В. И. Ленин отделя голямо внимание за обосноваване на подробен план за изграждане на марксистката партия в Русия. Той счита, че партията трябва да има ръководно ядро, в което да влизат професионални революционери.

Успоредно с това Лениновият план за изграждане на партията предвижда изграждането в заводите и фабриките на широка мрежа от партийни организации. Основно звено в борбата за пролетарска партия в Русия Ленин счита създаването на общоруски политически вестник — колективен пропагандатор, агитатор и организатор. Именно такава партия, учи Ленин, може да обедини широките маси на работниците и прогресивните елементи от другите социални слоеве и да поеме ръководството на революционното движение.

Разработените от В. И. Ленин в книгата «Какво да се прави?» програмни, организационни и тактически принципи и днес са идейна основа на всички комунистически, марксистко-ленински партии.

Книгата «Какво да се прави?» е едно от първите произведения на В. И. Ленин, разпространено в оригинал в България (1902 г.). «Какво да се прави?» изигра ролята на незаменимо оръжие в борбата за чистотата на революционния марксизъм в България, за изграждането на БКП като класова организация на пролетариата. На български език тя е преведена от Димитър Найденов и излиза в София през 1934 г. в 3000 екземпляра.

КАНДИДАТ-ЧЛЕН НА ПАРТИЯТА — приет за член на партията с определен срок и с всички задължения и права, с изключение да гласува и да бъде избран в ръководни органи на партията. Целта е да се даде възможност на кандидат-членовете по-добре да се запознаят с Програмата, Устава, политиката на партията и да придобият организационни навици, а партийната организация по-добре да изучи качествата на кандидата. При наличието на кандидатски стаж за нови членове на партията се приемат само из средата на кандидат-членовете. Редът за приемането им е същият, както при приемането на членове на партията.

Кандидатският стаж се установява в КПСС през 1919 година. У нас той се въвежда с измененията и допълненията на Устава на партията, внесени от V партнен конгрес (1948 г.) и продължава до IX конгрес (1966 г.).

КАРЛ МАРКС ЗА ПАРТИЙНОТО СТРОИТЕЛСТВО (5. V. 1818 — 14. III. 1883 г.) — основоположник на научния комунизъм, велик мислител, учител и вожд на световния проле-

Карл Маркс

тарнат, създател на първите пролетарски революционни организации — «Съюзът на комунистите» и «Първият интернационал».

Възгледите на Маркс за партийното строителство се формират върху основата на научния комунизъм, на критичното преработване на прогресивното и ценното в теорията и практиката на революционните организации, движения и съюзи. Редица важни с принципно значение идеи и положения за партийното строителство се съдържат още в най-ранните трудове на Маркс: «Светото семейство» (1845 г.) «Немска идеология» (1845—1846 г.), написани съвместно с Енгелс, и в самостоятелния труд «Нищетата на философията» (1847 г.). Много по-пълно и по-цялостно възгледите на Маркс за партийното строителство са развити в документите на Съюза на комунистите — «Манифест на Комунистическата партия» и в Устава на съюза.

В Манифеста са формулирани основополагащи идеи, концепции и постановки, които са обобщение на всички мисли и идеи на Маркс и Енгелс за партийното строителство, намерили практическа реализация в Съюза на комунистите.

В Учредителния манифест, в Устава и Организационния регламент на Първия интернационал се съдържат по-нататъшни разработки и нови идеи на Маркс за пролетарската партия. Отделни програмни положения са дадени в «Инструкция до делегатите на Временния централен съвет по отделните въпроси» (1866 г.) в «Критика на Готската програма», в редица писма, статии, речи, обръщения и други.

Като изследва законите на общественото развитие, К. Маркс научно разкрива исторически преходния характер на капитализма, неговата неизбежна гибел. Той доказва историческата роля на работническата класа за извършването на революционното преустройство на обществото и обосновава обективната необходимост от организиране на нейна самостоятелна политическа организация. На тази основа Маркс излага и формулира възгледите си за същността и характера на пролетарската партия, за нейните идейни и организационни основни принципи на изграждане. Тя е част от работническата класа, от което следва, че интересите ѝ са интереси и кръвно дело на партията. Но тя не е просто част от класата, а е *най-революционната, най-съзнателната ѝ част, нейн преден отряд* (Вж. К. Маркс и Ф. Енгелс. Съч. Т. 4, с. 436).

На овладяването на теорията на работническата класа, на приложението ѝ в практиката Маркс придава първостепенно значение. Въоръжена с революционна теория, партията е способна научно да формулира целите на пролетарското движение, да придаде на борбите на работническата класа съзнателен, организиран и целенасочен характер, да обедини и направлява различните революционни потоци към една обща цел.

Като изхожда от класово-революционния характер на комунистическата партия, от ролята ѝ на преден отряд на пролетариата, Маркс отделя изключително голямо внимание на *състава* на партията, формулира определени условия за членуване в нея, обосновава принципа на индивидуалния подбор, въвежда партийното поръчение. В партията могат да влизат преди всичко хора от *промишления пролетариат*. Допуска приемането и от други слоеве на трудещите се, но ако те са се освободили от буржоазните и дребнобуржоазните предразсъдъци и напълно са възприели идеологията на работническата класа.

Маркс теоретически развива и прилага в практиката идеята за пролетарската партия като *организирана сила на работническата класа*. Съюзът на комунистите, както и Първият интернационал не са механичен сбор, а система от организации, взаимно свързани помежду си, ръководени от един център, с една програма и устав, с дисциплина еднакво задължителна за всички членове, основаващи се върху демократическия централизъм. Висш законодател на Съюза е *конгресът*, а между конгресите цялата дейност на организацията се ръководи от ЦК — изпълнителен орган на Съюза, и в качеството си на такъв е подотчетен на конгреса. Подотчетен на конгреса, а между конгресите на ЦК, е окръгът, който обхваща не по-малко от две и не повече от 10 общини.

Дисциплината е проявление на централизма в партията и се гради не на страха и сляпото подчинение, на механичното изпълнение на решенията, а на убеждението, на високо съзнание и отговорност. «Ние трябва. . .», пише Маркс, непременно да държим на партийната дисциплина, иначе всичко ще затъне в калта» (К. Маркс и Ф. Енгелс. Съч. Т. 29, с. 347).

Маркс разглежда централизма и дисциплината неделимо от *демократизма*. Той въвежда *изборността* като принцип и държи за неговото строго спазване. Всички длъжности

Карл Маркс

лица в партията са изборни, подотчетни, контролирани и сменяеми по всяко време. Всеки член на партията има право да избира и да бъде избран. Проява на демократизма са широките обсъждания, дискусиите, но в границите на програмата и устава на партията, информирането на партийните членове, широката гласност на решенията. Особено внимание Маркс обръща на критиката и самокритиката в партията, като условие за нейното укрепване и развитие.

Високохуманните и исторически цели и задачи на комунистическата партия, нейният дълбок демократизъм определят и характера на *вътрешнопартийните отношения*. За пръв път Маркс въвежда принципа на равенството, братството и взаимопомощта между членовете на партията. В Устава на Съюза на комунистите е записано, че всички членове на Съюза са *равни*, че са братя и като такива те са длъжни във всички случаи да си помагат един на друг. Единоличното ръководство в партията, характерно за заговорническите организации, Маркс и Енгелс заменят с волята на колектива, с *колективното обсъждане и решаване* на въпросите, със създаване на обстановка за спорове и дискусии, за критика и самокритика. Те са върли противници на възвеличаването на отделната личност, на култа към нея. Отхвърляйки култа към личността, същевременно Маркс високо цени и уважава партийните кадри, помага за тяхното израстване. Той разработва отпавни положения за работата с кадрите, които имат непреходно значение.

Маркс обосновава принципа за *единството в пролетарската партия*, основано на партийната програма и устав, на нейната идеология, тактика и организация. Той формулира принципно положение, че изгонването на враждебните и опортюнистически елементи от редовете на партията укрепва нейното единство, сила и боеспособност.

Маркс е творец на идеята за партията като *висша форма на класова организация на работническата класа и нейните неразривни връзки с масите*. За разлика от другите организации на пролетариата, които отстояват неговите тясно-професионални, временни интереси, партията се бори за коренните, общите интереси на работническата класа и другите трудещи се, застъпва интересите на «целокупното движение» като нито за момент не пренебрегва и най-близките, непосредствените задачи и интереси.

Маркс научно обосновава и принципа на *пролетарския интернационализъм* в идеологията, строежа и дейността на пролетарската партия. Той разкрива неговата обективна основа — общността на класовите интереси на пролетариата от всички страни против общия враг — капитализма, за национално и социално освобождение, за построяване на социализма и комунизма.

Оригинални идеи дава Маркс и за *партийния стил*, които и сега не са загубили своето значение.

КАТЕГОРИИ НА ПАРТИЙНОТО СТРОИТЕЛСТВО — основни понятия на партийното строителство, които отразяват най-съществените страни и елементи на вътрешнопартийния живот и ръководната дейност на партията, съставят теоретическия апарат на науката партийно строителство. Образували са се в процеса на развитието на познанието за партията върху основата на нейната революционна практика. Категориите на партийното строителство се обединяват в определена цялостна система с единен принцип на построяване. Конкретното им съдържание, тяхната логическа форма и мястото на всяка една от тях в общата система на понятията се изменят заедно с развитието на партията и задълбочаването на науката партийно строителство. Колкото те попълно и еднакво отразяват обективните процеси и явления в партията, толкова по-добре комунистите и кадрите разкриват повече страни, връзки и отношения в партийния живот и ръководната дейност. В рамките на категориалната система на науката партийно строителство категориите влизат в съществен и необходими връзки и отношения помежду си, което позволява да се формулират научни закони и принципи на изграждането и дейността на комунистическата партия.

КАЧЕСТВА НА РЪКОВОДНИТЕ КАДРИ — съвкупността и функционалното единство на съществените страни на съзнанието и поведението на кадрите, за да осъществяват успешно поверената им ръководна дейност. В зависимост от определящия признак качествата на ръководните кадри, се класифицират в различни групи: политически, делови, организационно-управленчески, личностни, нравствени, волеви, емоционални, интелектуални и пр. Партийното строи-

Качествени изменения

телство обобщава качествата на кадрите обикновено в три категории: политически, делови и нравствени. « Без общопризнати политически, делови и морални качества, без специална образователна и политическа подготовка не може и не бива да се заема ръководна работа. Нужно е да се обърне още по-голямо внимание на социалния, организационния, на личния опит на човек, който ще заеме ръководна работа. Не може да се издига човек, който не е работил сред трудови хора на нашето общество и не познава трудностите и особеностите на работата в изовите звена на политическата структура. От друга страна, следва да бъде отстранен от ръководни позиции всеки, който не се е оказал способен да изпълнява добре своите функции на организатор и ръководител, всеки, който е загубил своя идеен и морален облик на политически деец от социалистически тип. » (Т. Живков. Отчет на Централния комитет на Българската комунистическа партия пред Дванадесетия конгрес и предстоящите задачи. С., 1981, с. 98—99).

Изискванията към качествата на ръководните кадри се обуславят от целите и задачите на комунистическата партия и характера на социалистическия строй. Те изискват от кадрите марксистко-ленинска идейна убеденост, преданост към идеалите на комунизма, компетентност в съответната област на ръководството и способност да работят с хората.

Изискванията към политическите, деловите и нравствените качества на ръководните кадри намират отражение в *длъжностните характеристики*, които се разработват за различните видове ръководни длъжности.

Качествата на ръководните кадри не се придобиват веднъж завинаги. Те са в непрекъснат процес на развитие, а в някои случаи на деградация. Дълг на кадрите е да усъвършенствуват непрестанно тези качества, които се изискват от тях. Да подпомагат възпитанието на кадрите е постоянна грижа на партийните органи и организации, а също така на всички звена от системата на социалното управление.

КАЧЕСТВЕНИ ИЗМЕНЕНИЯ В ПАРТИЙНАТА ДЕЙНОСТ — съществени промени, настъпили в нея като цяло или в нейните основни компоненти под влиянието на взаимодействието между субективния фактор и обективните условия. Те се проявяват в съдържанието, формите, методите и организацията на различните видове партийна дейност; във фор-

Качество на партийната дейност

Мирането на по-съвършени качества в кадрите; в създаването на качествено нова организация на работа на партийните органи и организации и на информационните потоци. Качествените изменения са отражение на огромната работа, която се извършва за осъществяване на стратегическия девиз на партията «За високо качество и висока ефективност», а също и на новите процеси, които се развиват в технико-икономическата база на социалистическото общество и в ръководната и направляваща роля на комунистическата партия. Навременното разкриване, обобщаване, анализиране и популяризиране на качествените изменения в партийната дейност има голямо теоретико-приложно значение. То съдействува за повишаване ефективността на партийната дейност и оказва твърде силно влияние върху качеството на работата в останалите сфери на обществения живот.

КАЧЕСТВО НА ПАРТИЙНАТА ДЕЙНОСТ — съвкупност от свойства, характеризиращи същността на партийната дейност, определящи ефективността и полезността ѝ. Качеството на партийната дейност е в същото време определено нейно състояние, което разкрива степента на силата на въздействието ѝ върху обекта и предизвиква определени промени в съзнанието, поведението и действието на комунистите и безпартийните.

Качеството на партийната дейност се определя от уменето да се прилага теорията и да се спазват изискванията на обективните закономерности на развитието на обществото и на партията; от спазването на принципите на партийното ръководство и нормите на вътрешнопартийния живот; от количествения и качествения състав на организацията; от равнището на развитието на вътрешнопартийните отношения; от целенасочеността, плановостта и организираността на работата на партийните органи и организации за изпълнение на партийната политика; от правилния избор на средствата, формите и методите на работа; от подготовката на партийния апарат и актив; от равнището на политическата и организаторската дейност. Качеството на партийната дейност може да се оценява както за партийната дейност като цяло, така и за отделните нейни видове (вътрешнопартийна, партийно ръководство на социалните процеси, международна дейност), форми, методи, средства. Наред с това качеството на партийната дей-

Квалификация

ност може да се оценява и на различни равнища на ръководство (национално, окръжно, общинско, трудов колектив). Повишаването на качеството на партийната дейност предполага да се води последователно борба против самоцелните мероприятия в партийната дейност, парадността, излишния шум, времеедството, формализма, шаблона, бюрократизма и против всичко, което пречи на осъществяването на партийната политика. Качеството на партийната дейност е основна предпоставка за повишаване на нейната ефективност и дава силно отражение върху качеството и ефективността и в другите сфери на обществения живот.

КВАЛИФИКАЦИЯ НА КАДРИТЕ — вид и степен на професионална обученост на кадрите, включваща знанията, уменията и навиците, необходими за изпълнението на определена работа, а също и дейността на усъвършенствуването и допълването им. Обществено признание на квалификацията се дава чрез диплом, звание, научна степен, тарифна ставка, разред и др.

Квалификацията на кадрите се постига чрез основна подготовка в учебни заведения, школи и курсове, чрез обучение по време на упражняване на професията и чрез преквалификация, т. е. даване на знания, умения и навици за нова специалност.

Качественото равнище на кадровия състав се определя в много голяма степен и от системната работа за повишаване квалификацията на кадрите. Необходимостта от непрестанно усъвършенствуване квалификацията на кадрите обективно се обуславя от закономерното нарастване ролята на висококвалифицираните кадри в изграждането на социализма и от ускореното остаряване на знанията и уменията в условията на научно-техническата революция. Работата за повишаване квалификацията на кадрите е един от основните фактори за преодоляване на противоречието между материалните възможности на нашето общество и способността на субективния фактор да ги използва най-ефективно.

Политбюро на ЦК на БКП постави изискването партийните и държавните органи, обществените организации да внесат коренно подобряване на работата за повишаване квалификацията на изпълнителските и ръководните кадри, да я организират всеобхватно, системно и планово. В съответствие

с това изискване МС прие Постановление № 42 от 24 юли 1980 г. за изграждане на Единица национална система за повишаване квалификацията на кадрите (вж. Единица национална система за повишаване квалификацията на кадрите).

КИНОПРОПАГАНДА — вид пропаганда, чрез който се използват богатите възможности на киното за последователно провеждане политическата линия на партията, за формиране на верен естетически критерий и вкус, за комунистическото възпитание на трудещите си.

Преди шест десетилетия В. И. Ленин изтъкна, че от всички изкуства за нас най-важно е киното. Въпреки огромното развитие на литературата, театъра, живописата, музиката, въпреки неимоверно порасналото значение и влияние на радиото и телевизията и днес киното си остава едно от най-мощните оръжия в идеологическата борба и в борбата за изграждане на развито социалистическо общество.

Филмите, както е известно, се делят на игрални (художествени), документални и мултипликационни. Всеки от тях има своето място в системата на културния живот и при наличие на високи идейно-художествени качества може да играе положителна роля в идеологическата работа на партията.

Произведенията на киноизкуството разглеждат най-разнообразни въпроси, отразяват различни периоди от миналото, анализират със специфичните си средства проблемите на настоящето и бъдещето.

Основно изискване пред една кинотворба е да притежава високо художествено равнище, да отговаря на класово-партийния критерий, да защитава идеите на комунизма, да подпомага дейно борбата за построяване на развито социалистическо общество.

Кинопропагандата се организира чрез мрежата от кино-салони на ДО «Българска кинематография».

С особена популярност се ползват произведенията на българското игрално кино, на съветската кинематография, редица филми от братските социалистически страни, филми на прогресивни кинотворци от Запада.

В практиката с успех се прилагат утвърдени вече форми на кинопропаганда като тематични цикли, срещи с творчески колективи, обсъждания. Значителна роля за пропагандиране на филмите се пада на редовните рубрики на радиото и теле-

Класификация на кадрите

визията, на системните публикации във всекидневния и периодичния печат.

БКП полага системни грижи за правилното идейно-политическо и художествено-творческо развитие на българското кино. «Нужни са кинотворби, които да отразяват мащабно и талантливо съвременните проблеми на живота, да запечатат невидания размах на новото строителство, да говорят правдиво и с обич за строителя на развито социалистическо общество, за новия герой от строежа, завода, аграрно-промишления комплекс, . . .» (Т. Живков. Т. 21, с. 25).

В партийното ръководство е главният залог за по-нататъшните идейно-творчески успехи на българското кино.

КЛАСИФИКАЦИЯ НА КАДРИТЕ — групиране на кадрите върху основата на някакъв общ признак.

Според мястото в управленческите отношения кадрите се класифицират в две групи: ръководни кадри и изпълнителски кадри; според принадлежността им към дадена общественно-политическа организация те са: партийни, профсъюзни, комсомолски, отечественофронтовски и др.; според сферата на труд: кадри в материалното производство, обслужването, управлението, науката, културата, просветата и пр.; според отрасъла в народното стопанство: промишлени, селскостопански, търговски, строителни и др.; според професията, която упражняват: на журналисти, учители, стругари, електроженисти, архитекти, лекари и др.; според характера на обществената дейност, която извършват: пропагандисти, агитатори и др. Класификацията може да се направи и по други признаци като възраст, пол, местоживсене и пр.

Особен интерес за партийното строителство представлява класификацията на ръководните кадри. Според характера на функциите, които изпълняват, те се обособяват в три основни групи: общественно-политически, стопански, административно-управленчески. Според мястото в йерархията ръководните кадри са: висши, местни и непосредствени ръководни кадри. Всяка от тези групи се дели на съответни подгрупи.

Класификацията на кадрите улеснява партийното ръководство на кадровите процеси. Тя дава възможност на партийните органи да организират кадровата си работа в съответствие със специфичните проблеми на различните групи кадри.

КЛАСОВ ХАРАКТЕР НА ПАРТИЯТА — научни положения и принципи, които разкриват обективно обусловената взаимна връзка между определена социална класа и дадена политическа партия като изразител на нейните коренни интереси, на нейната идеология и политика.

Класовият характер на дадена партия не изключва възможността тя политически да обединява хората от други класи и социални слоеве. Всяка политическа партия се стреми да завоюва по-широко политическо влияние. Тя може по силата на класовото разслоение на обществото и отделните слоеве, които имат близки и общи интереси на различните етапи на развитие на обществото и на революционния прогрес, поради прогресивните национални традиции на страната да обединява хора от различни класи и социални слоеве. Класовата същност на всяка партия, учи ленинизмът, се определя от такива най-важни обективни критерии като социалния състав и социалната база, на които тя се опира, идеологическите принципи, от които тя се ръководи, програмата и целите, за които се бори, стратегията, тактиката и основните направления на нейната дейност и практическите резултати от нейната политика.

Най-съществен признак, който отличава марксистко-ленинските партии от всички буржоазни, дребнобуржоазни, реформистки, социалдемократически партии, е, че те възникват на основата на революционната марксистко-ленинска теория.

Основната цел на идеологическата, организаторската, политическата и възпитателната работа на комунистическите партии е насочена не към реформиране на капиталистическия строй, а към организиране класовата борба на работническата класа и трудещите се за неговото ликвидиране. Дадена партия може да е работническа по състав, но да не бъде истински революционен авангард на работническата класа. Лейбъристката партия в Англия, социалдемократическите партии в Западна Германия и скандинавските страни са предимно работнически по състав. Но по своята идеология, програма, тактика, политика те са опортюнистически партии, защото стоят на позициите на класовото сътрудничество с буржоазията и антикомунизма, на реформирането и запазването на буржоазния строй.

Класовият характер на марксистко-ленинската партия не означава нейна откъснатост, затвореност, сектантска изоли-

Класов характер

раност от другите трудещи се класи и слоеве на обществото и народните маси. Такива цели на работническата класа като смъкването на капитализма, унищожаване на всички форми на социален и национален гнет, построяване на свободно от експлоатация общество, носят общонароден характер и изразяват действителните интереси на грамадното мнозинство от трудещите се.

Победата на социализма и ликвидирането на антагонистичните класи, пълното господство на социалистическите производствени отношения, количествените и качествените изменения в работническата класа, преобразуването на селяните в класа на селските труженици, нарастването ролята на социалистическата интелигенция разширяват социалната база на комунистическата партия и обективно обуславят нейното постепенно прерастване от партия на работническата класа в партия на целия народ.

КЛАСОВ ХАРАКТЕР И ПОСТЕПЕННО ПЕРАСТВАНЕ НА КОМУНИСТИЧЕСКАТА ПАРТИЯ ОТ АВАНГАРД НА РАБОТНИЧЕСКАТА КЛАСА В АВАНГАРД НА ЦЕЛИЯ НАРОД — закономерност на нейното развитие — изразяваща се във все по-пълното съответствие между членския състав на партията и нейната социална база, която непрекъснато се разширява и качествено изменя, в разширяване възможността комунистическата партия все по-дълбоко и всеостранно да изразява и защитава интересите както на работническата класа, така и на всички трудещи се.

Тази закономерност на развитието на комунистическата партия се обуславя от дълбоките социално-класови и вътрешнокласови изменения в обществото, от по-високата степен на общественото развитие, зависи от степента на проявление на общосоциологическата закономерност при социализма за ликвидиране на съществените различия между класите и формирането на социално еднородно общество, при водещата роля на работническата класа.

Постепенното прерастване на комунистическата партия от партия на работническата класа в партия на целия народ изисква поддържането на най-целесъобразни пропорции и съотношения между социалния, количествения и качествения състав на партията като цяло и на всеки нени отряд поотделно и настъпилите изменения в социално-класовата и

вътрешнокласовата структура на обществото, на трудовите колективи, в самата работническа класа и другите социални слоеве.

С навлизането на страната в етапа на изграждането на развитото социалистическо общество се ускорява процесът на постепенното прерастване на партията от партия на работническата класа в партия на целия народ, като се запазва нейният класов, работнически характер. На XII конгрес на БКП (1981 г.) работническият състав в партията е 42,7%. «В епохата на научно-техническата революция, на комплексната автоматизация и интелектуализация на обществения труд — се отбелязва в Отчетния доклад на ЦК на БКП пред XII конгрес — у нас настъпват и ще продължават да настъпват сериозни изменения както в социално-класовата структура на обществото, така и в културната и професионалната подготовка на работническата класа, на нейните отделни отряди. Тук трябва да търсим изменението в подхода, в критериите при приемането на нови членове, а именно: *да попълваме партийните редове из средата на трудещите си, които вече са се утвърдили, спечелили са партийно и обществено признание със своите нови качества — висока култура, професионална подготовка, политическа зрелост и авторитет сред хората.* Това налага да се разширят и формите, чрез които се зачита общественото мнение при приемането на новите членове.»

Обективната необходимост от най-пълно съответствие на членския състав на партията с нейната социална база на всеки етап от развитието на обществото и на самата партия изисква от партийните органи и организации конкретни действия, научни изследвания, компетентно управление и регулиране на този процес с оглед повишаване боеспособността и боеготовността на партията като цяло и на нейните основни клетки — първичните партийни организации.

XII конгрес на Българската комунистическа партия постави задачата да се засилва партийното влияние във всички сфери на обществения живот. Да се осигури стабилно и дейно партийно ядро по всички територии и ешелони на материалното производство, да има здрав партиен гръбнак по целия процес на интензификация на общественото производство.

КЛАСОВО-ПАРТИЕН ПОДХОД КЪМ ЯВЛЕНИЯТА В ОБЩЕСТВЕНИЯ ЖИВОТ — оценка и практическо отношение

Клубове на партията

ние към явленията и събитията от позициите на различните класи. Класово-партийният подход към явленията се налага от противоположността в интересите на класите в класовите общества. Този подход се е афиширал и открито обосновал от прогресивните класи и, обратно, се е скривал от реакционните. Като служи на интересите на прогресивните класи, класово-партийният подход е проявявал тенденция на съвпадение с научния подход. Като подход на работническата класа и нейната политическа марксистко-ленинска партия той абсолютно съвпада с научния подход, тъй като работническата класа е последователно докрай прогресивна и революционна класа. Тя ндва на власт не за да утвърди себе си като господстваща класа, а за да ликвидира всички класи, в това число и себе си. Нейните интереси изискват не само да се постигне безкласово комунистическо общество, но и неговото по-нататъшно прогресивно изменение. А за това са необходими все по-дълбоки научни знания. Следователно да се подхожда към явленията в обществото от позициите на работническата класа означава да се подхожда дълбоко и последователно научно.

КЛУБОВЕ НА ПАРТИЯТА — помещене или сграда, в която партийните организации провеждат своите общи организационни и просветни събрания, идеологическа и възпитателна дейност и други мероприятия. Те са средище, където се обменят мнения, иден и се създават условия за формиране единомислието и единоедействието на всички комунисти от партийната организация, при което се реализират колективните уставни норми на вътрешнопартийната демокрация. Изграждат се в предприятия, населени места, квартали.

В тях се провеждат заседанията на ръководните органи на партийните организации — бюра, комитети, комисии за работа по различни проблеми, провеждат се срещи с актива. В тях се съхраняват материалите, свързани с дейността на партийната организация; библиотеката на партийната организация; нагледни материали — портрети, стенвестници, табла, диаграми и др., отразяващи дейността на организацията.

За да изпълнят своето предназначение, клубовете на партийните организации трябва да бъдат обзаведени с необходимата материална база и осигурена обстановка, която да позволява нормално да протича дейността на партийната ор-

ганизация. За по-доброто стопанисване и използване на клуба партийната организация може да определи отговорник или клубен съвет, който да отговаря за правилната организация на работата и за поддържането му. Съставят се и месечни или седмични план-графици за провеждане на различните мероприятия. Клубовете се поддържат със средствата на партийните организации. Редът за използването им се определя от съответната партийна организация.

КНИГА ЗА СЪСТАВА НА ППО — партисен документ за водене отчетността на комунистите в първичната партийна организация, елемент от деловодната ѝ дейност. Състои се от две части — първата за воденето на отчета на комунистите и втората за наказаните комунисти — без изключенията от партията. При оформянето на книгата за състава на ППО комунистите се вписват по азбучен ред, а по-късно по реда на зачисляването. В нея секретарят на първичната организация отразява личното, бащиното и фамилиното име на комуниста, годината на раждане, кога е приет за член на партията, образованието, социалното му положение и длъжността, която заема, номера на членската книжка, датата и на какво основание е зачислен, номера и датата на съобщението за зачисляване. При отчисляване секретарят на ППО попълва в книгата датата и на какво основание е отчислен комунистът. Налагането на партийно наказание или зачисляването на наказан комунист е съпроводено с попълване на втората част на книгата. В нея секретарят на ППО вписва името на комуниста, номера и датата на протокола за налагането и снемането на наказанието, неговата степен, коя организация или орган го е наложил и защо е наложено наказанието.

В книгата за състава на ППО секретарят вписва имената на комунистите само на основание на редовно оформени зачислителни бележки. Настъпилите промени в заеманата длъжност и образование своевременно се отразяват в книгата по установен ред. За тях и за всички други промени се информира съответният секретар «Отчет на партийния състав» (ОПС), където се води на отчет ППО, за да бъдат отразени в контролната книжка на комуниста.

Книгата за състава на ППО е източник на информация за анализ и оценка на състава и състоянието на организацията, на партийното ядро в производствените звена, на съответст-

Колективност и лична

вието и със състава на трудовия колектив с неговата професионална и квалификационна структура.

КОЛЕКТИВНОСТ И ЛИЧНА ОТГОВОРНОСТ В ПАРТИЯТА — важно принципно изискване в дейността на комунистическата партия, което намира израз в положението: обсъждането и вземането на решенията се извършва колективно, а отговорността за тяхното изпълнение е персонална. Следователно колективността на партийното ръководство се осъществява в неразривна връзка с личната отговорност за изпълнението на поставените задачи, за съдбата на приетите решения от колективните партийни органи. Българската комунистическа партия обръща голямо внимание на възпитанието у комунистите и ръководните кадри на чувство за висока лична отговорност за срочното и качествено изпълнение на поставените задачи, на партийните решения. Голяма роля за повишаване на личната отговорност имат контролът и проверката, критиката и самокритиката, отчетите и самоотчетите на комунистите, оценката за дейността на кадрите и други.

Между колективността и личната отговорност в партията съществува диалектическо взаимодействие и взаимопроникване. От една страна, колективността в работата на партийните органи е голяма школа за възпитанието на кадрите, за тяхната политическа и делова квалификация, за издигане на авторитета и личната им отговорност. От друга страна, инициативата и творчеството, зрялото, деловото отношение към задачите на всеки отделен комунист и ръководен деец е важна предпоставка за повишаване авторитета и боеспособността на съответния колективен партийен орган.

КОЛЕКТИВНОСТ НА ПАРТИЙНОТО РЪКОВОДСТВО — висш принцип на партийното ръководство, който се изразява в свободно и съвместно обсъждане от комунистите на проблеми и задачи, на вземане на решения и тяхното изпълнение, свързани с живота и дейността на партията. Това става на партийни събрания, конференции, пленуми, конгреси, на заседания на партийните комитети и бюра. Но след вземане на решенията, в които е отразена волята на мнозинството от комунистите, на организациите и ръководните органи, всички са задължени последователно да изпълняват тези решения, независимо кой какво отношение е взел при обсъждането

им. «След решенията на компетентните органи ние *всички*, членовете на партията, действуваме като един човек» — подчертава В. И. Ленин (Съч. Т. 11, с. 329).

Върховен орган на колективното партийно ръководство за Българската комунистическа партия е конгресът. Висши органи са: конференциите за местните партийни органи и събранията за първичните партийни организации. Тези отговорни партийни форуми олицетворяват волята, колективния ум и опит на партията като цяло и на нейните отделни части; те обсъждат най-важните въпроси на нейната политическа, организаторска и идеологическа работа, на партийното ръководство на икономиката и културата; избират изпълнителни органи — комитети или бюра. Между конгресите и конференциите колективността на партийното ръководство се осъществява от избраните органи: комитети — от ЦК до общинския комитет на партията; между пленумите на комитетите — от Политбюро и Секретариата на ЦК на БКП до бюрата на окръжните, градските, общинските, районните и други партийни комитети и между събранията на партийните организации — от бюрата или комитетите. Колективността на партийното ръководство е важно условие за нормална, творческа работа на партийните органи и организации, за правилното възпитание на кадрите, за развитието на активността и самодейността на комунистите, за вземане на научно-обосновани решения и осъществяване на ефикасен контрол за тяхното изпълнение.

КОЛИЧЕСТВЕН И КАЧЕСТВЕН СЪСТАВ НА ПАРТИЯТА — категория, изразяваща броя на членовете на партията и тяхната характеристика по социално положение и социален произход, по марксистко-ленинска подготовка, възраст, образование, пол, професионална подготовка, обща култура, националност. Качественият състав в най-голяма степен се определя от социалното положение и марксистко-ленинската подготовка на членовете на партията. Те са решаващи за единството на партията, за осигуряване на ръководната ѝ роля, непосредствено и в най-голяма степен са свързани с характера на партията, като марксистко-ленински отряд на работническата класа.

Качественият и количественият състав взаимно се допълват и не се противопоставят. Партията изпълнява своите

Количествени изменения

функции само при наличието на определен количествен и качествен състав, но решаващо значение има качеството на състава на партията. «Колкото по-здрави бъдат нашите партийни организации, които включват в себе си *действителните* социалдемократи, колкото по-малко колебливост и неустойчивост има вътре в партията, толкова по-широко, по-разнообразно, по-богато и по-плодотворно ще бъде влиянието на партията върху заобикалящите я, ръководени от нея елементи на работническите маси» (В. И. Ленин. Съч. Т. 7, с. 259).

Състоянието на състава на БКП и новите задачи поставят на преден план работата за по-нататъшното подобряване състава ѝ в качествено отношение. Без да се пренебрегват социалната принадлежност и марксистко-ленинската подготовка, особено значение имат такива показатели на качествения състав като: висока професионална квалификация, инициативност, творчество и усет към новото; висока дисциплина и чувство на отговорност за изпълнение политиката на партията; организационна култура. На Дванадесетия конгрес бе посочено, че «Подобряването на партийния състав в качествено отношение означава да се засилва партийното влияние във всички сфери на обществения живот, а не само в решаващите участъци. Необходимо е да има стабилно и дейно партийно ядро по всички територии и ешелони на материалното производство, по целия път на движението на научната идея до крайния продукт и неговото разпределение и потребление, във всички перспективни производства, в новите социални дейности. Само така ще имаме здрав партисен гръбнак на целия процес на интензификация на общественото производство, ритмично биещо партийно сърце във всеки сектор на развитието, партийна мисъл и партийна отговорност във всяка проява.» (Т. Живков. Отчет на Централния комитет на Българската комунистическа партия пред Дванадесетия конгрес и предстоящите задачи. С., 1981, с. 114).

КОЛИЧЕСТВЕНИ ИЗМЕНЕНИЯ В ПАРТИЙНАТА ДЕЙНОСТ — определени числови, обемни, темпови и други величини, които характеризират настъпилите промени както на партийната дейност като цяло, така и на отделните нейни видове. Количествените изменения в партийната дейност обхващат примерно измененията в състава на партийните чле-

нове, в броя на първичните партийни организации и партийните групи; в провежданите събрания, заседания и съвещания; в броя на изградените учебни звена по направления и дисциплини; на изнесените лекции, доклади и беседи; броя на наказаните партийни членове и т. н. Количествените изменения в партийната дейност са добре изучени и системно се използват от партийните органи и първичните партийни организации при анализа и оценката на тяхната дейност. Необходимо е тези изменения да се разглеждат в органическо единство с качествените изменения, защото количествените натрупвания водят до качествен промен. Спазването на това изискване осигурява най-пълна и обективна представа за цялостните изменения в партийната дейност.

КОМИСИИ НА ПАРТИЙНИТЕ ОРГАНИ — избрани или утвърдени от партнен орган група от компетентни и опитни лица за работа в съответно направление. Те са помощни органи на партийния комитет за проучване и разработване на проблемите, за контрол и проверка по изпълнение на решенията.

Комисиите биват:

Временни за еднократно изпълнение на задачата — подготовка на проект за решение, комплексна проверка по задачите и пр. Към тях се отнасят и комисиите, избрани на отчетно-изборните събрания, конференциите и конгресите на партията — комисия за проверка на пълномощията, по резолюцията, по предложенията за нов ръководен орган, за провеждане на избора и пр.

Постоянни или проблемни комисии — избират се от състава на членовете и кандидат-членовете на комитета или от състава на първичната партийна организация. Задачите и функциите на тези комисии са да съдействуват на комитетите и партийните бюра по-пълно да прилагат научния подход и да се засилва проблемността в работата на партийните органи; за по-задълбочено и всестранно изучаване и комплексно разработване на главните стратегически проблеми на общественото развитие; за засилване координацията между отделните звена по организацията и контрола за изпълнение на решенията на ръководните органи.

Комисиите съдействуват на партийните комитети за осигуряване на единство и взаимодействие между отделните звена от партийния комитет и съответните органи на държав-

Комисия за нагледна

ните, стопанските органи и ръководствата на общественно-политическите организации.

Към бюрата на първичните партийни организации се формират комисии по идеологическата, партийно-организационната работа, по ръководството на стопанската дейност, по прилагане правото на контрол над дейността на административно-стопанските ръководства и по работата с младежта и други.

В помощ на постоянните и временните комисии освен членовете на партийните органи като консултанти и експерти се привличат и други компетентни кадри и специалисти.

КОМИСИЯ ЗА НАГЛЕДНА АГИТАЦИЯ — помощен орган на партийните комитети и бюра. Грижи се за нагледната агитация в съдържателно и естетическо отношение на територията на съответния окръг, община, селище, предприятие, за своевременно изработване, използване и подменяне на нагледните материали.

Окръжните комисии за нагледна агитация определят тематичната и идейно-художествената насока в дейността на предприятията за нагледна агитация и политическа украса; общинските комисии и комисии в големите предприятия — дейността на ателистата за изработване на нагледни материали; комисии (групите) по проблемите на нагледната агитация към бюрата на първичните партийни организации — изработването, поставянето и подмянето на нагледните материали непосредствено на територията на селището, квартала или трудовия колектив, който ръководят.

КОМИСИЯ ЗА НАРОДЕН КОНТРОЛ — избран обществен орган за контрол, неразделна част от единната система на органите за държавен и народен контрол. Работи под непосредственото ръководство на съответната партийна организация и на по-вишестоящия комитет за държавен и народен контрол. Избира се на общо събрание или конференция на трудещите се за срок от две години. За дейността си се отчита пред колектива, от който е избрана, и пред по-вишестоящия комитет за държавен и народен контрол. Комисии за народен контрол се изграждат на териториален или производствен признак в промишлените предприятия, учрежденията, в обществените организации, войсковите подразделения, в насе-

лените места и квартали. Те извършват самостоятелни проверки и участвуват в такива на комитетите за държавен и народен контрол в обектите и населените места, където са избрани. Дейността си осъществяват на обществени начала, като привличат за сътрудничество производители и специалисти от обектите и други граждани. Обект на проверка на комисните за народен контрол са: изпълнението на партийните директиви; спазването на законите и нормативните актове; усъвършенствуването на стила и методите на работа; разработването на насрещните планове; прилагането на икономическия механизъм; развитието на техническото творчество и внедряването на постиженията на научно-техническия прогрес; спазването на държавната и трудовата дисциплина; ефективното използване на материалните, трудовите и финансовите ресурси; разкриването и използването на съществуващите резерви; спазването на нормативните срокове за проучвателните, проектантските и строителните работи и своевременното завършване на пусковите обекти и т. н. съобразно със специфичните проблеми на отрасъла, в който са изградени. На основата на извършените проверки и направените констатации комисните за народен контрол правят предложения пред ръководствата на учрежденията или организацията за отстраняване на допуснатите пропуски и нарушения. Когато стопанските ръководства не предприемат мерки за отстраняване на нарушенията или предприетите мерки са недостатъчни, комисните за народен контрол правят предложения пред съответния комитет за държавен и народен контрол за извършване на цялостна проверка или за търсене на отговорност от виновните лица. Главна цел в дейността им е да осъществяват превантивен контрол, да съдействуват за предотвратяване на слабости, пропуски и нарушения в дейността на организацията или учрежденията, където са изградени, своевременно да сигнализират на партийните и държавните органи, на стопанските ръководства, на комитетите за държавен и народен контрол за вземане на мерки за отстраняване на създадените предпоставки за нарушения и самите нарушения.

КОМУНИСТ — човек с комунистически убеждения, член на комунистическа партия, идейно, политически и организационно свързал съдбата си с нея.

Комунистическа дейност

В идейно отношение той е носител на най-прогресивната идеология — марксизма-ленинизма, която му осигурява последователно научен светоглед, позволява му правилно да разбира и да предвижда обективния ход на общественото развитие. «Комунистите са най-решителната, винаги тласкаща към движение напред част от работническите партии във всички страни; теоретически те имат пред останалата маса на пролетариата предимство, че разбират условията, хода и общите резултати на пролетарското движение» (Маркс и Енгелс — Манifest на Комунистическата партия, глава II).

В политическо отношение К. стои последователно и твърдо на революционните и интернационалните позиции на пролетариата. Убеден в неговата историческа мисия за смъкването на буржоазията и за преустройството на обществото, той всецяло се е отдал на борбата за победата на революцията, за построяването на социализма и комунизма.

В нравствено отношение К. е носител на най-прогресивните и хуманни морални добродетели на народа и работническата класа — всеотдайност към делото на трудещите се, на партията, истинско другарство, колективизъм и хуманизъм, взаимопомощ, висока принципност и непримиримост към всичко, което противоречи на комунистическата нравственост — егоизъм и индивидуализъм, човеконенавистничество, себеустройство, експлоатация на чужд труд, завист, ссифство и пр. Той подчинява своите интереси на делото на партията и народа.

Комунистът е борец на партията. С целия си живот — личен и обществен, с труда и с поведението си, с нравствените си добродетели, навсякъде е образец на социалистически труженник, на най-съзнателен и активен гражданин и общественик. Високото звание той защитава през целия си живот и с целия си живот.

КОМУНИСТИЧЕСКА ДЕЙНОСТ — процес, в хода на който личността, класите, народните маси и комунистическите партии въз основа на марксизма-ленинизма опознават и революционно преобразуват обективната действителност, в борба срещу буржоазията, реакцията и всякакъв вид потисничество, за мир, демокрация, социализъм и комунизъм. Към комунистическата дейност, според Ленин, трябва да се отнася не всичко, а само тези явления, «които осъществяват ко-

мунистическото дело» (т. 30, с. 285, 522—523). Комунистическата дейност по своя характер може да бъде политическа, идеологическа, икономическа, възпитателна, правна, етическа, естетическа, атеистическа, теоретическа, практическа, организационна. По своя субект комунистическата дейност е индивидуална и колективна (осъществявана от партийни, държавни и обществени органи и организации), а по своя обект — класова, масова, социално-групова и индивидуална. Целта на комунистическата дейност в процеса на изграждането на социализма е въвличането на масите под ръководството на работническата класа и комунистическата партия в борбата за осъществяването на социалистическата индустриализация, колективизацията на селското стопанство, провеждането на културната революция, възпитаването на новия тип човек. В България комунистическата дейност на съвременния етап е свързана с непрекъсната и възходяща интелектуализация на общественото производство и на другите социални дейности, на последователното прилагане на новия икономически подход и новия икономически механизъм в организацията и ръководството на народното стопанство, на решително повишаване на обществената производителност на труда, на висока ефективност и качество навсякъде и във всичко. Повече от всякога в бъдеще ще бъде необходима всекидневна комунистическа дейност за пълна мобилизация на силите и възможностите на трудовите колективи, за преодоляване на проявите на инертност и нарушаване на дисциплината, за инициативност и творчество, за излизане от рамките на рутинираното мислене и тесногърдото действие по предписание. Комунистическата дейност с всички свои компоненти е насочена към политизацията и идеологизацията на социалистическите обществени отношения, което може да се постигне, като се познават потребностите и интересите на трудещите се, като умело се съчетават икономическите, административно-организационните и възпитателните средства за въздействие, за повишаване на тяхната трудова и обществено-политическа активност. Решаващо значение за комунистическата дейност има трудовото възпитание, развитието на комунистическо отношение към труда, към общественото производство, разгръщането на социалистическото съревнование, бригадната организация на труда, наставничеството и други. Сложна и многостранна е теоретическата, творческата и практическата

Комунистическа идеология

комунистическа дейност в сферата на науката, изкуството и културата. Комунистическата дейност в условията на социализма и комунизма се превръща все повече в цялостна самодейност, превръща се в цел, жизнена потребност и все-странина реализация на личността.

КОМУНИСТИЧЕСКА ИДЕОЛОГИЯ — съвкупност от философски, икономически, социологически, политически, правови, етически, естетически възгледи, идеи и теории, които се определят от материалния живот на обществото, отразяват в систематизирана, теоретична форма общественото битие през призмата на интересите на работническата класа и обслужват нейната дейност за изграждане на социализма и комунизма. Комунистическата идеология по коренен начин се отличава от всички останали идеологии както по своето съдържание, така и по своята роля. Органично съединила висшата и строга научност (с класовостта, партийността) с революционността, комунистическата идеология, по своята същност, съдържание и функции е чужда на всякакъв догматизъм и застои и затова непрекъснато се развива въз основа на съединението на теорията с практиката на борбата за научен и обществен прогрес за мир, демокрация и комунизъм. Комунистическата идеология е интернационална и дълбоко хуманна, тя сплотява работническата класа и всички трудещи се от всички раси и нации в борбата им за освобождаването на обществото от частната собственост, експлоатацията, социалното, националното и духовното робство. Марксистко-ленинските комунистически партии основават своята политическа и идеологическа дейност върху ленинското положение, че комунистическата идеология трябва непрекъснато да се внася всред народните маси, че всяко отслабване на комунистическата идеология означава засилване на буржоазната идеология, че без комунистическа идеология не може да има революционно комунистическо движение.

Ролята на комунистическата идеология в условията на изграждането на социализма и комунизма неизмеримо нараства. Тя не само е незаменима методологическа основа за обосноваване на стратегията и тактиката на комунистическата партия за изграждането на социализма и комунизма, но и мощно средство за борба срещу буржоазната идеология, за комунистическото възпитание на трудещите се в духа на

пролетарския интернационализъм и социалистическия патриотизъм. Комунистическата идеология е в центъра на целия идеологически процес, протичащ в условията на изграждането на развитото социалистическо общество и на висшата фаза на комунизма. Изключително голямо е значението на работата на партийните органи и организации за развитието на идеологията, за нейното разпространяване и усвояване, за оптималното ѝ взаимодействие с другите компоненти на идеологическия процес — идеологически учреждения, идеологически кадри, идеологически средства и форми за въздействие и обекта на въздействие. Февруарският пленум на ЦК на БКП определи идеологическата дейност като «сложна система, която се подчинява на свои специфични закономерности, функционира посредством определени механизми и осъществява важни задачи и цели в рамките на обществото» (1974, с. 108—109.). Партийните органи и организации трябва да познават тези закономерности и механизми и да разпространяват и да внедряват комунистическата идеология така, че крайният резултат да бъде «съответно изменение във възгледите и социалната психика, в ценностните критерии, а оттам в трудовата и социалната активност на трудещите се» (пак там, с. 109). Превръщайки се във вътрешно убеждение, в мотив за поведение, комунистическата идеология функционира като материална сила чрез активната жизнена позиция на трудещите се, чрез последователната им дейност за изграждането на комунизма, за защита и тържеството на великия комунистически идеал. В условията на пълната победа на комунизма ще изчезнат класите, ще се създаде единство на интересите на цялото общество и в резултат на новото обществено битие някои компоненти на комунистическата идеология ще отмират (политическите и правните възгледи, идеи и теории), други ще претърпят качествени изменения (етническите, естетическите и др. възгледи, идеи и теории), а трети ще се развият и обогатят (философските, икономическите, социологическите и др.). Тогава комунистическата идеология ще се превърне в общочовешка безкласова идеология и ще обслужва развитието на новите комунистически отношения.

КОМУНИСТИЧЕСКА НРАВСТВЕНОСТ — система от морални принципи, норми, възгледи, оценки, чувства и пр. за поведението на хората, съответстващи на изискванията, цели-

Комунистическа партия

те и задачите на комунистическата партия, които се поддържат по силата на личното убеждение и взаимодействието на общественото мнение. В своето историческо развитие комунистическата нравственост преминава през три основни форми: пролетарска, социалистическа и нравственост на безкласовото комунистическо общество. Като форма на общественото съзнание и аспект на практическите взаимоотношения комунистическата нравственост отразява обективните материални и духовни условия на живот и дейност на работническата класа и нейния авангард — комунистическата партия.

На съвременния етап съдържанието и задачите на комунистическата нравственост се определят от следните нейни основни принципи, формулирани през 1961 г. в Програмата на КПСС: преданост към делото на комунизма, любов към социалистическата родина, към страните на социализма; доброволен труд за благо на обществото — който не работи, не трябва да яде; грижи на всекиго за запазване и умножаване на общественото богатство; високо съзнание за обществени дълг, непримиримост към нарушенията на обществените интереси; колективизъм и другарска взаимопомощ — един за всички и всички за един; хуманни отношения и взаимно уважение между хората — човек за човека е приятел, другар и брат; честност и правдивост, простота и скромност в личния и обществения живот; взаимно уважение в семейството, грижи за възпитанието на децата; братство и дружба със СССР, непримиримост към расовата и националната неприязън, към несправедливостта, тунеядството, нечестността, карьеризма, користолюбието; към враговете на комунизма, на делото на мира и свободата на народите; братска солидарност с трудещите се, с всички страни, с всички народи.

КОМУНИСТИЧЕСКА ПАРТИЯ НА СЪВЕТСКИЯ СЪЮЗ (КПСС) — боен, изпитан авангард на съветския народ, обединява на доброволни начала челната, най-съзнателната част на работническата класа, колхозниците и интелигенцията на СССР, около 17 млн. членове. Първата партия от нов тип, изградена на идейно-теоретическите, политическите и организационните принципи, обосновани от В. И. Ленин. Нейни характерни черти са: вяност и преданост към творческия марксизъм-ленинизъм и последователна революционност, непримиримост към всички разновидности на десния и левия

ревизионизъм и опортюнизъм; единна, централизирана и самодейна организация, изградена на принципа на демократическия централизъм; най-тясно свързана с работническата класа, с трудещите се; последователно интернационална.

Учредителният конгрес наименува партията Росийска, а не Руска социалдемократическа работническа партия, защото в нея членуват най-съзнателните представители на работническата класа, трудещите се, независимо от своята народност и националност. «Партията, за да унищожи всяка мисъл за неин национален характер, се нарече не руска, а росийска» (В. И. Ленин, Съч. Т. 8, с. 506). На Втория конгрес на принципна основа се оформят две течения — болшевишко и меншевишко, получили названията от болшинство и меншество (малцинство). Болшевиките са последователните революционери, а меншевиките — изразители на опортюнизма. След конгреса разногласията се засилват и фактически под наименованието РСДРП съществуват две партии. На Пражката конференция (1912 г.) меншевиките формално са отчислени от партията. Седмият конгрес на партията (1918 г.) взема решение за ново наименование на партията — РКП (болшевики). Партията приема своето научно название и отхвърля компрометираното наименование социалдемократическа (вж. Наименование на партията). В скоби към Росийска комунистическа партия се добавя «болшевики» (б), тъй като това название вече е добило широка популярност и е станало синоним на последователна революционност. Ново название партията приема на XIV конгрес — Всесъюзна комунистическа партия (болшевики) — ВКП (б). То е в съответствие с ръководната и направляваща роля на партията в многонационалната държава, която от края на 1922 г. се нарича Съюз на съветските социалистически републики. Сегашното название на партията е дадено на XIX конгрес (1952 г.). В него няма определението на партията като «болшевишка», защото меншевиките отдавна вече не съществуват и не се налага запазването в названието «болшевики». Изоставя се и названието «всесъюзна», защото не съответствува напълно на наименованието на висшите органи на държавата.

През цялата си история КПСС се изявява като действителен ръководител и организатор на работническата класа и другите трудещи се за установяването на диктатурата на пролетариата. С революцията от 1905—1907 г. те не можаха

Комунистическа съвест

да съборят самодържавието, но това те постигнаха в революцията през февруари 1917 г., а през октомври 1917 г. пометоха и капитализма в Русия. Великата октомврийска социалистическа революция, извършена под ръководството на КПСС, е най-великият подвиг в историята на човечеството, защото положи началото на нова ера в неговата история, на прехода от капитализма към социализма. След победата на социалистическата революция КПСС е ръководна и направляваща сила в развитието на обществото. От изостанала аграрна страна СССР се превърна в индустриална, с развито земеделие и с висока култура на населението, стана опора и надежда на трудещите се и всички честни и прогресивни хора в борбата за мир и социален напредък.

По образеца на КПСС след Великата октомврийска социалистическа революция се създадоха марксистко-ленински партии в целия свят (вж. Ленинизацията на БКП). Нейният опит е класически образец за победата на революцията и изграждането на социализма. Той се обуславя от цялата и богатата с поуки история. Той е и опит на десетки милиони трудещи се от много националности, започнали социалистическо строителство от различни етапи на обществено развитие. Освен това КПСС осъществява и обобщава опита, практиката на един по-висок етап на общественото развитие, което ѝ дава възможност да внесе най-голям дял в творческото развитие на марксистко-ленинската теория, да прокара пътя към бъдещото комунистическо общество. В документи на БКП неведнъж е подчертавано, че «силата на нашата партия е в това, че тя творчески, съобразно с конкретните условия и обстоятелства в страната, прилага марксизма-ленинизма и решава практическите проблеми; че тя творчески използва опита на братските комунистически партии и преди всичко световноисторическия опит на Комунистическата партия на Съветския съюз» (Т. Живков, За партийното строителство, т. 2, с. 10).

КОМУНИСТИЧЕСКА СЪВЕСТИ — способността на личността на комуниста да самоконтролира и саморегулира своите действия, да проявява самодисциплина при изпълнение на поставените задачи и да самооценява постъпките си в съответствие с целите и задачите на партията, с нейните програмни, уставни и други изисквания.

Комунистическа съзнателност

Комунистическата съвест е главният нравствен контролър в дейността на комунистите, на ръководните кадри. Тя е субективното, личностното осъзнаване на дълга и отговорността пред партията и обществото. Но формата на осъзнаване е такава, че се извяват като дълг и отговорност пред самия себе си.

Съвестта е вътрешният «съдия» на комуниста, който контролира действията му, предпазвайки го от грешки и увлечения в работата му, от нарушаване на политическите и моралните принципи на социализма, на ленинските норми на партнен живот. Чрез нея комунистите съдят за постъпките си от свое собствено име.

Комунистическата съвест може да се проявява не само във формата на разумно осъзнаване на значимостта на извършваните действия, но и във формата на смощионални преживявания като чувство за удовлетвореност или неудовлетвореност от постигнатите цели, за «чиста съвест» или угризения на съвестта и пр.

В условията на изграждането на зрелия социализъм още повече нараства ролята на комунистическата съвест в поведението на партийните членове. Вярно служене на интересите на партията и народа, висок личен пример навсякъде и във всичко — такива са изискванията към всеки комунист. На съвременния етап по степента на съвестта на партийните членове, по тяхната дисциплина и отговорност трудещите се вземат пример за отношение към социалистическата собственост и законност, към изискванията и задачите на социалистическото строителство във всички сфери на обществения живот. Комунистическата съвест е мяра, еталон за съвестта, съзнателността и дисциплината за всички членове на социалистическото общество, в нея са фокусирани днешните и утрешните изисквания към живота и дейността на личността.

КОМУНИСТИЧЕСКА СЪЗНАТЕЛНОСТ — дълбоко вътрешно осмисляне и практическа реализация на изискванията на комунистическата партия и марксистко-ленинската идеология, на целите и идеалите на работническата класа, на социализма и комунизма. Предполага: 1) знания, т. е. усвояване на марксистко-ленинското учение, на нормите на партнен и държавен живот, на принципите на социалистическата

Комунистическа убеденост

морална система и други нормативни изисквания на зрялото социалистическо общество; 2) превръщането на тези знания в дълбоки вътрешни убеждения и 3) практическо реализиране на убежденията във всекидневните постъпки на комунистите. Комунистическата съзнателност е неделима от верността и предаността към партията и работническата класа, към социализма и комунизма, към принципите на социалистическия патриотизъм и интернационализъм. Тя може да се проявява както под формата на идеи, възгледи, чувства, така и на оценки, склонности и привички. Но нейна сърцевина е марксистко-ленинската убеденост и борбата за осъществяване на комунистическите идеали.

КОМУНИСТИЧЕСКА УБЕДЕНОСТ — научнообоснована убеденост в истинността и социалната справедливост на марксистко-ленинското учение, комунистическия идеал и обществено-политическите методи, форми и средства за неговото реализиране, разработени и прилагани от комунистическата партия. «Превръщането на марксистко-ленинското учение — се казва в Програмата на БКП — в убеждение, в главен мотив на поведение, е основно звено в комунистическото възпитание на личността» (С., 1971, с. 77). Комунистическата убеденост е научнообоснована идейна убеденост, която възниква въз основа на възприсмането на марксизма-ленинизма в процеса на обществено-политическия живот и определя характера, настроенията и активността на личността. Комунистическата идейна убеденост е висша форма на светогледно класово самосъзнание, въз основа на което възниква устойчива, еднозначна, непоколебима политическа позиция и готовност за действие в съответствие с тази позиция. Комунистическата идейна убеденост се характеризира с научност, хуманизъм, интернационализъм, с преданост към комунистическия идеал, с непримиримост към всички и всякакви опити за извращаване на марксизма-ленинизма, с несъвместимост с буржоазния морал, буржоазната политика и идеология. Характерна черта на комунистическата идейна убеденост е нейният творчески характер, непрекъснатото ѝ утвърждаване въз основа на достиженията на науката и обществената практика. Класовата борба показва, че е възможна комунистическа убеденост, която да се формира на равнището на всекидневното съзнание. И такъв тип комунистическа убеденост

е способна да мобилизира хората за героични дела и за саможертва в името на комунистическия идеал. Комунистическите партии се стремят да издигнат стихийно създадената комунистическа убеденост на някои социални групи до равнището на научната комунистическа идейна убеденост. Ефективността на идеологическата работа на комунистическите партии достига висшата степен на своето развитие, когато марксизмът-ленинизмът, комунистическите нравствени норми са се превърнали в идейни и нравствени убеждения на личността и се проявяват в поведение и действия, адекватни на конкретните условия на класовата борба и изграждането на социализма и комунизма. В условията на развитото социалистическо общество особено значение придобива активната жизнена позиция на кадрите, способността им да използват идеологическите, политическите и научните знания не само за познаване на обективната действителност, но и за прогресивното ѝ изменение и развитие. Комунистическата идейна убеденост на съвременния етап е свързана с дълбоко и творческо разбиране на политиката на БКП и умение да се намират нейните точни и конкретни измерения и оптималната ѝ реализация във всяка дейност, във всяко звено.

КОМУНИСТИЧЕСКА ЧЕСТ — съзнаване от комуниста на своята ценност в обществото и нейното признаване от партийния и трудовия колектив, от другите хора. Категорията комунистическа чест се свързва със социално-класовата принадлежност към най-авторитетния и всепризнат ръководител на народа — Българската комунистическа партия. Това изисква всеки комунист да поддържа и оправдава своя личен престиж, а така също да се бори за престижа и авторитета на партията като цяло и на партийната организация, в която членува. Др. Т. Живков подчерта на Дванадесетия партиен конгрес, че изискванията към комунистите днес са много по-високи от вчера, и постави задачата една от основните и главните грижи на първичната партийна организация *«да бъде опора на своите членове в стремежа им да носят с чест званieto «български комунист»»* (Т. Живков. Отчет на ЦК на БКП пред XII конгрес и предстоящите задачи. С., 1981, с. 121).

КОМУНИСТИЧЕСКИ ДЪЛГ — съзнаване и конкретно прилагане на изискванията на комунистическата партия и социа-

Комунистически идеал

листическото общество, на партийния и трудовия колектив, превръщането им в лична задача и нейното изпълнение съобразно с положението, в което се намира отделният комунист. Комунистическият дълг се основава на определена историческа необходимост, свързана с движението към комунизма, с осъществяването на целите на комунистическия идеал, с решаването на всекидневни или перспективни задачи на социалистическото строителство, с усъвършенствуването на социалистическите обществени отношения във всички сфери на материалния и духовния живот.

КОМУНИСТИЧЕСКИ ИДЕАЛ — представа, образ, идея за най-прогресивното общество — комунистическото; за свършени обществени и междуличностни отношения; за всестранно и хармонично развита човешка личност. В комунистическия идеал се съдържа научното разбиране за комунизма като безкласов обществен строй с единна общонародна собственост върху средствата за производство, с пълно социално равенство между всички членове на обществото, с всестранен разцвет на способностите и дарбите на хората, където върху основата на науката и техниката производителните сили ще получат могъщо развитие, където всички източници на обществото ще потекат като пълноводен поток и ще се осъществи великият принцип: «От всекиго според способностите, на всекиго според потребностите».

КОМУНИСТИЧЕСКИ СВЕТОГЛЕД — единна система от марксистко-ленински основани на достиженията на съвременната наука възгледи и идеи за основните закони на природата и обществото, за целта и смисъла на живота, научно разбиране за мястото на човека в обективната действителност, в борбата против силите на реакцията, за мир, демокрация, социализъм и комунизъм. Комунистическият светоглед включва не само философски и научно-научни възгледи за природата и обществото, но и убеждения и правствени норми, от които се ръководи човек и които оказват голямо и определящо въздействие върху всички страни на неговата познавателна и практическа дейност. Ядрото на комунистическия светоглед е диалектичният и историческият материализъм. Голямо значение за формирането на комунистическия научен светоглед имат политическата икономия и научният социали-

Комунистически светоглед

зъм, достиженията на естествените и обществените науки и обществено-историческата практика.

Комунистическият светоглед се отличава със своята научност и революционност. Той не само и просто научно обяснява света и неговите закономерности, но се стреми и революционно да ги измени. Комунистическият светоглед по своя характер е интернационален, атеистичен, хуманен и оптимистичен. Същностната страна на комунистическия светоглед се определя от неговия комунистически идеал.

Формирането на комунистически светоглед е сложен и продължителен процес, който има свои обективни и субективни предпоставки и компоненти. Процесът на формирането на комунистическия светоглед завършва, когато не само се овладява съвкупността от знания, от които той се състои, но когато тези знания се превърнат във вътрешно убеждение за отделния човек, в норма на поведение на неговата дейност. Формирането на комунистически светоглед е резултат на въздействието на марксистко-ленинската идеология, на комунистическата партия, на възпитателното въздействие на социалната макро- и микросреда, на обществено-политическата и трудова практика.

Комунистическият светоглед е несъвместим с буржоазната идеология, религията, лъженауката. Отразявайки и утвърждавайки великото освободително дело на работническата класа, комунистическият светоглед е мощно оръжие за освобождаването на масите от духовния гнет на всички и всякакви експлоататори и потисници.

Превръщането на комунистическия светоглед в господстващ в условията на изграждането на социализма е една от основните задачи на комунистическата партия. «Формирането на научен мироглед — се казва в Програмата на БКП — е сърцевината на цялата идеологическа и възпитателна дейност на партията. Превръщането на марксистко-ленинското учение в главен мотив на поведение е основното звено на комунистическото възпитание на личността. В поведението на всеки член на обществото и особено на всеки комунист, в дейността на всеки колектив и на всяка организация идейната убеденост и преданост трябва да се съчетават органически с общественополезни дела, с практически действия за реализацията на комунистическия идеал» (С., 1971, с. 77).

Конгрес

КОНГРЕС НА БЪЛГАРСКАТА КОМУНИСТИЧЕСКА ПАРТИЯ — върховен орган на БКП, който изразява цялата пълнота на властта в партията, нейната окончателна воля и е най-висшият авторитет за всички партийни членове, органи и организации. Принципно положение за мястото на конгреса в цялостния живот на комунистическата партия е издигнато от К. Маркс и Ф. Енгелс и всестранно обосновано от В. И. Ленин. «Върховен орган на партията — посочва Ленин — трябва да бъде конгресът, т. е. събрането на депутатите от всички пълноправни организации, при което решението на тези депутати трябва да бъде окончателно» (Събр. съч. Т. 11, с. 157). Върховен законодател на партията, «... понеже на него и само на него принадлежи обнародването на *общозадължителни норми*» (Пак там, т. 10, с. 70). Има правото на върховен контрол и е единственият общопартнен представителен орган. Неговите решения са окончателни и не могат да се обжалват, отменят, заменят. Те могат да бъдат преразгледани само на следващите конгреси.

Обобщава теоретическия и практическия опит на партията за определен период от време и я въоръжава с нови политически, тактически и идейни оръжия, определя направленията на партийното и общественото развитие, обсъжда, утвърждава, преразглежда и изменя Програмата и Устава. Избира Централен комитет и Централна контролно-ревизионна комисия; изслушва и одобрява отчетите за тяхната работа. Въз основа на дълбок научен анализ определя стратегическите и тактическите задачи на вътрешната и външната политика, утвърждава директивите за социално-икономическото развитие на страната. Освен тези функции, залегнали в Устава, конгресът разглежда отправени към него молби и жалби на комунистите, определя собствените си компетенции.

Най-широко представителен общопартнен избран колективен орган. Той е събрание на упълномощени представители на местните партийни организации, избрани по демократичен път, по установен ред и норми на представителство, определени от Централния комитет на партията. Най-широката общопартийна колегия, тъй като всички партийни членове, органи и организации участвуват активно не само във формирането на състава му, но и в подготовката на неговите материали, които с общия труд и усилия на всички партийни членове всъщност са преработен практически опит. Провежда се на

широка демократична основа, при пълна гласност на обсъжданите въпроси. Всеки член на партията има право и възможност да се обърне пряко към конгреса. На заседанията му се разгръща творческа дискусия, като открито се изказват мнения по изминатия път и предстоящите задачи, изясняват се становища и се изработва и приема решение. Неговите решения отразяват предпоставките на партията и се изпълняват от всички комунисти. Конгресът е събитие в живота на партията. Особено историческо значение за БКП имат решенията на Бузлуджанския конгрес (1891 г.), X конгрес на БРСДП (1903 г.), Първия конгрес на БКП (т. с.) (1919 г.), Петия конгрес на БКП (1948 г.) и Десетия конгрес на БКП (1971 г.).

Конгресите биват редовни и извънредни. Редовните се свикват от Централния комитет на партията веднъж на пет години. Извънреден конгрес се свиква по инициатива на ЦК или по настояване на не по-малко от една трета от общия брой на членовете, представени на последния конгрес. Датата и дневният ред на редовния конгрес се обявяват най-малко два месеца преди свикването му. За извънредния срокът е два месеца и половина. В случай че ЦК на партията не свика извънреден конгрес в посочения срок, организацията, която са понесли това, могат да образуват Организационен комитет за свикването му (вж. Организационен комитет. . .). Той се смята за действителен, а решенията му за законни, ако присъстващите на него делегати представляват не по-малко от половината от броя на партийните членове, които са били представени на последния редовен конгрес.

Конгресът сам установява своята вътрешна организация на работа. Избира ръководни органи — президент, секретариат, редакционна комисия, мандатна комисия, а при необходимост и други помощни комисии. Тези органи имат строго определени права и компетенции.

БКП е провела 36 конгреса, от тях 28 до Девети септември 1944 г., 8 в годините на народната власт. Те отразяват и обобщават 90-годишния път на БКП — път на героични битки, трудни изпитания и исторически победи.

КОНТРОЛ В ПАРТИЙНАТА РАБОТА — основна функция на партийната дейност, с която се предприемат въздействащи мерки върху дейността на партийните органи, органи-

Контрол

зации и комунистите с цел тя напълно да съответствува на ленинските принципи и за постигане по-висока ефективност. Има съществено значение за спазване на Програмата и Устава на партията, за възпитанието на комунистите в дух на строго спазване на партийната дисциплина, нормите на партнен живот и поведение, за срочното и качествено изпълнение на партийната политика, решенията и задачите. «Проверката на хората и проверката на фактическото изпълнение на работата, в това, още веднъж в това, само в това сега е същината на работата, на цялата политика» (В. И. Ленин. Съч. Т. 33, с. 220).

Партийният контрол е постоянна, а не епизодична дейност, неотменен елемент на организацията на изпълнението на решенията. Той е жива непосредствена работа с изпълнителите, в процеса на която им се сочат най-ефективни форми и методи за срочното и качествено изпълнение на задачите, за пълно единство на решения и изпълнение. Чрез контрола се популяризира челният опит, изучава се мнението, настроението, потребностите и нуждите на хората. XII конгрес изисква «Проверката и партийният контрол трябва да осигуряват условия за диалог, за изразяване на мненията на комунистите и трудещите се, да следят създават ли се демократични вътрешнопартийни отношения, опират ли се партийните органи на колективния ум, търси ли се лична отговорност, спазва ли се демократическият централзъм, ръководят ли се партийните органи и организации от Програмата и Устава на партията» (Тезиси на XII конгрес на БКП. С., 1981, с. 116).

Същността и целите на контрола определят и неговите характерни черти: системност, всеобхватност, обективност и точност при анализ на фактите, превантивност, масовост, гласност.

Основни форми на партийния контрол са: проверка на място, изслушване отчет от отговорниците за изпълнението на задачите, проверка на документи, обсъждане хода и резултатите от изпълнението на задачите, непосредствен индивидуален или групов разговор с комунисти и безпартийни, работа с писмата, сигналите, жалбите, предложенията на трудещите се и други.

От ръководната роля на партията пряко произтича правото на партийните органи и организации да контролират дейността на всички други обществени органи и организации,

КОНТРОЛНО-РЕВИЗИОННА КОМИСИЯ

включително и на държавните контролни органи. Главното съдържание на този контрол са ключовите проблеми за изпълнението на партийната политика, стилът и методите на работа на кадрите и ръководствата, научното равнище на ръководството. Той се осъществява с форми и методи на работа, присъщи на партийните органи и организации като органи за политическо ръководство.

Нарастващата ръководна роля на партията във всички сфери на живота, разширяването и усложняването на партийната дейност, засилената взаимовръзка и взаимозависимост между организациите и звената в съвременните условия и задачата, поставена от XII конгрес, да се усъвършенствува политическата система на нашето общество, засилват ролята и значението на партийния контрол. «Партийният контрол е главният гарант за ефективността на нашата политическа система. . .» (Т. Живков. Отчет на Централния комитет на Българската комунистическа партия пред Дванадесетия конгрес и предстоящите задачи на партията. С., 1981, с. 89.).

КОНТРОЛНО-РЕВИЗИОННА КОМИСИЯ — избран партияен орган, който с дейността си съдействува за запазване чистотата на партийните редове, за поддържане на необходимата висота деловодната дейност на партията. Тези партийни органи работят самостоятелно и независимо един от друг. Избират се от окръжните, общинските и районните партийни конференции във всички окръжни организации и в общинските и районните с над 10 000 членове. За дейността си се отчитат пред конференцията на съответната окръжна, общинска или районна партийна организация.

К. р. к. привличат към партийна отговорност комунистите, които нарушават Програмата и Устава на партията, партийната и държавната дисциплина и партийния морал, които с поведението си петият нейното име и подронват престижа ѝ. Разглеждат жалбите на комунистите срещу решенията на по-нискостоящите в партийната структура комитети, на чийто ранг е тя, за изключване от партията и за наложени други партийни наказания. Отблизо контролират срочно и правилно ли се разглеждат и решават повдигнатите проблеми в писмата, предложенията, жалбите и възраженията на комунистите и трудещите се. Осъществяват системен превантивен контрол върху изпълнението на бюджета на комитетите, следят за це-

Конференция

лесъобразното изразходване на паричните и материалните средства и за съхранението на партийното имущество.

Окръжните контролно-ревизионни комисии избират бюро, а от неговия състав председател и заместник-председатели. Общинските и районните контролно-ревизионни комисии избират от състава си председател и заместник-председатели.

Контролно-ревизионните комисии свикват заседания веднъж на четири месеца. При необходимост във връзка със своята дейност контролно-ревизионните комисии правят предложения пред съответните комитети.

КОНФЕРЕНЦИЯ НА МЕСТНИТЕ ПАРТИЙНИ ОРГАНИЗАЦИИ — висш ръководен орган на съответната окръжна, общинска, районна или градска организация. Редовна конференция се свиква един път на две или три години, а извънредни — по решение съответно на окръжния, общинския, районния или градския комитет или по искане на една трета от общия брой членове на окръжната, общинската, районната или градската партийна организация.

Нормите за представителството се определят от съответния партийен комитет. Окръжната конференция обсъжда отчетите на окръжния комитет и на окръжната контролно-ревизионна комисия, общинската, районната, градската конференция обсъждат съответно отчетите на общинския, районния, градския комитет и на общинската, районната, градска контролно-ревизионна комисия. При необходимост могат да обсъждат и други въпроси. Избират нови местни партийни органи: окръжен, общински, районен, градски комитет на БКП и контролно-ревизионна комисия, ако общинската, районната или градската организация имат над 10 000 комунисти, останалите избират ревизионни комисии. Също така на тях се избират делегати за съответната вишестояща партийна конференция или за конгреса на партията. Избирането на партийни органи и на делегати става чрез тайно гласуване, съобразно Устава на БКП и Инструкцията на ЦК на БКП за провеждане на отчетно-изборни събрания и конференции в партията.

КООРДИНАЦИЯ НА ПАРТИЙНАТА ДЕЙНОСТ — специфично проявление на ръководната дейност на партията в процеса на организирането на субекта на ръководство за решава-

не на обща задача, възложена от висшестоящите звена на системата. Тя е свързана най-тясно с фазата «организиране», но координационни процеси протичат и при подготовката и вземането на конкретизиращи задачата решения, и при подготовката на субективния фактор за тяхното изпълнение, а също така и в рамките на плановия, информационния и контролния процес.

Обективна основа за разгръщане на координацията е специализацията и разделението на труда и свързаната с него необходимост от обединяване на разнородните индивидуални и колективни действия за постигане на поставената цел, за съгласувано решаване на задачите. Сложните и общественозначими задачи, какъвто характер имат задачите в етапа на изграждане на развитото социалистическо общество, изискват по-целенасочено и координирано взаимодействие между партийните звена и членове. Тук съгласуването на действията на субективния фактор е многостранно, по няколко взаимно свързани направления: съдържание и динамика на провеждани мероприятия, обхват на участници и време на реализация, форма и начин на провеждане и други.

Съгласуването на функциите в процеса на изпълнение на задачите, поставени от партията, и на дейностите в рамките на една еднородна функция дава вътрешното съдържание на координацията. Същественото в тях е взаимосвързаното действие на субективния фактор при решаването на обща задача, синхронът в дейността на различните партийни звена и членове при реализацията на определена функция. Целта на съгласуването е да се подобри организираността на системата и с общи, взаимно свързани усилия ефективно да се решават задачите.

Координацията е необходимо условие за повишаване ефективността на ръководната дейност, за оптимално функциониране на ръководния партийен процес. Свързана непосредствено с умението на субекта да разкрива интегралните свойства на обществото и оптимизира връзките между елементите на субективния фактор, координацията има важно значение за целенасоченото и взаимно свързано въздействие върху социалните процеси. Координирането зависи и от правилната организация на взаимоотношенията в системата, свързани със съподчинеността между партийните органи.

Формите на координация на партийната дейност са много-

Крачка напред

образни и зависят от мащабите, съдържанието и значението на решаваните задачи.

«КРАЧКА НАПРЕД, ДВЕ КРАЧКИ НАЗАД» (Кризата в нашата партия) — произведение на В. И. Ленин, в което той развива марксисткото учение за пролетарската партия, разработва теоретически и обосновава практически основните организационни принципи на партията от нов тип, определя политическото значение на разцеплението на РСДРП на II конгрес. Написано е през февруари—май 1904 г. и издадено в отделна книжка през май 1904 г. в Женева.

В книгата «Крачка напред, две назад» В. И. Ленин прави задълбочен анализ на борбите между двете основни крила в РСДРП по време на II конгрес и на дейността на меншевиките след конгреса. Този анализ на Ленин довежда до следните изводи: мнозинството е революционното, а «малцинството» — опортюнистическото крило в Социалдемократическата партия. Разногласията, които разделят едното от другото крило, се свеждат главно до организационни въпроси; позицията на меншевиките, групирани около новата «Искра», е опортюнизъм по организационните въпроси.

На фона на вътрешнопартийната борба през периода на II конгрес на РСДРП и след него Ленин подробно разработва организационните принципи на партията от нов тип, призовава да ръководи борбите на пролетарната в епохата на империализма и социалистическите революции. Като разобличава опортюнистическата същност на меншевишките възгледи, водещи до разтваряне на партията в работническата класа, смесване с всички класи, Ленин посочва, че партията — това не е цялата класа, а нейната най-прогресивна, най-съзнателна част. Марксистката партия е преден, челен отряд на работническата класа, въоръжен с революционна теория. Тя се създава чрез подбиране на най-добрите, най-подготвените, най-преданите на революционното дело представители на класата. Той подчертава, че смесването на партията и работническата класа означава ликвидиране на партията като ръководител и възпитател на трудещите се маси. Освен челен преден отряд на работническата класа партията трябва «да представлява нещо, колкото се може *п о - о р г а н и з и р а - н о . . .*» (Събр. съч. Т. 8, с. 234). Партията може да ръководи борбите на класата и да ги насочва към определена цел само

тoгaвa, кoгaтo члeнoвeтe ѝ сa oргaнизиpaни в oтpяд, сплoтeн чpeз eдинствoтo нa дeйствиятa и eдинствoтo нa дисциплинaтa, т. e. кoгaтo пaртиятa e oргaнизиpaн oтpяд, систeмa oт oргaнизaция, a нe прoстo сбop oт хoрa. Същeврeмeннo Лeнин пoдчeртaвa, чe мaркcисткaтa пaртия нe e сeктaнтcкa oргaнизaция нa шeпa хoрa, a вълпъщeниe нa вpъзкитe нa пpeдния, oргaнизиpaн oтpяд нa рaбoтничeскaтa клaca c миллиoнитe мaси нa рaбoтничeскaтa клaca, c вcички тpyдeщи ce. Тe сa изтoчникът нa силaтa, жизнeнoстa и нeпoбeдимoстa нa пaртиятa.

Мaркcисткaтa пaртия нe e прoстo вълпъщeниe нa вpъзкитe c мaситe, a внcшa фoрмa нa клacoвa oргaнизaция нa рaбoтничeскaтa клaca. Тя e пpизвaнa дa pъкoвoди вcички мaсoви oргaнизaции нa рaбoтничeскaтa клaca (пpoфeсиoнaлни, кooпepaтивни, млaдeжки, жeнски и др.), дa внacя в тяхнaтa дeйнoст oргaнизиpaнoст и плaнoмepнoст. Eфeктивнoстa нa тoвa pъкoвoдcтвo ce oпpeдeля oт вътpeшнaтa сплoтeнoст и oргaнизиpaнoст нa пaртийнитe oргaнизaции «. . . кoлкoтo пo-здpaви бъдaт нaшитe пaртийни oргaнизaции, кoнтo включвaт *истинcкитe* coциaлдeмoкpaти, кoлкoтo пo-мaлкo кoлeбливoст и нeустoйчивoст имa *вътpe* в пaртиятa, тoлкoвa пo-шиpoкo, пo-paзнoстpaннo, пo-бoгaтo и пo-плoдoтвopнo щe бъдe влняниeтo нa пaртиятa върху зaoбикaлящитe я pъкoвoдeни oт нeя eлeмeнти нa рaбoтничeскитe мaси» (Събp. съч. Т. 8, c. 236—237). Пaртиятa мoжe дa бъдe здpaвa и сплoтeнa сaмo пpи ycлoвиe, чe e oргaнизиpaнa върху пpинципитe нa ceнтpaлизмa, кoeтo oзнaчaвa изгpaждaнe и дeйнoст нa oснoвaтa нa eдинeн Уcтaв, pъкoвoдcтвo oт eдинeн ceнтър в лицeтo нa пaртийния кoнгpeс, a мeждy кoнгpecитe — oт ЦК нa пaртиятa, пoдчинявaнe мaлцинcтвoтo нa мнoзинcтвoтo, oтдeлнитe oргaнизaции нa ceнтърa, нeншитe oргaни и oргaнизaции нa внcшнитe. Зa дa зaпaзи eдинствoтo в cвoитe рeдoвe, пaртиятa тpябвa дa пpoвeждa eдиннa пpoлeтaрcкa дисциплинa, eднaквo зaдължитeлнa зa вcички пaртийни члeнoвe. Пaртиятa укpeпвa, aкo в нeя същecтвувaт вътpeшнoпaртийнa дeмoкpaция, кoлeктивнo pъкoвoдcтвo, кpитикa и cаmoкpитикa. Лeнин пpизoвaвa вcички члeнoвe нa пaртиятa дa учacтвувaт съзнaтeлнo в «рaбoтитe нa cвoятa пaртия», дa paзвивaт «cаmoкpитикaтa и бeзпoщaднo дa paзoбличaвaт cобcтвeнитe cи мнyси. . .» (Събp. съч. Т. 8, c. 183—184).

Въз oснoвa нa oргaнизaциoннитe пpинципи В. И. Лeнин paзpaбoтвa рeднцa нoрми нa пaртиeн живoт и пpинципи нa

Крaчка напред

партийно ръководство. Той се спира на нормите на партиен живот, които регулират членството в партията, вътрешно-партийните отношения, организационния строеж на партията, взаимоотношенията между висшите и местните партийни органи. Особено внимание в книгата е отделено на такива извънредно важни принципи на партийното ръководство като колективността, връзката на партийните ръководители с масите, развитието на самодейността и инициативата на комунистите.

В книгата «Крaчка напред, две крaчки назад» В. И. Ленин за пръв път в историята на марксизма прави изчерпателна критика на опортюнизма по организационните въпроси и посочва голямата опасност от омаловажаване значението на организацията за работническото движение. Той анализира подробно характерните черти на този опортюнизъм: жирондизъм, опашкарство, господарски анархизъм и защита на автономизма. В книгата се подчертава международният характер на организационния опортюнизъм и тясната му връзка с опортюнизма по програмните и тактическите въпроси. Във връзка с това Ленин дава класическо определение на опортюнизма изобщо. «Когато се говори за борба против опортюнизма, не трябва никога да се забравя характерната черта на целия съвременен опортюнизъм в абсолютно всички области: неговата неопределеност, безформеност, неуловимост. Опортюнистът по самата си природа винаги избягва определеното и окончателно поставяне на въпроса, търси равнодействащата, вне се като змия между взаимно изключващи се гледища, мъчейки се «да бъде съгласен» и с едното, и с другото, като слезда разногласията си до поправки, до съмнения, до благи и певинни пожелания и т. н. и т. н.» (Пак там, с. 378 — 379).

Основната мисъл, която Ленин прокарва през цялата книга, е тази, че силата на работническата класа е в организацията. Неорганизиран, пролетариатът е нищо, организиран — всичко. «Пролетариатът няма друго оръжие в борбата за власт освен организацията — нише Ленин — . . . пролетариатът може да стане и неизбежно ще стане непобедима сила само благодарение на това, че идейното му обединяване чрез принципите на марксизма се затвърдява по пътя на материалното единство на организацията, която сплотява милиони трудещи се в армията на работническата класа» (Пак там, с. 389).

Книгата «Крaчка напред, две крaчки назад» е важен етап в развитието на марксистко-ленинското учение за партията.

Разработените в нея ленински организационни принципи, норми на партиен живот и принципи на партийно ръководство осигуриха на комунистическите партии, в това число и на БКП, исторически победи. До 1977 г. книгата е издавана 151 пъти на 43 езика. Наскоро след отпечатването книгата се получава в България и се разпространява в оригинал. На български език «Крачка напред, две крачки назад» излиза за пръв път през 1950 г. в тираж 40 000 екземпляра.

КРИТЕРИЙ В ПАРТИЙНАТА РАБОТА — признак, въз основа на който се дава преценка, определение, класификация на партийната работа; «идеална» мярка, от която се пристъпва към определяне на целите, към планиране, организиране и провеждане на работата, както и към анализ и оценка на извършеното. Критериите произват всички етапи на партийната дейност, но в същото време те са нещо външно, независимо от дейността и резултатите. Всеки критерий се състои от определен брой показатели. Критериите в партийната дейност отговарят на определени потребности на общественото развитие и на развитието на партията. Тяхното определяне става въз основа на: закономерностите на развитието на партията; принципите на партиен живот и на партийно ръководство; основните партийни документи — Програмата, Устава, конгресните материали, документите на пленарните заседания на ЦК на БКП, решенията на Политбюро и на Секретариата на ЦК на БКП.

Критериите в партийната дейност притежават редица характерни черти. По-важните от тях са: научна обоснова-ност; политически характер; обективност; динамичност в тяхното развитие; комплексност при използването им.

Критериите в партийната дейност не са веднъж завинаги дадени. Едни критерии могат да остаряят и отпаднат, други да възникнат, трети да претърпят промени в своето съдържание. Голямо внимание заслужават основните критерии, които действуват в даден момент, и новите критерии, чиято роля и значение постепенно нарастват и след по-кратък или по-дълъг период от време ще заемат водещо положение. Според своя характер критериите на партийната работа се подразделят на количествени и качествени. Между тях е налице диалектическа връзка. Без да се подценява значението на количествените критерии, необходимо е усилията да се насочат

Критерий за ефективността

към усвояването и използването на качествените критерии. Неправилно е да се противопоставя единият вид критерий на другия. В зависимост пък от обхвата критериите могат да се класифицират в три групи: общи — за цялата партийна дейност, в това число на вътрешнопартийната дейност и на партийното ръководство на социалните процеси; частни — за основните видове партийна дейност, и специфични — за отделни форми, методи и средства на партийната дейност. Критериите в партийната работа могат да бъдат класифицирани и в зависимост от равнището на партийното ръководство. В този случай може да се говори за критерии на работата на висшите, на местните и на низовите партийни органи. Твърде разнообразни и специфични са и критериите за работа на помощните органи на комитетите. Определянето, усвояването и прилагането на тези критерии в партийната практика несъмнено ще повиши нейното качество и ефективност.

Критериите в партийната работа се намират в сложна връзка и взаимоотношения с почти всички страни, форми, методи, средства и резултати от работата на партийните органи и организации. Само чрез тези връзки те могат най-широко да се използват и да оказват положително влияние върху различните процеси в партията.

КРИТЕРИЙ ЗА ЕФЕКТИВНОСТТА НА ИДЕОЛОГИЧЕСКАТА ДЕЙНОСТ — мерило, с помощта на което се определят измененията, настъпили под влияние на идейновъзпитателната работа в съзнанието, поведението и действията на хората, т. е. нейната полезност. Важна особеност на критериите е, че те не определят пряко ефективността, а посредством съдържащите се в тях показатели.

За определяне ефективността на идеологическата дейност са необходими цяла система от критерии. Тези критерии в зависимост от един или друг признак могат да бъдат класифицирани в различни групи. Според обхвата те биват: общи, частни и специфични; според характера си — количествени и качествени. Предназначението на общите критерии е да установят и определят доколко са осъществени стратегическите цели на идеологическата дейност. Те определят крайните резултати от цялата идеологическа дейност за един по-продължителен период от време, образувани вследствие на комплексното взаимодействие на всички средства, форми и методи на

Критерий за ефективността

идеологическата дейност. Частните критерии пък са предназначени да определят доколко са осъществени целите и задачите, стоящи пред основните видове идеологическа дейност — теоретична, пропагандна, агитационна, културно-масова и други. Ролята на частни критерии изпълняват: знанието, идейната убеденост, светогледът, трудовата и общественно-политическата активност, нравственото поведение; наред с тях важно значение имат резултатите от трудовата и общественно-политическата дейност; сплотеността на трудовите колективи върху основата на осъществяване на партийната политика; развитие на социалистическата личност и повишаване на нейната социална активност, наличието на отрицателни явления в колектива. Със специфичните критерии се определя ефективността на конкретните форми, методи и средства на теоретичната, пропагандната, агитационната и другите видове идеологическа дейност (публикации, семинари, школи, научно-практически конференции, просветни събрания, различните форми на нагледната агитация и др.).

Критериите за ефективността на идеологическата дейност се намират в сложни връзки и взаимодействия с критериите и показателите на останалите видове партийна дейност. Отчитането и регулирането на тези връзки осигурява повишаването на качеството и на ефективността на цялата партийна дейност.

КРИТЕРИЙ ЗА ЕФЕКТИВНОСТТА НА ПАРТИЙНО-ОРГАНИЗАЦИОННАТА ДЕЙНОСТ — мерило за оценка на измененията и резултатите, настъпнали в работата и развитието на партията и на останалите обществени, държавни и стопански органи и организации под влиянието на тази дейност. Тези критерии се определят предимно от висшите партийни органи. Всеки от критериите за ефективността на партийно-организационната дейност се състои от определен брой показатели, които отразяват неговите съществени свойства като нещо външно, независимо от резултата, поради което те могат да служат за измерители на ефективността. Критериите за ефективността на партийно-организационната дейност в зависимост от един или друг признак могат да бъдат класифицирани в различни групи. Според обхвата на тяхното действие те биват: общи, частни и специфични; според характера си — количествени и качествени. С помощта на общите

Критика и самокритика

критерии се установява доколко са осъществени стратегическите цели на партийно-организационната дейност. Тези критерии определят резултатите от тази дейност за един по-продължителен период от време, образувани вследствие на комплексното взаимодействие на всички средства, форми и методи на партийно-организационната дейност. Към частните критерии на партийно-организационната дейност могат да бъдат отнесени: сплотеността на първичните партийни организации и на партийните органи върху основата на осъществяването на партийната политика; социалният и качественият състав на партията; организационният строеж; работата с кадрите; вътрешнопартийната информация; партийният контрол; авангардната роля на комунистите. Третият вид критерии — специфичните — са предназначени за отделните форми, методи и средства на партийно-организационната дейност. По-конкретно това са критериите за партийните събрания, за заседанията на партийното бюро, за съвещанията с партийния актив, за инструктажите и т. н. Например специфичните критерии за оценка на качеството и ефективността на едно отчетно-изборно събрание са: равнището на отчетния доклад и на изказванията; равнището на приетата резолюция; съставът на новоизбраното партийно бюро; дисциплината на комунистите по време на събранията.

Критериите и показателите за ефективността на партийно-организационната дейност се намират в тясно взаимодействие с общите критерии на цялата партийна дейност, а също и с частните и специфичните критерии за останалите видове, форми, методи и средства на партийната дейност.

КРИТИКА И САМОКРИТИКА В КОМУНИСТИЧЕСКАТА ПАРТИЯ — обективна *закономерност* на партийното развитие, един от основните *принципи* на вътрешнопартийните отношения на възпитането и самовъзпитанието на комунистите; *метод* на революционно-преобразуващата дейност на партията; *норма* на партийния живот. Осъзната и целенасочена дейност на комунистите, партийните органи и организации за откриване и преодоляване на възникващите противоречия, за отрицание на всичко, което пречи на партийното развитие и за утвърждаване на новото от гледна точка на целите на партията и в интерес на работническата класа. Тя се основава на идейната убеденост и преданост към делото на

комунизма, на съзнателността и високата отговорност на членовете на партията, на тяхната висока активност и спазване на партийната дисциплина. Разгръща се в условията на единомислие и единодействие върху основата на историческите цели на работническата класа.

Методологическа основа на критиката и самокритиката е марксистко-ленинската теория на познанието, материалистическата диалектика, която разглежда обществените форми в движение, «не се прекланя пред нищо и по самата си същност е критична и революционна» (К. Маркс и Ф. Енгелс. Съч. Т. 23, с. 25). Обективна основа на критиката и самокритиката е диалектическият характер на развитието на партията. Тя има място там и тогава, където и когато възникнат грешки, недостатъци, слабости и на тази основа противоречия. Критиката и самокритиката е обусловена и от противоречивия характер на познанието за партията, от характера на революционното работническо движение и от революционно-критичното отношение на комунистическата партия към съществуващата действителност. Обект на критиката и самокритиката в партията са недостатъците, грешките и слабостите на комунистите, партийните органи и организации и възникващите на тази основа противоречия в партийното развитие. Субект на критиката и самокритиката са отделните комунисти (индивидуален) и партийните органи и организации (колективен).

Характерът, съдържанието и формите на критиката и самокритиката в комунистическата партия се определят от целите и задачите на партията, принципите и нормите на партийен живот и ръководство. Тя има ярко изразен позитивен, съзидателен и конструктивен характер, защото е призвана не само да разкрива и отрича старото, отживялото, но най-вече да утвърждава новото, прогресивното. Най-важните характерни черти на критиката и самокритиката са: партийна принципност; обективност и прецизност на оценките и изводите; аргументираност и достоверност; действителност, деловитост и конкретност; хуманност и доброжелателност; гласност и публичност; навременност. Съдържанието на партийната критика и самокритика се определя от конкретно-историческата обстановка, от основните задачи, които партията решава във всеки отделен етап от развитието на обществото. Действени форми на критиката и самокритиката са изказванията на комунистите на събрания, конференции,

Критика и самокритика

конгреси, на заседания на партийните органи; изказванията на страниците на партийния печат; писмата, сигналите, жалбите и предложенията на комунистите; партийните дискусии; приемните часове на партийните ръководители; научно-практическите конференции; индивидуалните разговори с комунистите; отчетите и самоотчетите на комунистите. Позитивният характер на партийната критика и самокритика изисква реализиране на пълния цикъл на критичния процес, който включва следните фази: критично указание; позитивно предложение; оценка на ефективността на позитивното предложение и критика на дело. Развитието на критиката в партията се осъществява едновременно в две направления: критика «от долу на горе» и критика «от горе на долу».

Критиката и самокритиката в партията не се развиват стихийно, на самотек. Като жив политически организъм партията ръководи цялата своя дейност, включително и критиката и самокритиката. По своята същност това ръководство се свежда до следните основни дейности на партийните органи и организации: създаване на необходимите условия за разгръщане на критиката и самокритиката; насочване съдържанието и формите ѝ в съответствие с партийните цели и задачи; решителна и последователна борба срещу всякакви опити за потискане на критиката и самокритиката; правилно отношение към критичните бележки, сигнали и предложения. Развитието на критиката и самокритиката в партийните организации предполага разгръщане на широка вътрешнопартийна демокрация, съзнателна партийна дисциплина, всекидневни връзки с трудещите се маси, висока идейна закалка и марксистко-ленинска съзнателност на комунистите, създаване на атмосфера на критичност и самокритичност в партийните организации, личен пример на партийните ръководители за правилно отношение към критиката, ефективен ръководен процес, овладяване на марксистко-ленинското учение за същността на критиката в партията.

Разгръщането на гравивна и принципна критика и самокритика в партийните организации е една от най-ценните революционни традиции на БКП. Нейното разбиране за критиката и самокритиката намира израз в редица установени норми. В Устава на БКП е отразено положението, че развитието на критиката и самокритиката е право и задължение на членовете на партията.

КРИТИЧНОСТ — характерна черта на ленинския стил в работата и ръководната дейност на партийните органи и организации; положително нравствено качество на комунистите. Основа на критичността е революционният характер на работническото движение, революционно-критичното отношение на комунистическата партия към съществуващата действителност. Критичността е способност на партийните органи, организации и членове да откриват отклоненията от нормите в партийната дейност и в поведението на комунистите, да анализират техните причини, да предприемат конкретни действия за преодоляването им.

Критичността съдейства за по-доброто осъществяване на възпитателната и организаторската работа на партийните организации; тя е средство за контрол отдолу; съдейства за спазването на ленинските принципи и норми на партиен живот; формира убеденост в правилността на партийната политика; повишава отговорността на партийните членове, органи и организации. Критичността е ценна, когато разкрива не само грешките и недостатъците, но и причините за тях, както и пътищата за отстраняването им.

Степента на развитието на критичността е важен критерий за оценяване зрелостта, стила и методите на работа на партийните членове, органи и организации.

КУЛТУРНО-МАСОВА РАБОТА — съставна част на идеологическата и възпитателната дейност на комунистическата партия, социалистическата държава и масовите обществени организации; културна дейност, насочена по значение, роля и функции, за комунистическото възпитание на трудещите се, за повишаване на тяхното идейно-политическо, трудово-професионално, нравствено-естетическо и общокултурно равнище, за формирането и задоволяването на разнообразните им духовни потребности и интереси, за развитието на творческата активност в труда, общественно-политическата сфера и изкуството; система от инициативи на културните институции и тяхната организаторска работа за културното обслужване, за отдиха и развлеченията на населението.

Формите на културно-масовата работа постоянно се развиват и усъвършенствуват. Наред с традиционните форми като лекции, беседи, спектакли, концерти и др. все по-често се провеждат тематични вечери, вечери-портрети, читателски кон-

Левичарството

ференции, кинолектории, любителски самодейни обединения по интереси и др. Наред с потреблението на културата, с усвояването на духовните ценности (с помощта на средствата за масова информация, кино, театъра, музиката, естрадата, читалищата, домовете на културата, клубовете, музеите, библиотеките, изложбите, книгоразпространението) постоянно нараства непосредственото участие на трудещите се в културното творчество, в създаването на духовни ценности (художествена самодейност, музикални и балетни школи, изобразително изкуство, литературно творчество, фото- и кинолюбителство, изучаване на чужди езици). Важно място в културно-масовата работа заема художествената самодейност. Тя развива народните таланти и творческите дарования, действено въздействува върху идейно-естетическото равнище на участниците. Художествените състави с успех се включват в масово-политическата работа, формират се културни и агитбригади, които с художествени средства пропагандират най-добрите образци в революционната борба, труда и битовите отношения, повишават творческата активност и инициатива на широките народни маси в изграждането на развито социалистическо общество.

Формирането и бурното развитие на културно-масовата работа като относително самостоятелна област на идеологическата и възпитателната дейност на партията е непосредствено свързана с осъществяването на Деветосептемврийската социалистическа революция и на културната революция у нас. Сега страната разполага с мощна мрежа от културни институти и база за осъществяване на разнообразна и на високо идейно-художествено равнище културно-масова работа сред широките народни маси.

Л

«ЛЕВИЧАРСТВОТО» — ДЕТСКА БОЛЕСТ НА КОМУНИЗМА» — произведение на В. И. Ленин, написано през

април—май 1920 година. Излиза от печат през юни 1920 г. на руски език, а през юли с. г., в навечерието на II конгрес на Коминтерна — на английски и френски. В него В. И. Ленин дава отговор на най-злободневните въпроси, стоящи тогава пред младото комунистическо движение. В полемика с десния опортюнизъм и особено с лявото сектантство и доктринерство Ленин развива идеите на К. Маркс и Ф. Енгелс за решаващата роля на народните маси в историята за световноисторическата мисия на работническата класа, създава цялостно учение за комунистическата стратегия и тактика, развива учението за партията от нов тип, обосновава политическата линия на международното комунистическо движение.

В тази книга В. И. Ленин всестранио и задълбочено разкрива международното значение на Великата октомврийска социалистическа революция. Той прави извода за повторението в международен мащаб на такива черти на Великия октомври като диктатурата на пролетариата, съюза на работническата класа с трудовото селячество, ръководната роля на партията на комунистите в борбата за социализъм. Като разработва въпроса за съотношението на интернационалното и националното в комунистическото движение, Ленин посочва, че основните принципи на комунизма са единни за всички партии, но във всяка отделна страна борбата неизбежно има и свои конкретни особености в зависимост от икономиката, политиката, културата и т. п.

В органическа връзка със световноисторическото значение на ВОСР В. И. Ленин разкрива и огромното международно значение на историческия опит, теоретическите и организационните основи на Болшевишката партия. «В нито една страна — пише Ленин — не е преживяно дори и приблизително толкова много в смисъл на революционен опит. . . В нито една страна не бе концентрирано в такъв кратък промеждутък от време такова богатство на форми, оттенъци, методи на борба на всички класи на съвременното общество. . .» (Съч. Т. 31, с. 10). Едно от главните условия за успехите на партията е това, че тя възниква, израства и се закалява на основата на марксистката теория, в непримирима борба с идейните противници. Като осветлява подробно историята на борбите на болшевиките с десните опортюнисти и левите доктринери и сектанти, В. И. Ленин прави извода, че без такава борба пар-

Левичарството

тията не може да съхрани своето идейно и организационно единство, не може да реализира ръководната си роля в цялото революционно движение, да мобилизира масите за победа на социалистическата революция. Ленин счита за особено ценно умението на болшевиките да спечелят масите на страната на социализма. Той показва как, борейки се за победата на революцията, те съчетават умело мирните, немирните, легалните и нелегалните форми на работа, използват всички възможности за провеждането на постоянна и активна дейност сред масите.

Особено внимание в това свое произведение Ленин отделя на партийната дисциплина. «Безусловната централизация и най-строгата дисциплина на пролетариата — пише той — са едно от основните условия за победата над буржоазията» (Съч. Т. 31. с. 8). Обръщайки се към опита на болшевиките, Ленин посочва условията за постигането на строга вътрешнопартийна дисциплина. Дисциплината е невъзможна, ако партията не успее да се свърже и до известна степен да се слее с най-широките слоеве на трудещите се маси, ако липсва съзнателност сред комунистите. Дисциплината е невъзможна и без правилно политическо ръководство на масите от страна на комунистическата партия. Без тези условия опитите да се създаде желязна дисциплина вътре в партията биха се превърнали в пуста фраза. А достигането на тези условия е възможно само чрез пастойчива и целеустремена работа на всички комунисти. Неправилното разбиране на тези условия довежда «левите» до отричане на партийността и партийната дисциплина, а това е равносилно на пълно разоръжаване в полза на буржоазията. Историческият опит на болшевизма учи, че партията на работническата класа става непобедима, ако не се страхува да признае собствените си грешки. Критиката и самокритиката са едно от основните условия за успеха на болшевиките. «Отношението на една политическа партия към своите грешки — пише Ленин — е един от най-важните и най-верните критерии за сериозността на партията и за това, как тя изпълнява на практика задълженията си към своята класа и към трудещите се маси. Открито да се признае грешката, да се разкрият нейните причини, да се анализира породилата я обстановка, да се обсъдят внимателно средствата за поправяне на грешката — ето това е признак на сериозна партия. . .» (Съч. Т. 31, с. 43).

Важно място в книгата заемат въпросите за диктатурата на пролетариата и ръководната роля на комунистическата партия. Ленин посочва, че диктатурата на пролетариата е особена форма на класов съюз между пролетариата и многочислените непролетарски слоеве, съюз срещу капитала, съюз за сваляне на буржоазията и подавяне съпротивата на свалените класи, съюз за окончателното построяване и утвърждаване на социализма. Главното съдържание на диктатурата на пролетариата е нейната съзидателна сила, строителството и защитата на новото общество. Особеността на този класов съюз е в това, че ръководната сила в него е пролетариатът, а ръководител на цялата система на диктатурата на пролетариата е революционната партия на работническата класа. Като висша форма на класовата организация партията е политическо ядро на властта, организираща сила в борбата за социализъм. «Без партия, желязна и закалена в борбата, без партия, ползваща се с доверието на всичко честно в дадена класа — пише Ленин, — без партия, способна да следи за настроението на масите и да влияе върху него, е невъзможно да се води такава борба» (Съч. Т. 31, с. 30). Тази своя роля комунистическата партия изпълнява както пряко, така и чрез държавните и обществените организации. На примера на Съветска Русия В. И. Ленин разкрива механизма на пролетарската власт, органически съединяващ Съветите, профсъюзите и другите масови организации в единна политическа система на диктатурата на пролетариата.

Фундаментален е приносът на книгата «Левичарството» — детска болест на комунизма» в развитието на научните основи на политическата стратегия и тактика на световното комунистическо движение. Като анализира диалектиката на взаимодействието между обективните условия и субективните фактори в процеса на социалистическата революция, В. И. Ленин разработва такива важни въпроси като: овладяване на революционната криза; подготовката на масите за революция; ролята на ръководителите, партиите, класите и масите; превръщането на комунистическите партии в масови партии на работническата класа; работата на масовите организации; участието на комунистите в буржоазния парламент; отношението на комунистическите партии към компромисите и др.

Книгата на В. И. Ленин «Левичарството» — детска болест на комунизма» е едно от най-забележителните произведения

Ленинизация

на марксизма-ленинизма. Изводите, формулирани в нея, се конкретизират в решенията на Втория и следващите конгреси на Коминтерна, в теоретическата и практическата дейност на отделните комунистически партии и са част от идейния арсенал на комунистите от целия свят. «Левичарството» — детска болест на комунизма» е преведена на български език от Георги Бакалов и е издадена през 1920 г. в тираж 5000 екземпляра.

ЛЕНИНИЗАЦИЯ (БОЛШЕВИЗАЦИЯ) НА БКП — процес на усвояване и придобиване умение да се прилагат ленинските идейно-теоретически, политически и организационни принципи и опита на Комунистическата партия на Съветския съюз от повсъздадените след Първата световна война марксистко-ленински партии в Европа и другите континенти. Той е сравнително продължителен процес на борба за превъзможване на отрицателните, по същество социалдемократически схващания, традиции, навици, на форми и методи на борба и организация. Много съществена в това отношение е помощта на Третия, Комунистически интернационал.

Ленинизацията на БКП, която като цяло преминава на позициите на Комунистическия интернационал и става негова съучредителка, започва непосредствено след Октомврийската революция, но ярко се изразява на нейния редовен конгрес през 1919 година. Той приема Програмна декларация, с която възприема ленинското учение за империализма и социалистическата революция като близка задача, за диктатурата на пролетариата (вж. Програма на БКП). Приетият нов Устав на партията създаде по-добри условия за прилагане принципа на демократическия централизъм, като в организационната структура на партията се създава нов висш орган на партията — Партиен съвет, и окръжни комитети. Преломен момент в ленинизацията на БКП е Септемврийското въстание 1923 година. Партията възприема и на дело осъществява курса за въоръжено въстание. Във връзка с неговата подготовка успява да изгради антифашистки фронт в името на работническо-селско правителство, разширява и укрепва връзките си с масите, изявява се като действителен политически ръководител и организатор на трудещите се. В процеса на изграждане на антифашисткия блок партията ликвидира пряката организационна връзка между нея и професионалните съюзи,

а след въстанието започва преустройството на своите организации на ленински териториално-производствен принцип. Ленинизацията на партията се изразява в търсенето и намирането на форма на организация и работа за ефективно съчетаване на легалната и нелегалната борба. В началото на 1926 г. се създават легални класови профсъюзи. През 1927 г. легална класова партия под название Работническа партия (РП), а през 1928 г. — легална политическа организация на най-широките кръгове на работническата и трудовата младеж — Работнически младежки съюз (РМС).

Сериозна пречка за довеждане докрай процеса на ленинизацията на партията е появилото се ляво сектантство в нея (1929—1934 г.). Неговите най-характерни черти са догматичен подход при оценката на положението в страната и формулирането на задачите на партията, при определянето на формите на борбата. Вследствие на него се надценява степента на революционната готовност на масите и се издигат форми на борба, които масите не възприемат, партията неизбежно се откъсва от масите. Лявото сектантство отрича революционното минало на партията, квалифицира нейните кадри като непоправими опортюнисти. Пречка за укрепване връзките на партията с масите е и отричането на ролята на дребнобуржоазните партии и демократичните организации и движения в борбата против фашизма. Причини за появата на лявото сектантство са: гибелта на значителна част от изтъкнатите кадри на партията, дребнобуржоазният характер на страната; подценяване на борбата против левия опортюнизъм; надценяване от някои кадри на тесняшкото минало на партията.

Преодоляването на лявото сектантство в БКП става с помощта на Коминтерна. Решаващо значение имат решенията на неговия VII конгрес (1935 г.), на който основен доклад изнася Г. Димитров. С тях се създават условия за премахване на всички пречки за завършване процеса на ленинизацията в международното комунистическо и работническо движение. Конкретизация на основните положения на VII конгрес на Коминтерна са решенията на Шестия пленум на ЦК на партията през февруари 1936 година. Те дават явна оценка на класовите и политическите сили в страната, съдържат конкретна платформа за демократични искания, създават условия за изграждане на широк народен фронт за борба против

Ленински принципи

фашизма. Обосновани са и задачите за въвеждане съществени изменения в стила и методите на работа на всички партийни звена. Решенията на VI пленум са нов, действително ленински политически курс, който се посреща с изключително одобрение от кадрите и членовете на партията. В борбата за изпълнение решенията на VI пленум партията постига значителни успехи в обединяването на демократичните и антифашистките сили, в разнообразяването на формите и методите на работа. Тя постепенно се свързва с масите и успешно ръководи тяхната икономическа и политическа борба, изразена в редица крупни стачки и други акции, постига обединяване на всички поколения кадри, значително увеличава броя на членовете си, укрепва партийните организации. Тези успехи са верният критерий, че БКП е овладяла основните принципи на ленинизма и опита на КПСС и творчески ги прилага. Започналата Втора световна война тя посреща като марксистко-ленинска партия.

ЛЕНИНСКИ ПРИНЦИПИ ЗА ЧЛЕНСТВОТО В ПАРТИЯТА — основни уставни положения, определящи кой може да бъде член на партията, формулирани от В. И. Ленин на II конгрес на РСДРП (1903 г.). Те са: встъпващият в партията да признава Програмата и Устава на партията; да поддържа партията с материални средства; лично да участва в една от партийните организации.

Признаването на Програмата и Устава пряко произтича от характера на партията като боен съюз на единомышленници. Той се постига на основата на признаване принципите, целите и задачите на партията, формулирани в Програмата ѝ. Влизащият в партията се задължава и да претворява Програмата на партията в живота.

Необходимостта от материална поддръжка се налага, защото за набиране на финансови средства партията разчита на членския внос на своите членове, а не на отделни богати личности, както най-често става в буржоазните и опортюнистическите социалдемократически партии. С паричните средства партията поддържа клубове, печат, професионални революционери, пострадали членове или техни семейства от терора и др. Плащането на членски внос има и организационно значение — създава жива връзка с партията, дисциплинира партийния член.

Личното участие в една от партийните организации е органически свързано с характера на партията, която е и боен съюз на единоедействащи, организиран авангард на работническата класа, изразява идеята, че силата на работническата класа е в нейната организация. Участието в живота на една организация превръща партийния член в активен борец за делото на партията, който главно с личния си пример увлича и води трудещите се в класовите битки, дава възможност да се проверява и контролира дейността му. Личното участие осигурява влизането в партията на най-съзнателните и предани на делото представители на работническата класа, на трудещите се. То предполага, че желаещите да станат членове на партията трябва да бъдат приети от организацията, в която ще членуват и която ще прецени имат ли качества да се наричат членове на партията. Ленинските принципи за членството изискват грижлив подбор и индивидуално приемане на нови членове на партията, да се осъществява не само количествен, но предн всичко качествен растеж на състава на партията.

ЛЕНИНСКИ СТИЛ — начинът на действие на комунистическата партия за постигане на своите цели и задачи, обусловен от нейните идейно-теоретически, политически и организационни принципи и реализиращ се чрез разнообразни форми и методи. «В основата на ленинския стил и методи лежи великото всепобеждаващо учение на Маркс, Енгелс, Ленин» (Т. Живков. За партийното строителство. Т. 1, с. 284). Изразът «ленински стил и методи» на работа има широка употреба поради значителното място, което заемат методите на работа в съдържанието на стила. Чрез него на практика се осъществяват принципите и нормите на комунистическата партия както във вътрешния ѝ живот, така и в нейната ръководна дейност. Най-голяма заслуга за теоретическата разработка на партийния стил и утвърждаването му на практика има В. И. Ленин. На това основание вместо партнен стил се употребява терминът «ленински стил». «По принцип стилът на всички наши ръководители трябва да бъде един — ленински, партнен» (Л. И. Брежнев. Възраждане. С., 1979, с. 35).

Характерни черти на партийния живот са: единство на теорията и практиката, на политическата и организаторската дейност; научен подход в работата и ръководството; идейна убеденост и партийна принципност; творчески размах и дело-

Лична отговорност

витост; колективност на ръководството, съчетана с лична отговорност за възложената задача; критичност и самокритичност в работата; опора на масите, грижа за хората. Между отделните черти има взаимовръзка и взаимообусловеност и те следва да се разглеждат като цялостна система. Те имат общовалидно и непреходно значение, а формите и методите са в зависимост от обстановката, в която партията работи, и произтичащите от нея задачи, а също и от равнището на звеното в организационната структура на партията. Освен това при дадена обстановка на преден план излизат едни или други страни (аспекти) на характерните черти на партийния стил. Тези обстоятелства създават широко поле за творчество в прилагането на ленинския стил. Подготовката, опитът и характерът на отделните дейци неизбежно дават своя отпечатък върху стила и му придават индивидуален почерк.

Повишаването на ръководната роля на партията, което е закономерен процес, мащабността и сложността на задачите за изграждане на зряло социалистическо общество налагат непрекъснато да се усъвършенствува партийният стил. В документите на XII партнен конгрес се изтъква, че подобряването на стила на работа и ръководство е решаваща предпоставка за успешно изпълнение на партийната политика, за повишаване ефективността на партийната работа, за по-нататъшно издигане ръководната роля на партията. То се изразява в търсене, намиране и прилагане на такива форми и методи на работа, които създават най-благоприятни възможности за реализиране Програмата на партията.

Ленинският стил в дейността на БКП значително се разви и обогати след Априлския пленум на ЦК на партията 1956 година. В това отношение изключителна е заслугата на другаря Тодор Живков.

ЛИЧНА ОТГОВОРНОСТ НА КОМУНИСТА — съответствие между социално-политическата дейност на комуниста и неговия дълг, разглеждано от позициите на реалните възможности на конкретната личност. Осъзнаване и изпълнение на задълженията на партийния член към комунистическата партия, колектива и социалистическото общество; съзнание за правилността или неправилността на неговото лично поведение от аспекта на изискванията на ленинските норми на партнен живот. Личната отговорност е непосредствено свърза-

на с партийния дълг: те отразяват дължимото отношение на комуниста към социалната необходимост. Наред с това между тях съществува и различие. Партийният дълг означава комунистът да осъзнае и конкретно да приложи съобразно с положението, в което се намира, съответните изисквания. В каква степен обаче той изпълнява изискванията или в каква степен е виновен за тяхното неизпълнение, е въпрос на личната партийна отговорност. Тук в най-голяма степен действията на комуниста приемат морална окраска, т. е. личната отговорност и дългът имат пряко очертани нравствени аспекти.

Личната отговорност е източник на социално-политическата и трудовата активност на комуниста. Тя изразява доброволното, съзнателното приемане на обективната необходимост като самозадължение и самодисциплина. В личната партийна отговорност намира конкретизация дългът към комунистическата партия, работническата класа и социалистическото общество, който се превръща във вътрешна морална необходимост.

В структурата на личната партийна отговорност се очертават не само рационални, но и емоционални компоненти: преживяванията на комуниста — морална удовлетвореност от изпълнения дълг или чувство за вина от отрицателните последици на собствените действия.

Личната отговорност изисква от комуниста готовност да поема риск или, както другарят Тодор Живков сензрази образно, «разумния риск на творчеството» (За усъвършенствуване на социалистическата организация на труда и на плановото ръководство на икономиката. С., 1978, с. 51). Бягството от лична отговорност говори за политическа и нравствена неустойчивост, за липсата на партийна доблест и смелост, на морално-политическата убеденост и трайна привързаност към комунистическите идеали.

ЛОГИКА В ПАРТИЙНАТА ДЕЙНОСТ — приложение на законите и формите на формалното и диалектичното мислене в партийната работа и ръководство. Съблюдаването на логическите форми е необходимо условие за обективно и истинно познание. То предпазва от грешки, дисциплинира разума, усъвършенствува механизма на познание на действителността. Съзнателното прилагане на логическите закони придава на

Лозунг

партийната дейност висока целеустременост, обоснованост, смисленост и последователност.

ЛОЗУНГ НА ПАРТИЯТА — призив на партията към масите, в който конкретно и ясно е формулирана целта, която трябва да бъде достигната за даден период. Такива например са лозунгите в навечерието на 1 май, 9 септември и пр. Обикновено се употребява и понятието «стратегически лозунг». По същество това понятие е равнозначно на стратегическата цел и се отнася за по-продължителен период от дейността на партията. Например борбата за високо качество и ефективност; за интелектуализацията в сферата на материалното производство. Лозунгите спомагат да се мобилизират масите за срочното изпълнение на поставените задачи.

М

МАЛЦИНСТВО ПРИ ВЗЕМАНЕ НА ПАРТИЙНИ РЕШЕНИЯ — по-малката част от членовете на дадена партийна организация, партисен орган или на партията като цяло, обособила се по повод различия в схващанията, мненията или при гласуване. Функционира като норма за регулиране на вътрешнопартийните отношения, но не самостоятелно, а във връзка с мнозинството (Мнозинство в партията). Актът на обособяване и изявата на малцинството в партията изразява нейния демократизъм и по-конкретно свободата на обсъждане и критиката, правото да се изказват и отстояват различни мнения. Мненията и позициите на малцинството в партията се уважават, когато то не е организационно оформено, не противоречи на марксистко-ленинската теория, на партийните принципи и норми, на партийната политика. В обратния случай, когато малцинството се обособява на антипартийна фракционна основа срещу неговите идейни позиции и действия, се води принципна партийна борба. След вземането

на решението от съответната организация или партийен орган всички са задължени да изпълняват това решение.

МАНДАТНА КОМИСИЯ — временен колективен орган на конгрес на партията, на национална партийна конференция, на отчетно-изборна конференция на партийните организации. По преценка на съответния партийен форум нейният състав може да се състои от различен брой членове. Избира се чрез явно гласуване и има строго определен правомощия. В. И. Ленин нарича мандатната комисия «комисия за проверка на делегатските пълномощия» (Събр. съч. Т. 7, с. 379). Мандатната комисия строго и безпристрастно проверява правилността на избора на всеки делегат, спазването на установените норми за представителство и реда за провеждане на изборите, разглежда всички заявления, жалби и протести, отнасящи се до избора на делегати, подготвя подробен анализ за състава на делегатите. В специален доклад мандатната комисия съобщава резултатите от своята работа пред висшите партийни органи. Докладите на мандатните комисии са важни партийни документи, които дават цялостна представа за количествения и качествения състав на делегатите, за измененията, настъпили в живота на съответните партийни организации през отчетния период. След утвърждаването на доклада мандатната комисия приключва дейността си.

«МАНИФЕСТ НА КОМУНИСТИЧЕСКАТА ПАРТИЯ» — произведение на К. Маркс и Ф. Енгелс, написано през декември 1847—януари 1848 г. по поръчение на II конгрес на Съюза на комунистите като негов програмен документ. «В това произведение — пише Ленин — с гениална яснота и яркост е обрисуван новият миросглед, последователният марксизъм, който обхваща и областта на социалния живот, диалектиката като най-всестранно и дълбоко учение за развитието, теорията на класовата борба и за световноисторическата революционна роля на пролетарната, твореща на новото, комунистическото общество» (В. И. Ленин. Съч. Т. 21, с. 36).

В «М. к. п.» Маркс и Енгелс за първи път в обществената наука обосновават законите на общественото развитие, въоръжават пролетарната с научни доказателства за неизбежния крах на капитализма и тържеството на пролетарската революция. Те показват, че цялата история на обществото е ис-

Манифест

тория на класовата борба, че в буржоазното общество непримирима борба помежду си водят две враждебни една на друга класи — буржоазия и пролетариат. В тази борба пролетариатът е класата, призвана да избави обществото от гнета на капитализма и да построи новото комунистическо общество. Маркс и Енгелс посочват, че пролетариатът може да изпълни тази си мисия само чрез пролетарска социалистическа революция, че завладяването на политическата власт е необходимо условие за победата на пролетариата. Без да употребяват самото понятие, Маркс и Енгелс излагат основните идеи за диктатура на пролетариата като политическо господство на работническата класа и метод за сваляне на властта на капитала чрез насилие, набелязват икономическите мероприятия, които пролетариатът трябва да проведе веднага след завземането на властта. В тази връзка са разобличени буржоазните клевети против пролетариата и е дадено научно, марксистко тълкуване на такива важни въпроси като отношението на работническата класа към отечеството, националния гнет, семейството, образованието и др. С особена сила Маркс и Енгелс подчертават, че при подготовката и провеждането на пролетарската революция работническата класа ще бъде естествен вожд, класа-хегмон по отношение на всички останали трудещи се.

В «М. к. п.» Маркс и Енгелс разкриват вътрешните закономерности в развитието на работническото движение, издигат основните идеи за изграждането, живота и борбата на пролетарската партия. Като разработват въпроса за световно-историческата мисия на работническата класа, основоположниците на научния комунизъм подчертават, че тази мисия не може да бъде изпълнена без авангардната роля на комунистическата партия.

«Комунистите — пишат те — са най-решителната, винаги тласкаща към движение напред част на работническите партии във всички страни; теоретически те имат пред останалата маса на пролетариата предимството, че разбират условията, хода и общите резултати на пролетарското движение» (Съч. Т. 4, с. 436). Партията на комунистите е авангард на работническата класа, неин преден отряд. Тя внася в пролетарската среда комунистическите идеи, организира работническата класа, ръководи практически нейната революционна борба. Комунистическата партия е най-последователният изразител и

защитник на интересите на работническата класа, защото нейните членове са въоръжени с революционна теория, «нямат никакви интереси, отделни от интересите на целия пролетариат», «не издигат никакви особени принципи, към които биха искали да нагодят пролетарското движение», «винаги застъпват интересите на целокупното движение» (пак там, с. 436). Основното условие за успеха на партията е запазването на нейната идейна, политическа и организационна самостоятелност, непримиримостта ѝ към буржоазните и дребнобуржоазните влияния. Много внимание е отделено и на обосноваване принципа на пролетарския интернационализъм в изграждането и дейността на комунистическата партия. □

В «М. к. п.» Маркс и Енгелс разкриват социалните корени, същността и основните направления на различните опортюнистически течения, появили се под знамето на социализма. Те подлагат на унищожителна критика и показват истинската същност на реакционния феодален социализъм и на консервативния буржоазен и дребнобуржоазен социализъм и доказват, че тези течения нямат нищо общо със социализма. Маркс и Енгелс разкриват и несъстоятелността на утопичния социализъм. По този начин те разчистват пътя за разпространяване и идеите на научния социализъм в редовете на работническата класа.

В «М. к. п.» са разработени редица въпроси на тактиката на комунистическата партия. Те обосновават изискването борбата за най-близките цели на пролетариата да се подчини на интересите на борбата за неговите крайни цели, особените задачи на пролетариата на всяка страна да се съчетаят с общите задачи на международното работническо движение. Маркс и Енгелс посочват, че борбата на пролетариата не е сектантски откъсната от борбата на другите класи и партии в обществото. Като обосновават ръководните принципи за определяне на отношението на пролетарската партия към тези сили, те подчертават, че комунистите са длъжни да поддържат всяко прогресивно и демократично движение, като заедно с това подлагат на аргументирана критика неговите слабости и недостатъци. Особено важно в този съюз е запазването на самостоятелността и ръководната роля на комунистите.

«Манифест на Комунистическата партия» завинаги остава изходен пункт на пътя, който води към окончателното освобождаване на човечеството от експлоатацията и класо-

Манифестация

вото деление. «Тази малка книжка — писа В. И. Ленини — струва колкото цели томове: с нейния дух живее и действа и до днес целият организиран и борещ се пролетариат в цивилизования свят» (Събр. съч. Т. 2, с. 10).

За пръв път «М. к. п.» е напечатан в отделно издание в Лондон през февруари 1848 година. Оттогава той излиза на 101 езика. Само в СССР «Манифестът» е издаден на 74 езика. На български език излиза за пръв път в навечерието на Бузлуджанския конгрес. Преводът му е направен от старозагорския социалист Иван Кутев.

МАНИФЕСТАЦИЯ — форма за масово изразяване на обществено-политически настроения — политическа подкрепа, народни тържества или политически протест. В капиталистическите страни работническата класа използва манифестациите като мощно средство за политическа борба срещу силите на империализма, агресията и войната, за мир, демокрация и социализъм. До победата на социалистическата революция в СССР, у нас и в другите социалистически страни — една от формите на революционната борба на пролетариата и широките народни маси. Всяка година у нас се провеждат многохилядни манифестации в дните на революционни, трудови и културни празници — 1 май, 24 май, 9 септември, 7 ноември. Тези манифестации са тържество и израз на народните чувства за вяност към революционните и народностните идеали, гордост от успехите и постиженията в изграждането на новото общество. Всяка една от тези манифестации има собствен обществено-политически облик и идейно-художествен колорит. Манифестации се провеждат и във връзка с други събития, където участниците демонстрират своята съпричастност или протест спрямо тях. Манифестиращите носят знамена, плакати, лозунги, транспаранти, портрети, изразяващи една или повече идеи.

МАРКСИСТКО-ЛЕНИНСКА ПАРТИЯ — политическа партия, чиято идейно-теоретическа основа е марксизмът-ленинизмът и преди всичко учението за социалистическата революция, за всемирноисторическата мисия на работническата класа и диктатурата на пролетариата. Тя е член и организиран отряд на работническата класа, висша форма на организация на пролетариата, негов политически вожд на всички етапи на

Марксистко-ленинско възпитание

революционно-преобразуващата му дейност от периода на подготовката и провеждането на революцията до пълното построяване на комунистическо общество, въплъщение на връзките с масите. Марксистко-ленинската партия е съединение на марксизма с масовото работническо движение, а разширяването на връзките на партията с работническите маси и всички трудещи се е първоизточник за нарастване на нейната сила и могъщество. Боеспособността ѝ се осигурява от единството на теорията и практиката, от класовия характер на партията, от идейно-политическата сплотеност и организационното единство върху основата на демократическия централизъм, от строгата дисциплина в нейните редове, от съзнателността и активността на всеки член на партията, от високото чувство на отговорност за претворяване на партийната линия в живота. Марксистко-ленинската партия се характеризира с истинска революционност, непримиримост към всякакъв вид разколничество, опортюнизъм и ревизионизъм. Това е партия на последователния интернационализъм. Такава партия от нов тип, принципно отличаваща се от всички реформистки, опортюнистически партии, е създадената от В. И. Ленин Болшевишка партия, сегашната Комунистическа партия на Съветския съюз, която стана образец за изграждане на марксистко-ленинска партия в целия свят.

МАРКСИСТКО-ЛЕНИНСКО ВЪЗПИТАНИЕ — организирано и целенасочено въздействие на комунистическата партия върху трудещите се и преди всичко върху комунистите, за да развие у тях начин на мислене и поведение, който е присъщ на новата личност. Главното в съдържанието на марксистко-ленинското възпитание е научната идеология. Тя определя в крайна сметка социалната насоченост на мисленето и поведението на социалистическата личност. Според формите на общественото съзнание марксистко-ленинското възпитание се разчленява на — политическо, трудово, светогледно, правно, морално, естетическо, атеистично. Политическото възпитание включва в себе си класово-партийното, патриотичното и интернационалното възпитание. В условията на социализма важно значение придобива и икономическото възпитание. Високата ефективност от всички видове марксистко-ленинско възпитание се постига чрез диалектичното им единство. В него водеща роля имат политическото и моралното възпи-

Марксистко-ленинско учение

танне. Това единство придобива значимост в условията на трудовия колектив, където се реализира възпитателната функция на първичната партийна организация. Правилно организирано и ръководено от партията, марксистко-ленинското възпитание повишава социалната активност на трудещите се, осигурява многостранното и хармоничното развитие на социалистическата личност.

МАРКСИСТКО-ЛЕНИНСКО УЧЕНИЕ ЗА КОМУНИСТИЧЕСКАТА ПАРТИЯ — научно-революционна теория за ролята и мястото на партията в революционния процес и строителството на социализма и комунизма, за закономерностите и за произтичащите от тях принципи и норми на вътрешнопартиен живот и ръководна дейност на партията. Възникването и развитието му са обусловени от обществените условия и вътрешнопартийните потребности. Създадено от К. Маркс и Ф. Енгелс и развито от В. И. Ленини, от комунистическите и работническите партии. В него намира обобщение опитът от организацията и протичането на вътрешния живот и ръководната роля на марксистко-ленинските комунистически и работнически партии и особено опитът на Комунистическата партия на Съветския съюз. Основен въпрос на това учение е въпросът за осъществяване на ролята на комунистическата партия като ръководна и направляваща сила в борбата за завземане на политическата власт и за строителството на социализма и комунизма. Главните закономерности, категории, принципи и норми на марксистко-ленинското учение за партията се описват, обясняват и разработват от науката партийно строителство. Тя е важен фактор за развитието на партията и играе нарастваща роля за повишаване качеството и ефективността на нейната вътрешна и ръководна дейност.

МАСОВА ПРОПАГАНДА — част на идеологическата дейност, широко, на достъпен език разпространение на марксистко-ленинската теория, на политическа информация, формиране на научен светоглед, на идейно-политическа убеденост, повишаване социалната активност на трудещите се, разобличение и непримирима борба против буржоазната и ревизионистичната идеология.

Основно съдържание на масовата пропаганда е марксизмът-ленинизмът, актуалните и глобалните проблеми на съвре-

менността. Издигането на политическата съзнателност и изработването на класово-партиен подход към обществените явления е доминиращата линия в масовата пропаганда. На съвременния етап на ожесточена идеологическа борба между социализма и капитализма ролята на масовата пропаганда постоянно нараства за разобличаване на империализма и неговите планове за изостряне на международната обстановка, за подкопаване на мира и международната сигурност.

Масовата пропаганда е извънредно сложна, мобилна и стройна система от масови средства, форми и методи — средствата за масова информация и пропаганда, лекционната пропаганда, системата на марксистко-ленинската просвета, масово-политическата дейност. Важни форми на устната масова пропаганда са публичните и просветните събрания на партийните и масовите обществени организации, изнасяните на тях лекции и беседи, а също така месеците и десетдневките за разпространение на обществено-политически знания. В идеологическата практика съществуват и други форми за масова пропаганда — народни университети на културата, науката и техниката, университети и школи за правни, атенстични, стични и естетични знания, клубове по интереси и др. Партийните комитети, бюро и организации всекидневно ръководят разнообразните форми на масовата пропаганда, помагат на идеологическите кадри да развиват интересите на трудещите се по широк кръг политически, научни и нравствени проблеми.

МАСОВО-ПОЛИТИЧЕСКА РАБОТА — част на идеологическата дейност, утвърдила се като непосредствена, пряка, контактна, политико-разяснителна и възпитателна дейност на партийните органи и организации, на техния актив, а също и на ръководствата и актива на БЗНС и на масовите обществени организации — Отечествения фронт, Профсъюзите, Комсомола. За разлика от дейността на печата, радиото и телевизията, които са централизиран средства също за масово-политическо въздействие, при които политическото общуване е косвено, дистанционно.

Масово-политическата работа се осъществява чрез използването на различни форми, средства и методи — публични събрания, митинги, беседи, политически дни в трудовите колективи и др., използване на културно-масови форми, на ху-

Международни съвещания

ложествени, технически и нагледни средства и провеждането върху тази основа на тематични вечери, вечери-портрети, говорещи вестници, трудови празници и ритуали, чествувания и др., в които взаимно проникват идейните и естетическите, рационалните и емоционалните страни на политико-възпитателното въздействие (вж. Политическа агитация).

МЕЖДУНАРОДНИ СЪВЕЩАНИЯ НА КОМУНИСТИЧЕСКИТЕ И РАБОТНИЧЕСКИТЕ ПАРТИИ — една от формите на взаимоотношения между марксистко-ленинските партии за укрепване тяхното интернационално сътрудничество и единство. Те стават периодично. На тях се обсъждат най-важните и актуални проблеми на световното комунистическо движение, обобщава се неговият революционен опит, творчески се развива марксистко-ленинската теория, проверява се в дружески дискусии и анализ на практиката верността на нейните теоретически обобщения. Те са форма за усъвършенствуване на многостранното и двустранното сътрудничество между марксистко-ленинските партии и средство за изработване единна линия по основните въпроси на общата борба на комунистическите партии за мир, демокрация, социализъм и социален прогрес.

Историческо значение за съвременното комунистическо движение имат международните съвещания на комунистическите и работническите партии през 1957, 1960, 1969 година. Те имат съществен принос за творческото развитие на ленинското учение за партията и ленинските принципи и норми на партнен живот.

Съвещанието на комунистическите и работническите партии от 1969 г. потвърди непреходността на ленинския принцип за укрепване единството на партията, значението на пролетарския интернационализъм като основа на идейновъзпитателната работа и политиката на всяка комунистическа партия; че правилното развитие на всяка компартия може да се осъществи само на основа на пролетарския интернационализъм и борбата за укрепване единството на световното комунистическо движение. Колективният анализ на световния революционен процес, на общите задачи на марксистко-ленинските партии, взаимното изучаване на опита, другарските дискусии и консултации са верен път за преодоляване някои различия във възгледите и принципите за единодействие на

Междоокръжна партийна школа

братските партии на международната арена. «Съвещанието е убедено, че спорните проблеми могат и трябва да бъдат правилно решени чрез укрепване на всички форми на сътрудничество между комунистическите партии, чрез разширяване на международните връзки, взаимно изучаване опита, другарските дискусии и консултации, чрез единодействие на международната арена» (Документи на Международното съвещание на комунистическите и работническите партии в Москва, 5—17 юни 1969 г., с. 47).

БКП взема активно участие в съвещанията на комунистическите и работническите партии от 1957, 1960, 1969 г. и дава своя принос в борбата за укрепване единството и сплътността на световното комунистическо движение на основата на марксизма-ленинизма и пролетарския интернационализъм.

МЕЖДУОКРЪЖНА ПАРТИЙНА ШКОЛА — специализирано партийно учебно заведение за подготовка и усъвършенстване квалификацията на низовите ръководни кадри на партията, на народните съвети и другите обществени организации от група окръзи, съгласно утвърдена номенклатура. Всяка школа е самостоятелно звено в структурата на съответния ОК на БКП, с права на отдел и с отделен щат и бюджет, които се утвърждават от Секретариата на ЦК на БКП. Междоокръжната партийна школа обучава идейно-теоретически и организационно-практически низовите ръководни кадри, включени в номенклатурата ѝ, чрез краткотрайни курсове с откъсване от работа най-малко веднъж в периода между конгресите на партията. В страната има 8 междоокръжни партийни школи, които са разположени в следните окръжни центрове: Благоевград, Бургас, Враца, Габрово, Плевен, Разград, София, Стара Загора.

Междоокръжните партийни школи се ръководят от окръжните комитети на партията, на чиято територия се намират, и от съвета на секретарите на заинтересованите окръжни партийни комитети, а научно и учебно-методически — от Академията за обществени науки и социално управление при Централния комитет на БКП. ОК на БКП, на чиято територия се намира школата, осъществява цялостно ръководство на нейната работа. Той отговаря за подбора, назначаването, атестирването и категоризирането на преподавателите, за утвърждаването на хоноруваните преподаватели, за подобряване-

Мерки за партийно въздействие

то на материалната база. Съветът на секретарите на заинтересованите окръжни комитети на партията утвърждават перспективните и годишните план-графици за курсовете в школата; разглежда и утвърждава учебно-тематичните планове; обсъжда и решава основните въпроси на съдържанието на обучението и възпитанието на низовите ръководни кадри; разглежда и утвърждава отчетите и плановете за работата на школата и др.

АОНСУ при ЦК на БКП изработва и утвърждава учебно-тематичните планове и програми за курсовете; грижи се за научната и учебно-методичната квалификация на щатните преподаватели; изучава и обобщава опита им в учебно-възпитателната работа; разработва методиката на обучението в различните курсове; подготвя и издава учебни помагала и нагледни материали за нуждите на учебния процес; планира снабдяването на школите с научно-технически средства; изпраща свои преподаватели за изнасяне на лекции, упражнява контрол върху учебно-методическата дейност на преподавателите, провежда конкурсни изпити с кандидатите за преподаватели и др.

Непосредственото ръководство на всяка междуокръжна партийна школа се осъществява от директор, който се назначава от Окръжния комитет на партията, на чиято територия е школата.

В помощ на директора към всяка междуокръжна партийна школа се изгражда учебно-методичен съвет.

Обучението се диференцира съобразно задачите, функциите, общообразователната и идейно-теоретическата подготовка, практическия опит и потребностите на низовите ръководни кадри.

МЕРКИ ЗА ПАРТИЙНО ВЪЗДЕЙСТВИЕ — средства, чрез които партийният колектив въздействува на отделния комунист, когато допусне незначителни простъпки и грешки, които не съответствуват напълно на програмните и уставните изисквания на партията и на комунистическия морал. Такива мерки са другарската критика, обръщане на внимание и други. Те имат ясно изразена превантивна роля — предназначени са своевременно да помагат на партийния член да коригира своите действия, да изгражда у себе си качества и поведение, произтичащи от членството му в партията и от нейната ръко-

Водна роля в обществото. В зависимост от степента на грешката и от отношението на самия комунист към нея се избира и съответна мярка за партийно въздействие. Ако тя не даде очаквания резултат, тогава може да се прибегне към налагане на партийно наказание.

МЕСТЕН И НИЗОВ ПАРТИЕН ПЕЧАТ — издания (вестници, списания, стенвестници и др.) на окръжни, общински, заводски, учреденски и други партийни комитети. Местният партийен печат е важно звено в идеологическата работа на партийните организации.

☒ Местните вестници биват:

— окръжни — органи на съответния партисен комитет, окръжния народен съвет и окръжния комитет на Отечествения фронт. В пет от градовете вестниците са всекидневници (Пловдив, Варна, Русе, Бургас, Благоевград), всекидневник е и органът на Софийския ГК на БКП. В останалите окръзи вестниците излизат три или два пъти седмично;

— общински — издават се в повечето общински центрове у нас с периодичност от 2 до 4 пъти месечно;

— низови — вестници или стенвестници на заводски, учреденски и други партийни организации.

Основни теми на местния и низовия печат са главните проблеми, които решават съответната партийна организация и населението на административната единица — повсеместна интензификация, внедряване на икономическия механизъм, разгръщане на социалистическото съревниване, изучаване и популяризиране на челния опит, въпроси на разностранното развитие на колектива и бригадата, идеологически, социални и нравствени проблеми, културната политика, спорта, информация за важни местни събития и т. н. Важно изискване към местния и низовия печат е да развиват критиката, да воюват срещу отрицателните явления.

Местният и низовият партисен печат се намират под непосредственото ръководство на партийния комитет. Партийният комитет полага грижи за правилния подбор на кадрите в редакцията, за тяхното идейно-професионално усъвършенстване, за постоянното им информиране по основните проблеми, които решават местните органи. Периодически се провеждат срещи и съвещания за обмяна на опит, обсъждания (поне веднъж в годината) в бюрото за състоянието на рабо-

Местни партийни

тата на местния партнен печат. В чл. 52, буква «б» на Устава на БКП при изброяване основните задачи на първичната партийна организация е записано «да води агитационна и пропагандна работа сред масите за възпитанието им в духа на комунистическите идеи, да изучава настроенята на трудещите се. . . , да ръководи низовия печат (многотиражки, стенвестници и други)».

МЕСТНИ ПАРТИЙНИ ОРГАНИЗАЦИИ — структурни звена, които свързват висшите органи на партията и първичните партийни организации. Такива са окръжната, общинската, районната и градската партийна организация. Основните задачи на местните партийни организации са посочени в чл. 36 от Устава на БКП. Като органи за политическо ръководство тяхната най-голяма грижа е да осигуряват точно и докрай практическото изпълнение на партийната и държавната политика, да се борят за висока организираност и ефективност във всяка област на живота в района, който ръководят, да изучават обективните процеси и явления, общественото мнение и настроението на трудещите се и своевременно да разрешават назряващите въпроси. Те подпомагат и контролират дейността на местните органи за социално управление и изискват от тях да усъвършенствуват своя стил на работа и ръководство, водят борба за разграничаване на функциите и за повишаване на отговорността, осъществяват правилен подбор и разпределение на ръководните кадри и се грижат за развитието и израстването им като хора, достойни за партията и обществото.

Централно място в основните задачи на местните партийни органи заема ръководството на първичните партийни органи, организирането им за изпълнението на партийната политика, за правилното възпитание на комунистите, за разгръщането на социалната им активност и на социалистическата демокрация, за възпитанието на трудещите се в духа на марксизма-ленинизма и пролетарския интернационализъм, ръководството на масовите организации.

МЕТОДИ ЗА ИЗСЛЕДВАНЕ НА ПАРТИЯТА — съвкупност от начини, средства и пътища за познание на същността на процесите и явленията в живота и ръководната дейност на комунистическата партия. Всеобщ метод за изследване жи-

вота и дейността на партията е материалистическата диалектика. Широко се използват методите на научното мислене като индукцията, дедукцията, анализа и синтеза, аналогията, сравнението, експеримента, наблюдението. В изследователската работа на партийните комитети и организации се прилагат и редица социологически, психологически, педагогически и други методи. За установяването на фактите и системата на първичните данни от партийния живот и ръководната дейност се използват методите на непосредственото наблюдение, анализ на документи, беседа, интервю, анонимна анкета. При подреждането и начина на обработването на фактическия материал в действие влизат методите на описването и класификацията, системният и проблемен анализ, обобщението.

МЕТОДИ НА ОБУЧЕНИЕ ПО ПАРТИЙНО СТРОИТЕЛСТВО — начини на работа на обучаващите (партийни ръководители, преподаватели, лектори, лектор-консултанти, пропагандисти) и на обучаваните, с помощта на които се придобиват знания, умения и навици по проблемите на партийното строителство.

Според целта учебните методи биват: методи за придобиване на ново знание; затвърдяване на придобитото знание; разширяване и задълбочаване на полученото знание; усвояване на определен умения и навици; проверка и оценка на знанията, уменията и навиците.

Според източниците на информация методите за придобиване на знания, умения и навици биват: *словесни* (беседа, разказ, лекция, консултация, слово, научен доклад, научно съобщение, четене на учебна и друга необходима литература, документ или текст); *нагледни* (наблюдение или запознаване с конкретен опит, с конкретна практика; демонстриране, илюстриране с помощта на нагледни и технически средства); *практически* (упражнения — моделиране на дейности и процеси, експериментирание, разработване на методики за изследване, провеждане на социални изследвания, разработване на партийни документи, практика на място, в базова партийна организация, стаж и др.).

За всяко учебно занятие трябва да се подбират най-подходящите методи, чрез които най-успешно ще се реши учебната, възпитателната и партийно-практическата цел.

Методи на партийната дейност

МЕТОДИ НА ПАРТИЙНАТА ДЕЙНОСТ — начини, пътища за изследване на партийната дейност или за осъществяване на определени цели и задачи. М. п. д. се намират в тясна връзка и взаимодействие с целите, задачите, съдържанието, формите и подходите в партийната работа. Един метод може успешно да се използва, когато добре се познават не само общите, но и специфичните закономерности и тенденции в развитието на партията и на различните видове партийна дейност, а също принципите на партийна дейност и нормите на вътрешнопартийния живот. В това се проявява тясната връзка между теория и метод. Действената сила на един метод е в зависимост от това, доколко този метод почива върху здрава теоретична основа и е тясно свързан със съответния обект.

Партийната практика и науката са разработили много методи, които успешно се използват. Едни от методите намират приложение в цялата партийна дейност. Това са: марксисткият диалектически метод, а също убеждаването, възпитанието, наблюдението, статистическите, математическите, логическите методи. Други пък се използват предимно в партийно-организационната или в партийно-идеологическата дейност. Тук могат да се посочат: разговорите, беседите, обсъжданията, критиката и самокритиката, изучаването на отчетните материали на партийните органи и организации, на писмата и жалбите на трудещите се, събеседванията, семинарните занятия и други.

През последните години се забелязва ускоряване на процеса на взаимното обогатяване на различните методи и особено на партийно-организационните и идеологическите с елементи от методите на други обществени науки. Получената по този начин информация е по-пълна и достоверна, а направените изводи и препоръки — научнообосновани.

МЕТОДИКА НА ПАРТИЙНАТА ПРОПАГАНДА — съвкупност от методи, способи и прийоми за разпространение и усвояване на марксистко-ленинската теория и партийната политика, за най-силно въздействие върху чувствата, волята и съзнанието на обучаващите се, за формиране у тях на комунистически убеждения и поведение. М. п. п. дава знания и умения как да се работи с човека, как да се стигне до неговия ум и сърце, как да му се помогне да си формира научен

светоглед, как да се възпита неговото политическо и нравствено съзнание, обществената насоченост на неговите постъпки и дела.

М. п. п. се дели на обща и на конкретна. Общата разкрива закономерностите и принципите на пропагандния процес, а конкретната — особеностите на тяхното приложение при изучаването на отделните идеологически дисциплини. Наред с общото между тях са налице и твърде съществени различия при изучаването на философските, икономическите, социологическите и историческите дисциплини, както и на всяка отделна дисциплина.

МЕТОДИЧЕСКИ СЪВЕТИ — колективни специализирани помощни органи или звена в апарата на местните партийни комитети за оказване методическа помощ на партийните комитети и организации в тяхната идейно-политическа, възпитателна и организаторска работа. В живота и дейността на БКП, използвайки творческия опит на КПСС, методически съвети са изградени към научни и учебни звена на АОНСУ при ЦК на БКП към МПШ; Института за пропаганда на марксизма-ленинизма при Софийския ГК на БКП, домовете и кабинетите за политическа просвета, центровете и кабинетите по партийно-организационната работа. Методическите съвети съдействуват за повишаване компетентността и научността, качеството и ефективността на партийната дейност.

МЕТОДИЧЕСКИ УКАЗАНИЯ И МАТЕРИАЛИ — форми и средства на ръководна дейност, чрез които (устно, писмено, с помощта на нагледни и технически средства) се обосновава постигането на определена партийна цел. Такива са: указанията по подготовката и провеждането на партийната учебна година; по провеждането на отчетно-изборната кампания в партията; по замяната на партийните членски книжки; по провеждането на партийните събрания; по проучването на даден проблем и т. н. Те съпровождат реализирането на партийните решения и други партийни документи. С тях може да започне и да се съпровожда организацията на изпълнението. Те са задължителни елементи на помощта, оказана по време на контрола и проверката на изпълнението. Утвърждават се от съответния ръководен партийен орган. Поради това имат задължителен характер за онези, към които са ад-

Методът на убеждението

ресираци, което не отменя изискването за творчество при изпълнението. Разработват се на основата на постановките в Програмата и Устава на партията и съответни партийни решения, а така също на достиженията на науката, на марксистко-ленинската теория по дадения проблем. От тяхното качествено и своевременно даване до голяма степен зависи ефективността на изпълнението. Въоръжаването на кадрите и изпълнителите с необходимите методически указания е основно изискване на партийния стил, високо отговорна партийна работа.

МЕТОДЪТ НА УБЕЖДЕНИЕТО В ПАРТИЙНАТА ДЕЙНОСТ — основен метод в партийната дейност, чрез който се въздейства на съзнанието на партийните членове, ръководните кадри и народните маси с цел да се включат в социално полезни дейности, или да се освободят от неправилни схващания, социално вредни прояви и др. Той способствува за постигане на съзнателно отношение към възложената задача, подпомага осъзнаването и осмислянето на обществената ѝ значимост, приучва към правилна самооценка на собственото поведение. В процеса на убеждението се формират и усъвършенствуват определени морално-политически качества на личността.

Ръководният субект, който използва метода на убеждението в своята дейност, може да бъде индивидуален или колективен. Колективният субект в лицето на партийните органи и организации залага елементи на метода на убеждението в своите решения, указания, информации и други ръководни документи и средства.

Ефективността на метода на убеждението в партийната дейност зависи в много голяма степен от авторитета, личния пример и нравствените качества на използващия този метод, от неговата собствена убеденост и най-вече от способността му да я предава. Правилното използване на метода на убеждението е несъвместимо с налагането на готови изводи, а изисква да се постигне у обекта самостоятелно мислене по проблемите, разбиране и възприемане на тяхната същност, социална значимост и полезност. В условията на социалистическото общество методът на убеждението е основен метод в живота и дейността на общественно-политическите и масовите организации и в различна степен в дейността на държавните

и стопанските органи. Постоянна задача на партийните органи, организацията, комунистите и безпартийните активисти е да овладяват метода на убеждението като мощно средство за формиране на общественото мнение по всички въпроси, свързани с реализацията на програмните задачи и текущата политика на партията.

МИТИНГ — масово събиране на хора на едно място, форма на устна политическа агитация, мощно средство за политическо възпитание и мобилизиране на трудещите се. На митинга участниците манифестират своето отношение — съпричастност и готовност да се подкрепи важно социално-политическо начинание или да се изкаже протест, решително несъгласие и възмущение.

Митинги се свикват от общественно-политическите органи и организации в ония случаи, когато в живота на страната, селището и колектива или на международната арена е станало значително събитие, към което трябва да се прикове вниманието на трудещите се. Митингът е кратък, речите на ораторите — призивни и бойки — за главното съдържание на събитието и за конкретните действия на трудещите се.

Участниците в митинга носят транспаранти, лозунги, плакати, портрети, знамена, които подкрепят основната идея на митинга. Използването на музика, хор, агитки, скандирания повдига настроението и ентусиазма на участниците. Митингът завършва с гласуването на телеграма, резолюция или решение, в които отношението на трудещите се към даденото събитие намира реално изражение и въплъщение.

МНОГОСТРАННО РАЗВИТИЕ НА ЛИЧНОСТТА — все по-адекватно отразяване, «усвояване» и развитие на обществените отношения в процеса на труда, потреблението и управлението, познанието и общуването, възпитанието и самовъзпитанието, в процеса на изпълнение на различни социални функции, за все по-пълно развитие и изява на личностните способности, майсторство и дарования, тяхната реализация в интерес и на обществото, и на самата личност.

В етапа на изграждане на развито социалистическо общество формирането на социалистическата личност навлезе в нов, съответен етап — етапа на нейното многостранно развитие. В документите на X, XI и XII конгрес на БКП върху

Многоностранно развитие

основата на теоретичния анализ и обобщаването на социалната и възпитателната практика е създадена стройна концепция за формирането на многоностранно развита социалистическа личност и нейното пълноценно реализиране в живота. В Програмата на партията, приета от Десетия конгрес, се изтъква, че «преодоляването на класово-социалните различия и засилването на общите черти у тружениците на социализма са две страни на единния процес на постепенното формиране на многоностранно развита личност» (Програма на БКП, С., 1971, с. 65). Единадесетият партиен конгрес поставя практическата задача да се обхванат всички трудещи се в процеса на формирането на социалистическата личност и нейното многоностранно развитие (вж. Т. Живков. Избр. съч. Т. 24, с. 482). Тази задача получи по-нататъшна теоретична и практическа основа в Писмото на др. Тодор Живков до ЦК на ДКМС и в материалите на Юлския пленум на ЦК на БКП (1979 г.) за развитието на образователното дело в НР България. В материалите на Дванадесетия конгрес на БКП се конкретизира и обогати постановката за формиране на цялостния многоностранен облик на човека като труженик, гражданин, интелект и творец, като хармонично развита личност.

Многообразието развитие на личността се осъществява в процеса на нейното включване в социалната практика за изграждане на зрелия социализъм, но не стихийно, на самотек, а от организиращата и направляващата ръководна дейност на комунистическата партия, от системната идейно-възпитателна работа на нейните организации. То предполага преди всичко творческо участие в основните хармонично съчетани видове социална дейност — трудова, общественно-политическа, културна, съответстващи в най-голяма степен на многообразието разгръщане на нейната индивидуалност. Същевременно то не е просто усъвършенстване на индивидуалността, а развитие на общосоциалното в индивидуалното, в конкретния човек. Колкото по-пълно се проявява общественото, социално-типичните черти у всеки човек, толкова по-богата е неговата индивидуалност, толкова по-пълно изпъкват същностните сили на човека, реализиращи неговото конкретно битие, неговите потребности, способности и творчески наклонности като личност.

Многообразието развитие на личността е неотделимо от

нейната цялостност и хармоничност, от нейната интелектуална, професионално-квалификационна, комуникативна и ценностно-ориентационна подготовка, от нейната социалистическа насоченост, социална активност и активна жизнена позиция.

Интензификацията на народното стопанство, новият етап в разгръщането на научно-техническата революция, по-нататъшното изграждане на зрелия социализъм означават именно нов етап в разкриването, в развитието на същностните сили на човека. А за това се иска преди всичко социалистическа насоченост, висока социална активност и активна жизнена позиция. В процеса на труда, познанието, управлението и общуването, в процеса на създаването и потреблението на материалните и духовните ценности трябва да се разкриват най-добрите многогранни качества на човека, неговото ново отношение към труда, към идейно-политическите, правствените и естетическите ценности на социалистическото общество.

Дванадесетият конгрес на Българската комунистическа партия характеризира изминалото десетилетие като *«десетилетие, през което все повече се формираха елементи на зрелия социализъм и в икономиката, и в културата, и в социалистическия начин на живот»* (Т. Живков. Отчет на ЦК на БКП пред Дванадесетия конгрес и предстоящите задачи на партията. С., 1981, с. 17). Развитието на материално-техническата база, на обществените отношения, на социално-класовата структура отиде значително напред. Тези промени създават нови социални условия, нов социален климат, които са основни предпоставки както за формирането на социалистическата личност, така и за нейното многогранно развитие.

За историческото развитие на човека като личност е характерно, че това е процес, който протича от едностранчивост и «частично» развитие при експлоататорските общества към многогранност при социализма, за да се достигне в комунистическото общество до всестранно, цялостно, хармонично развита личност. Новият човек, многогранно и всестранно развитата личност, вековна мечта на най-светлите умове на човечеството, е най-висшата цел и ценност на комунистическите партии в социалистическите страни и същевременно необходимо условие за успешното изграждане на социализма и комунизма.

Мнозинство при вземане

МНОЗИНСТВО ПРИ ВЗЕМАНЕ НА ПАРТИЙНИ РЕШЕНИЯ — по-голямата част от членовете на дадена партийна организация или на партията като цяло, която има еднакви схващания, мнения, позиции при обсъждане на партийни задачи, приемане на партийни решения или при избор на ръководни партийни органи. Мнозинството в партията е носител на волята на партийната маса и като понятие следователно изразява демократическия характер на партийните отношения. Функционира като норма на вътрешнопартийната демокрация, на демократическия централизъм.

Мнозинството в партията конкретно се установява и изявява обикновено чрез механизма на явно или тайно гласуване. В комунистическата партия се различава: а) обикновено мнозинство, количественият израз на което е половината плюс един от членовете на дадена партийна организация, на партниен орган, на цялата партия или от присъстващите на съответния партниен форум; б) квалифицирано мнозинство, което представлява повече от две трети от броя на членовете на партийните организации и ръководства. Обикновеното мнозинство регулира отношенията и дейността на партията при приемането на дневния ред и избора на помощни органи на събрания, конференции, конгреси, при приемане на партийни решения, на нови партийни членове, при разглеждане на партийно положение, при избор на ръководни партийни кадри и др. Нормата на квалифицирано мнозинство се прилага в случаите, когато се предлага за изключване член или кандидат-член на партниен комитет, включително и на член на ЦК и член на контролно-ревизионната комисия.

МОДЕЛ И МОДЕЛИРАНЕ В ПАРТИЙНАТА ДЕЙНОСТ — средства за изследване на явления или процеси в партийната дейност. Моделирането се използва тогава, когато не можем пряко да изследваме действителността. Положителният опит, потвърден от живота в дадена област, също може да се разглежда като своеобразен модел за останалите комитети и организации.

Моделът е подобен на съществуващата система (обект), но не е тъждествен, не съвпада с нея. Чрез модела въз основа на научната информация, чрез изучаването на тенденциите в развитието и обобщаване на практиката създаваме първообраз на бъдещото явление или процес.

Моделирането в партийно-политическата област е подчинено и трябва да отговаря на идеологическите, организационните и тактическите основи на партията, на принципите и нормите на партнен живот. Моделн, които нарушават тези принципи, не могат да се прилагат в партията. Основното тук е класово-партийният подход, марксизмът-ленинизмът като обща методология и теория.

С помощта на моделите и моделирането развиваме и издигаме ръководната роля на партията, обогатяваме нейните принципи и норми

МОРАЛЕН ОБЛИК НА КОМУНИСТА — съвкупност (система) от определени нравствени качества като преданост към социализма и комунизма, социалистически патриотизъм и интернационализъм, колективизъм, дълг и отговорност, честност и правдивост, простота и скромност, непримиримост към несправедливостта, срещу всички форми на проявление на аморализма в отношенията между хората, в обществото и други.

МОТИВИ ЗА ВСТЪПВАНЕ В ПАРТИЯТА — интересите и целите, които са подбудили дадена личност да пожелае да стане член на Българската комунистическа партия. Посочването на мотивите е задължително условие за членството в партията.

■ Основно място в тях заемат идейните и политическите причини, които мотивират поведението, отношението и позицията на кандидата. Те характеризират неговата готовност да приеме Програмата и Устава на партията, да расте и се развива като политически организатор на масите, като пример за безпартийните.

Н

НАГЛЕДНА АГИТАЦИЯ — вид агитация, която бързо, лаконично, непринудено и ефективно носи до съзнанието на трудещите се основните партийни идеи и лозунги, призовава, информира и мобилизира за успешното изпълнение на предстоящите задачи, свързани със социалистическото строителство.

Нагледната агитация има оперативен характер и разполага с голямо разнообразие и богатство на форми — плакати, витрини и изложби, портрети, карикатури, диаграми, агиттабла, кътове и ален на първенците, табла за отчитане на социалистическото съревнование и др. Тя си служи с художествени (възможностите на изобразителното изкуство) и технически (фотография и кино) средства, които съчетават в себе си движение, звук и светлина. През последните години в нагледната агитация все по-широко се използват голямоформатният плакат, цветните принтони, светлинните табла и аудио-визуалните системи. Значително място и все по-нарастващо значение в нагледната агитация заема фотопропагандата (фотоплакати, фототабла, фотовитрини и др.).

БКП винаги е отделяла голямо внимание на нагледната агитация и я е използвала като мощно визуално агитационно средство, като средство за идеологизиране на околната среда и издигане идейно-политическото и естетическото възпитание на трудещите се. Сега партията предявява изискването за прилагане комплексния подход към нагледната агитация в селищата и транспортните артерии, към външната (екстериорната) и вътрешната (интериорната) нагледна агитация в предприятията за привеждането ѝ в съответствие с изискванията на промишлената естетика, ергономията, изобразителното изкуство и психологията. За цялостното усъвършенстване на нагледната агитация през последните години се организират национални изложби, конференции, симпозиуми и други инициативи, на които се обсъждат разностранните проблеми и се чертаят насоките за издигане идейното и естетическото равнище на нагледната агитация.

НАИМЕНОВАНИЕ НА БЪЛГАРСКАТА КОМУНИСТИЧЕСКА ПАРТИЯ — словесно обозначение на партията на българ-

Наименование на Българската

ската работническа класа, отразяващо нейните най-съществени страни. То е изменяно няколко пъти, в съответствие с развитието на партията, а също и с оглед на конкретната историческа обстановка. Със създаването си през 1891 г. партията се наименува *Българска социалдемократическа партия (БСДП)*. По това време всички партии на работническата класа в другите страни се наричали социалдемократически. Названието показва и връзката на създадената партия на работническата класа в България с международното социалдемократическо движение.

Второто наименование на партията е *Българска работническа социалдемократическа партия (БРСДП)*. Према се през 1894 г. след обединяването между БСДП и Българския социалдемократически съюз (БСДС), образуван през 1892 г. на основата на социалдемократически дружинки с опортюнистическо ръководство. Обединяването става без пълно идейно разоръжаване на опортюнистите, което довежда до принципи разпогласия в партията. През 1903 г. последователните марксистни в партията (наречени тесни социалисти) се освобождават от носителите на опортюнизма (наречени широки социалисти). Партията продължава да се нарича *Българска работническа социалдемократическа партия*, но у нас и в чужбина популярност добива наименованието партия на тесните социалисти или тесносоциалистическа партия.

През 1919 г. партията се преименува *Българска комунистическа партия (т. с.)*. То е резултат на новия етап в развитието на партията, етап на преминаването ѝ под знамето на ленинизма, започнало под въздействието на победата на Великата октомврийска социалистическа революция и подема на революционното движение в България в края на Първата световна война.

Новото наименование е в съответствие със съдържанието на програмната декларация, която постави задачата за победата на социалистическата революция. Наименованието е логическа последица от развитието на партията като революционна марксистко-ленинска партия. С цел да няма никакво съмнение, че партията не се отказва от своето минало, конгресът решава след наименованието *Българска комунистическа партия* в скоби да се прибави изразът тесни социалисти (т. с.). Това название се заменя с названието *Българска работническа*

Наименование на комунистическата

партия (БРП) в началото на 1940 г. и е последица от обединяването на БКП (т. с.) с Работническата партия (РП) в България, която е формирана през 1927 г. като легална форма за работа на БКП (т. с.) сред трудещите се маси, тъй като след фашисткия преврат на 9 юни 1923 г. Комунистическата партия е обявена вън от законите и тя преминава в нелегалност. Вън от законите е обявена и РП след военно-фашисткия преврат от 19 май 1934 г. и тя продължава нелегално да съществува. Комунистическата партия реализира своята политическа линия главно чрез нелегалната Работническа партия, която установява връзки и единодействие с нефашистки партии и организации, постига успехи в изграждането на народен фронт за борба против фашизма. С разрастването и укрепването на РП не се налага съществуването на две нелегални партии, които имат един и същ марксистко-ленински характер. Остава да съществува РП с цел да не се създават трудности в разрастването на народния фронт.

В края на септември 1944 г. по предложение на Г. Димитров партията вече се наименува Българска работническа партия — комунисти БРП (к) с оглед да се избегне съмнението относно крайната цел на партията, която тогава решава главно демократични задачи. От декември 1948 г. БРП (к) носи сегашното си наименование — Българска комунистическа партия (вж. БКП).

НАИМЕНОВАНИЕ НА КОМУНИСТИЧЕСКАТА ПАРТИЯ — словесно обозначаване на партията на работническата класа, отразяващо нейните най-съществени страни, крайната цел на борбата на работническата класа. Поради това то има важно политическо значение, силен вдъхновяващ и мобилизиращ заряд. Въпреки марксистко-ленинския си характер не всички партии на пролетариата в отделните страни имат еднакви названия. Те са следствие на степента на развитието на отделните партии и на конкретната историческа обстановка, в която партията се изгражда и разгръща своята дейност. С тези причини се обясняват различните наименования, които една партия в различни периоди е имала. Названието на партията се определя от конгреса ѝ, а в редица случаи от други централни органи.

Основоположиците на научния социализъм и вождове на международното работническо движение К. Маркс и Ф.

Енгелс винаги са смятали, че революционната партия на пролетарната трябва да се именува «Комунистическа партия». Създадената от тях първа партия на пролетарната въз основа на принципите на научния социализъм прие названието «Съюз на комунистите», а нейната програма — «Манифест на Комунистическата партия».

Създадените през 70-те и 80-те години на миналия век пролетарски партии приемат наименование социалдемократически партии. Това става главно под влияние на оформилата се в 1869 г. Германска социалдемократическа партия. Тя в основни линии е била на позициите на научния социализъм, но под влиянието на дребнобуржоазни елементи се наименовала социалдемократическа партия. Тя е най-голямата партия за онова време и се ползвала с голям авторитет сред международното работническо движение. К. Маркс и Ф. Енгелс се примирявали временно с това название, защото Германската социалдемократическа партия умело съчетавала легални и нелегални форми на борба и имала значителни успехи в своята дейност. В 1894 г. Ф. Енгелс отбелязва, че с названието «социалдемократическа» може и да се съгласим, макар и да си остава неточно (К. Маркс, Ф. Енгелс. Съч. Т. 22, с. 420—421).

НАЛАГАНЕ НА ПАРТИЙНИ НАКАЗАНИЯ — процедура, чрез която се установява вината на отделния комунист за нарушаване на програмните и уставните изисквания, партийната и държавната дисциплина, на партийния морал и се определя съответната на нея партийна санкция. П. н. се налагат от първичната партийна организация, в която комунистът членува. Партийните комитети могат да налагат наказания по изключение след внимателна преценка на необходимостта от това, за да не изместват и да не принизяват ролята на първичните партийни организации. Преди такава мярка те се допитват до мнението им и след това им съобщават своето решение. Ако ППО предлага изключване на член на партиен комитет или на контролно-ревизионна и ревизионна комисия, тя съобщава своето предложение, а съответният комитет или комисия взема решение.

При налагане на партийни наказания е необходимо щателно да се проучи и обективно да се установи провинението на комуниста. Тази мярка се предприема, ако са на-

Налагане

лице напълно обосновани обвинения, като към него се проявява най-голямо внимание и грижа. Еднакво вредно е както проявата на либерализъм и принижена възискателност, така и грубото, обидно, накърняващо човешкото достойнство отношение. Целта на налагането на наказание е преди всичко чрез изразеното партийно отношение и наказанието да се въздействува възпитателно на всички комунисти — да се помогне на провинилия да поправи грешките си и да се издигнат съзнателността и активността на всички партийни членове. На комуниста се дава пълна възможност да се запознае с всички обвинения, да даде разяснение и допълнителен отговор по тях, да се защити. Обсъждането на поведението на комуниста става в негово присъствие и с неговото лично участие.

Предложението за наказание се прави в писмен вид и формулировката му се записва в протокола. Там се отбелязва точно броят на комунистите в организацията и на присъствувалите на събранието, изказванията и изразените мнения, взетото решение, броят на гласувалите за, против и въздържали се. Формулира се точно за какво се наказва: «за неискреност», «за клеветата», за «нарушение на социалистическата законност» и пр.

Решението на ППО за налагане на бележка, мъррене, порицание и строго мъррене с предупреждение се приема с обикновено мнозинство от присъстващите на събранието комунисти. Решението за отпадане се приема също, ако за него са гласували повече от половината присъствували на събранието. То подлежи на утвърждаване от вишестоящ партийен комитет. Изключването от партията става с решение на повече от половината от всички членове на организацията. То влиза в сила, след като се утвърди от вишестоящия партийен комитет. Дотогава партийната членска книжка остава у комуниста и той има право да посещава партийните събрания. Наложените наказания, включително утвърдените от по-висш партийен орган, влизат в сила от датата на събранието на ППО. Решението за изваждане от състава и за изключване на член или кандидат-член на партийен комитет и на контролно-ревизионна комисия се приема с мнозинство от две трети от целия състав на партийния орган и влиза в сила от деня на налагането му.

Наложени наказания от окръжни, общински, районни и

градски комитети и от окръжни контролно-ревизионни комисии не подлежат на утвърждаване от по-висш партиен орган.

НАУЧЕН ПОДХОД В ПАРТИЙНАТА РАБОТА — важна черта на ленинския стил, която изисква дейността на партийните органи и организации да съответствува на обективните закони в развитието на партията и на цялото общество. Прозвучава от същността и природата на комунистическата партия, която е рожба на съединяването на теорията на научния комунизъм с революционното работническо движение, от превръщането на науката в непосредствена производителна сила и от необходимостта постиженията на науката да се внедряват в дейността на партията, във всички обществени дейности. В. И. Ленин подчертава необходимостта «... да издигаме цялата наша партийна практика на висотата на теоретическото осветляване задачите на работническата партия» (Съч. Т. 12, с. 433), а също, че «политиката е наука и изкуство, което не пада от небето и не се получава даром...» (Избр. съч. Т. 41, с. 62).

В Програмата на БКП нарастването на ролята и значението на комунистическата партия като ръководна и направляваща сила в етапа на изграждане на развито социалистическо общество се разглежда като закономерен процес, който се обуславя наред с другото и «... от растящото значение на теорията на научния комунизъм, обобщаването на новата практика и големите задачи на комунистическото възпитание на народа» (с. 111).

Важно положение в уводната част на Устава на партията е, че партията «... придава организиран, планомерен и научнообоснован (к. н.) характер на борбата и творчеството на трудещите се за достигане на крайната цел — победата на комунизма», че «в целокупната си дейност партията се ръководи неизменно от марксистко-ленинското учение», че «тя дава своя принос в творческото развитие на марксизма-ленинизма (н. к.). възпитава работническата класа и всички трудещи се в идеите на научния социализъм (к. н.), води решителна борба против буржоазната идеология и против всички прояви на ревизионизма и догматизма» (с. 10 и 11).

Във всички етапи от своето развитие партията е прилагала и развивала научния подход. Ръководела се с от изисквания-

Научна организация

та на обективните закони на общественно-икономическото развитие на страната, Но в съвременните условия прилагането на научния подход в партийната ръководна дейност придобива още по-голяма острота и значение. Той се прилага в условия, когато ръководната роля на партията трябва още повече да нараства. Усложняват се обществените отношения, процеси и явления.

В етапа на изграждане на развито социалистическо общество се очертават няколко важни насоки за усъвършенствувание на научния подход в партийната работа: повишаване политическото равнище на дейността, особено на по-низовите органи, недопускане на субективизъм в работата, утвърждаване на научния подход навсякъде като най-важен елемент на партийния стил, осигуряване по всички канали на временна, обективна, комплексна и аналитична информация, засилване проверката на изпълнение на научнообоснованите решения, повсеместно внедряване научна организация в дейността на партийния апарат.

НАУЧНА ОРГАНИЗАЦИЯ НА ТРУДА НА ПАРТИЙНИТЕ КОМИТЕТИ — процес на усъвършенствуване и развитие организацията на труда в партийните органи на основата на завоеванията и изводите на науката и положителния опит. Съобразно с тях следва правилно да се изградят структурите, така да се подреди разграничаването и съгласуването на специфичните приноси на отделните звена, за да се получи умножаване на ефекта в партийната работа. Чрез научната организация на труда целим да получим съответната най-високо квалифицирана подготовка на решенията и организацията на тяхното изпълнение, да достигнем най-висока резултатност от труда на партийните комитети. Научната организация на труда на партийните комитети винаги трябва да се основава на ленинските принципи и норми.

НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКА КОНФЕРЕНЦИЯ — форма на партийна дейност, на марксистко-ленинска пропаганда, на обучение и възпитание, съпроводена със съответна научно-изследователска и практико-приложна работа, или за теоретическо изясняване и разработване на определена практическа цел.

Като учебна форма се използва в партийните учебни заве-

дения и в системата на партийната просвета. Тя може да бъде по един или няколко проблема от учебната програма или комплексна, самостоятелна или заключителна за раздел, за цяла учебна дисциплина или за повече от една дисциплина. С нея може да се открие или завърши партийната учебна година.

Като форма за свързване на теорията с практиката се използва от партийните органи и организации за внедряване в практиката на ново или съществено важно старо знание, за усъвършенстване на практиката, когато тя изостава от изискванията на теорията. Използва се и като средство за квалификация, за повишаване научното равнище на партийната работа при решаването на определени проблеми. Такива конференции могат да се провеждат на различни равнища, включително национално, международно (двустранни и многостранни).

Тяхното предназначение е да се изследват действителни процеси в живота на партията и обществото, да се направи научна диагностика по даден проблем, да се разкрият тенденциите на развитието и причините за недостатъците или изоставането и на тази основа да се извърши научно предвиждане, да се прогнозира дадени процеси, което създава условия за изработването на научнообосновани програми и перспективни планове за по-нататъшната дейност, отговаряща по-пълно на потребностите на развитието.

НАЦИОНАЛНА ПАРТИЙНА КОНФЕРЕНЦИЯ — един от висшите органи на партията. В Устава на БКП е регламентирано: «В периода между партийните конгреси Централният комитет на БКП може да свика национална партийна конференция за обсъждане на важни въпроси на партийната политика. Редът за провеждането на националната партийна конференция се определя от ЦК на БКП» (чл. 35).

Такава е Националната партийна конференция, заседавала през март 1974 г. по проблемите на повишаване обществената производителност на труда, чрез концентрацията и специализацията на производството, използването на суровините, материалите, горивата и енергията, развитието на науката и бързото внедряване на научно-техническите постижения, повишаване качеството на продукцията, проектирането, ускоряването на строителството и ускоряването на

Нещатни отдели

производствените мощности, модернизацията и реконструкцията на основните фондове, планирането, ръководството на икономиката, кадрите, дисциплината, усъвършенствуване на партийната и обществената работа. Другата — през м. април 1978 г., по въпросите на усъвършенствуване социалистическата организация на труда и плановото ръководство на икономиката.

Двете конференции са приели решения, в които единодушно одобряват оценките, изводите и задачите в изнесените доклади и ги утвърждават като основа за дейността на партията и държавата в съответните направления. Националната партийна конференция, проведена през 1978 г., приема и тезиси по разглежданите въпроси, в които са конкретизирани най-важните задачи по усъвършенствуване на социалистическата организация на труда и на плановото ръководство на икономиката като първостепенен фактор за осъществяване стратегическия курс на партията за висока ефективност и високо качество във всяка дейност.

НЕЩАТНИ ОТДЕЛИ НА ПАРТИЙНИТЕ КОМИТЕТИ — отдели, изградени от сътрудници, които не са на основна щатна работа в партийния апарат, а работят на обществени начала. Създават се предимно към общинските комитети от III до VI група и към някои малки градски комитети. Съставът им се утвърждава от бюрата на комитетите. Имат всички функции, задачи и права, присъщи на щатните отдели. Завеждащ нещатните отдели могат да бъдат: член на съответния общински или градски комитет, който да не е щатен работник на комитета; функциите на завеждащ отдел могат да се възложат на някои от секретарите на комитета.

Секретарите на комитета ръководят работата на нещатните отдели. Поставят им задачи, направляват дейността им, контролират работата им и осъществяват връзката им с бюрото, присъствуват на техните заседания, оперативки и съвещания.

Чрез различни морални и материални стимули сътрудниците на нещатните отдели получават обществено признание за своя труд.

НОМЕНКЛАТУРА НА РЪКОВОДНИТЕ КАДРИ — списък на ръководните длъжности в партията, държавните, стопан-

ските и обществените организации, които се водят на отчет към съответен партнен орган, заемането и освобождаването на които става с негово решение или съгласие. Кадровата номенклатура се съставя в съответствие с насоките, които дава ЦК на партията, но всеки партнен орган сам, съгласувано с вишестоящия, определя кои са ключовите длъжности, които имат най-важно значение и следва да се вземат от него на отчет. Кадрите в номенклатурата на съответните партийни органи са на особено внимание от тяхна страна, главен обект на кадровата им работа. Като се определя персонално обектът на кадровата работа на партийните органи чрез номенклатурата на ръководните кадри, се внася организираност. Тя има важно значение за осъществяването на кадровата политика на партията.

Кадровата номенклатура е *основна и контролно-отчетна*. Основна е номенклатурата на всички ръководни партийни органи от бюрата на първичните партийни организации до ЦК на партията. Контролно-отчетна номенклатура имат отделите и самостоятелните сектори на партийните комитети. В нея се включват кадри от основната номенклатура на вишестоящите партийни органи. Те решават всички въпроси — издигане, оценяване, освобождаване, награждаване със съгласието на съответния отдел или сектор във вишестоящия комитет, който ги води на контролен отчет. При разногласие въпросите се решават от вишестоящия ръководен партнен орган.

На номенклатурните кадри в партийните комитети се съставят *кадрови дела*. Документите, които се съхраняват в тях, са посочени в Инструкция на ЦК за кадровата отчетност. Партийните бюра съставят само списък на кадрите от своята номенклатура с няколко основни данни за възраст, образование и др.

На организационните отделни на ЦК, окръжните и общинските партийни комитети е възложено да следят и своевременно да отразяват всички изменения в номенклатурата, да се грижат за правилното съставяне и съхраняване на кадровите дела, да наблюдават промените в състава на ръководните кадри и да осигуряват системна отчетност и статистика. Останалите отделни и сектори са задължени да уведомяват своевременно организационните отделни за промените в развитието на ръководните кадри, които те наблюдават.

Норми на партнен живот

НОРМИ НА ПАРТИЕН ЖИВОТ — политически, организационни, идейни и нравствени «общоприети правила» (В. И. Ленин, Т. 9, с. 152) и изисквания, регулиращи поведението и дейността на партийните организации и членове. Те са част от системата на социалните норми и взаимодействуват с тях, особено с правните норми, нормите на морала, обичаите, правилата на социалистическото общежитие, нормите на обществените организации и други. Изменят се и се обогатяват заедно с изменението на задачите, които партията решава, и условията, в които действа. Определяйки тяхната същност, В. И. Ленин посочва, че организирането на партийните сили, подчиняването им на строга дисциплина и развитието на вътрешнопартийните отношения са невъзможни «без колективно изработване на известни норми и правила на работа, без определяне. . . на отговорността на всеки партнен член пред цялата партия» (Т. 4, с. 183). Нормите на партнен живот са систематизирани и формулирани в Устава на партията. Върху тяхна основа се разработват инструкциите и решенията на Централния комитет, решенията на местните партийни организации. Нормите имат логически свързана структура и регулират различни вътрешнопартийни отношения и такива на партията със социалната среда. В Устава на БКП последователно са определени партийните норми, свързани с членството в партията, организационния строеж и вътрешнопартийната демокрация, работата на висшите органи на партията, на окръжните, общинските, районните и градските организации на партията и на първичните партийни организации, взаимоотношенията между партията и ДКМС, дейността на партийните организации във въоръжените сили на страната и на партийните групи извън състава на партийните организации.

НОРМИ НА ПРЕДСТАВИТЕЛСТВО — предписание за броя на комунистите, които ще бъдат представлявани от един делегат на партийни конференции и конгреси. Нормите за представителство на конгреса се определят от Централния комитет, а на конференции — от съответните комитети.

При определяне нормите на представителство, които не са веднъж завинаги дадени, партийните органи се ръководят от изискването да се осигури възможната най-широка представителност на форума, от характера на проблемите, които ще

обсъжда съответният форум, от общия брой представлявани партийни членове и условията, при които ще работи партийният орган. Чрез нормите на представителството в партията се реализират едновременно изискванията както на централизма, така и на демократизма в ръководството на нейния вътрешнопартиен живот. Те съдействуват за организирано протичане на изборите и за осигуряване на дело правото на партийните организации и членове да участвуват във формирането на ръководните органи и изработването на партийната политика.

НРАВСТВЕНИ ОТНОШЕНИЯ В ПАРТИЯТА — обективизиране (реализация, проявление) на принципите и нормите на комунистическия морал в поведението на комунистите, в дейността на партията и на нейните основни звена — първичните организации и партийните групи. Нравствените изисквания да се постъпва честно, искрено и пр. са не само елемент на съзнанието, но и определени практически отношения между партийните членове, т. е. отношения на честност, искреност и т. н. В такъв смисъл чрез нравствените отношения в партийните организации моралът се проявява и като форма на социална практика, която регулира по определен начин взаимоотношенията между комунистите. Нашата партия е единна и сплотена около своя Димитровски централен комитет. Животът на партийните органи, организации и членове се характеризира с едномислие и единодействие, с високочуманни, комунистически нравствени отношения: задружност, другарство и взаимопомощ, честност и правдивост, простота и скромност, критичност, самокритичност и други. Нравствените отношения в партията са несъвместими с проявите на егонизъм, алчност и индивидуализъм, на еснафщина и двуличие, които понякога могат да завладеят съзнанието и поведението на отделни комунисти.

О

ОБЕКТ НА НАУКАТА ПАРТИЙНО СТРОИТЕЛСТВО — обективно протичащите процеси във вътрешния живот и ръководната дейност на комунистическата партия като цялостен политически организъм.

ОБЕЩАНИЕ ПРЕД ЦК НА БКП — политически документ, който съдържа задълженията на трудови колективи, на партийни организации да разкриват резерви, за да преизпълняват плановете, да организират образцова политическа работа. Те могат да бъдат групови или индивидуални, от името на отделни труженици, от предприятия, окръзи, общини или отрасли. Обещанията са рождба на политическата активност и зрелост на масите и са израз на вярата и доверието в Централния комитет на партията.

ОБЛАСТНА ПАРТИЙНА ОРГАНИЗАЦИЯ — структурно звено в партията, създадено непосредствено след 9. IX. 1944 г. и просъществувало до края на 1947 година. Тя се формира от няколко околийски организации и е звено, което в структурно отношение е след централните органи на партията. Ръководни органи: областна отчетно-изборна конференция, областен комитет, бюро на областния комитет. Пленумът на областния комитет избира първи секретар и секретари на обкома.

Обкомът осъществява единно политическо ръководство във всички области на територията на областта и непосредствено ръководи околийските организации на партията.

Съществуването на областни партийни организации е свързано с административното устройство на страната. Като ръководна и направляваща сила в страната партията не може да има организационна структура, която съществено да се различава от тази на държавната организация. С премахването на административните области престават да съществуват.

ОБНОВЯВАНЕ И ПРИЕМСТВЕНОСТ В ПАРТИЙНИТЕ ОРГАНИ — принцип на вътрешнопартийната демокрация, кой-

то изисква системно обновяване на техния състав и осигуряване на приемственост в ръководството. Прилага се при формирането на всички ръководни органи в партията. Обновяването и приемствеността в партийните ръководства са диалектически свързани помежду си, отразяват демократичния характер на властта в партията, реалната възможност колективната партийна воля да определи кои от членовете на ръководните органи, чийто мандат изтича, да излязат от техния състав, кои да останат и кои да бъдат включени като нови.

Обновяването и приемствеността в партийните ръководства не са субективно пожелание, а обективна потребност на вътрешнопартийния живот и неговото ръководство, обусловена от характера на партията и изменящите се условия. В основата му стоят такива реални фактори, като: естественото движение и развитие на партийните кадри; формирането на нови кадрови попълнения от средата на партийните членове, възникване на несъответствие между непрекъснатото повишаване на изискванията към кадрите и подготовката и качествата на някои от тях; необходимостта да се съхранят натрупаният опит, усвоеното и практически доказано изкуство да се ръководи.

Уставът на партията и други партийни документи не предвиждат норми на обновяване съставите в процентно отношение. Членовете на партията сами определят размера на измененията в зависимост от конкретните условия и потребности. Конкретното обновяване и приемственост се осъществяват принципно в съответствие с характера на вътрешнопартийните отношения в духа на другарската признателност, уважение и възскателност.

ОБРЪЩЕНИЕ НА ЦК НА БКП — документ на ЦК на партията, пажна форма на партийна работа за мобилизиране на комунистите и на всички трудещи се за изпълнение на важни общопартийни и общонационални задачи — разгръщане на всенародно социалистическо съревнование, чествуване на забележителни годишнини и други.

Обръщението обикновено съдържа: кратка оценка за значението на задачата или събитие, за което се отнася, най-важните пътища, форми и средства за постигане на определена цел, най-добрите образци в работата и призивна част

Обучение и възпитание

към различните класи и слоеве от народа, към различните обществени организации и техните членове.

ОБУЧЕНИЕ И ВЪЗПИТАНИЕ НА ПАРТИЙНИЯ АКТИВ — целенасочено въздействие за придобиването на идейно-теоретични знания, за политическа закалка и специализирана квалификация на партийния актив. Създадена и непрекъснато усъвършенствувана от партията постоянно действаща система от взаимно свързани звена, форми и методи за подготовка, преподготовка и специализация на отделните отряди активисти на партията. Успешната дейност на партийния актив предполага преди всичко постоянно обогатяване и обновяване на знанията и уменията за ефективна политическа работа сред комунистите и широките народни маси.

Главните задачи и съдържанието на обучението и възпитанието на партийния актив са: именно теоретичната марксистко-ленинска и специалната конкретно-приложна подготовка, системното информироване за актуалните въпроси на вътрешната и външната политика и местните проблеми, изучаването и обмяната на положителния опит в партийната практика.

Основните изисквания към системата за обучение и възпитание на партийния актив са: обхватът на комунистите, работещи в изборните ръководни и помощни партийни органи; отчитането на техния състав и подготовка, на спецификата и характера на задачите, стоящи пред тях; използването на различни форми на диференцирания подход на обучение; задълбоченото изучаване на теорията и практиката на партийната дейност, формите и методите и най-добрия опит на нейната организация.

Обучението и възпитанието на партийния актив се осъществява на две взаимно свързани равнища — от специални партийни институти и партийните комитети, от една страна, и непосредствено в партийните организации — от друга. Филиалите на АОНСУ при ЦК на БКП, междуокръжните партийни школи, домовете за политическа просвета и университетите по марксизъм-ленинизъм към окръжните комитети на БКП обучават партийните активисти най-вече от средните звена. Партийните кабинети и школите към общинските, районните, градските, комбинатските и други комитети на БКП обучават предимно низови партийни кадри. Партийните ор-

ганизации използват преди всичко формите на марксистко-ленинската просвета и различни други «свои» форми за обучение и възпитание на своя актив. За обучението и възпитанието на партийните активисти партийните институти, комитети и организации използват краткотрайни курсове и семинари, научно-методични и теоретико-приложни конференции, пътуващи семинари, обмяна на положителния опит и други форми.

Системата на обучение и възпитание на партийния актив предполага преди всичко оползотворяване на възможностите и средствата, с които разполага съответната партийна организация. Заедно с това всяка партийна организация използва активно възможностите, които предоставят специалните партийни институции и различните форми за обучение, организирани от по-висшите партийни органи.

Ефективната организация на обучението и възпитанието на партийния актив зависи от перспективното и текущото планиране, от периодичния анализ и обсъждане на тези проблеми, от цялостното партийно ръководство на този вид дейност. Важен фактор за повишаване действеността на обучението и възпитанието на партийния актив е правилният подбор и разпределение на преподавателските кадри за различните форми на обучение. Партийните органи и организации внасят изменения в съдържанието и формите на различните звена за обучение и възпитание на партийния актив в съответствие със съвременните изисквания за овладяване на системата от знания по основните проблеми на теорията, методите и практиката на партийната работа.

ОБЩЕСТВЕНО МНЕНИЕ — сложно проявление на общественото, по-точно на масовото съзнание, като цялостно духовно образование. «О. м. е концентриран израз на мъдростта на народа, на богатия му социален и политически опит» (Тезиси на XII конгрес на БКП, с. 117). По своята същност о. м. е оценка, отношение на трудещите се, на народа към определени факти, събития, явления и процеси на социалната действителност. Тези оценки и отношения се проявяват в две основни форми: *първо* — като *колективно съждение*, когато хората одобряват или осъждат, т. е. оценяват дадено събитие, факт, явление. В този случай о. м. се проявява като факт на съзнанието; *второ* — като *определено поведение, прак-*

Обществено мнение

тическо оценъчно действие, когато хората оценяват определени явления и факти, без да говорят, без да изразяват съответни съждения, а действуват в съответствие с тези съждения, т. е. преминават от думи към дела, налице е преход от духовно отношение (колективно съждение) към практическо отношение (действие, поведение). В този случай о. м. от факт на съзнанието прераства във факт на обществените отношения.

О. м. като активно духовно и практическо отношение се формира по същите закони, по които се формират общественото съзнание и обществените отношения, т. е. под въздействието на обективните условия и субективните фактори.

О. м. има две главни характеристики: *количествена* — то е мнение на мнозинството членове на обществото, без да бъде механичен сбор от тези мнения, а е качествено ново съждение и отношение; *качествена* — то е оценка, отношение, винаги през призмата на интересите на мнозинството членове на обществото, т. е. на обществените интереси. Зад мнението на хората винаги прозират техните интереси.

О. м. при социализма се изразява и проявява преди всичко чрез мнението на колектива, въпреки че не всяко колективно мнение е форма на проявление на о. м. Само онова колективно мнение е форма на проявление на о. м., което едновременно защитава както колективните, така и обществените интереси.

Социалистическото о. м. изпълнява *две* основни функции: *управленческа* — т. е. чрез своето мнение и отношение трудещите се участвуват в управлението на социалистическото общество; *възпитателна* — за формирането на новата социалистическа личност.

За правилното формиране и пълна изява на о. м. при социализма най-голям дял има дейността на Българската комунистическа партия — главната ръководна и направляваща сила в нашето общество. Със своята политическа, организаторска и идейновъзпитателна дейност партията непрекъснато внася съзнателност сред масите и заедно с държавните, стопанските и обществените органи и организационно системно изучава състоянието на о. м. и направлява процеса на неговото непрекъснато формиране, на все по-пълното му съзряване и разширяване на неговите управленчески и възпитателни функции,

Да се допитаме какво мислят хората — това не е въпрос на вежливост. Това означава да се привлекат всички трудови хора към процеса на решаване, към управлението на производството, на обществото, както изискваше Ленин.

Изучаването на общественото мнение, вслушването в критиката на трудещите се, вземането предвид на техните искания е едно от много важните направления в развитието на социалистическия демократизъм (Т. Живков. Отчет на Централния комитет на Българската комунистическа партия пред Дванадесетия конгрес и предстоящите задачи. С., 1981, с. 97—98).

ОБЩЕСТВЕНО НАЧАЛО В ПАРТИЙНАТА РАБОТА — изискване за намаляване на щатния партнен апарат за сметка на повишаването на активността на комунистите и разширяване на личното им участие във всеобщия живот на партията. Произтича от характера на партията като самодейна политическа организация, в която, както посочва В. И. Ленин, всички работи се «водят пряко или чрез представители, от всички членове на партията, при равни права и без никакво изключение» (Т. 11, с. 438). Общественото начало осигурява пълновластие на партийните членове и способствува за приобщаването в решаването и осъществяването на партийните дела. Те по силата на своя комунистически дълг проявяват съзнателна активност и чувство за отговорност пред партията и народа.

ОБЩИНСКА ПАРТИЙНА ОРГАНИЗАЦИЯ — форма за обединяване и ръководство на всички партийни организации (градски, комбинатски, заводски, учрежденски, общоселски, териториални и др.) на територията на селищната система. В общините могат да се създават градски и районни организации. Основно структурно звено в организационния строеж на окръжните партийни организации. Създава се по решение на Централния комитет на партията.

Висш ръководен орган на о. п. о. е отчетно-изборното общинско събрание или конференция. Те се провеждат на две или три години веднъж. На тях се обсъждат отчетите на съответния комитет, на съответната ревизионна (контролно-ревизионна комисия), при необходимост може да се разглеждат и други въпроси на партийната дейност. Избират общински

Общинска партийна

комитет на партията. Между конференциите общинските партийни организации се ръководят от общинския комитет на БКП (Вж. общински комитет на БКП).

Непрекъснатото повишаване ролята и значението на о. п. о. в съвременните условия се определя от общите цели и задачи за развитието на селищните системи като кълове на бъдещото комунистическо самоуправление. «Селищната система е качествено нов обект в сравнение както с отделния град, така и с групата населени места, обединени административно. Тя представлява единен социален организъм, в който населените места са обединени от общи производствени дейности, общо обслужване, единен транспорт. Селищната система обхваща населени места, чийто стопански и социални връзки непрекъснато се засилват и се разглеждат като единно цяло при решаване на общественое-икономическите, териториално-устройствените, градоустройствените и културни проблеми» (Т. Живков. Доклад пред Юлския пленум на ЦК на БКП, 1976 г., с. 56).

За да реализират тези стратегически постановки и указания, о. п. о. организират най-пълното използване на природните, материалните и човешките ресурси на селищните системи; усъвършенствуването на териториалното разположение и структурата на производството, като определят и насочват развитието на водещите икономически функции на селищните системи и населените места за формиране на хармоничното развитие на териториално-производствените комплекси; утвърждаването на социалистическия начин на живот в селищните системи, като се преодоляват съществуващите различия между различните населени места и съществените различия между селото и града; изграждането на необходимата материално-техническа база на социалната сфера в селищните системи и създаването на подходяща жизнена среда, стимулираща всестранното развитие на социалистическата личност.

За постигането на тези цели и задачи о. п. о. непрекъснато повишават ролята на първичните партийни организации като политически ядра и първообраз на трудовите колективи, засилват социалната активност на комунистите и на всички трудещи се, непрекъснато разширяват и задълбочават връзките си с всички трудещи се и най-широко се опират на тях в своята работа.

Основни критерии за работа на о. п. о. са: точното и докрай реализиране на партийната и държавната политика на територията на селищната система; високоефективно и организирано развитие на селищния териториално-производствен комплекс; успешното развитие на социалната сфера и решаването на задачите за самозадоволяването на населението със собствено производство от селскостопански продукти и стоки за широка употреба и услуги; непрекъснато повишаване на комунистическото възпитание на трудещите се, обогатяване на досегашните, а така също прилагане на нови ефективни форми и методи на партийна работа, на нови подходи в ръководството и управлението на политическата система в общината.

ОБЩИНСКИ КОМИТЕТ НА БКП — колективен ръководен орган на общинската партийна организация. Основно структурно звено в системата на местните партийни органи. Обединява и направлява дейността на всички партийни организации на територията на общината (селищната система). Об. к. на партията може да обединява дейността на районни, градски, комбинатски, заводски, учрежденски, общоселски партийни комитети и съвети на секретарите, изградени на територията на общината, за която той отговаря.

Об. к. съществуваха и по-рано. В съответствие с решението на Политбюро на ЦК на БКП от ноември 1978 г. и с измененията и допълненията на Закона за народните съвети, приети на IX сесия на Народното събрание (Седмото), и след създаването на нов тип общински народни съвети като орган на държавна власт и народно самоуправление в селищните системи през 1979 г. се създадоха по решение на Секретариата на ЦК на БКП и съответстващи на това социално-икономическо и административно-териториално деление общински комитети на БКП.

Об. к. на БКП се избира на отчетни конференции или събрания на комунистите от общината с тайно гласуване за срок от две или три години. Броят на членовете на комитета се определя от делегатската конференция (събрание). В големите общински партийни организации по решение на окръжния комитет общинският комитет избира с явно гласуване и бюро, което ръководи организацията между заседанията на общинския партнен комитет. Комитетът избира с

Общински комитет

явно гласуване първи секретар и секретари на комитета, а така също разпределя основните отговорности между останалите членове на бюрото. Об. к. на БКП в малките общини, които нямат пленарни състави, не избират бюро, а само секретари. Секретарите на комитетите с бюро или без бюро трябва да имат партниен стаж най-малко три години. Членовете на бюрата и секретарите на малките общински партийни комитети се утвърждават от окръжния комитет на БКП. За правилното организиране работата в зависимост от големината на общинските комитети се структурира и партийният апарат с определяне на отговорността и направления на неговата работа. Пленумът на общинския комитет се свиква не по-рядко от един път на три месеца. В своята дейност общинският комитет прилага най-широко общественото начало.

Об. к. на БКП осигурява политическо ръководство на всестраниния живот на общината, непосредствено ръководи ППО, комбинатските, заводските, учрежденските, общоселските и другите партийни комитети; направляват дейността на кметствата, на народните съвети, на стопанските и обществените организации за осигуряване на високоефективно и високо организирано развитие на селищните системи във всички области на обществения живот. (Устав на БКП.)

В условията на изграждането на развитото социалистическо общество все повече нараства тяхната роля и отговорност за усъвършенствването на политическата система на обществото на тяхна територия, чрез най-широко разгръщане на демократизма в дейността на всички държавни, стопански и обществени органи и организации; за укрепване и задълбочаване връзките с масите; за извършване на дълбоки качествени изменения в развитието и правилното териториално разпределение на производителните сили и усъвършенствването на производствените отношения; за най-пълно практическо реализиране в живота на стратегическия курс на партията за висока ефективност и високо качество; за по-нататъшното повишаване жизненото равнище на населението и осъществяване политиката на партията за създаване на единни условия на труд, живеене и отдих за преодоляване на съществените различия между града и селото, между умствения и физическия труд.

«Те трябва все по-пълно да се изявяват като качествено по-

Общопартийна дискусия

ви органи за политическо ръководство, да направляват по-нататъшното развитие и утвърждаване на селнишните системи като социално-икономически и административни единици от нов тип.

Главната насока на дейността на общинските комитети на партията трябва да бъде непосредствената организаторска и политико-възпитателна работа с комунистите и сред цялото население». (Тезиси на Дванадесетия конгрес на Българската комунистическа партия. С., 1981, с. 112).

Об. к. се отчита пред отчетно-изборната конференция (събранне). Информира по-висшите органи и се отчита пред тях за своята дейност.

ОБЩОПАРТИЙНА ДИСКУСИЯ — метод за припличане на цялата партия в обсъждането и подготовката на важни партийни решения, конкретно проявление на вътрешопартийната демокрация. Същността на дискусията се състои в обмяната на мнения във връзка с решаването на конкретни проблеми. Тя предполага свободно изразяване, съпоставяне и отстояване на различни съображения и възгледи по важни въпроси на партийната политика до тяхното решаване.

Необходимостта от дискусия в партията се обуславя от факта, че в хода на обсъждането на партийната политика неизбежно се изказват различни, много често несъвпадащи мнения. Това е естествено, защото, явявайки се еднотипни в главното, в основното, комунистите поради различна степен на политическа подготовка, различен жизнен опит мислят различно за една или друга страна на обсъждания проблем.

Общопартийната дискусия се провежда по особено важни, принципи въпроси на партийната политика, които са спорни или недостатъчно ясни и са насочени към бъдещето. Такава дискусия е допустима само по решение на ЦК на партията. Уставът на БКП изисква общопартийната дискусия да бъде провеждана така, че в нея да може свободно да участва всеки комунист. По този начин дискусията се превръща в средство за изработване на най-правилно решение по обсъждания проблем, средство за укрепване единството на партията. Дискусията не служи на единството на партийните редове, води към идейно и организационно отслабване на партията, понижава нейното политическо влияние и подрива

Окръжна партийна

ръководната ѝ роля, когато се води върху сепаративна политическа платформа и открива простор за фракционна дейност. БКП стои твърдо на позицията, че различieto на мненията и възгледите в хода на дискусиата не трябва да води до образуване на фракционни групировки и разцепление на партията. Общопартийната дискусия е несъвместима с фракционността. Ако след дискусиата отделна група членове на партията изразява своето «особено мнение», не се подчинява на мнозинството и се бори против взетите решения, партията се освобождава от тях.

ОКРЪЖНА ПАРТИЙНА ОРГАНИЗАЦИЯ — форма за обединяване и ръководство на всички общински партийни организации на територията на съответните окръзи. Градската партийна организация в София е с правата на окръжна организация и се състои от районни организации, които имат права на общински организации. Основни структурни звена в организационния строеж на партията за провеждане на нейната линия и политика. Окръжните партийни организации са сложна система от органи и организации, чиято дейност функционира на основата на марксистко-ленинските принципи на ръководство и норми на вътрешнопартиен живот. Със своята структура и правилно разположение на партийните ядра те осигуряват политическо влияние във всички звена на политическата система на окръга. Изграждат се по решение на Централния комитет.

Висш орган на окръжната партийна организация е окръжната отчетно-изборна конференция, която се провежда на две или три години. Тя обсъжда отчетите на окръжния комитет и на контролно-ревизионната комисия. При необходимост може да разглежда и други въпроси. Избира окръжен комитет (Вж. окръжен комитет на БКП) и окръжна контролно-ревизионна комисия. Изборът на членове на контролно-ревизионната комисия се извършва както на членовете на ОК на партията.

Окръжната партийна организация ръководи и направлява развитието на политическата система в окръзите, разгръщането на социалистическата демокрация и задълбочаването на връзките на партията с всички слоеве от населението; осъществява политическо ръководство на целия възпроизводителен процес в сферата на икономиката в съответствие със

стратегическия курс за висока ефективност и високо качество по пътя на внедряване на научно-техническия прогрес, прилагането на съвременни научни методи на стопанското ръководство и решително повишаване производителността на труда; организира комплексното и хармоничното решаване на проблемите на социалната и духовната сфера; разработва научнообосновани концепции и прогнози за най-ефективното използване на природните, трудовите, финансовите и валутните ресурси с оглед постигане на хармонично и комплексно развитие на окръга, на селищните системи, на отделните райони, микрорайони и селища; издига равнището и ефективността на идеологическата работа и ръководство в окръга и в общинските партийни организации и особено в първичните партийни организации; полага системни грижи за по-нататъшното усъвършенстване на социалистическия начин на живот и многостранното възпитание на социалистическата личност; непрекъснато усъвършенствува механизма на организаторската и ръководната дейност на партийните организации за по-нататъшното всестранно укрепване на основните стопански единици — комбинати, държавни стопански обединения, аграрно-промишлени комплекси и други.

Със своята всестранина дейност за изпълнение на решенията на конгресите на партията и на нейния Централен комитет окръжната партийна организация непрекъснато укрепва единството и сплотеността на партийните организации и на всички трудещи се около линията и политиката на партията, около Централния комитет за осъществяване на комунистическия идеал.

Интегрален критерий за оценка дейността на окръжната партийна организация е нейната сплотеност, единство и боеготовност за комплексното реализиране на задачите в материалната и духовната сфера на партийната и държавната политика.

ОКРЪЖЕН КОМИТЕТ НА БКП — изборен колективен ръководен орган на окръжната партийна организация. Главно звено в системата на местните партийни органи. Изгражда се по решение на ЦК на партията. Избира се с тайно гласуване от окръжните отчетно-изборни конференции за срок от две или три години. Броят на членовете и кандидат-члено-

Окръжен комитет

вете на окръжния комитет се утвърждава с явно гласуване от конференцията. На първото заседание на окръжния комитет с явно гласуване се избират бюро, първи секретар и секретари на комитета. Броят на членовете и кандидат-членовете на бюрото се определя от окръжния комитет. Бюрото се утвърждава от Централния комитет на партията. Секретарите на окръжния комитет трябва да имат най-малко петгодишен партисен стаж. Окръжният комитет на партията заседава не по-рядко от един път на три месеца. Той ръководи и направлява дейността на окръжната партийна организация, изпълнява ролята на основно ръководно ядро в политическата система на окръга, като системно се грижи за нейното развитие, правилно функциониране и усъвършенствуване с оглед за най-широкото развитие на демократизма в общественния живот и непрекъснатото укрепване на връзките на партията с масите. Организира съчетаването на местните инициативи и творчеството на партийните организации с изпълнението на решенията и указанията на Централния комитет на партията. В рамките на окръга осигурява точното и докрай реализиране на партийната и държавната политика, осъществява политическото ръководство за постигане на високоэффективно и високоорганизирано развитие на социално-икономическия и културния живот на териториалните единици, изучава обективните процеси и явления, настроенията на трудещите се и натрупания опит, разкрива и решава намерените проблеми. (Устав на БКП.)

О. к. има свой апарат. Структурирането на апарата се извършва в зависимост от големината на окръжната партийна организация и характера на проблемите, които има да решава тя. В дейността на окръжния комитет се прилага широко общественото начало. Като помощни органи на обществени начала могат да се изграждат постоянни и временни проблемно-функционални звена — комисии, работни групи, съвети и др., с участието на членовете и кандидат-членовете на комитета, сътрудници от апарата и активисти на партийните организации.

Съвременните задачи на о. к. на партията произтичат от Програмата на партията за изграждането на развитото социалистическо общество, от Устава на партията, Решенията на XII конгрес на партията и последвалите го пленуми на Централния комитет на партията.

Организаторска дейност

«Развитието на икономическите райони и териториалните единици налага да се подобрява ръководството на окръжните комитети по комплексното осъществяване на възпроизводствения процес, да се засилва влиянието им върху обществения живот в окръзите. Тяхното ръководство трябва да се отличава с висока степен на политическа зрелост, на научна обосноваваност, актуалност и конкретност, да се повишава отговорността им за цялостно и последователно провеждане на социалната, икономическата и културната политика на партията в границите на съответната територия.» (Тезиси на Дванадесетия конгрес на Българската комунистическа партия. С., 1981, с. 113.)

Чрез своята ръководна дейност те непрекъснато утвърждават и укрепват общинските партийни комитети като авторитетни и активни политически ръководства на общините, осъществяват стратегическия курс на партията за висока ефективност и качество на територията на окръзите и селищните системи; осигуряват правилно насочване дейността на държавните, стопанските и обществените органи и организации и координират тяхната дейност по такъв начин, че да решават поставените пред тях задачи със специфичните им форми и методи от общопартийни и общодържавни позиции; ръководят и направляват развитието и задълбочаването на сътрудничеството на окръжните партийни организации с комунистите и трудещите се от побратимени области и окръзи от братските социалистически страни и преди всичко с местните партийни органи и организации на КПСС.

В своята дейност те се опират на общинските, районните и градските комитети, разгръщат тяхната инициатива, правилно съчетават отрасловото и териториалното ръководство на икономиката и другите сфери, укрепват и развиват организационното единство на политическата, организационната и стопанската дейност. (Устав на БКП.)

За своята дейност о. к. се отчитат пред окръжните отчетно-изборни конференции. Редовно информират по-висшите органи и се отчитат пред тях.

ОРГАНИЗАТОРСКА ДЕЙНОСТ НА ПАРТИЯТА — специфична дейност на партийните органи, организации и на комунистите, която е насочена към създаването на правилна организация за мобилизиране силите на комунистите и безпар-

Организаторска функция

тийните за изпълнение на дадено решение или задача. О. д. п. е насочена към осъществяването на стопански, политически, идеологически и партийно-организационни задачи. Нейните основни изисквания са: правилно да се преценят силите и възможностите на партийното бюро, на първичната партийна организация, на комунистите, а също на безпартийните и на техните организации; правилно да се разпредели работата и да се увлекат всички членове на ППО и на трудовия колектив; да се осигури ръководство и контрол в хода на изпълнението на задачите; да се осигури личен пример от страна на организатора.

О. д. п. има сложна структура. Нейните основни компоненти са: правилно усвояване на целите и задачите; определяне на обема и характера на организаторската дейност и на необходимото време за нейното изпълнение; правилно разпределение на задачите между различните органи и организации; определяне на решаващите участъци; правилно награждане на отношенията между организатора и хората, които трябва да бъдат организирани; определяне на необходимото напрежение в хода на организаторската дейност; осигуряване на постоянна права и обратна връзка и информация в хода на организаторската дейност; анализ на крайния резултат от извършената организаторска дейност.

О. д. п. е насочена към мобилизиране силите на комунистите и на всички трудещи се за изпълнение на партийната политика. След вземането на определено решение главно от организаторската и политическата дейност зависи как това решение ще бъде изпълнено. Издигането на равнището на организаторската дейност е един от най-преките пътища за повишаване на качеството и ефективността на партийната дейност.

ОРГАНИЗАТОРСКА ФУНКЦИЯ НА ПАРТИЯТА — една от основните функции на партията, която разкрива обективно необходими страни на ръководната ѝ дейност, имащи съществено значение за навременното и повсеместно осъществяване на поставените задачи. Организаторската функция на партията разкрива и характеризира партията като организация, която не само умее да формулира целите на бъдещата си дейност, да подготвя субективния фактор за тяхното възприемане, но и да организира трудещите се за активно учас-

тие в борбата за претворяване на политическите цели и задачи в конкретни дела. В. И. Ленини придава голямо значение на организаторската функция и посочва: «Трябва да се разбере, че за успешното управление е необходимо — освен умението да убедиш. . . — и умението практически да организираш» (Съч. Т. 5, с. 233).

Системата от конкретни организаторски действия заема голям дял в механизма на изпълнение на задачите и тясно е свързана с организационната работа на партията. Като два аспекта на организационно-преобразуващата дейност на партията — вътрешен и външен, — организационната и организаторската работа нмат много общо в своята същност. Първата е свързана с подобренията на състава и структурата на партията и нейните организации, привеждането им в съответствие с потребностите на историческия прогрес, с характера и изискванията на решаваните задачи, а втората — с усъвършенствуване структурата и функциите на органите и организациите в системата на социалното управление с цел постигане на единодействие в името на политическите цели и задачи.

Организационната работа е важно условие за реализиране на организаторската функция на партията, защото с нея се постигат определени подобрения в качествата на състава и структурата, а те осигуряват на партията и нейните органи необходимата способност да изпълняват организаторска работа сред народните маси. Самоорганизирането е предпоставка за организиране на ръководените, необходима основа на всяка организаторска работа. Организаторската способност на партията намира израз в умението на партията и нейните органи и организации да извършват такава подреденост и насоченост в действията на народните маси, че с минимум разходи да се получи максимум социален ефект.

Организаторската функция на партията има задачата не само да определи точно ролята на всяко звено в системата на социалното управление, на всеки човек за постигане на целта, но и да създаде условия за последователно развитие на процесите, за изпълнение на формулираните политически цели и задачи. Създаването на необходимите условия за изпълнението на задачите е важна предпоставка за ефективност на организационната дейност, защото както на определени цели отговарят определени задачи, които водят към постига-

Организаторски способности

не на целите, така и за изпълнението на тези задачи са необходими съответни условия (Д. Благоев. Съч. Т. 5, с. 327).

Организаторската дейност на партията има и друга задача — правилно да определи етапите за изпълнението на сложни и продължителни по време дейности. Това ориентира кадрите към специфичните за етапа действия, към прилагането на специфични методи и форми на работа, дава възможност да се отчитат резултатите от работата след всеки етап, научно да се ръководи процесът на реализация на целта. Друг фактор за успеха на реализационната дейност и същностна страна на организаторската функция на партията е формирането на правилна система от организационни връзки и отношения, с помощта на която отделните елементи се свързват в едно, осигурява се цялостност на ръководената система. Важно място в организаторската дейност на партията заемат и въпросите, свързани с подбора, разпределението и възпитанието на кадрите, с контрола и проверката на изпълнението и други.

Контролът и проверката на изпълнението са най-важната част от организаторската работа на партията. Неделимо свързан с целия процес на претворяване на решенията в дела, той дава възможност на партийните органи и организации да наблюдават процеса на изпълнението на задачите, да знаят във всеки момент в каква степен се осъществяват целите, които са поставени, и дали главните усилия и внимание са насочени към основните политически задачи.

Обективната необходимост от внасяне на съзнателност и организираност в различните отряди на трудещите се на основата на съзнателността и организираността на авангарда — комунистическата партия, свързва организаторската функция на партията с други нейни функции и преди всичко с идейновъзпитателната ѝ функция. Това намира израз в принципа за единство на организаторската и идеологическата работа на партията. Вътрешна връзка и взаимна обусловеност има и между организаторската и политическата функция на партията.

ОРГАНИЗАТОРСКИ СПОСОБНОСТИ НА РЪКОВОДИТЕЛЯ — съвкупност от определени способности на ръководителя за успешно извършване на ръководна дейност. Те намират израз в умението му да създава организация и благо-

Организационна структура

приятна обстановка за изпълнение от отделните хора или техните организации на ръководните решения.

За целта е необходимо да притежава умение да види прозрителните от дадено решение задачи и да ги възложи на отделните личности или на съответните организационни звена, като прецени техните способности; при разпределение или поставяне на задачите да прояви способността реално да определи сроковете в зависимост от реалните възможности на отделния изпълнител, на кадровите, материалните и финансовите ресурси; да разяснява и убеждава изпълнителите в обществената и личната значимост на възлаганите задачи; да умее да ги подпомага да организират своята дейност за успешно извършване на необходимата дейност.

Към организаторските способности на ръководителя се отнасят *деловитостта, оперативността*, умението да осигурява своевременна и действена *проверка на изпълнението* на възложените задачи; да извършва превантивен и текущ *контрол*; да проявява *взискателност* към всички, които не изпълняват точно, навреме и качествено възложените задачи; критичност и самокритичност.

Организаторските способности се развиват предимно в организационната практика. Участието от най-ранна възраст в дейността на детските, ученическите, комсомолските, физкултурните, а след това във пониските и трудовите колективи, а така също и в тези на другите обществени организации са голяма школа за израстване на добри организатори. Партийните организации откриват талантивите организатори, следят и подпомагат тяхното развитие.

ОРГАНИЗАЦИОННА СТРУКТУРА НА БКП — относително постоянна качествена и количествена определеност на съвкупността от партийни органи, организации и вътрешните връзки между тях. Основни елементи на структурата на БКП са висшите органи, местните и първични партийни организации. Всички те са слети в единен организъм, функциониращ в съответствие с Програмата и Устава на партията. Структурата определя мястото, ролята и функциите на отделните партийни звена, разграничава компетенциите им и координира дейността им, осигурява общо, всеобхватно и същевременно конкретно-целенасочено партийно ръководство. Чрез нея се създава определен ред и организираност в работата на пар-

Организация

тията като цяло, на съставните ѝ части, на всеки комунист, постига се целесъобразно разпределение на силите и средствата в осъществяването на партийната политика, сплотяват се партийните членове и се култивира у тях чувство за общност и дисциплина, на колективност и лична отговорност.

Формирането и развитието на организационната структура на БКП се извършва върху основата на принципа на демократическия централизъм. Всички ръководни органи на партията са изборни, подотчетни и сменяеми. Решенията на по-висшите органи са безусловно задължителни за по-низшите. Организационната структура на БКП се изгражда и по териториално-производствен признак: първични организации се създават по мястото на работа и живеене на комунистите и се обединяват в районни, градски, общински и окръжни партийни организации. Всички партийни организации са автономни при решаване на местни въпроси, доколкото техните решения не противоречат на политиката на партията.

Организационната структура на БКП не е неизменна, веднъж завинаги дадена система от органи и организации. Тя се изгражда в конкретно-исторически условия и усъвършенствува в съответствие със задачите, които решава партията на на всеки етап от своето развитие.

ОРГАНИЗАЦИЯ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО — важен етап на ръководния процес и функция на ръководството, изразяваща вътрешната подреденост, съгласуваност и интеграция на системата от целесъобразни, целенасочени и взаимно свързани дейности за реализиране на приетите решения и планове. Организацията на изпълнението е сложно, комплексно понятие, включващо съвкупност от процеси или действия, насочени към обединяване, интегриране усилията на субективния фактор за изпълнение на определена програма или цел. Тя не е съвкупност от «чисто» организаторски действия, а комплекс от организационни, идеологически и политически моменти.

Идеологическото осигуряване на решенията е важно звено на процеса на реализацията им, включващо дейности, които пряко са свързани с разясняване и изучаване на решението, с довеждането му по каналите на информация до изпълнителите и убеждаването им в неговата необходимост и на-

учна обоснованост. Това е богата и целенасочена дейност за разясняване смисъла и значението на проектираното действие, включваща няколко основни момента: първо — разясняване на теорията, която е в основата на приетото решение, осветляване на принципите, въз основа на които то е изградено; второ — разясняване политическия смисъл и значение на формулираните цели и задачи, обосноваване на тяхната целесъобразност и значимост; трето — аргументиране ефективността на избрания път, на подхода за реализиране на целта.

Организационното осигуряване на решенията е решаващото звено в процеса на реализирането, комплекс от дейности, които конкретизират задачите, координират усилията на комунистите, кадрите и звената. Определящо значение в системата от конкретни организаторски действия заемат въпросите, свързани с планирането на партийната работа, с кадровата дейност, контрола и проверката на изпълнението, възлагане на поръчения на комунистите, инструктаж на изпълнителите и други.

Политическото осигуряване на решенията е третият компонент на процеса на реализирането, който включва дейности, свързани с формиране на необходимите за реализацията на решенията политически отношения, с провеждането на конкретна текуща политика. Тук важно значение има въпросът за работата на партийните комитети и организации с различните субекти в системата на социалното управление, уменията им да мобилизират усилията на комунистите и всички трудещи се за решаване на проблемите, да насочват и концентрират енергията на работническата класа и на другите социални групи в руслото на общопартийните дела.

Върху ефективността на организацията на изпълнението влияят много и най-различни обстоятелства: първо — правилното структуриране на процеса на реализацията, второ — ефективно и целесъобразно подреждане на неговите елементи при осъществяване на отделните видове решения, трето — усъвършенстване на дейността в процеса на нейното осъществяване чрез гъвкаво приложение на набелязания план.

ОРГАНИЗАЦИОННО ЕДИНСТВО НА ПАРТИЯТА — една от страните на закона за единството на марксистко-ле-

Организационен комитет

нинската партия, изразяваща най-съществените организационни връзки и отношения между компонентите на вътрешния живот и ръководната дейност на партията, необходимо условие за осъществяване на нейната ръководна роля. Партията е диалектично единство от части (членове, организации, комитети), между които има вътрешни организационни взаимоотношения, недопускащи абсолютна независимост на частите от цялото и изключващи възможностите да му се противопоставят. Намира израз в единната партийна структура, единния партийен център, единната партийна дисциплина, безусловното подчинение на малцинството на мнозинството, задължителност на решенията на висшите за по-низшите органи, недопустимост на фракции и групи. Организационното единство на партията се опира върху нейното идейно единство, верността към марксистко-ленинското учение и пролетарския интернационализъм, върху сплотеността и съзнателността на комунистите, върху правилността на политическата линия, стратегия, тактика и ръководство.

ОРГАНИЗАЦИОНЕН КОМИТЕТ ЗА СВИКВАНЕ НА ИЗВЪНРЕДЕН КОНГРЕС — временен ръководен партийен орган с ограничен компетенции. Прилага се при отказ на Централния комитет на партията да свика конгрес или тогава, когато той не свика извънреден конгрес, в срок от два месеца и половина от обявяването му. В такъв случай партийните организации, които са поискали да бъде свикан извънреден конгрес, могат да образуват организационен комитет, който има права на Централен комитет относно свикването на извънреден конгрес.

Организационният комитет извършва цялостната подготовка на извънредния конгрес — обявява датата и дневния ред, определя нормите за представителство, начина за избиране на делегатите, подготвя съответните материали. В 90-годишната история на Българската комунистическа партия не се е налагало образуване на организационен комитет за свикване на извънреден конгрес.

ОРГАНИЗИРАН ОТРЯД НА РАБОТНИЧЕСКАТА КЛАСА — *основен организационен принцип*, разкриващ партията като високоорганизиран отряд на работническата класа, като цялостна система от органи и организации, изградена върху

основата на демократическия централизъм, със строго определени връзки и взаимоотношения между отделните структурни звена, с единна воля и единни действия на всички организации и членове, с единен център, с една Програма и Устав, с дисциплина, еднакво задължителна за всички.

Първи Маркс и Енгелс теоретически обосновават идеята за изграждането на комунистическата партия като организиран отряд на работническата класа и я предлагат в създадените от тях пролетарски революционни организации — Съюза на комунистите и Първия интернационал.

В остра борба с меншевизма по организационните въпроси Ленин твърдо и последователно отстоява тезата, че комунистическата партия трябва да бъде организирана сила, стройна система от органи и организации, а не механичен сбор от отделни звена без връзка помежду си, без ред и дисциплина. Той многократно посочва, че «силата на работническата класа е в организацията. Без организация на масите пролетариатът е нищо. Организиран — той е всичко» (В. И. Ленин Съч. Т. 11, с. 317.)

Идеята за партията като организирано цяло се съдържа в Лениновата формулировка за членството в партията, по силата на която всеки член на партията членува в една от нейните организации, които се обединяват в едно цяло. Всяка организация и всеки комунист са органически неделима част от цялата партия.

При капитализма партията решава извънредно трудни, сложни и изпълнени с много рискове задачи. Принудена е да се бори срещу опитен, силен и организиран противник — буржоазията, която държи в ръцете си политическата власт, опира се на армията, полицията, на всички държавни институции, разчита на подкрепата на международния капитал. Това налага партията да бъде високоорганизирана сила, да е олицетворение на желязна, съзнателна дисциплина, на самопожертвователност, да внася в редовете на неорганизираните работнически маси дух на организираност, дисциплина, и революционност.

След победата на социалистическата революция новите задачи, свързани с коренното преустройство на обществото на социалистическа основа, налагат партията още повече да укрепва и се развива като организиран отряд, единна и сплотена.

Основни организационни

ОСНОВНИ ОРГАНИЗАЦИОННИ ПРИНЦИПИ НА КОМУНИСТИЧЕСКАТА ПАРТИЯ — теоретически положения, които изразяват класовата същност и ролята на партията в обществото, определят вътрешнополитическите отношения, а също и взаимоотношенията на партията с другите организации. Заедно с програмните основи (принципи) те в най-голяма степен определят характера, типа на партията. Организационните принципи отразяват закономерностите на развитието на партията, те са научнообосновани. Към организационните принципи на партията се отнасят: партията като преден, съзнателен отряд на работническата класа; организиран отряд на работническата класа; висша форма на организацията на работническата класа; въплъщение на връзките ѝ с работническата класа, с трудещите се, на единството на всички свои органи и членове; изградена на принципа на демократическия централизъм; на принципа на интернационализма.

Организационните принципи са неделими от идейно-теоретическите и политическите основи на партията. Значението им е обосновано преди всичко в произведенията на В. И. Ленин «Какво да се прави?» (1902 г.), «Писмо до другар за нашите организационни задачи» (1902 г.), «Крачка напред, две крачки назад» (1904 г.), ««Левичарството» — детската болест на комунизма» (1920 г.).

Основните организационни принципи допълват идейно теоретическото и политическото с организационното единство. Без организационно единство не може да се постигне действително и трайно единство, не може да има единство в практическата дейност на партията. «Въз основа на организационните принципи партията става организирана сила, което означава създаване на власт, превръщане авторитета на идеите в авторитет на властта, подчинение на инзшите на висшите партийни инстанции» (В. И. Ленин, Съч. Т. 7, с. 338, 339). По думите на В. И. Ленин главното оръжие в ръцете на работническата класа за освобождаване от капиталистическото ѝ е организацията. Между отделните основни организационни принципи има много голяма връзка и зависимост, те следва да се разглеждат като система.

В. И. Ленин разработва основните организационни принципи въз основа на идейно-теоретическото наследство на К. Маркс и Ф. Енгелс, на опита на руското и международното

революционно работническо движение. Въз основа на тях той създава партия за борба не само против самодържавнето и капитализма в Русня, но и за успешна борба против империализма изобщо, партия от нов тип. Нейните основни организационни принципи имат непреходен и интернационален характер. В зависимост от конкретно-историческата обстановка в отделните страни те се реализират в различни форми.

Обосноваването от В. И. Ленин основни организационни принципи бяха възприети и от други комунистически партии, в т. ч. и от БКП, в процеса на тяхната ленинизация, започнала под влиянието на Великата октомврийска социалистическа революция.

ОТДЕЛИ В ПАРТИЙНИЯ АПАРАТ — форма на организация на работата, основно звено в структурата на партийния апарат. Отделите са част от апарата и са помощни органи на бюрата на комитетите. Те работят под ръководството на бюрото и секретарите. Своите инициативи, мнения и предложения отделите внасят за обсъждане в бюрото, след което действуват по негово поръчение в съответствие с неговите решения, изисквания и указания. В отделите, макар и в известна степен условно, партийната работа се диференцира и специализира в различни направления.

Задачите на отделите в най-общи линии се заключават в следното: изучават, анализират, разработват и внасят за обсъждане в бюрото на комитета материали и проекторешения по въпроси, за които отговарят. При разглеждане в бюрата дейността на други органи, организации и ведомства отделът или групата отдели, които наблюдават тяхната дейност, дават свое мнение, предложения, проекти за решения и пр.

Провеждат необходимата организаторска и политическа работа. Организируют проверки, контрол и помощ на място по изпълнение решенията и задачите, поставени от ръководните органи, като използват разнообразни форми и средства. Осигуряват обективна, навременна и точна информация за състоянието на работата, за която отговарят, информират ръководните органи и предлагат мерки за решаване на назрелите проблеми и повдигнатите от комунистите и трудещите се въпроси. Периодически изготвят преценки, справки и информации за хода на изпълнението на дадени решения, а след изтичане на срока правят цялостна оценка за резултатите

Отечествен фронт

от изпълнението им. Полагат системни грижи за изучаване, обобщаване и творческо прилагане на положителния опит, създават и експериментират нови образци в партийната, обществената, стопанската и управленческата дейност.

Отделите подпомагат ръководните органи в работата им с кадрите от своята контролно-отчетна номенклатура, грижат се за тяхното обучение, квалификация и израстване, съдействуват правилно да се оценяват техните делови политически и правствени качества, за създаване обстановка на доверие, уважение, признателност и възискателност към тяхната работа.

Важно изискване към тяхната работа е да прилагат политическия подход и да не допускат дублиране, смесване и изземване функциите и задачите на други обществени, стопански, държавни органи и организации и други звена от системата на партията.

ОТЕЧЕСТВЕН ФРОНТ — най-масовата общественно-политическа организация и всенародно движение в НРБ, възплъщение на народното единство, на съюза на работническата класа, трудещите се селяни и народната интелигенция. Със своята дейност е опора на БКП и на народната власт, важен фактор за привличане на трудещите се в социалистическото строителство и в управлението на обществото, школа за патриотично, комунистическо и интернационално възпитание на населението. ОФ, всички негови организации провеждат своята работа под ръководството на БКП, на съответните партийни органи и организации.

Отечественият фронт е създаден през юли 1942 г. по инициатива на Българската комунистическа партия като широко антифашистко обединение на патриотичните и демократичните сили. Сплотен в ОФ на 9. IX. 1944 г. под ръководството на БКП и с решаващата помощ на Съветската армия, българският народ извърши народно въоръжено въстание, с което се откри пътят на социалистическото развитие на България. На своя II конгрес през 1948 г. ОФ премахва елементите на коалиция и се превръща в единна масово-политическа организация, която обединява огромното мнозинство от българския народ. Днес той се развива като общественно-политическа организация и всенародно движение и работи за осъществяване Програмата на БКП за изграждане на развито социалистическо общество в България.

Членуването в Отечественния фронт е индивидуално и колективно. Член на ОФ може да бъде всеки гражданин на НРБ, който има изборителни права. Колективни членове са обществените организации и обществените комитети и движения в НРБ.

Ръководен принцип на организационното изграждане на ОФ е демократическият централизъм. Основни организационни единици са пазовите организации, които се изграждат по местоживееие. Те се обединяват в квартални, секционни, районни, градски, общински и окръжни организации на Отечественния фронт. Висш орган на ОФ е конгресът, който се свиква веднъж на 5 години. Цялостната работа на ОФ между конгресите се ръководи от Национален съвет, който избира из своя състав Президиум и Бюро. В своята работа ОФ се опира на най-широкото разгръщане на самодейността и обществената инициатива на отделните организации и ръководства.

Под ръководството на Българската комунистическа партия Отечественният фронт обединява усилията на обществените организации и движенията в своята система за изпълнението на общите задачи, свързва партията с народните маси, служи като най-широка обществена опора на народната власт. Отечественният фронт е инициатор и организатор на почини и движения от местно и общонародно значение, на големи политически акции и кампании. Той е средище за по-нататъшно укрепване на идейното и морално-политическото единство на българския народ, за развитие и усъвършенстване на социалистическата демокрация и за активно участие на населението в социалното управление, за организиране и развитие контрола на народните маси върху дейността на държавните и стопанските органи и организации, за комунистическото възпитание на населението, за издигане на неговото политическо съзнание и за активното му участие в социалистическото строителство. Привлича населението във формирането и изпълнението на плановете за общественоеполитическото развитие, съдействува активно за усъвършенстване на териториалното и селищното устройство на страната и селищните системи, работи за утвърждаването на социалистическия начин на живот, за опазване, възстановяване и обогатяване на природата.

Отечественият фронт сътрудничи със сродни демократични

Отживелици в съзнанието

организации и движения от социалистическите и други страни и с националноосвободителните движения, работи за все-странно укрепване и задълбочаване на българо-съветската дружба. Участва активно в борбата за мир, за прекратяване на надпреварата във въоръжаването и за разоръжаване, против империализма, колониализма и неоколониализма, за развитието на сътрудничеството между народите.

ОТЖИВЕЛИЦИ В СЪЗНАНИЕТО НА КОМУНИСТИТЕ — отрицателни явления (прояви на «малката правда»), които са възникнали в експлоататорските общества върху основата на частната собственост и продължават да съществуват, макар и в ограничени размери при социализма в съзнанието на някои комунисти. Корените на «малката правда» лежат и във вътрешните обективни социално-икономически условия при социализма. «Към тези условия — посочва др. Т. Живков — се отнасят не само остатъците от миналото в нашата икономика и бит, но и някои аспекти на социалистическите обществени отношения, на още недостатъчното високо равнище в развитието на общественото производство и недостатъчната зрелост на социалистическите обществени отношения. Отрицателните явления в нашия живот могат да се подхранят и от определени икономически трудности, диспропорции в икономиката. Такива явления довеждат до временно съживяване, а в някои отношения и до увеличаване на отрицателните явления» (Т. Живков. Основни насоки за по-нататъшното развитие на системата на управление на нашето общество. С., 1968, с. 144).

ОТКРИТО ПАРТИЙНО СЪБРАНИЕ — вид събрание, на което освен членовете на партийната организация присъствуват и безпартийни. Свиква се по решение на партийното бюро и първичната партийна организация. Обикновено на тези събрания се разглеждат въпроси от идеологически, просветен характер, но могат да се обсъждат и вътрешнопартийни проблеми. Много често предмет на разглеждане на откритото партийно събрание са изпълнението на плановете за социално-икономическото развитие на трудовия колектив, социалистическата дисциплина, охраната на труда, качеството на продукцията и др.

Откритите партийни събрания играят голяма роля за ук-

репване на връзките на първичните партийни организации с безпартийните, за повишаване на тяхната социална активност, за формиране на социалистическата личност.

ОТМЕНЯНЕ НА ПАРТИЙНО НАКАЗАНИЕ — мярка, която се прилага, когато с решение на съдебни органи или с нови факти допълнително се установи, че наказаният комунист е невинен. Може да стане по молба на наказаниия от контролно-ревизионните комисии и по инициатива на партийната организация или партийния комитет, които са го наложили.

ОТПАДАНЕ ОТ ПАРТИЯТА — норма на партисен живот, която се предприема от първичната партийна организация към комунисти, които повече от три месеца не са присъствували на партийни събрания или не са плащали членския си внос. Предварително се проверяват мотивите за нередовността на партийния член и ако се установи, че без уважителни причини фактически е прекъснал връзката си с партийната организация, се обсъжда партийното му положение и се взема решение за отпадането му от партията. За решението трябва да са гласували повече от половината членове на организацията, присъствували на събранието. То подлежи на утвърждаване от вишестоящ партисен комитет.

ОТЧЕТ И САМООТЧЕТ НА КОМУНИСТИТЕ — форма на индивидуална работа, чрез която комунистите, писмено или устно, се отчитат пред партийни събрания, конференции, конгреси и заседания на партийни органи за извършени дейности, възложени задачи, поръчения. Отчетът и самоотчетът съдържат анализ и оценка на постигнатите резултати.

Отчетът е форма на практическо осъществяване на принципа за периодична отчетност на партийните органи, форма на партисен контрол върху дейността на всеки комунист. Функционира едновременно като средство за осъществяване и разгръщане на демократичното и укрепване на централистичното начало на организацията и ръководството на вътрешно-партийния живот.

Комунистите дават отчет пред партията периодично, когато това е необходимо. Отчитането на отделни комунисти може предварително да бъде запланувано от партийните орга-

Отчетен доклад

низации. Отчетите на комунисти трябва да бъдат принципи, обективни, самокритични.

Самоотчетът е особена форма на отчета на комуниста, заимствувана от опита на КПСС и навлязла широко в практиката на БКП. Предмет на самоотчета е обикновено цялостната дейност на комуниста за определен период от време. Прави се пред събрание на партийната организация или групата. След самоотчета на комуниста и съобщаването на оценката на бюрото събранието приема своя оценка и дава препоръки на самоотчитания се комунист.

ОТЧЕТЕН ДОКЛАД — политически документ на партийните органи — от ЦК до бюрото на първичната партийна организация. Израз е на едно от най-важните изисквания на демократическия централизъм — периодична отчетност на партийните органи пред своите партийни организации и пред по-висшите органи. При провеждането на конгресите, на отчетно-изборните конференции и събрания първата, най-важна точка от дневния ред е изнасянето и обсъждането на отчетния доклад на съответния партийен орган.

Отчетният доклад обикновено се състои от няколко важни момента: а) оценка за извършената работа през отчетния период; б) обобщаване на най-важните успехи; в) критичен разбор на слабостите, недостатъците в работата и причините за тях; г) разработване на основните задачи през следващия период.

ОТЧЕТИ И ИЗБОРИ В ПАРТИЯТА — вътрешнопартийна дейност и вътрешнопартийни отношения, чрез които, в съответствие с принципа на демократическия централизъм, се оценява извършената работа, приемат се програмите, насоките и задачите за бъдещите действия на партията и се формират нейните ръководни органи.

Провеждането на отчетите и изборите в партията се осъществява върху основата на Устава и специална инструкция на Секретариата на Централния комитет. Избори за ръководни партийни органи се провеждат: един път годишно в ППО, в партийните организации, влизащи в състава на първичните, и в партийните групи; един път на две или три години — в заводските, комбинатските, учрежденските и други подобни

Отчетно-изборна конференция

организации, които нямат комитети, в районните, градските, общинските и окръжните организации.

Отчетите на партийните бюра и комитети се обсъждат и утвърждават на техни заседания. Предварителното обсъждане на отчетите не отнема правото на членовете и партийните ръководства да критикуват на събранията и конференциите тяхната дейност.

Изборите на ръководства на ППО и организациите, влизащи в техния състав, на по-малки заводски, учреденски и др. подобни организации с комитетите се провеждат на общи събрания на съответните организации, а когато тези организации не могат да свикат поради липса на условия общо събрание, с разрешение на вишестоящите органи провеждат конференции.

Изборите за партийни комитети се провеждат на съответни отчетно-изборни партийни конференции.

ОТЧЕТНО-ИЗБОРНА КОНФЕРЕНЦИЯ — висш орган на заводски, учреденски, районни, градски, общински и окръжни партийни организации с участието на избрани пълномощни представители на партийните членове. Редовните конференции се свикват от съответния комитет веднъж на две или три години, а извънредните по решение на комитета или по искане на една трета от общия брой на членовете на съответната организация. Нормите за представителство на конференциите се определят от съответния партийен комитет.

Отчетно-изборните конференции са пълновластни да обсъждат и решават всички проблеми на тяхната дейност. Те функционират като основни демократични форуми, чрез които се реализира организационно-политическата власт на комунистите в системата на окръжните, общинските, районните, заводските и учреденските партийни организации. Обсъждат отчетите на съответния комитет и контролно-ревизионна (ревизионна) комисия. Избират партийен комитет и контролно-ревизионна (ревизионна) комисия; определят предстоящите задачи на съответната организация; избират делегати. Разглеждат при необходимост и други въпроси.

Редът на протичането на отчетно-изборните конференции е регламентиран с Инструкция на ЦК за провеждането на изборите в партията. За ръководство на отчетно-изборните конференции се избира с явно гласуване президиум. Избират

Отчетно-изборно събрание

се и помощни органи — комисии по резолюцията, по предложенията, за проверка на пълномощията, за провеждането на изборите. На конференциите могат да се свикат съвещания на представители на делегациите за обсъждане кандидатурите за новия състав на комитета. Издигането и обсъждането на кандидатурите за съставите на комитетите започва, когато конференцията е изслушала и обсъдила отчетния доклад на съответния партийен комитет и доклада на контролно-ревизионната комисия. При обсъждането на кандидатурите конференцията с явно гласуване утвърждава числения състав на бъдещия комитет.

ОТЧЕТНО-ИЗБОРНО СЪБРАНИЕ — висш орган на първичната партийна организация, на партийна организация в състава на първичната, на заводски, учрежденски и други подобни организации и партийни групи, пред което бюрото или комитетът се отчита за дейността си през изминалия мандат и се произвеждат избори за ново ръководство на организацията. Отчетно-изборни събрания на ППО и на организациите в състава на първичните се провеждат един път годишно, а на заводски, учрежденски и други подобни организации веднъж на две или три години.

Отчетно-изборното събрание, като висш ръководен орган на първичната партийна организация, има изключително важно място и роля във вътрешнопартийния живот. В сравнение с другите събрания то изпълнява най-цялостно и пълнокръвно функциите на висш ръководен орган: изслушва отчета на ръководството и оценява неговата дейност; приема резолюция и определя основните насоки за дейността на организацията през следващия отчетен период; избира нови ръководни органи на организацията. По значимост на основните си функции отчетно-изборното събрание придобива качеството на основен организационен механизъм на вътрешнопартийната демокрация, за реализиране на организационно-политическата власт на комунистите като тяхна колективна партийна воля.

Подготовката на отчетно-изборното събрание включва наред с общите за всяко партийно събрание (вж. Партийни събрания) и някои специфични етапи и елементи: разработване и утвърждаване на специален план на организацията за тази подготовка, в който се предвиждат сроковете за пред-

парително разработване и обсъждане на материалите за събрането, формиране на комисии в помощ на бюрото или комитета; предварително запознаване по партийни групи с проектодоклада и проекторезолюцията и други. Редът за провеждане на отчетно-изборното събрание е регламентиран от Инструкцията на ЦК на БКП за произвеждане на изборите в партията. За ръководство на събрането с явно гласуване се избира бюро, а в малките партийни организации само председател и протоколчик. Избират се помощни органи на събрането — комисия по предложения, комисия по резолюцията и комисия или бюро за провеждане на избора.

ОТЧИСЛЯВАНЕ ОТ СЪСТАВА НА ПАРТИЙНАТА ОРГАНИЗАЦИЯ — дейност, чрез която се регулира движението на комунистите от една в друга първична партийна организация. Отчисляването на комунистите от една партийна организация става на основата на решение на партнен орган, при преместване от един в друг трудов колектив или по лично желание и при условие, че новото работно място е вън от обсега на ППО, в която членува. За целта комунистът подава молба за отчисляване от бюрото на ППО, с която уведомява същото за решението, заповедта, а при лично желание — за съгласието на административния ръководител за преминане на друга работа. Бюрото на партийната организация разглежда молбата и взема съответно решение. Комунист, членуващ в ППО, която няма бюро, подава молба до партийната организация, а тя на свое събрание разглежда и решава въпроса за отчисляването му. Секретарят на партийната организация вписва решението на бюрото или на ППО в молбата на комуниста и я изпраща в общинския (районния) комитет за решаване на въпроса. Секретар на общинския (районния) комитет разрешава отчисляването на комуниста от една и преминването му на отчет в друга партийна организация. При възникването на спор отчисляването на комунистите се решава от партийния комитет, който ръководи ППО, или от по-вишестоящ от него партнен орган.

Въз основа на решението на общинския (районния) комитет секретарят на организацията отбелязва отчисляването на комунистите в книгата за състава на първичната партийна организация.

Отчисляване

При отчисляването на комунист, който не е снабден с членска книжка, партийният комитет (респективно сектор «Отчет на партийния състав», където се води на отчет), е длъжен да му издаде такава и да го отчисли по общия ред. В обратен случай в писмото, с което се изпраща партийното му дело, се отбелязват причините за това.

След вземане на решение за отчисляване на комуниста сектор «Отчет на партийния състав» нанася настъпилите промени в отчетните данни и отчисляването в контролната книжка на комуниста. При преминването на комуниста в ППО на отчет в друг сектор «Отчет на партийния състав» се оформя книгата за регистрация на контролните книжки и по съответен ред контролната книжка на комуниста се изпраща в новия сектор «ОПС».

В случаите на преминване на цели ППО от един окръг или община в друга не се издават поотделно отчислителни бележки на комунистите. В този случай контролните им книжки се изпращат в новия комитет, придружени от списък в два екземпляра, съдържащ трите имена и номерата на партийните документи на комунистите. Единият екземпляр от списъка, заверен от сектор «ОПС», получил партийните документи, се връща обратно. В пункта на контролната книжка за регистрация на преместването на члена на БКП не се правят отметки. Комунисти, заминаващи в командировка, краткосрочни курсове, производствена практика и др. за срок до 6 месеца, не се отчисляват. При заминаване те получават на ръка или се изпраща в новия комитет бележка за временно зачисляване. При изтичането на срока свободната част от бележката се попълва и се предава на комуниста или се изпраща обратно в комитета, от който е издадена.

Заминаващите комунисти в чужбина за срок до 6 месеца не се отчисляват. Членските им книжки се съхраняват в съответния сектор «ОПС».

Комунистите и членовете на техните семейства, заминаващи на работа или обучение в чужбина за повече от 6 месеца по решение на държавни или партийни органи, уведомяват писмено чрез ППО съответния партисен комитет по чие решение или по какви причини напускат страната. Партийният комитет съобщава в ЦК на БКП имената им, номерата на членските книжки, докога са изплатили членския си внос, в коя страна, в кой град отиват и какво ще работят

там. Такива комунисти се отчисляват от ППО, а документите им остават да се съхраняват в същия партнен комитет.

ОЦЕНКА НА КАДРИТЕ — акт в кадровата работа на партията, при който партийните органи измерват персонално съответствието на качествата на ръководните кадри от своята номенклатура с изискванията на заеманата или предвиданата за заемане от тях длъжност. Въз основа на нея се определят стимулите или санкциите и се регулира подборът, издигането и разпределението на кадрите.

В зависимост от целите оценката на кадрите е различна по характер. Прави се оценка при издигането и разместването на кадрите, след изпълнението на важно партийно поръчение (завършване партийна школа, ВУЗ и пр.) или импровизирано, когато се налага да се изрази партийно становище по прояви, които изискват бърза реакция и за които кадрите получават награда или наказание.

Най-важна роля в кадровата работа има *периодичната комплексна оценка* на кадрите. Тя се прави обикновено на две години по ред, предвиден в инструкцията на Централния комитет. Това става върху основата на предварително разработени оценъчни критерии и показатели за всеки вид ръководна дейност (вж. Критерии за оценката на ръководните кадри).

След обсъждането на комплексната оценка партийните органи вземат решение, в което отразяват главните положителни и слаби страни, характеризиращи оценяваните кадри. Вписват се и изводите за равнището на работата по изпълнението на възложените им задачи, като се използват обикновено следните степени на оценка: *много добър* — дава се на кадри с висока квалификация, които не само удовлетворяват изискванията на заеманите от тях длъжности, но допринасят за създаването на нов опит в дадената област; *добър* — на кадри, които изпълняват грижливо възложените им задачи и проявяват стремеж към подобряване и усъвършенстване на работата, но не отиват по-далеч от достигнатите положителни образци в дадената област; *задоволителен* — на кадри, които се справят с възложената им работа, но допускат и съществени слабости; *незадоволителен* — на кадри, които не са в състояние да изпълняват възложените им задачи.

Оценка на комуниста

Оценките на кадрите, които са в номенклатурата на съответния орган, са окончателни и се отнасят към личните кадрови дела.

ОЦЕНКА НА КОМУНИСТА — приет от партийните органи и организации документ, становище за неговата дейност, поведение и качества, с което се установява дали съответствуват или не съответствуват на партийните принципи, норми, решения и цели. Оценката на комуниста е отношение във формата на политическо и морално одобрение или не върху основата на критичния анализ от принципни партийни позиции.

Оценка на комунистите се прави в различни форми: в доклади, информации, биографични справки, изказвания и други. Правят се и специални писмени оценки във връзка с избиране на комунисти в ръководни партийни органи, с издигането им на отговорна държавна, стопанска и обществена работа, при замяна на партийните документи и други. Практикуват се и периодични оценки и самооценки, предимно за партийните и други кадри.

Оценката на комуниста служи и като ефективен метод за регулиране поведението и дейността на партийните членове и организации, за възпитание на комунистите и кадрите, за признание и стимулиране на образците на партийно поведение и за осъждане и борба срещу всякакви недостатъци, грешки и отклонения от партийните принципи и норми.

ОЦЕНЯВАНЕ НА КОМУНИСТА — дейност, чрез която партийната организация или партийният комитет установяват доколко комунистът със своите идейно-политически и нравствени качества, с поведението и действията си отговаря на високите програмни и уставни критерии и изисквания на партията. Чрез о. се уточняват положителните страни от качества и практическата реализация на партийния член, които съответствуват на комунистическите принципи и идеали, открояват се допусканите от него отклонения и грешки. Обсъждането, стимулирането или санкционирането е форма на работа, чрез която се активизира възпитателното въздействие на най-важната социална среда, в която комунистът формира и реализира своите качества и дейност. Целта е да бъде подтикнат към размисъл, самооценка и саморегулира-

не, за да повишава своята активност, да изпълнява по-добре своята авангардна роля.

О. на к. се прави системно в първичната партийна организация по време на самоотчет, при замяната на членските книжки, при изпълнение на важни поръчения и на отчетно-изборните събрания. Прави се оценка и на ръководните кадри, които ППО има право да контролира при атестиране, при разглеждане на тяхната работа. Партийните комитети правят оценки на своите членове и на номенклатурните кадри, като предварително вземат мнението на организациите, в които те членуват, и след това ги информират за своето решение. О. на к. може да се прави както писмено, така и устно. Писмената оценка се препоръчва, когато ще се взема решение за дадения комунист и е необходима точност във формулировките на положителните и отрицателните страни в дейността му.

При о. на к. е нужно да се проверят обективно и точно качествата и поведението му, като се потърси мнението на онези, с които работи, на ръководителите му, на ръководените от него и пр. Така се избягва субективизмът.

О. се правят в присъствието и с участието на комуниста.

П

ПАРТИЕН АКТИВ — комунисти, избрани в състава на колективните ръководни и помощни органи на БКП или в състава на други обществени и държавни органи, изпълняващи постоянни поръчения на партийната организация без прекратяване на пряката си трудова дейност. Активистите са най-опитните и инициативните членове на партийната организация, опора на нейното ръководство, източник за попълнението му, резерв и школа за формиране на кадри за партийните, държавните и стопанските органи, за органите на масовите обществени организации.

Партиен апарат

Усилията на партийния актив са насочени към осъществяване на партийната политика във всички сфери на живота, към осигуряване на главните задачи в политическо, организаторско, идеологическо и възпитателно отношение, към повишаване социалната активност на трудещите се в изграждането на развито социалистическо общество. Активът има особено политическо значение в живота на партията. По силата на своя опит, знания и връзки с широките народни маси активът изразява общественото мнение, провежда в живота линията и решенията на партията. Важен фактор за успешната му работа е периодичното провеждане на съвещания на партийните активи и постоянно действащата система за тяхното обучение и възпитание (вж. Обучение и възпитание на партийния актив). Съвещанията на активите влязоха трайно в партийната практика и играят голяма роля в живота на партийните организации.

Според характера и съдържанието на партийната дейност активистите се профилират и се занимават с организационна, идейновъзпитателна, трудова (производствена, научна учебна), културно-масова, социално-битова и друга дейност. Според изпълняваните функции партийният актив е избран и изпълняващ постоянни партийни поръчения. Изборните партийни активисти са нещатни членове на ръководните и изпълнителските партийни и държавни органи, на органите на масовите обществени организации. Активистите, изпълняващи постоянни партийни поръчения, са комунисти, които работят в помощните органи, звена и комисии на партийните организации.

ПАРТИЕН АПАРАТ — помощен работен орган на съответния партийен комитет, който съдействува на него и на неговите органи да повишават качеството и ефективността на партийната дейност и политическото ръководство на всички сфери в обществото. В широкия смисъл на думата партийният апарат обхваща цялата система от помощни органи на партията, всички техни структурни звена и сътрудници. В тесен смисъл понятието партийен апарат означава платените сътрудници на партийните комитети.

Основно съдържание на работата на апарата е срочно, качествено и ефективно да организира изпълнението на решенията на конгресите, на пленумите на ЦК, задачите и указа-

ненията, поставени от ръководните партийни органи, от пленумите и бюрата на съответните комитети и техните секретари.

Апаратът следи за строгото спазване на Програмата и Устава на партията и последователното прилагане на ленинските норми на партиен живот и принципи на партийно ръководство за правилен стил и методи на ръководство на партийните органи и организации.

Със своята компетентност, творчество, деловитост и стил на работа партийният апарат трябва да е образец на работа за останалите органи на социалното управление.

Основно изискване към работата на партийния апарат е той да действа от позициите на политическото ръководство.

За да чувства и следи пулса на многостранния живот, партийният апарат непрестанно поддържа, укрепва и развива близки връзки с партийните органи и организации, с комунистите, с кадрите и трудовите колективи, изучава мненията, предложенията, настроенията и нуждите на трудещите се; тяхното отношение към основните партийни и държавни мероприятия.

Политическите сътрудници в апарата се назначават с решение на бюрата на комитетите и те правят оценка за тяхната работа. Те трябва да са политически зрели, идейно убедени, предани на делото на комунизма, компетентни, образовани, морално устойчиви, делови и самоинициативни комунисти, способни да поемат творчески риск, с подчертан усет към новото, притежаваша високо чувство на отговорност и самодисциплина, умение да обобщават социалната практика и правят изводи, оценки и предложения за решения, да намират правилен подход в работата с хората.

Във всекидневната си работа партийният апарат оказва непосредствена помощ на ръководните органи за осъществяване на техните *разработващи, организационно-изпълнителски и контролни функции*.

Партийният апарат работи по специално утвърдени от ръководните органи правилници или статуты за вътрешната организация и ред.

ПАРТИЕН АРХИВ — всички писмени документи и материали, постъпили в партийните органи и организации, или със-

Партиен деец

тавени от тях във връзка с дейността им. Според времето, за което важат отделни документи, както и според практическата полза, тяхното опазване за различни срокове се урежда с решения на Централния комитет на БКП или на местните партийни органи. Възприето е документите, които се ползват по-често в работата, да се задържат в съответните партийни организации и комитети.

Онези документи, които не са необходими във всекидневната практика, но имат стойност поради своя характер и съдържание, се предават на съхранение съответно в Централния и в окръжните партийни архиви. Определените като ненужни за опазване документи и материали периодично се преглеждат и унищожават.

ПАРТИЕН ДЕЕЦ — вид обществен деец, който извършва ръководна, организаторска и възпитателна работа сред масите, избран в ръководните партийни органи или назначен на щатна длъжност в партийния апарат. Партиен деец може да бъде и човек, който работи на обществени начала, доброволно, отдавайки своя труд за делото на партията.

Партийният деец се характеризира с политическа зрелост, с ясни класови позиции и висока компетентност по поверената му работа. Главно негово задължение е да сплотява единството на комунистическите редици, да издига тяхната боеспособност и активност, да укрепва връзките на партията с народа, да осигурява ефективно изпълнение на решенията.

Качествата на партийния деец се развиват и обогатяват съобразно етапа, на който се намират партията и страната. В съвременната обстановка, когато в нашата страна на широк фронт се прилага новият икономически подход, партийният деец трябва да притежава нови качества. Те са определени от др. Тодор Живков в неговия доклад пред Националното съвещание на партийните, държавните, стопанските и обществените активни от 30 януари 1980 г. така: «Сега ни е необходим друг тип ръководител: ръководител, който познава същността на икономическия подход, на неговия икономически механизъм и творчески го прилага; който вишква в дълбочината на проблемите на производството, на организацията, на управлението; който проявява усет към новото,

умно използва дадените му права и поема необходимите отговорности; ръководител, който умее да сплотява и вдъхновява трудовия колектив.»

ПАРТИЕН КОЛЕКТИВ — форма за доброволно обединяване на хора за съвместна дейност за достигане на общи политически цели. Първичната партийна организация на Българската комунистическа партия е основен политически комунистически партийен актив. В него се обединява най-съзнателната и организирана част на работническата класа и останалите трудещи се, които признават Устава на Българската комунистическа партия и са готови да работят и се борят всеотдайно за реализиране на нейната програма за изграждане на социалистическото и комунистическото общество. Първичната партийна организация се изгражда на териториално-производствен признак като основна организационна единица за комунистическата партия.

Основните функции на партийния колектив са: политическа, идеологическа, организаторска, възпитателна, координационна, защитна, комуникативна и саморегулираща.

Партийният колектив се характеризира с комунистическа идейност, убеденост, целеустременост, готовност и дейност за труд и борба за победата на комунизма. Той се отличава с висока степен на комунистическа съзнателност и организираност в поведението и дейността на своите членове — спихропност, сътрудничество, взаимопомощ, взаимозамменяемост, доброволна дисциплина и самодисциплина, самодейност, инициатива и творчество при изпълнение на партийните задачи.

Партийният колектив трябва да притежава необходимата марксистко-ленинска подготовка: идеологически знания и умение да ги използва за изследване и оценка на социалните процеси и да прави изводи за своите и тези на безпартийните поведение и дейност; познаване, разбиране, разясняване и убеждаване останалите трудещи се в правилността на партийната политика и особено в отрасъла, в който работят, и тяхното организиране и ръководене за нейното изпълнение; висока степен на нравствена, организационна и психологическа подготовка.

Партийният колектив е образец със своето отношение, поведение и дейност за изпълнение на партийната програма.

Партиен организатор

Той има свое минало, традиции, ритуали и други форми на неговата партийна психика.

ПАРТИЕН ОРГАНИЗАТОР НА ЦК НА БКП — политически сътрудник от апарата на ЦК на БКП, който с партийни методи и средства съдействува за правилното провеждане на партийната политика в определено държавно ведомство или стопанска организация, които имат особено важно значение за народното стопанство и за цялата страна. Парторъните на Централния комитет имат за задача «да организират цялостно партийната работа и да влияят върху нея в поделенията на обединението» (Т. Живков. За партийното строителство. С., 1978 г. Т. 2, с. 569). Те съдействуват за мобилизиране на комунистите и трудовите колективи за качественото и срочно изпълнение на задачите, за изработване на правилен стил на работа в партийните и стопанските ръководства в системата, за която отговарят. Участвуват в заседанията на стопанските съвети.

Партийният организатор е на отчет към съответния отдел, който наблюдава отрасъла или ведомството и от него получава указания по различни проблеми, съгласува работата си със същия и с другите отдели на ЦК на БКП. Информира отдела за състоянието на нещата и сигнализира за някон пропуски и нерешени въпроси, с което съдействува да се засилва партийният контрол. Подпомага отдела в изучаването и разпространяването на положителния опит. Работи в тясна връзка с местните партийни органи и първичните партийни организации. Съвместно с административните ръководства и партийните комитети се грижи за правилното решаване на кадровите въпроси.

Парторгът може да бъде избран и за секретар на партийния комитет или на партийната организация при съответното ведомство.

ПАРТИЕН ПОДХОД — оценка и практическо отношение към събитията и явленията в света от позициите на политическата партия. Този подход е така неизбежен, както класопротивоположните интереси в класовите общества са закономерно изразявани от различните политически партии. Подходът на прогресивните и революционни партии се е характеризирал с научност и действителност. До появата на комуни-

Партийна активност

тическата партия научността на партийния подход е непоследователна, а революционността — ограничена. Това се обуславя от класово-ограничената прогресивност и революционност на прогресивните класи и партии до появата на работническата класа и комунистическата партия. Подходът на комунистическата партия е свободен от всякаква класова ограниченост. Той е последователно революционен и дълбоко научен, защото комунистическата партия е предният, съзнателен и организиран отряд на работническата класа, която като класа е последователно прогресивна и революционна.

ПАРТИЕН СТАЖ — продължителност на членуване в партията. П. с. започва от деня на събирането на първичната партийна организация, което е приело кандидата за член на партията. Уставът на партията изисква определен партисен стаж за избиране на комунистите на ръководни постове: за секретар на първична партийна организация — 1 година; за секретар на градски и районен комитет — не по-малко от 3 години и пр. Уставът изисква и строго определен партисен стаж за даване на препоръка за присъмане в партията.

ПАРТИЙНА АКТИВНОСТ — форма на обществена и политическа активност за насочване, организиране, ръководене и стимулиране на работническата класа в съюз с останалите трудещи се, в борбата за освобождаване от експлоатация и за творчески труд в изграждане на социалистическото и комунистическото общество. Тя е сложна, многообразна, многоструктурна и многостепенна. Обуславя се от функциите и задачите на партийните организации, от методите, средствата и условията за тяхното изпълнение. Характеризира се с комунистическа съзнателност и целеустременост, висока степен на организираност, инициативност, творчество, компетентност и дисциплинираност.

Това е активност на авангарда на работническата класа и останалите трудещи се, затова се определя като висша форма на социална активност.

Изразява се в отношението, поведението и дейността на партийните организации за ръководство на трудещите се и преди всичко на работническата класа, в тяхната съзнателна дейност за изменение на природната и социалната действителност и на самите тях в съответствие с Програмата на пар-

Партийна група

тията за изграждане на социалистическото и комунистическото общество.

За разгръщане на социалната активност на трудовите колективи и на тези по местоучене и по местоживеене голяма роля има стилът на работа и ръководство. От активността на партийните кадри, органи, организации и на отделните комунисти зависи социалната активност на всички останали организации и трудещи се.

ПАРТИЙНА ГРУПА — организационно звено на партията, което се изгражда съгласно Инструкция на Секретариата на ЦК на БКП в първичните партийни организации и в организацията в състава на първичните, по решение на партийното събрание и при наличието на не по-малко от 3-ма комунисти, заети с една и съща производствена или служебна дейност (в цехове, бригади, ферми, строителни обекти, смени, отделни служби, курсове, катедри, специалности, секции и други звена). Във влакове, кораби и други подобни, при изпълнение на срочни задачи — прибиране на реколта, извършване на строително-монтажни работи и пр., в квартали и жилищни блокове по време на избори, в краткотрайни школи, курсове и др., където няма партийни организации, могат да се изградят временни партийни групи по решение на съответния партисен орган. Основни задължения на партийната група са да съдействува на партийните организации и техните бюра за издигане ролята и непрекъснатото им развитие като ръководни политически ядра на трудовите колективи и първообраз на тяхното бъдещо състояние; активно да участва в борбата за полсеместна интензификация и интелектуализация на производството, за последователно приложение на икономическия подход и механизъм, за висока ефективност и високо качество навсякъде и във всичко; да засилва партийното влияние и издига авангардната роля на комунистите; да извършва политическа, организаторска и възпитателна работа, да разяснява партийната политика сред трудещите се и да ги мобилизира за изпълнението на задачите.

Основна организационна форма за работа на партийната група са събранията. На събранията се разглеждат въпроси за дисциплината, за изпълнението на личните обещания във връзка със социалистическото съревнование, изслушват се

самоотчети на комунисти, обсъжда се и се дава мнение относно кандидатурата за член на партията, занимават се с просветата на комунистите, възлагат се и се отчитат партийните поръчения и т. н.

Събранията на партийните групи биват: открити и закрити, просветни и организационни. Те провеждат отчетно-изборни събрания, на които партийният отговорник прави отчет за работата на групата и се избира нов групов отговорник.

Създаването на бригадната организация на труда още повече издигна ролята на събранията на партийните групи.

Партийната група се ръководи от отговорник, който се избира на нейно събрание с явно гласуване. Той се утвърждава съответно от бюрото на партийната организация или от партийния комитет. Отговорникът на партийната група трябва да бъде такава личност, която се ползва с уважението и довернето както на комунистите, така и на безпартийните, за да може успешно да осъществява партийното влияние в участъка, където е изградена партийната група.

Партийно-комсомолска група се изгражда в обособени участъци, където няма изисквания се минимален брой комунисти (не по-малко от трима) за създаване на партийна група или комсомолци за създаване на комсомолска група. Изграждането на партийно-комсомолски групи става по решение на съответната първична партийна организация, която осъществява тяхното ръководство. Избира на свое събрание с явно гласуване за срок от една година отговорник, който може да бъде само партнен член. Той се утвърждава съответно от бюрото на партийната организация или на партийния комитет. Партийно-комсомолските групи съдействуват на партийните организации и на техните бюра за засилване на комунистическото влияние, на социалната активност на всеки комунист и комсомолец за изпълнение на задачите в съответните звена, където са изградени.

Партийни групи извън състава на партийните организации се изграждат на сесните и в изпълкомите на народните съвети, на конгресите на Отечествения фронт, профсъюзите и другите масови организации на трудещите се, а също и в изборните органи на тези организации, където има не по-малко от трима членове на партията, по преценка на съответните партийни органи. Задачата на тези групи е всест-

Партийна дейност

ранно да засилват влиянието на партията и да провеждат нейната политика сред безпартийните, да укрепват партийната и държавната дисциплина, да се борят против бюрократизма, да проверяват изпълнението на партийните и правителствените директиви. За текущата работа партийната група избира секретар. Те се подчиняват на съответните партийни органи — централния, окръжния, градския, районния или общинския комитет на БКП, и са длъжни да се ръководят от техните решения.

ПАРТИЙНА ДЕЙНОСТ — тип социална дейност, която се осъществява върху основата на задълбоченото и всестранно познаване и съзнателно използване на действието на законите за развитието на обществото и природата, на закономерностите в развитието на партията, на спазването на принципите и нормите на партиен живот и ръководство. Основните компоненти на партийната дейност са: цел, субект, обект, предмет, средства, форми, методи и резултати. Партийната дейност е насочена към изпълнението на определени цели и задачи, като се използват знанията и опитът на партийните работници, на партийния актив, на комунистите, и се подбират най-подходящите форми, методи и средства. Тя се осъществява от партийните органи, от първичните партийни организации, от партийния актив, апарата и от отделните комунисти. Партийната дейност може да се разглежда като целенасочен, добре планиран и организиран единен процес на теоретически, идейно-политически, партийно-организационни и организаторски действия на партийните органи, организации и комунисти за формирането и осъществяването на партийната политика. Партийната дейност е наука и изкуство. Тя е наука, защото използва постиженията на всички науки и особено на науката партийно строителство, а е изкуство, защото винаги носи и творчески характер, който се проявява в границите на Програмата, Устава и решенията на партията.

Основни характерни черти на партийната дейност са: научност; целенасоченост; политически характер; творчески характер; комплексност; динамичност; конкретност; трайни връзки с останалите сфери на обществения живот.

Чрез партийната дейност се реализират целите, задачите и функциите на партията, които са различни на различните

стапи от развитието на обществото и на партията и се определят преди всичко от висшите партийни органи. Богатството на партийната дейност предопределя и нейното голямо разнообразие (вж. Видове партийна дейност).

ПАРТИЙНА ДИСЦИПЛИНА — форма на вътрешнопартийни връзки и отношения, върху основата на които партията функционира като монолитно сплотен цялостен политически организъм, обусловен от тези връзки и отношения; съзнателно спазван ред в партията. Най-важните характерни черти на партийната дисциплина са: качеството ѝ на обективна потребност за съществуване и дейност на партията; нейният изключително съзнателен, свободен, демократичен характер; безусловната ѝ задължителност за всички партийни членове и организации; нормативният начин на нейното поддържане и регулиране.

В структурен план партийната дисциплина включва: а) вътрешнопартийните връзки и отношения, които осигуряват единството на волята и действията, единството и сплотеността на партията (обективна основа на дисциплината); б) съзнанието за партийната дисциплина (възгледите и разбиранията за нейната същност, волевите и нравствените качества за нейното спазване — дисциплинираност, организираност, отговорност, партнен дълг, инициатива и творчество при изпълнение на партийните задачи и др.); в) партийно поведение (осъзнати, мотивирани и целенасочени постъпки и действия на партийните членове и организации при творческото, качественото и срочното изпълнение на партийните решения, спазването на партийните принципи и норми, постъпки и действия, чрез които се реализира партийното единство).

Същността и съдържанието на партийната дисциплина намират теоретически израз в редица принципи положени, по-важните от които са записани в Устава на партията като основни изисквания на демократическия централизъм. Такива са: безусловната задължителност на решенията на по-висшите органи за по-инзшите, подчинение на малцинството на мнозинството, единството в действията след колективното вземане на решение, налагане на партийни наказания за нарушение на Устава и други провинения.

Партийната дисциплина се спазва, оценява и регулира с помощта на редица партийни норми. Това са уставни норми

Партийна дисциплина

и норми, записани в други документи, които определят задълженията на партийните членове и уреждат връзките и отношенията помежду им и с партийните организации. Съществуват и редица други норми, които уреждат отношенията на подчинение и съподчинение между висшестоящите и низшестоящите партийни органи и организации, отношенията между мнозинството и малцинството, когато такива възникват при откриването, решаването и обсъждането на проблемите, норми, определящи реда на разглеждане положенето на партийните членове при нарушаване на дисциплината, реда на налагане, снемане и отменяне на партийни наказания и други.

В. И. Ленин пише, че строгата дисциплина в революционната партия се държи, проверява се и се подкрепя от следните условия: *«първо, от съзнателността на пролетарския авангард и неговата преданост към революцията, неговата издръжливост, самопожертвователност и героизъм; второ, от неговото умение да се свърже, да се сближи, до известна степен, ако искате, да се слее с най-широката маса трудещи се; трето, от правилността на неговата политическа стратегия и тактика, щото най-широките маси върху собствен опит да се убедят в тази правилност. Без тези условия опитите да се създаде дисциплина се превръщат в пустословие, във фраза. . .»* (В. И. Ленин. Съч. Т. 31, с. 8—9).

Състоянието и укрепването на партийната дисциплина зависят от правилността на политическата линия и от ефективността на организацията и стила на ръководството на вътрешнопартийния живот; от идейно-политическата подготовка и нравствената зрелост на партийните членове, от формирането у тях на волеви качества и психологическа готовност за спазване изискванията на дисциплината.

Голяма и многостранна е ролята на партийната дисциплина за дейността и развитието на партията. Силата на партията, отбелязва др. Т. Живков, е в съзнателната дисциплина на нейните членове, почиваща върху вътрешното убеждение (За партийното строителство. Т. 3, с. 508).

Желязната и съзнателна дисциплина е първостепенен фактор за саморазвитието на партията, за осъществяване на ръководната ѝ роля, за формирането и възпитането на комунистите, за укрепването на социалистическата обществена дисциплина.

ПАРТИЙНА ИНФОРМАЦИЯ — знания, данни, сведения, които отразяват вътрешнопартийните и други социални процеси, дейности, явления и се използват за осъществяване ръководството на вътрешнопартийния живот и на ръководната роля на партията.

Партийната информация има ясно изразен политически характер, класово-партийна насоченост, тя трябва да бъде обективна, правдива, комплексна, актуална, навременна, конкретна, диференцирана, аналогична и системна.

Конкретното съдържание на партийната информация се определя от функциите, които изпълнява, и от задачите, които партията решава като ръководна и направляваща сила на всеки етап и във всички области на общественото развитие. В съдържателен план тя обхваща знанията, сведенията, съобщенията за партийно-организационната и идеологическата работа на партията, за нейната дейност по ръководството на държавните и обществените органи и организации, на икономиката и културата; за активността, общественото мнение и политическите настроения на масите и тяхното отношение към политиката на партията и социалистическата държава, за социално-икономическите и духовните процеси и явления на социалистическото общество и развитие.

Марксистко-ленинските обществени науки са основни теоретически източници на партийната информация.

Конкретни (емпирични) източници на партийната информация са: индивидуалната работа, непосредственото общуване с комунистите и всички трудещи се, документите на партийни, държавни и обществени органи и организации; писма, молби и жалби на трудещите се до партийните и други органи на социалното управление, източниците на държавната стопанска информация и други.

Изключително важен източник на партийна информация са резултатите от конкретните социологически изследвания.

Партийната информация е организирана и функционира като система върху основата на ленинските принципи за строеж и дейност на комунистическата партия и преди всичко върху демократическия централизъм. В съответствие с този принцип основните потоци информация се движат предимно по вертикалната линия на партийната структура — отгоре надолу и отдолу нагоре. Информационният процес

Партийна линия

протича и по хоризонтална линия — в рамките на даден орган или административно-териториална единица.

Партийната информация се събира, преработва, използва и съхранява от изборните партийни органи и техните специализирани помощни звена: партийно бюро, общински комитет, окръжен комитет, централен комитет. На равнище ППО информационният процес се реализира от партийното бюро с помощта на отговорници или на комисия по информацията в зависимост от големината на организацията. В общинските партийни комитети информацията се направлява от организационните отдели с помощта на изградени комисии, а в окръжните комитети също от организационните отдели и от сектор «Информационно-социологически». Създадени са единици за партията автоматизирани информационни системи: за състава на партията; за партийните наказания; за оперативен анализ на дейността на ППО (в рамките на окръжните и софийската градска партийна организации).

Организираното насочване и движение на партийната информация има циклически характер и включва следните етапи: получаване; съхраняване; избор; обработка; предаване; анализ и използване.

Партийната информация има голяма роля в живота и ръководната дейност на партията и изпълнява важни функции. «Задачата е — отбелязва др. Т. Живков — по-нататък да се подобрява партийната информация, бързо да се преодолеят съществуващите недостатъци в нея и тя по-пълно да се използва като важен инструмент за ръководство, като средство за възпитание и контрол» (Отчетен доклад на ЦК на БКП пред Десетия конгрес на партията. С., 1971, с. 139).

Дванадесетият конгрес на партията подчерта необходимостта от решително усъвършенстване на информационното обслужване на партийните органи и организации, необходимостта от пълна, комплексна, обективна и навременна информация за новите явления и нагряващите проблеми в живота на партийните организации и трудещите се, за челиния опит и постиженията на науката, за хода на изпълнението на поставените задачи.

ПАРТИЙНА ЛИНИЯ — система от теоретически и политически възгледи, опиращи се върху марксистко-ленинското учение, които очертават през определен исторически период

основните насоки и пътища на развитието на обществото към комунизма. Разкрива какви цели ще се реализират в практическата дейност и какъв начин на действие ще се прилага. По своето съдържание и вътрешна структура тя е синтез на съдържанието на понятията генерална перспектива, курс и стратегия на партията. Тя се изработва върху основата на марксистко-ленински анализ на обществените потребности, на отчитането на обективните закони и съобразяването с етапите на развитието. Заедно с измененията в обществото партийната линия непрекъснато се конкретизира и актуализира. Различаваме генерална линия на партията и линия в отделен етап от развитието или на дадена област от обществения и вътрешнопартийния живот. Партийната линия се проверява в практиката благодарение самоотвержения труд на народа, на организаторската и идеологическата дейност на партията.

ПАРТИЙНА ПРАКТИКА — означава част от партийната дейност, чрез която партията преобразува обществените и партийните отношения в съответствие с идеите на марксизма-ленинизма. Тя е относително самостоятелна форма на социалната практика, неразделна част от политическата практика на работническата класа. Спецификата ѝ произлиза от ръководното място и роля на партията в революционния процес и съвременното социалистическо общество. Не всяка партийна дейност има практически характер. Теоретическата и практическата дейност на партията са две страни на партийната дейност, а не различни форми на партийната практика. Затова трябва да разграничаваме партийното строителство като наука и като практика. Партийната практика се осъществява чрез взаимодействието на нейните диалектически противоположни страни — обективна и субективна, обект и субект. Субект на партийната практика са партийните организации, органи, кадри и членове, а обект — обществените и вътрешнопартийните отношения и процеси, които са подложени на преобразуващото въздействие на субекта. Субективната страна на партийната практика съдържа в себе си елементи на теоретично и конкретно-приложно изследване. Резултатът от партийната практика е новото състояние на обекта, придобито след осъществяването на практическите действия на субекта, в което е въплътена партийната цел. Партийната

Партийна принципност

практика има множество видове, които могат да се класифицират по различни признаци. Според ръководните функции на комунистическата партия различаваме партийно-политическа, партийно-организаторска и партийно-идеологическа практика.

ПАРТИЙНА ПРИНЦИПНОСТ — сърцевината на ленинския стил на ръководство и работа. Тя се характеризира с последователна класова позиция, със строго спазване и прилагане на ленинските принципи и норми на партниен живот, на законите и на комунистическия морал.

Партийната принципност обаче не е схема и не е догма. Сам Ленин неведнъж е подчертавал значението на революционните компромиси. Това означава, че в конкретните условия в зависимост от съотношението на класовите сили, на зрелостта на масите са допустими и компромиси. Но компромиси, които не са отклонения от принципността, а обуславят нейното тържество. В такъв смисъл се говори, че принципността е творческо дело, творчески подход. Който не разбира тази природа на принципността, може да се изроди в сектанти, да допусне ведомственост и ограничено разрешаване на проблемите.

Принципността е ясна класова и политическа позиция, висока гражданска съвест, конкретно и творчески прилагана в зависимост от характера на задачите и условията, при които те се решават.

ПАРТИЙНА СТАТИСТИКА — клон от статистиката, обект на която са главно масовите явления в партийния живот. В практиката е въведена периодична статистика, но се организира по различни поводи и за различни цели и нерегламентирана такава. Партийната статистика обхваща количествения и качествения състав, както и дейността на партията, на отделни окръжни, общински, районни и други организации. Утвърдените форми на статистическите отчети са главно месечни, тримесечни и годишни, в които се отразяват данни за финансовата отчетност, за приемането на нови партийни членове, за движението на комунистите, за тяхното разпределение по някои основни показатели и други. Съществува статистика за кадрите, за партийните наказания, за поли-

тическата просвета и икономическото образование в партията и други.

Организирането и поддържането на партийната статистика е свързано със системен анализ на данните, с констатации, оценки и изводи, на основата на които се вземат решения по един или друг въпрос, дават се указания, препоръки и т. н. Със средствата, формите и методите на статистиката партията и нейните органи по-успешно осъществяват своите ръководни и контролни функции.

ПАРТИЙНА ТАЙНА — съвкупност от факти, сведения и предмети, които са обявени от партията за секретни, за неподлежащи на разгласяване извън партийните органи и организации, защото това би навредило на интересите на партията. Партийната тайна е уставно задължение на комуниста.

В много партийни документи изрично се посочва, че материалите са строго поверителни, имат секретен характер или са за служебно ползване. Именно това задължава съответния деец или комунист строго да ги пазят и да не разгласяват тяхното съдържание. Нарушаването на партийната тайна се счита като едно от грубите нарушения на партийния устав.

ПАРТИЙНА УЧЕБНА ГОДИНА — система от организационни форми на идеологическата дейност за повдигане на марксистко-ленинската подготовка на комунистите и на безпартийния актив. Тя започва и завършва в точно определено време на годината. Партийната учебна година изисква строга организация, използването на разнообразни форми и методи за изучаване на марксистко-ленинската теория и научните основи на партийната политика, правилно разпределение на изучавания материал по месеци, внимателен подбор и висока теоретическа и методическа подготовка на пропагандистките кадри, написването на учебници, програми и други помагала.

Съдържането на понятието «партийна учебна година» е много близко със съдържането на понятията: «партийна просвета», «политическа просвета» и други. Независимо че тези понятия са близки и имат много общи черти, те не са тъждествени. Всяко от тях отразява определени страни от богатите и разнообразни идеологически отношения.

Подготовката и провеждането на учебната година в пар-

Партийна членска книжка

тията се осъществяват от партийните комитети и първичните партийни организации. Определени задължения към нейното теоретическо и методическо ръководство имат домовете за политическа просвета и партийните кабинети.

ПАРТИЙНА ЧЛЕНСКА КНИЖКА — документ за принадлежност към партията, съдържащ кратки данни за члена на партията, и в която се записва всеки месец платеният членски внос. Членската книжка се съхранява от партийния член. Решение за въвеждане на членска книжка в партията взема Вторият конгрес на партията през 1895 г. и в началото на следващата година те се раздават на комунистите. Притежаването на членската книжка до Септемврийското въстание е задължително условие за членуване в партията. Срокът на валидност на партийната членска книжка е една година.

Въвеждането на партийната членска книжка допринася за осигуряване на ред и дисциплина в партията. Тя посочва задължението на партийния член да плаща всеки месец членски внос, който има не само финансово, но и организационно значение. Срочното плащане на членския внос, вписването му в партийната членска книжка, подписът на каснера или на секретаря на партийната организация допринасят и за дисциплинираността на партийните членове, за свързването им непосредствено с партията. Значението на партийната членска книжка се засилва и от обстоятелството, че заедно с нея на партийния член се дава и Програмата, и Уставът на партията, с което той се улеснява в изучаването на основните принципи на партията. През нелегалния период притежаването на партийната членска книжка крие опасност за разкриване членовете на партията. След 9. IX. 1944 г. ЦК на партията одобри партийна членска книжка образец 1946 г., която е самостоятелна, а не неразделна част от Програмата и Устава на партията, и със срок от 10 години. Този образец се заменя през 1953—1955 г. с партийна членска книжка образец 1952 година. Преждевременната замяна е свързана с новото наименование на партията — Българска комунистическа партия вместо Българска работническа партия (комунисти) — (БРП (к)). Следващата замяна поради изтичане срока на книжките се извършва през периода 1967—1969 година. И двете заменн се използват за освобождаване от онези партийни членове, които не заслужават да имат пар-

тийна членска книжка. Третата замяна е през 1978—1980 година. Тя се извърши по решение на XI партнен конгрес, преди да е изтекъл срокът на партийните членски книжки, с цел да съдействува за повишаване активността и отговорността на комунистите и за освобождаване на партийните организации от онези свои членове, които нарушават партийните принципи и норми и с поведението си уронват политическия и морален престиж на партията. На тази цел отговаря и новият подход при подготовката и провеждането на замяната (вж. Регулиране състава на партията).

ПАРТИЙНИ ДОКУМЕНТИ — писмена форма, в която са изложени оценки, изводи, решения, препоръки, изказвания, които изразяват мнението на ръководен партнен орган и осигуряват редовното функциониране на партията. Видове партийни документи: *Общопартийни*, каквито са решенията на конгресите, Програмата и Уставът, материалите от конгресите — отчетни доклади, директивите за петилетките, резолюции, решения, изказвания, приветствия, решения на централните ръководни органи — пленумите, Политбюро и Секретариата на ЦК на БКП, на ЦКРК и нейното бюро, инструкциите на ЦК и на ЦКРК.

Те имат ръководно значение за цялата партия, за всички нейни органи, организации и членове.

С местен характер — решения или други документи на ръководните органи, отнасящи се за дадено звено от системата на партията; материалите от отчетно-изборните конференции, заседанията на пленумите и бюрата на местните партийни органи; документите на първичните партийни организации; писмата, жалбите, предложенията на комунистите и трудещите се до различните партийни органи; архивните документи — отразяващи живота и дейността на партийните органи за различните периоди.

По форма документите биват: планове, решения, мероприятия, протоколи, документи, свързани с членството в партията, партийната статистика, деловодство в партийните комитети.

В първичните партийни организации се съставят и водят следните основни документи: книга за състава на организацията, инструкции, решения и указания на вишестоящи партийни органи; планове, мероприятия и други; протоколи от

Партийни интереси

събранията на организацията и заседанията на партийното бюро; дневник за входяща и изходяща кореспонденция; дневник за критичните бележки, сигнали и предложения, отправени до партийната организация; касово-информационна книга; финансово-отчетни документи; протоколи за предаване и унищожаване на партийни документи.

Отговорност за съхранението на партийните документи носи секретарят на ППО. Предаването и приемането на документи при смяна на партийния секретар става с протокол, като 1 екземпляр остава в организацията, а другият се изпраща в партийния комитет, където организацията се води на отчет.

Основни изисквания за съставяне и оформяне на документите са всеки от тях да съдържа следните елементи: вид, автор; орган или организация, от чие име е изготвен, адреса на организацията, органа или лицето, за което е предназначен, заглавие, ясна и точна форма, дата, месец, година; подпис, длъжност, име и фамилия на лицето, подписващо документа.

Със специални инструкции на ЦК на БКП се регламентира редът за съхраняване, използване и работа с партийните документи. В зависимост от характера им те се категоризират: «Строго поверително» и «Поверително».

ПАРТИЙНИ ИНТЕРЕСИ — форма на осъзнаване и проявление на потребностите на работническата класа. За марксистко-ленинската партия няма други интереси освен интересите на работническата класа, на всички трудещи се, на пълната и окончателна победа на комунистическите идеи, на изграждането на безкласовото комунистическо общество.

След победата на социалистическата революция, когато комунистическата партия се превръща в главна ръководна и направляваща сила на обществото, която най-пълно изразява и защитава коренните интереси на работническата класа и на всички трудещи се, партийните интереси са висша форма на проявление на народните, на обществените интереси. Те са такъв социален връх, където хармонично се съчетават партийните, класовите, колективните, личните, общонародните и обществените интереси.

Както всички други интереси и партийните интереси са главен подбудител за активна, революционно-преобразуваща

дейност на партийните органи и организации, на комунистите, а под тяхно ръководство и на всички трудещи се.

Интересите на партията изискват от всеки партнен член, от всяка организация и партисен орган, от партията като цяло най-голяма активност за реализация, за превръщане в конкретни дела на линията и политиката на партията, за по-бързо изграждане на социалистическото и комунистическото общество, за пълно тържество на комунистическия идеал.

За члена на комунистическата партия няма по-висши от тези интереси на партията, на работническата класа, на трудещите се. Затова както в Програмата, така и в Устава на партията като червена нишка преминава идеята, че интересите на партията стоят над всичко.

ПАРТИЙНИ КАБИНЕТИ — методически звена на партийните комитети за оказване на теоретико-методическа и организационна помощ за издигане на научното равнище, качеството и ефективността на пропагандната, агитационната, партийно-организационната дейност и на партийното ръководство на социалните процеси. Кабинетите са своеобразни лаборатории за бързо и повсеместно прилагане на научните постижения и челния опит в ръководната дейност на партийните органи и организации. Те помагат за повишаване на теоретическата, методическата и организационната квалификация на секретарите на първичните партийни организации, на агитпропите, на другите членове на партийните бюра, на партийните групови отговорници, на пропагандистите, агитаторите, членовете на групите докладчици и други. Партийните кабинети се изграждат към окръжните, общинските, районните и другите партийни комитети. В зависимост от потребностите и възможностите им различаваме два основни вида партийни кабинети — по партийно-организационните въпроси и по идеологическите въпроси. Обикновено партийните кабинети към общинските партийни комитети в окръжните центрове и в големите градове са специализирани по партийно-организационната и по идеологическата дейност. В останалите общински и други партийни комитети те са смесени и обслужват цялата партийна дейност. Организационната структура на партийните кабинети не е строго регламентирана. Обикновено тя се състои от: методически съвет, секции и

Партийни наказания

групи. Методическият съвет ръководи и отговаря за цялостната работа на кабинета. В неговия състав влизат: членове на партийния комитет, завеждащ секциите и други подготвени партийни членове. Съветът работи по годишен, шестмесечен и месечен план. Той обсъжда основни въпроси от партийната дейност и оказва методическа и организационна помощ на секциите.

Към партийните кабинети, в зависимост от потребностите и възможностите, се изграждат и необходимите секции. Най-често се формират и функционират секции по: «Партийно-организационна работа», «Пропаганда», «Масово-политическа работа», «Партийно ръководство на масовите организации», «Партийно ръководство на икономиката», «Комсомолско строителство», «Библиография и документация», «Технически средства» и други. В рамките на отделните секции често се изграждат групи по важни и актуални проблеми на партийната дейност. Съставът на секциите не е регламентиран. В много случаи секциите се завеждат от членове на партийните комитети, които отговарят за съответния вид партийна дейност. Секциите работят по годишни планове. В своята дейност те използват разнообразни форми и методи: семинари, съвещания за обмяна на опит, научно-практически конференции, подготвяне на папки с материали по даден актуален въпрос, изготвяне на библиографски справки и други.

ПАРТИЙНИ НАКАЗАНИЯ — санкции към отделния комунист, когато нарушава Програмата и Устава на БКП, партийната и държавната дисциплина и има други провинения, които не са в съответствие с високото звание «член на партията», противоречат на комунистическите принципи и увреждат интересите и авторитета на партията. Те са едно от важните средства, чрез които партията се грижи за чистотата на своите редове, за поддържане и издигане идейно-политическите и нравствените качества на комунистите. Това са средства за възпитание, за регулиране поведението и качествата на партийните членове. Предприемат се, когато другите форми на работа и мерките за партийно въздействие не са се оказали достатъчни.

Налагат се следните наказания: бележка, мъмрене, порицание, строго мъмрене с предупреждение (което се вписва в партийните документи) и изключване от редовете на партията.

Към изключване се прибъгва, когато даденният партиен член е загубил качествата на комунист и е извършил престъпление, което прави невъзможно неговото членуване в партията.

Вид п. н. е и изваждането на член или кандидат-член от състава на партиен орган, в който е избран, за нарушаване на Устава, партийната и държавната дисциплина и на партийния морал.

П. н. се налагат след внимателно, грижливо и точно проучване и обсъждане степента на провиненията.

ПАРТИЙНИ ОРГАНИЗАЦИИ ВЪВ ВЪОРЪЖЕНИТЕ СИЛИ — организационни форми за обединяване комунистическо-военнослужещи. Създават се от политотделите и партийните комитети в частите, батальоните (дивизионите), в щабове и приравнените им звена при наличието на не по-малко от трима членове на партията. В ротите (батареите), отделите и службите на щабове и другаде, където е целесъобразно, в състава на ППО при наличието на не по-малко от трима членове на партията, с разрешение на съответния политотдел (полковния партиен комитет) се създават партийни организации, които имат всички функции, права и задължения на ППО, освен правото да приемат и изключват партийни членове. В ППО и в партийните организации в състава на първичните по решение на партийното бюро на ППО се създават партийни групи по роты, батареи и приравнените им.

По-голямата част от изискванията на вътрешнопартийната демокрация важат и за армейските партийни организации: на партийни събрания и конференции комунистите избират членовете на бюрата (комитетите), дивизионите, армейските и общоармейската партийна комисия, комунистите имат право да критикуват всеки член на партията, независимо от поста, който заема. Не се допуска да бъдат критикувани заповедите и разпорежданията на командирите и началниците.

Партийните организации във въоръжените сили се ръководят от Главното политическо управление на Народната армия. Непосредственото ръководство на дейността им се осъществява от политотделите на обединенията, съединенията и родовете войски. В дейността си те изхождат от Програмата и Устава на партията. Практическата си работа организират и провеждат в съответствие с утвърдените от Централния комитет документи. Те провеждат политиката на партията в

Партийно въздействие

армията. За осъществяването ѝ сплотяват бойците и командири около Българската комунистическа партия, възпитават у тях беззаветна преданост към социалистическата родина и вяност към народа, мъжество, храброст, самоотверженост и героизъм, дружба със Съветската армия и армиите на социалистическите страни, грижат се за укрепване дисциплината, мобилизират личния състав за изпълнение на задачите за бойната и политическата подготовка, за овладяване на техниката, за безупречно изпълнение на своя дълг, на заповедите и разпорежданията на командуването; те активно съдействуват за укрепване единството между армията и народа, поддържат тясна връзка с местните партийни комитети, системно ги информират за политическата работа във военните части. Секретарите на партийните организации във въоръжените сили участвуват в работата на местните партийни комитети.

Партийните организации в производствените предприятия на МНО, които са на самондръжка, както и в ремонтните бази, складовете, квартирно-експлоатационните части и гарнизонните жилищни части на БНА имат право да контролират дейността на административно-стопанските ръководства.

ПАРТИЙНО ВЪЗДЕЙСТВИЕ — процес на партийно ръководство на обществения живот и влияние върху съзнанието и поведението на комунистите и трудещите се. Според функциите на партията различаваме политическо, организаторско или организационно и идеологическо въздействие. Мярка с цел поправително, възпитателно и предупредително въздействие. Прилага се под формата на другарска критика, предупреждение, обръщане на внимание и други.

ПАРТИЙНО ЗНАМЕ — традиционно възприет виеночервен плат с различни размери, прикрепен на подходяща дръжка за носене или окачване, с поставена в горния десен ъгъл емблема сърп и чук. Върху него може да има и надписи в зависимост от случая, за който се ползва. Червеният цвят е възприет за знаме на създаденото през 1864 г. от Маркс и Енгелс международно работническо сдружение — Първи интернационал, който се възприема от всички по-късно създадени революционни социалистически и комунистически партии. Цветът на знамето на всички комунистически партии и

революционни движения е червен, защото от стари времена и до наши дни този цвят символизира бунт, въстание, революция, пролятата кръв от борците за народна свобода и поради това се отъждествява и като символ на живота. След победата на Великата октомврийска социалистическа революция червеното знаме стана символ на победоносното разпространение на идеите на социализма и комунизма.

Липсва законодателен акт или постановление, с които да се урежда въпросът за знамето на БКП. То е традиция в живота и дейността на партията, появила се в зората на работническото и комунистическото движение, пренесена през годините на революционните борби, победи и поражения, за да стигне до наши дни като символ на победоносното разпространение на идеите на социализма и комунизма, на борбата и победата на социалистическата революция и стремежа да се изгради социалистическото общество. След създаването на Българската социалдемократическа партия през 1891 г. по инициатива на местните партийни ръководители се изработват червени знамена. Появата им е свързана с организирани и ръководени от партията чествувания на Международния ден на труда — Първи май, митинги, манифестации, протестни акции, окръжни събори, демонстрации и др., на които работническата класа демонстрира своето съществуване, изразява своето единство, предявява своите искания. Размерите на тези знамена са най-различни. Какъв да бъде размерът, определя естетическият вкус на партийния ръководител или на този, който изработва знамето. Върху по-голямата част от партийните знамена от този период са поставяни надписи: «Да живее социализмът», «Да живее Първи май — Празникът на труда», с името на партийната организация или само името на партийната организация, на която е знамето.

През нелегалиния период от историята на партията комунистите с цената на много усилия и жертви, дори с риск за живота си, запазват партийните знамена. Известни са случаи, когато комунисти или членове на РМС в навечерието на Първи май или Великата октомврийска социалистическа революция окачват червени знамена на лични и недостъпни места, с което повдигат духа на трудовите хора и принуждават управниците да употребяват много усилия, за да ги свалят.

Партийно мнение

След победата на Девтосептемврийската революция през 1944 г. на манифестации, митинги, събори и други случаи партийните организации участвуват с червени знамена.

Партийните комитети, организации и комунистите пазят авторитета на партийното знаме. Затова то се развява при тържествени случаи заедно с националното знаме. Стремелът е да се изработва от подходяща тъкан с хубаво изразен червен цвят, да се поставя и сваля навреме в навечерието на големи празници или при чествувания.

Значението на партийното знаме е в това, че то като символ на борбата на комунистическата партия против капитализма и фашизма и за победата на социалистическата революция мобилизира и въодушевява трудещите се за изграждането на социализма в нашата страна.

ПАРТИЙНО МНЕНИЕ — оценъчно отношение на партията като цяло, на отделни нейни органи и партийни организации, на комунистите по въпроси, събития, факти, явления и процеси на социалния живот. Това отношение всякога има политически, класов характер и се определя от коренните интереси на работническата класа, от марксистко-ленинската идеология.

При социализма по своята най-дълбока същност партийното мнение е ядро на общественото, на народното мнение. Чрез комунистите, които са навсякъде, във всички сфери на социалния живот, чрез основните клетки на партията — първичните партийни организации, партията поддържа постоянни, живи връзки с всички трудещи се, изучава и оказва решаващо влияние за правилното от гледна точка на класовите интереси на работническата класа научно формиране на общественото мнение.

Партийното мнение е важен фактор в изработването на партийната линия и политика. То активно циркулира във всички звена на партийния организъм и е съществен елемент, черта на вътрешнопартийните отношения. Формите на изява на партийното мнение са най-различни. Най-ярко то се проявява в дейността на основните клетки на партията — първичните партийни организации. В отделни случаи обаче, когато дадена партийна организация не разполага с необходимата информация или по други причини, нейното мнение може да не бъде изразител на партийното мнение. Критерий за

това, дали мнението на съответната партийна организация е действително партийно мнение, са интересите на партията. Само онова мнение на даден партиен орган, на партийна организация или на отделен комунист е форма на проявление на партийното мнение, което защитава партийните интереси, които са висша форма на изява на интересите на работническата класа, на всички трудещи се.

ПАРТИЙНО-ОРГАНИЗАЦИОННА ДЕЙНОСТ — важна съставна част от партийната дейност, чрез която се обединяват комунистите и се осигурява съгласуваност, целенасоченост и организираност в тяхната работа и се развива деловитостта и инициативата им за изпълнение на партийната Програма и политика при строго спазване Устава на партията. Партийно-организационната дейност съдействува преди всичко за организационното укрепване и единството на партията, за формирането на боеспособни партийни организации, за повишаване авангардната роля на комунистите. Партийно-организационната дейност има сложна структура. Тя може да бъде класифицирана в различни групи — според субективния носител на партийно-организационната дейност; според характера на съдържанието на партийно-организационната дейност; според обекта и предмета и други признаци. Например предмет на партийно-организационната дейност са: съставът на партията и членството; организационният строеж и структурата на партията, на партийните органи и организации; развитието на вътрешнопартийната демокрация и укрепването на партийната дисциплина; работата по подбора, разпределението и атестирането на кадрите; организирането и използването на вътрешнопартийната информация; контролът за изпълнението на уставните задължения и на партийните решения; грижите за усъвършенстването на средствата, формите, методите и организацията на партийно-организационната дейност.

Партийно-организационната дейност осигурява решенията и идеите на висшите и местните партийни органи да се превърнат в материална сила, в конкретни практически действия за изменение и усъвършенстване не само на партийно-организационната дейност, но и на цялата партийна дейност. «— Особена актуалност и значение придобива укрепването на връзката на партийно-организационната работа с обще-

Партийно поръчение

ствената практика, с живота на работническата класа, на целия народ. Не само неправилно, но и вредно е тя да се разглежда като дейност, затворена между стените на партийните комитети в рамките на партийните организации. Партийно-организационната работа има призива да осъществява най-близка и постоянна връзка на партийните ръководства с комунистите, с кадрите от обществените организации и държавните органи, с широките народни маси.» (Тезиси на Дванадесетия конгрес на Българската комунистическа партия. С., 1981, с. 116).

ПАРТИЙНО ПОРЪЧЕНИЕ — конкретна индивидуална или групова задача, възложена от партнен орган или организация. Важна норма на партнен живот, произтичаща и непосредствено обусловена от ленинските принципи за членство в комунистическата партия.

Партийното поръчение има задължителен обществено-политически характер. Изпълнението му е закон за всеки член на комунистическата партия. Чрез него всеки комунист участва в общото дело — работи за изпълнението на партийната Програма и Устав, участва в строителството на социализма, изпълнява решенията на партийните органи и организации, работи в една от партийните организации. Партийното поръчение не изключва личната инициатива на комунистите. Партийният дълг, звањето комунист задължават членовете на комунистическата партия постоянно да развиват личната инициативност в обществения живот, да действуват самостоятелно в зависимост от конкретната обстановка.

Партийното поръчение може да бъде постоянно или временно. Постоянно е, което се дава за по-продължително време. Обикновено то е свързано с избирането или включването на комунистите в различните партийни, държавни и обществени органи. Временното поръчение се изпълнява еднократно или за кратък срок от време и е свързано с изпълнението на конкретни решения или задачи. В зависимост от броя на комунистите, на които е възложено, партийното поръчение може да бъде индивидуално или групово.

Съдържанието на партийното поръчение се определя от конкретните задачи, спецификата в работата на партийната организация, потребностите и интересите на партията, подготовката на комунистите. То съответствува на основните

направления на партийната дейност и е свързано с изпълнението на политическите, икономическите, идеологическите и организационните задачи.

В работата на партийните органи и организации с партийното поръчение се открояват три етапа: възлагане; организация и контрол на изпълнението; отчитане на партийното поръчение. При възлагането на партийното поръчение се отчитат редица социално-психологически моменти — образование, стаж и опит в партийната работа, индивидуални особености, лични качества и др. Спазването на тези изисквания позволява на партийните органи да привличат всеки комунист към активна работа с оглед на неговите сили и възможности, да поставят под партийно влияние основните сфери на общественния живот, така да разпределят силите на партията, че чрез своите членове тя да оказва всекиднев-но и непосредствено въздействие върху трудовите колективи.

ПАРТИЙНО РЕШЕНИЕ — социално-политически акт на партията, на нейните органи и организации, който съдържа постановка на целите за действие и на средствата за тяхното достигане. Като очертават новите цели и задачи пред партията и другите субекти в системата на социалното управление, решенията на партийните органи и организации създават условия за еднопосочност в техните действия, за организиране на субективния фактор и привеждане на дейността му във все по-пълно съответствие с повелята на времето, с изискванията на обективната необходимост.

Решенията на партията са нейната колективна воля, концентрираният опит на масите — сочи Л. И. Брежнев в отчетния доклад пред Двадесет и петия конгрес на КПСС. Те съдържат реална програма за действие, която сплотява и обединява комунистите и всички трудещи се в името на висшите народни интереси. На тази основа се внася целенасоченост и организираност не само в дейността на партийните колективи, но и в работата на другите органи и организации в политическата система на социализма. От друга страна, като влияят върху жизнената дейност на партийните и трудовите колективи, решенията оказват влияние и върху качествата и облика на комунистите и безпартийните, защото «каквато е жизнената дейност на индивидите, такива са и самите те» (К. Маркс. Съч. Т. 3, с. 21).

Партийно решение

Изпълнявайки своята програмно-директивна функция в нейните две основни форми на проявление — основа на вътрешнопартийната дейност и ядро на ръководния процес, — партийното решение е важно средство за въздействие върху обектите на ръководство и управление по всички линии на социалното действие. Въздействие върху обекта на ръководство с цел промяна на неговото състояние или изменение на степента на даденото състояние партийното решение оказва и чрез своята оценъчно-регулативна функция и със социално-класовата си природа.

Социално-политическата природа на партийните решения се обуславя от социално-политическата природа на самата комунистическа партия, от нейната роля на ръководна и направляваща сила. Същността им се разкрива както по линията на разглеждане на мястото и ролята им в процеса на политическото ръководство, така и чрез посочване на отделните им характерни черти и белези. В основата на доброто партийно решение стоят следните качествени характеристики: политически, научнообоснован, комплексен, навременен и действителен характер, колективност в изработката и реализацията.

Качеството на партийните решения е проблем с важна социално-политическа страна, защото нищо не разочарова така, както необмислените решения. Качеството на партийните решения има много страни и аспекти и се изследва в няколко плана: чрез разкриване на характерните черти на доброто партийно решение, по линията на разкриване на различията между партийните решения и решенията на другите органи в системата на социалното управление и на основата на системно-структурната им характеристика. В последния случай съществените черти на партийното решение, неговото качество се изразяват чрез структурните елементи на партийното решение и диалектичните връзки между тях.

Партийното решение може да има повече или по-малко структурни елементи в зависимост от характера и предназначението си. Но за да изпълни своята социална роля, то трябва да съдържа ясно определена цел, пътища и средства за нейното постигане. Като водещ компонент в структурата на партийните решения целта дава основната им качествена характеристика. Нейното разчленяване на система от подцели и тяхното довеждане до равнището на конкретността — ком-

плекса от задачи, има важно значение за правилното изграждане на решението, а впоследствие и за неговото изпълнение.

ПАРТИЙНО РЪКОВОДСТВО — целенасочено, планомерно и организирано въздействие върху обществените организации, държавните и стопанските органи, върху различните области на общественият живот, върху отделните техни компоненти и процеси с оглед изпълнението на партийната политика. В социалистическото общество партийното ръководство е сложно обществено и преди всичко политическо явление, което представлява единство от функции, организационни структури и технологии. Липсата на който и да е от тези компоненти прави ръководството невъзможно. Оттук произтича необходимостта постоянно да се осигурява съответствие между функциите, съответните на тях структури и технологии.

Основните функции на партийното ръководство са: определяне на директивите за развитие на обществото и партията, вземане на ръководни решения по основните проблеми на общественно-икономическото развитие, осъществяване на контрол за тяхното изпълнение. Чрез партийното ръководство се осъществяват и основните функции на комунистическата партия (вж. Функции на комунистическата партия). Със своите основни функции на ръководство партийните комитети и организации въздействуват върху ръководените от тях социални системи с цел да оптимизират тяхното функциониране и развитие и да получат желания резултат.

По своята същност партийното ръководство е целенасочена дейност с ярко изразен политико-директивен характер, който се осъществява при спазването на определени принципи. По-важните от тях са: изработване и осъществяване в живота на научнообоснована партийна политика, отговаряща на коренните интереси на работническата класа и народа; осигуряване единството на политическата, организаторската и стопанската дейност; разграничаване на функциите между партийните, държавните, стопанските и останалите обществени органи; подбор, разпределение и възпитание на кадрите; осъществяване на партнен контрол над дейността на държавните, стопанските и другите обществени органи; развитие на социалната активност и на творческата инициатива на трудещите се; осигуряване на активното им участие в социалното управление.

Партийно ръководство на внедряването

Партийното ръководство е творчески процес, който трябва да стимулира у всички ръководни и изпълнителски кадри убеждение и готовност да действуват творчески и новаторски, да откриват и прилагат нови форми и методи за решаване на задачите.

И в теорията, и в практиката е необходимо да се прави разграничение между партийното ръководство и социалното управление. Това са две категории, които отразяват различни обществен връзки и отношения. Всяка поотделно има своя форма, съдържание, методи и средства, а също и своя организация и кадрови потенциал. За разлика от партийното ръководство социалното предназначение на управлението, осъществявано от държавните и други органи и организации, е практически да организира изпълнението на целите и задачите, обосновани от партийното ръководство, и да ги превръща в общозадължителни норми, правила и изисквания.

ПАРТИЙНО РЪКОВОДСТВО НА ВНЕДРЯВАНЕТО НА НОВИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ ПОДХОД И НЕГОВИЯ МЕХАНИЗЪМ — едно от направленията на партийното ръководство на икономиката, превърнало се след 1978 г. в най-важно условие за по-пълното разгръщане и развитие на производителните сили и усъвършенствуването на обществените отношения. Основава се на новото съдържание на икономическия подход, изразяващо се в свободно и в много по-разгърнат вид развитие на стоково-паричните отношения. Обхваща цялостна система от конкретни насоки и задачи, които в своето взаимодействие осигуряват практическото прилагане на новия икономически подход. Призвано е политически да насочва и направлява процесите: първо, прилагане на новата технология на планиране; второ, усъвършенствуване на социалистическата организация на труда върху основата на бригадната форма; трето, установяване на пряка връзка на производството с пазара; четвърто, свързване на науката с производството, все по-пълното превръщане на науката в непосредствена производителна сила и, пето, последователно и комплексно прилагане на икономическия механизъм с неговите най-важни изисквания: пълна самоздръжка, резултативност и остатъчност на работната заплата, икономически стимули, договорни отношения. Процесът на внедряването на новия икономически подход и механизъм дава силно отраже-

Партийно ръководство на народното

ние върху съдържанието, формите и методите на партийното ръководство на икономиката, предизвиквайки тяхното усъвършенствуване и обновенне.

ПАРТИЙНО РЪКОВОДСТВО НА НАРОДНОТО СТОПАНСТВО — вид ръководна дейност в социалистическото общество, форма за реализиране ръководната роля на партията в сферата на икономиката, активен фактор за икономически растеж, ръководна сила за опознаване и осъществяване изискванията на обективните икономически закони и средство за изразяване, защитаване и реализиране коренните интереси на трудещите се. То обхваща основните технически, икономически и всички социални аспекти на възпроизводствения процес при социализма. Осъществява се на всички равнища на народното стопанство (национална икономика, производствено-териториален комплекс, отрасъл, стопанска организация), на всички най-важни икономически проблеми и при реализацията на всички функции в стопанското управление. Обектите на партийното ръководство обхващат развитието на производителните сили, усъвършенствуването на социалистическите производствени отношения, развитието на социалната структура на обществото и повишаването на жизненото равнище на народа. Основни принципи на партийното ръководство в икономиката са: изработване и провеждане на научнообоснована икономическа политика, отговаряща на основните интереси на народа; единство на политическата и стопанската работа; разграничаване на функциите и повишаване отговорността на държавните и стопанските органи; подбор и възпитание на стопанските кадри; партнен контрол върху дейността на стопанските органи; развитие на инициативата и трудовата активност на масите. Централно място в него заема изработването и провеждането в живота на научна икономическа стратегия и икономическа политика на всеки етап от развитието на партията и страната. Единадесетият конгрес на БКП обоснова стратегическия лозунг за висока ефективност и високо качество, за неколкосткратно повишаване на обществената производителност на труда. Партията определи за главни дестинии за решаване на тази кардинална задача: повсеместно ефективно прилагане на новия икономически подход и механизъм във всички сфери и дейности; широко внедряване в произво-

Партийно ръководство на обществените

дството на постиженията на научно-техническия прогрес; интелектуализация на материалното производство и другите сфери на народното стопанство, превръщане на науката в главна производителна сила на обществото; непрекъснато усъвършенствуване на социалистическата организация на труда.

ПАРТИЙНО РЪКОВОДСТВО НА ОБЩЕСТВЕНИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ — вид ръководна дейност, която партията осъществява по отношение на обществените организации, които са част от политическата система на социалистическото общество.

Партийното ръководство на обществените организации по своя характер и съдържание е политическо ръководство. Това означава, че партията разработва и дава основните насоки и задачи на обществените организации и осигурява провеждането на партийната линия и политика в областта, в която те работят. Партията ги насочва към главното на даден етап, без да ги подменя. Разгръща тяхната самодейност, инициатива и творчество. Партията не командува и не обезличава обществените организации, а разгръща техните специфични форми, методи и средства на работа, за да изразяват те все по-пълно специфичните интереси и потребности на своите членове. Партията ги укрепва с подготвени кадри, проверява и направлява практическата им дейност в изграждането на социализма.

ПАРТИЙНО РЪКОВОДСТВО НА СРЕДСТВАТА ЗА МАСОВА ИНФОРМАЦИЯ — последователно и цялостно политическо, идейно, организационно, кадрово ръководене и направляване дейността на печата, телевизията, радиото, книгоиздаването. П. р. с. м. и. е обективна необходимост за нашето развитие, главен извор на сила и идейна чистота, главна предпоставка за разгръщане на инициатива и творчество, за изява на талантите, за висококачествена и високоефективна публицистика.

Партийното ръководство предполага висока компетентност, познаване и отчитане спецификата на журналистическата дейност, гъвкавост и оперативност, органически е несъвместимо с дребнавото опекунство, с грубото и нетактично вмешателство в творческата дейност на редакционните колективи. Осъществява се на всички равнища на ръководство.

Партийно ръководство на средствата

П. р. с. м. и. осигурява постоянна грижа за правилното политическо и идейно развитие на журналистите, за тяхното добро информиране по основните проблеми, които решават съответните колективи. По-конкретните насоки, в които се проявява партийното ръководство, са:

— решения на конгреси, пленуми на ЦК, на Политбюро и Секретариата на ЦК по главни направления на нашето развитие. Редакциите изучават внимателно тези документи и извличат произтичащите за тях задачи, като съставят свои конкретни планове;

— решения на Политбюро и Секретариата на ЦК на БКП по конкретни въпроси на средствата за масова информация. В последните години следва да се отбележат решенията за повишаване ефективността на критиката в средствата за масова информация; за издигане ролята на «Работническо дело» в етапа на изграждане на развито социалистическо общество; за подобряване работата с писмата на читателите, на нашите кореспонденти в чужбина; за начина на отразяване официалните събития; приветствията на ЦК на партията до Петия конгрес на СБЖ, до колектива на «Работническо дело» във връзка с тройния юбилей от излизането на «Работник», «Работнически вестник» и «Работническо дело»; решенията за изграждане на мощен национален радио- и телевизионен център и други. В своята съвкупност тези и подобните на тях документи са цялостна програма за развитието на печата, телевизията, радиото и книгоиздаването;

— важна изява на партийното ръководство са идеите, препоръките, указанията, които се съдържат в редица речи, писма, изказвания на другаря Тодор Живков. В приветствие до българските журналисти през 1957 г. той пише: «От нашите вестници и списания с ботевски плам и димитровска страст да звучи гласът на нашата социалистическа правда. . . Смело и без страх да поставя най-животрептящите въпроси на нашето социалистическо развитие, да не заобикаля острият проблеми, винаги да бъде готов за настъпление против най-малките извращения на политиката и линията на комунистическата партия» (Т. Живков. Избрани съчинения, т. 3, с. 117). Много важни задачи пред средствата за масова информация постави др. Живков и в доклада си пред Дванадесетия партисен конгрес:

— подборът, разпределението и квалификацията на жур-

Партийно ръководство на селското

налистите е едно от най-важните проявления на партийното ръководство. Главните редактори, членовете на редколегиите, завеждащ отделите в редакциите трябва да се подбират измежду най-подготвените, най-преданите, най-инициативните, принципните, талантиливите дейци в областта на средствата за масова информация. Партийните комитети полагат системни грижи за идейното и професионално-творческото израстване както на ръководителите, така и на всички работещи в средствата за масова информация, информират ги редовно за основните проблеми от работата, изучават и популяризират положителния опит;

— значително място в работата на партийните комитети заемат конкретните оценки за дейността на съответните средства за масова информация. Това означава за определен период да се анализира как вестникът разработва дадена основна проблематика, какви творчески идеи е осъществил, на какво равнище са поместваните материали, да се направят изводи и се изкажат конкретни препоръки за по-нататъшната работа;

— постоянните контакти с колектива на вестника, изучаването на проблемите на неговото развитие, на стила и методите на работа, предприемането на своевременни мерки за отстраняване на очертаващи се отрицателни тенденции в атмосферата, грижите за състоянието на първичната партийна организация — това са също много важни изяви на партийното ръководство на средствата за масова информация.

Всички усилия, които полагат и ще полагат партийните комитети за действено, компетентно и резултатно ръководство, имат една главна цел — решително повишаване качеството и ефективността на работата на средствата за масова информация, осъществяване на стратегическата задача — да спечелят изцяло аудиторията, да формират правилни политически, социални, правствени и естетически позиции сред всички трудещи се и преди всичко сред младото поколение.

ПАРТИЙНО РЪКОВОДСТВО НА СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО — вид научнообоснована ръководна партийна дейност, която има предназначението да осигури провеждането на аграрната политика на партията за развитие на производителните сили, усъвършенстване на производствените отношения и издигане културното равнище на селското стопанство, като осигурява намаляване на съществените различия

Партийно ръководство на селското

между града и селото, между хората на физическия и умствения труд, между работническата класа и класата на селяните кооператори на основата на по-нататъшното укрепване на съюза на работническата класа с трудещите се селяни.

П. р. с. с. е част от системата на партийното ръководство на народното стопанство. Съдържанието на ръководната дейност на партията в селското стопанство отразява специфичните особености, характерни за развитието на този отрасъл — използване на земята като основно средство за производство, несъвпадането на работния период с производствения процес, сезонността, преплитането на икономическите с биологическите процеси и други.

Основна задача на п. р. с. с. е да осъществява на практика аграрната политика на партията в условията на изграждането на социалистическо общество, разработена и обоснована в Програмата на партията, приета на Десетия конгрес на партията, в решенията на Мартенския пленум на ЦК на БКП (1979 г.) за усъвършенстване на социалистическата организация на труда и плановото ръководство на селското стопанство.

Най-голям личен дял в разработването на аграрната политика на Българската комунистическа партия на съвременния етап има др. Тодор Живков. В неговите трудове, в докладите, речите и изказванията му на основата на дълбок анализ са обосноваани главните направления на съвременната аграрна политика, разкрити са перспективите за по-нататъшен подем в развитието на селското стопанство по пътя на последователното привеждане на неговото управление на икономическа основа, за последователното приложение на демократическия централизъм в планирането чрез прилагане принципите на стопанската и вътрешностопанската сметка, за създаване и усъвършенстване на управлението на Националния аграрно-промишлен комплекс в съответствие с новите икономически условия, за комплексно усъвършенстване на социалистическата организация на труда и внедряване на новия тип бригадна организация на труда на основата на вътрешностопанската сметка, за поврат във внедряване на научно-техническия прогрес в селското стопанство, за превръщане на селскостопанското производство във всенародно дело. Издигането на селското стопанство на нова степен в неговото развитие е основна задача, която постави Юлският пленум на ЦК на БКП (1980 г.).

Партийно ръководство

Осъществява се на основата на ленинските принципи на партийно ръководство на икономиката: единство и неделимост на политическия и научния подход при изработването и провеждането на икономическата политика; единство на политическата и стопанската дейност; разграничаване на функциите на партийните, държавните и стопанските органи и организации; подбор, възпитание и разпределение на стопанските кадри; партнен контрол на дейността на държавните и стопанските органи; въвличане на масите в управлението на икономиката чрез развитието на тяхната трудова активност и творческа инициатива. Прилагането на цялата система от принципи, форми и методи на партийна работа трябва да осигури такова политическо въздействие върху работниците от селското стопанство, в резултат на което да се постига все по-пълно задоволяване на населението със селскостопански продукти, а промишлеността — с необходимите суровини и износ на висококачествени селскостопански стоки.

При осъществяването на п. р. с. с. партийните органи и организации работят съвместно с организациите на БЗНС, ръководят и направляват дейността на ОФ, БПС, ДКМС, НТС, Съюза на икономистите и др. за непрекъснато подобряване съдържанието на тяхната работа и усъвършенствуване на присъщите им форми и методи на работа.

ПАРТИЙНО РЪКОВОДСТВО НА СОЦИАЛИСТИЧЕСКОТО СЪРЕВНОВАНИЕ — вид политическа дейност, която се извършва от партийните органи и организации, за да се осигуряват условия за осъществяване стремежа на всеки член на социалистическото общество да постигне по-високи резултати в трудовата си дейност.

При осъществяване на партийното ръководство се отчита същността и спецификата на социалистическото съревнование. То възниква на базата на социалистическите производствени отношения, на социалистическата собственост върху средствата за производство. За първи път се създават възможности да бъде въвлечено действително мнозинството от трудещите се на арената на такава работа, гдето те могат да се проявят, да разгърнат своите способности, да проявят таланти, които в народа представляват неначенат извор и които капитализмът е мачкал, потискал и душил с хиляди и милиони.

Партийно ръководство на физкултурата

Ръководството на с. с. включва: теоретическа разработка на актуалните проблеми на съревнованието върху основата на ленинските принципи за широка гласност, сравнимост и масово повторение на челния опит в хода на съревнованието; определяне основното съдържание и критерии за оценка на съревнованието в съответствие с най-важните задачи на социално-икономическото развитие на страната; координиране дейността на обществените организации, на държавните и стопанските органи, контрол как се осъществяват поставените конкретни цели и задачи на съревнованието; разгръщане на широка идейновъзпитателна и организаторска работа за повишаване авангардната роля на комунистите в социалистическото съревнование.

Социалистическото съревнование съдействува да се проявят и да се формират такива качества на комунистите и на всички социалистически труженици като другарство, взаимопомощ, стремеж да се работи задружно в името на общото дело.

ПАРТИЙНО РЪКОВОДСТВО НА ФИЗКУЛТУРАТА И СПОРТА — вид ръководна дейност на партията по отношение на масовите организации в областта на физкултурата, спорта и туризма. Партийното ръководство на физкултурата и спорта е политическо ръководство, което дава основните насоки за работата на обществените организации в областта на физкултурата, спорта и туризма. Както изтъкна др. Т. Живков в отчетния доклад пред Единадесетия конгрес на партията (м. март 1976 г.) «... за нас главното са масовата физкултура, масовият спорт и туризъм, те са съществено условие за многостранно развитие на личността, те са и главното условие за високите спортни постижения» (с. 97—98). Основното съдържание на тази главна задача е физкултурата и спортът да станат неделима част от бита на народа, да се повишава тяхната социално-икономическа роля в живота на социалистическото общество, да съдействуват за повишаване жизнеността и работоспособността на народа и особено на младото поколение на България;

укрепва физкултурните и спортните органи и организации с добре подготвени кадри, грижи се за тяхната подготовка и възпитание, формира у тях правилен подход, стил и методи на работа, готовност за всеотдайна работа и борба, за

Партийно строителство

да се изпълни политиката на партията в областта на физкултурата и спорта;

осъществява системен и ефикасен контрол върху дейността на всички физкултурни и спортни органи за изпълнение на партийните и други решения. При това стремежът е да се преценява изпълнението на решенията не главно по броя на физкултурните и спортни прояви, а преди всичко как те допринасят за развитието на масовата физкултура в трудовите колективи, особено сред учащата се младеж, доколкото съдействуват да се укрепват и развиват спортните успехи на родната, каква е тяхната ефективност за изграждането на комунистически добродетели у всички спортисти.

Важна задача на партийното ръководство е да изгражда правилни взаимоотношения между физкултурните органи и органите на държавата и на другите обществени организации. Това е необходимо за изпълнение на главната задача — физкултурата и спортът да навлязат трайно в живота на милионите хора — строители на развитото социалистическо общество.

ПАРТИЙНО СТРОИТЕЛСТВО — неделима съставна част от марксистко-ленинското учение за партията, научна основа на строежа и вътрешния живот на комунистическата партия, на организацията, формите и методите на нейната практическа дейност, наука за законите и закономерностите на изграждането, развитието и функционирането на марксистко-ленинската партия като единен развиващ се социално-политически организъм и за произтичащите от тях принципи и норми на вътрешнопартиен живот и ръководната дейност на партията.

Партийното строителство като обществена наука изучава партията на работническата класа като предел, съзнателен, организиран отряд на класата, като висша форма на класова организация. Основите на партийното строителство поставиха създателите на самата партия — класиците на марксизма-ленинизма Маркс, Енгелс, Ленин. По-нататъшното развитие на партийното строителство е дело на всички марксистко-ленински партии и преди всичко на великата партия на Ленин — Комунистическата партия на Съветския съюз.

Определен принос за развитието и обогатяването на пар-

тийното строителство дават и Българската комунистическа партия и нейният генерален секретар Т. Живков. Този принос намира най-ярък израз в неговите доклади, изказвания, речи, статии и др. пред конгресите и пленумите на Централния комитет, в неговия сборник «За партийното строителство», издаден през 1978 година.

Партийното строителство като наука вече се оформя със своя система от понятия, категории и логически закони, които по изреча на В. И. Ленин са степени на познанието на реалната партийна практика и имат съществено значение за развитието на науката за партията.

По-нататъшното развитие на партийното строителство е важно условие и гаранция за все по-пълната реализация на ръководната и направляващата сила на комунистическата партия.

ПАРТИЙНО СЪБРАНИЕ — висш ръководен орган на първичната партийна организация *школа за възпитание на комунистите*. Съгласно Устава на партията се свиква не по-рядко от един път месечно. Биват: организационни и просветни, открити и закрити.

Класиците на марксизма-ленинизма първи посочиха ролята на партийното събрание като организационна форма за обединяване на комунистите, за спорове и дискусии, за изработване на единно становище по основните въпроси. «Ние сме напълно съгласни с вашето мнение, че германските комунисти трябва да ликвидират съществуващото досега между нас разединение и да установят постоянно взаимни връзки; съгласни сме и с това, че е необходимо да се създават дружества за четене и дискусии, тъй като комунистите трябва преди всичко да постигнат яснота в собствената си среда, което не може да се постигне в задоволителна степен без редовни събрания, свикани за обсъждане въпросите на комунизма» (К. Маркс, Ф. Енгелс. Съчинения. Т. 4, с. 21).

В. И. Ленин счита, че най-важните въпроси и особено тези, които са пряко свързани с определено действие на самите маси, е необходимо да се решават в името на демократизма не само посредством представители, но и чрез прякото участие на всички членове на партията (вж. В. И. Ленин. Съч. Т. 11, с. 396).

Нашата партия винаги правилно е оценявала ролята и

Партийност

значението на партийното събрание ѝ е полагала грижи за издигане на неговото равнище. На събранията се решават най-важните въпроси от дейността на първичната партийна организация, които изискват партийно становище: икономически, идеологически, организационни и др. В етапа на изграждане на развито социалистическо общество проблематиката на събранията става по-богата и разнообразна. На тях се обсъждат и решават въпроси, свързани с работата на комунистите за усъвършенствуване социалистическата организация на труда, повишаване обществената производителност на труда и качеството на производството, въпроси, отнасящи се до партийното ръководство на социалистическото съревнуване и авангардната роля на комунистите, за резултатите от преустройството на идеологическата дейност и т. н.

От съществено значение за високото равнище на събранията е тяхната добра предварителна подготовка и протичане. Тя се изразява в задълбоченото проучване на въпросите с помощта на работни групи или комиси, в изготвянето на проекторешения, в навременното съобщаване на дневния ред най-малко един-два дни преди събранието, в деловото им протичане, във вземането на конкретни и научнообосновани решения.

ПАРТИЙНОСТ — черта на ленинския стил на работа и ръководство, характеризираща се с поставяне в основата на аналитичната, оценъчната, политическата, организаторската, идеологическата и ръководната дейност на партията, на дейността на нейните органи и организации, на комунистите и интересите на партията, на работническата класа. «Материализмът включва в себе си партийност, като задължава при всяка оценка на дадено събитие пряко и открито да се застава върху главната точка на определена обществена група» (В. И. Ленин. Съч. Т. 1, с. 423).

Поради характера, същността, целите и задачите на партията, които са най-ярко възплъщени на хода на прогресивното историческо развитие, комунистическата партийност и класовост съвпадат с научността.

Единството на партийността, класовостта и научността в работата на партийните органи и организации изключително много засилва революционно-преобразуващата роля на партийната дейност.

ПАТРИОТИЧНО ВЪЗПИТАНИЕ — процес на системно и целенасочено формиране у всички трудещи се на любов и преданост към социалистическата родина, на непримиримост към национализма, шовинизма и националния nihilизъм. Патриотичното възпитание е тясно свързано с класово-партийното и интернационалното възпитание.

ПЕДАГОГИЧЕСКА КУЛТУРА НА КАДРИТЕ — съвкупност от педагогическите знания, убеждения, опит, умение, усет и мяра за реалност; важен компонент на духовната култура на ръководните и изпълнителските кадри.

В политическата дейност на партията, сочи В. И. Ленин, винаги има и ще има известен елемент на педагогика и винаги е необходимо да се задълбочава и разширява влиянието над масите, да се провежда такава възпитателна работа, която да издига тяхното съзнание до това на партията (вж. Съч. Т. 8, с. 450). Педагогическата култура за партийните, както и за управленческите кадри и специалисти в условията на строителството на социализма, е обективна потребност.

От педагогическата култура на кадрите зависи умението им да установяват правилно взаимната връзка между възпитателното въздействие на различните фактори и конкретните резултати. На тази основа се култивира умението да се предвиждат последици от възпитателната дейност.

Особено важен компонент на педагогическата култура са качествата на личността, формиращи педагогически такт, като усет към новото, отзивчивост, вежливост, уважение и доверие към хората, доброжелателство, умение да се изслушват другите, всичко, което създава ведра и благоприятна атмосфера за ефективно възпитателно въздействие.

ПЕРИОДИЧНА ОТЧЕТНОСТ НА ПАРТИЙНИТЕ ОРГАНИ — едно от основните уставни начала за регулиране дейността на партийните органи в съответствие с изискванията на принципа на демократическия централизъм. Партийните органи се отчитат както пред своите партийни организации, така и пред по-висшите органи.

Дълбокото демократично съдържание на периодичната отчетност се проявява в нейната същност като контрол от долу, от партийните маси върху дейността на избрания от тях партийен орган, като проверка от страна на комунистите на пра-

Перспективност

вилността на взетите решения и на резултатността на извършената работа. Периодичната отчетност на партийните органи не е субективно пожелание, а необходимост на партийната практика и има нормативно задължителен характер за дейността на ръководните партийни органи. В тази нейна характеристика особеност намира израз демократичността на правото на комунистите да изискват и изслушват отчети от избраните от тях органи и да дават оценка на тяхната дейност. Партийната отчетност функционира като средство за обобщаване опита на партийните маси, на тяхната колективна мъдрост, мнения и предложения.

Периодичната отчетност се осъществява в две основни форми: чрез отчетно-изборните форуми в партията и чрез текущия организационно-партиен живот. В първия случай тя се реализира чрез отчетно-изборните събрания, партийни конференции и конгреси в срокове, определени в Устава на партията. Във втория случай отчетността се реализира чрез пленарни заседания на комитетите, чрез събрания на ППО, докладите и обсъжданията, които изпълняват функциите на отчетност по конкретно разглежданите проблеми, чрез информации и отчети пред по-висшите органи.

Успешното приложение и действие на принципа за периодична отчетност на партийните органи зависи от качеството на анализа на докладите и другите отчетни материали, от неговата научна обосновааност и дълбочина, критичност и самокритичност, от разкриването на начина, стила на работа на отчитащия се орган. Истинската периодична отчетност предполага делово и принципно обсъждане на актуалните проблеми на партийната дейност и недопускане на рекламно и хвалебствено самоотчитане.

ПЕРСПЕКТИВНОСТ В ПАРТИЙНАТА РАБОТА — ясност на исторически цели и задачи, средства, форми и пътища за тяхното постигане.

Перспективността в партийната работа предполага наличието на научно прогнозиране, програмиране и планиране.

Перспективността в партийната работа е исторически обусловена и закономерна. По своята историческа цел и историческа мисия — изграждането на комунистическото общество, работническата класа и комунистическата партия са изцяло в бъдещето. При това комунистическото бъдеще се постига

не изведиъж и наведиъж, а постепенно. Развитието изобщо, в това число и прогресът към комунизма, е единство на еволюция и революция. Еволюционният етап от развитието е сравнително продължителен етап на натрупване и съзряване на обективните и субективните условия, фактори, сили и предпоставки за социализма в недрата на капитализма. От своя страна революционният преход от капитализма към социализма е многостепен: преходен период от капитализма към социализма, победа на социализма, изграждане на зрял социализъм, постепенен процес на преминаване на зрялото социалистическо общество в комунистическо и т. н. Всичко това обективно исторически изисква от комунистическата партия перспективност. Последователната сила и жизнениост на комунистическата партия е в обективно-историческата обусловеност на комунистическата перспектива и на перспективата на отделните етапи на еволюционно-революционното развитие на обществото към комунизма. Исторически крайната перспектива е изграждането на комунистическото общество, постигането на която ще означава отмирането на комунистическата партия.

ПЕЧАТНИ ОРГАНИ НА ПАРТИЯТА — вестници и списания, които се издават от партийните комитети и провеждат последователно и неотклонно политическата линия на партията.

От гледна точка на издателя печатните органи на партията се групират както следва:

— централни — органи на Централния комитет на БКП: вестник «Работническо дело» — главният политически всекидневник на партията; списание «Ново време» — теоретичен орган на ЦК на БКП. Освен тях ЦК на БКП издава списанията «Политическа просвета», «Партнен живот», «Политическа агитация», «Йени хаят — Нов живот» и вестници — «Икономически живот», «Йени ъшък — Нова светлина»;

— окръжни, местни и низови (вж. местен и низов печат).

Издаването на нов вестник или списание, както и промяната в обема, тиража или периодичността на съществуващото издание, става с решение на ЦК на БКП.

«ПИСМО ДО ДРУГАР ЗА НАШИТЕ ОРГАНИЗАЦИОННИ ЗАДАЧИ» — произведение на В. И. Лени, написано през

Писмо до другар

септември 1902 г. в отговор на писмото на петербургския социалдемократ А. А. Шнеерсон (Ерсм), в което излага своя план за създаване на с. д. организация в Петербург. В него Ленин обосновава организационните основи на партията от нов тип. Отпечатано е на хектограф през 1902 г., издадено в отделна брошура с предговор и послеслов от Ленин през януари 1904 г. в Женева.

В «Писмо до другар. . .» В. И. Ленин разработва въпросите за организационния строеж на РСДРП, за ролята, задачите и принципите на изграждането, вътрешната структура, функциите и състава на трите основни типа структурни звена в партията — централни, местни и първични. С особено внимание той се отнася към създаването и дейността на заводските организации като основно звено на социалдемократическото движение. Основната идея, от която изхожда Ленин, е централизмът, необходимостта партията да се изгражда като единно централизирано цяло. Същевременно Ленин развива и обосновава идеята за изграждането на партията като висша форма на класова организация и въплъщение на връзките с трудещите се маси. Той доказва, че инзовите звена на партията трябва да се изграждат на производствен признак, защото «цялата главна сила на движението е в организираността на работниците в големите заводи, защото големите заводи (и фабрики) включват не само преобладаващата по численост, но още повече преобладаващата по влияние, развитие и способност за борба част от цялата работническа класа». Поради това «Всеки завод — учи Ленин — трябва да бъде наша крепост» (В. И. Ленин. Събр. съч. Т. 7, с. 15).

В «Писмо до другар. . .» Ленин разработва и редица въпроси, свързани с организацията на партийната дейност. Многократно той подчертава необходимостта от разделение и специализиране на партийния труд. «Комитетът — пише Ленин — трябва да се старее по възможност по-пълно да прилага разделениято на труда, помнейки, че за различните страни на революционната дейност са нужни различни способности, че понякога някой съвсем негоден за организатор, ще бъде незаменим агитатор, или някой, неспособен да спазва крайно строгата конспиративност, ще бъде отличен пропагандист и т. н.» (пак там, с. 14). За тази цел към партийните комитети трябва да се създават помощни органи с обособени задачи и функции и различна степен на обособеност. Съще-

временно Ленин подчертава, че принципът за разделението и специализирането на партийния труд има условен характер, тъй като в партията всички дейности имат единни цели и задачи. С особена сила Ленин показва значението на партийната информация за цялостния живот на партията и специално за ръководната дейност на централните органи. «За да може центърът не само да съветва, да убеждава, да спори (както се правеше досега), а действително да дирижира оркестъра, необходимо е да се знае точно кой, къде и каква цигулка свири, къде, как и на какъв инструмент се е обучавал и се обучава, кой, къде и защо свири фалшиво (когато музиката започва да дразни ухото) и кой, как и къде трябва да се премести, за да се премахне дисонансът, и т. н.» (пак там, с. 21—22). Със същата аргументираност и дълбочина В. И. Ленин разработва и въпросите за съотношението на колективността и личната отговорност в партийното ръководство, за работата на партийните пропагандисти, за взаимоотношенията на местните организации с централните органи, за работата с кадрите и др.

Основните идеи по организационните въпроси, развити от В. И. Ленин в «Писмо до другар. . .», залягат в партийния устав, приет на II конгрес на РСДРП. Това произведение оказва неоценна помощ на руските марксисти в подготовката и изграждането на общоруска боева и централизирана революционна партия от нов тип, в тяхната борба срещу «икономистите». То и досега е източник за изучаване на марксистко-ленинското учение за строителството на комунистическата партия и основа за настъпателната борба против проявите на съвременния опортюнизъм в областта на партийното строителство.

ПЛАН ЗА СОЦИАЛНОТО РАЗВИТИЕ НА ТРУДОВИЯ КОЛЕКТИВ — неразделна част от плана за общественоекономическото развитие на предприятието и страната; тясно взаимодействие на социалното, идейно-възпитателното и организационно-управленското развитие на колектива с икономическото, техническото и технологическото развитие на предприятието; органическо съчетаване на всички задачи в него с дейността на стопанското ръководство, на партийната, профсъюзната и комсомолската организация за резултатно управление на социалните процеси; важен елемент на отрасло-

План за социалното

вата, селищната и националната програма за повишаване жизненото равнище на трудещите се.

Основна цел на социалното планиране в трудовия колектив е осигуряването на многостранното личностно развитие и реализиране на неговите членове, в съответствие с условията и възможностите на конкретния колектив, с достигнатото от цялото общество равнище на социално-икономическо и културно развитие. Главна функция на плана за социалното развитие на трудовия колектив е оптимизирането на пътищата и средствата за създаване на условия за многостранно развитие и реализиране на социалистическия труженик, на неговите най-важни личностни черти и качества в съответствие с новия етап в развитието на страната (вж. Многостранно развитие на личността).

В плана за социалното развитие на трудовия колектив се определя как ще се постигнат и кой ще отговаря за проектираните резултати, колко време и какви средства за това ще са необходими. В този смисъл планът е система от мероприятия с установени срокове, темпове, пропорции, отговорници, средства, които гарантират постигането на целите и задачите. Именно тази система от мероприятия придава на управлението на колектива и на протичащите в него социални процеси конкретен характер. Затова мероприятията са основната част на плана. В тях се определят действията, които е необходимо да се извършат за изпълнението на задачите.

В планирането крайните резултати на социалното развитие на трудовия колектив приемат формата на система от показатели, за постигането на които планът е ориентиран. Първата група показатели се отнасят до развитието на социалната структура на колектива — категорийна, образователна и квалификационна структура и някои специфични показатели за учебно-възпитателната практика на учащите се в средните и полувисшите учебни заведения за реализацията на младите специалисти и др. Втората група показатели обхваща главно подобряването условията на труда и работната обстановка — осветление, чистота на въздуха, намаляване на вибрациите и шума, обезопасяване на производственото оборудване и др. Третата група показатели отразяват трудовото възнаграждение и подобряването на социално-битовата инфраструктура (столово, търговско, битово, санитарно-хигиенно и транспортно обслужване, жи-

лищини условия, детски градини, база за културни мероприятия, организирана почивка, физкултурна, спортна и туристическа дейност) на членовете на колектива и техните семейства. Четвъртата група показатели проектира икономическия и социалния ефект от мероприятията в плана, повишаването на трудовата, творческата, общественно-политическата, културната и познавателната активност на членовете на колектива, подобряването на социално-психическия климат, предотвратяване на отклонения от социалистическия начин на живот. В последния раздел на плана се предвиждат средствата за осигуряване изпълнението на мероприятията за социалното развитие на трудовия колектив.

Чрез изготвянето на плановете за социално развитие може да се прави цялостен анализ на социалните процеси, протичащи в колектива; по-пълно да се отчитат непосредствените социални обстоятелства на хората; да се привличат силите и възможностите на всички кадри за системна масова и индивидуална идейно-възпитателна дейност; да се слоят в единно взаимосвързано цяло политическото, трудовото, правственото и естетическото възпитание; последователността и системността в комунистическото възпитание на трудещите се да получат своята здрава организационна основа.

Изходна основа за разработване плана за социалното развитие на трудовия колектив са плановете разчети, проведените социологически изследвания, дългосрочните програми за подобряване условията на труда, социално-битовата инфраструктура и др. След като се състави планът, главното е да се осигури неговото успешно изпълнение. Защото тази дейност има не само непосредствени икономически и социални последици, но и незаменимо идейно-възпитателно значение за многостранното развитие и реализиране на всички и всеки в трудовия колектив.

ПЛАНИРАНЕ НА ПАРТИЙНАТА ДЕЙНОСТ — творчески познавателен процес, една от формите на субективната дейност на партийните органи, организации, на комунистите. Метод на партийно ръководство, който конкретизира ленинския стил на работа и съдействува за осъществяване на политическата линия на партията. Планирането е израз на научността в партийната дейност, който произтича от ролята и характера на комунистическата партия като ръководна

Планиране

направляваща сила в изграждането на социалистическото общество. То е творческа дейност, която отразява опита, подготовката, активността и инициативата на партийните комитети и ППО. Основава се на някои общи методологически принципи като демократически централизъм; съчетаването на перспективните и оперативните цели и задачи; комплексността с основното звено в партийната дейност; приемствеността и непрекъснатостта; научността.

Планът е партнен документ (специфично решение), в който съобразно с местните условия и задачи се конкретизират различни страни от политиката на комунистическата партия за определен период от време с конкретни изпълнители или отговорници за проучване и разработване на проблемите и задачите, начини за изпълнението и коригирането на плана.

В практиката на партийните органи са утвърдени следните видове планове: комплексни, целеви програми, перспективни, текущи (оперативни) и календарни.

Комплексни програмни се съставят за различен срок и по различни проблеми на социално-икономическото развитие на съответната териториално-административна единица. Перспективният план се разработва от една отчетно-изборна конференция до следващата. Текущият (оперативният) план се разработва за 6 или 3 месеца, а календарният — за месец. Първичните партийни организации работят по годишен план — от едно отчетно-изборно събрание до друго, по 3- или 6-месечни текущи (оперативни) планове. Някои ППО работят и по календарни планове.

За повишаването ефективността на планирането от голямо значение е приложението на правилна технология, в която се включват няколко последователни етапа: начален етап — изучаване състоянието на партийната дейност, анализ на събраната информация и формулиране основната цел и задачите на плана, подбор на мероприятията, които ще съдействуват най-добре за изпълнение на задачите. Следващият етап включва непосредственото изработване на проектоплана. Третият етап се изразява в обсъждането и приемането на плана в партийния комитет, партийното бюро, на пленум на партийния комитет, на партийно събрание на първичната партийна организация.

Организаторската работа за изпълнението на плановете включва редица дейности: запознаването на актива с плана и

изпълнителите с онези задачи и мероприятия, за които те отговарят; оказване помощ на място за успешно изпълнение на поръченията; контрол и проверка на изпълнението; даване отчет за изпълнението на плана пред партийния комитет, партийното бюро или партийното събрание.

Необходимо условие за усъвършенствуване на планирането на партийната дейност е задълбоченото изучаване на състоянието на работата, научното осмисляне на положителния опит и разкриване на слабостите в плановете за работа на партийните органи и причините за тях.

ПЛЕНУМИ НА ПАРТИЙНИТЕ ОРГАНИ — заседания на партийните комитети — Централен, окръжен, общински, градски и районен комитет. Съгласно Устава на БКП Централният комитет на партията свиква не по-малко от едно пленарно заседание на четири месеца, а пленумите на окръжните, общинските, градските и районните комитети на БКП се свикват не по-рядко от един път на три месеца. Основни техни функции са да обсъждат и решават най-важните и актуални въпроси на икономиката, на духовния живот, на вътрешнопартийната дейност и ръководството на обществените, държавните и стопанските органи за социално управление. На пленумите се разглеждат и личните дела на членовете им. Въпросът за привличане към партийна отговорност на член и кандидат-член на Централния комитет на БКП се решава от ЦК, а въпросът за тяхното изключване от партията между конгресите се решава само от ЦК и при условие, че за него са гласували не по-малко от две трети от броя на членовете на ЦК. По същия начин се постъпва и когато членът или кандидат-членът на ЦК не оправдае оказаното му високо доверие и се налага той да бъде отстранен от състава на ЦК на партията. Аналогично е положението на член или кандидат-член на окръжен, общински, градски и районен комитет на партията.

Пленумите на съответните партийни комитети избират свои органи. ЦК на партията избира Политбюро (вж. Политбюро на ЦК на БКП) и Секретариат (вж. Секретариат на ЦК на БКП), а окръжният, общинският, градският и районният комитет избира бюро и секретари с изключение на общинските и градските комитети в малките селищни системи и градове, които не избират бюро, а само секретари. Бюро на

Повишаване ръководната роля

окръжния комитет на партията се утвърждава от Централния комитет, а бюрата на общинските, градските и районните комитети — от окръжния комитет на партията.

ПОВИШАВАНЕ РЪКОВОДНАТА РОЛЯ НА КОМУНИСТИЧЕСКАТА ПАРТИЯ — ЗАКОНОМЕРНОСТ НА НЕЙНОТО РАЗВИТИЕ — закономерност на социалистическото общество и на развитието на всяка марксистко-ленинска комунистическа партия. Като закономерност на развитието на социалистическото общество повишаване ръководната роля на партията отразява и изразява ръководното място на комунистическата партия в цялостната система на социалистическото общество, като нейно ръководно ядро, разкрива взаимоотношенията на партията с различните компоненти на социологическата структура на обществото. Тази закономерност намира израз и в чл. 1 на Конституцията на НРБ, където е посочено, че ръководна сила в обществото и държавата е Българската комунистическа партия.

В същото време повишаването на ръководната роля на комунистическата партия е вътрешнопартийна закономерност. Тя се реализира *в* и *чрез* съзнателната и организирана дейност на партийните органи и организации, на комунистите, на цялата партия. Като вътрешнопартийна закономерност повишаване ръководната роля на партията отразява и изразява необходимите, съществените, трайните, повтарящите се връзки и отношения между всички страни и елементи на партийната структура, на многостранната вътрешнопартийна дейност и на нейните основни функции. Комунистическата партия възниква като преден, съзнателен и организиран отряд, като висша форма на политическа организация, като изразител и защитник на коренните интереси на най-революционната, организирана и интернационална класа — работническата класа, за да отговори на една обективна потребност да застане начело на работническата класа, да бъде политически вожд на всички трудещи се за победата на социалистическата революция, за изграждането на социалистическото и комунистическото общество.

Етапът на изграждането на развитото социалистическо общество обективно изисква още по-голямо нарастване на ролята и значението на комунистическата партия като ръководна и направляваща сила. Този закономерен процес се определя:

Повишаване ръководната роля

от увеличаването на мащабите и сложността на социалистическото строителство; от ускоряването на социалните процеси под въздействието на бурно развиващата се научно-техническа революция, усложняването на обществените отношения и издигане ролята на системата на социалното управление във функционирането на цялостната обществена система; от засилването на творческата активност на масите и по-нататъшното развитие на социалистическата демокрация; от растящото значение на теорията на научния комунизъм, обобщаването на практиката и големите задачи на комунистическото възпитание на народа; от класовата борба между социализма и капитализма на световната арена; от необходимостта да се изработва вярна линия в международните отношения и от интернационалната отговорност на нашата социалистическа държава (Програма на БКП. С., 1971, с. 111).

Повишаването на ръководната роля на партията отразява и изразява най-пълно неразкъсваемата връзка между двата основни вида партийна дейност — вътрешнопартийната и партийното ръководство на обществото. Обективната необходимост от непрекъснато развитие и усъвършенстване на партийния организъм предполага и изисква непрекъснато усъвършенстване на ръководната дейност на партията. Без все по-успешното функциониране на партията като ръководна и направляваща сила тя не може да се саморазвива като жив политически организъм, от друга страна — без засилване на ръководната ѝ роля, партията губи своя смисъл на съществуване, отпада нейното историческо предназначение.

Органическата връзка между закономерното нарастване на ръководната роля на партията в обществото и самоусъвършенстването на самата партия се проявява по специфичен начин в различните социални сфери, като връзка между *общото и особеното*. Тази връзка предполага и проявление на конкретното, единичното, което намира израз в повишаване ролята на първичните партийни организации, в издигане на личния пример, авангардната роля и в активната жизнена позиция на всеки комунист.

Вътрешното развитие на партията и нарастването на нейната ръководна роля е обективен процес по отношение на партийните организации, партийните органи и комунистите. Колкото по-дълбоко се опознава конкретното проявление

Подбор на кадрите

ние на закономерността за повишаване ръководната роля на партията, толкова по-конкретни са мерките, които се провеждат за организационното и идеологическото укрепване на партийните органи и организации, за повишаване личния пример и авангардната роля на всеки член на партията.

Закономерността за повишаване ръководната роля на партията пронизва всички закони и закономерности на развитието на партията, изразява най-дълбоката нейна същност. Партията съществува, за да ръководи другите. Това е нейното историческо предназначение. За да ръководи успешно другите, комунистическата партия трябва да бъде най-организираната и най-дисциплинираната и в същото време и най-демократичната организация, отличаваща се с последователна класовост, партийност и научност, с творчество и инициативност. Целият вътрешнопартийен живот на комунистическата партия — структура, организационен строеж, функции, регулиране на състава, на вътрешнопартийните отношения и т. н., е подчинен, детерминиран от обективната необходимост — партията да бъде боен политически щаб на работническата класа на всички етапи от нейната революционно-преобразователна дейност, да бъде всепризнат ръководител на народа в социалистическото и комунистическото общество.

Колкото са по-големи успехите на социалистическото строителство, колкото са по-големи задачите, които се поставят на различните етапи от развитието на обществото, толкова повече обективно се увеличават изискванията към главната ръководна сила — комунистическата партия. С цялото свое развитие тя трябва да изпреварва другите социални процеси, за да може правилно да ги насочва и ръководи, като развива и усъвършенствува с по-бързи темпове всички страни на своя вътрешен живот, като показва пример и образец за изработване и приложение на най-съвършени за съответния етап форми на комунистическо самоуправление. Тези изисквания се отнасят до всички субекти на партийната дейност — върховния, висшите и местните партийни органи, първичните партийни организации, комунистите.

ПОДБОР НА КАДРИТЕ — целенасочено съпоставяне качествата на кадрите, при което партийните органи осигуряват ръководните длъжности да се заемат от тези, на които възможностите в най-голяма степен съответствуват на изис-

кванията. Това е изходен момент в кадровата работа на партията, който оказва влияние върху решаването на всички кадрови проблеми. В подбора на кадрите и проверката на изпълнението В. И. Ленин вижда сърцевината на партийно-организационната дейност (Съч. Т. 33, с. 302).

Извършва се върху основата на обективно обусловените и проверени в живота ленински принципи, по-важни от които са: подбор на кадрите според техните политически, делови и нравствени качества; гласност в работата с кадрите и широко участие на масите в техния подбор; съчетаване на кадри от различни поколения, от различни социални общности при приоритет на работническата класа; обновяване и приемственост; постепенност в издигането.

Подборът се осъществява по три основни метода:

а) чрез избор — за ръководните органи на партията, държавата и обществените организации, ръководствата на творческите съюзи, на различните кооперативни и други стопански организации и държавно-обществени органи. Прилага се в съответствие със съществуващите устави, закони, правилници и др.

б) чрез конкурс — в системата на държавното управление; стопански организации, научни и просветни институти. Прилага се въз основа на държавни разпоредби, при което съответните партийни органи изказват своите съображения по качествата на кандидатите;

в) чрез назначаване от ръководителя на управленското звено предимно в стопанските и административните органи.

Линията на партията е да се разширява изборното и конкурсното начало при подбора на стопанските кадри.

ПОДГОТОВКА НА КАДРИТЕ — степен на професионална квалификация, идейно-теоретическа и морално-политическа зрелост на кадрите; дейност, насочена към създаването на кадри с необходимите за успешното изпълнение на задълженията им качества.

Подготовката на кадрите се осъществява като:

а) базова — извършва се, преди кадрите да са започнали да упражняват някаква професия. Тя бива *обща* — в общообразователните училища, и *целева* — в техникумите, професионално-учебните центрове и различните професионални школи и курсове.

Подходи

б) *текуща* — за опресняване и обогатяване на професионалните знания и разширяване профила на упражняваната професия. Извършва се в курсове и школи.

в) *преподготовка* — за даване нова специалност (професия).

Подготовката на кадрите е държавно дело. Субсидира се и се организира от държавните органи. Но важна роля в тази дейност имат професионалните съюзи, ДКМС, стопанските, културните и обществените организации. Партийните органи дават насоката и упражняват необходимия контрол, осигуряват марксистко-ленинската подготовка на кадрите.

Особено внимание партийните органи и организации отделят на подготовката на ръководните кадри. Това е едно от основните им задължения. В национален мащаб действуват Академия за обществени науки и социално управление и Институт за социално управление при ЦК на БКП. В регионален мащаб действуват филиали на АОНСУ в Пловдив, Варна и Русе и междуокръжни партийни школи. Към окръжните комитети на партията се организират постоянно действащи университети за подготовката на ръководните кадри, провеждат се различни курсове, семинари, теоретически конференции и др.

Най-важното в подготовката на кадрите е правилното определяне на съдържанието на учебния процес. Дава се превес на марксистко-ленинската подготовка на кадрите и на изучаването на партийното и държавното строителство. Широко се изучават икономическите проблеми, теорията и практиката на социалното управление, положителният опит в партийната, стопанската и друга дейност. Учебният процес се свързва най-тесно с политиката на партията и въоръжава кадрите не само със знания, но и с умение за тяхното приложение в практиката.

ПОДХОДИ В ПАРТИЙНАТА ДЕЙНОСТ — система от принципи, форми, методи и организация за формулиране и постигане на определен цели или задачи. П. п. д. са твърде разнообразни. Основните от тях са: политическият, класовият, научният, икономическият, програмно-целевият, комплексният, мултипликационният и други. Приоритетът на политическия подход сред останалите подходи в ръководната дейност на партията В. И. Ленин нарича азбучна истина на марксизма. П. п. д. не се използват самостоятелно, а зае-

дно, като се отчитат сложните им връзки, зависимости и взаимодействия. П. п. д. се намират в непрекъснато усъвършенствуване. Правилното им използване зависи в голяма степен от квалификацията на партийните работници, активистите и комунистите, от техния стил на работа.

ПОДЧИНЕНИЕ НА МАЛЦИНСТВОТО НА МНОЗИНСТВОТО — една от основните норми на партиен живот, чрез която демократичната същност на партията и на ръководството на нейния живот се проявяват в подчертано изразена диалектическа връзка и взаимодействие с тяхната централизирана същност, с дисциплината и единството в партията. В Устава на БКП подчинението на малцинството на мнозинството е записано заедно със спазването на строга партийна дисциплина като една от основните норми, чрез които на практика се реализират важни изисквания на принципа на демократическия централизъм. Изискването за подчинение на малцинството на мнозинството произве цялостния вътрешнопартийен живот, то е един от основните регулатори на вътрешнопартийните отношения. На практика то се реализира при приемането на нови партийни членове, при избора на ръководни партийни органи, при разглеждане на партийното положение на отделни комунисти, при обсъждане и вземане на партийни решения.

В подчинението на малцинството на мнозинството се изразява колективната воля, колективната власт на комунистите, т. е. нейният демократичен характер. В същото време то изразява задължителния характер на партийната дисциплина, подчиняване на всички комунисти на колективната воля, безусловно приемане на взетите решения.

Подчиняването на малцинството на мнозинството осигурява единството в действията на комунистите след вземането на решение в резултат на свободното, всестранното и критично партийно обсъждане. Това принципино положение изключва пасивността или неучастието на комунистите в процеса на практическата реализация на волята на мнозинството, независимо от позицията и изразеното мнение при обсъждането. Отказът от практическо изпълнение на взетите решения е едновременно нарушение на изискванията и на вътрешнопартийната демокрация, и на партийната дисциплина и като системно поведение е несъвместимо с партийното членство.

Политбюро

Огромното значение, което има за комунистическата партия принципното положение за подчинение на малцинството на мнозинството, го превръща в обект на остра идеологическа борба. Буржоазните идеолози и съвременните опортюнистични квалифицират признаването на волята на мнозинството като формална демокрация и ликвидират свободата на действие и ратуват за свобода на фракционната дейност, която по същество е потъпкване както на демокрацията, така и на дисциплината.

ПОЛИТБЮРО НА ЦК НА БКП — един от висшите партийни органи, който се избира от ЦК на партията. Основните му функции са да ръководи работата на ЦК между неговите пленуми. В духа на решенията на конгресите и пленумите на ЦК на БКП, строго спазвайки принципа за колективност, взема решения и дава ръководни указания на всички партийни и други органи в политическата система на обществото по най-важните направления на вътрешната и външната политика. Политбюро на ЦК на БКП разглежда и оценява дейността на най-отговорните органи и дейци.

Към Политбюро могат да се изграждат комисии по основни направления на партийната политика. Те са негови помощни органи за разработването на основни проблеми на партийната политика. Комисиите се ръководят от членове на Политбюро на ЦК на БКП.

ПОЛИТИЧЕСКА АГИТАЦИЯ — важна съставна и най-динамична част на идеологическата дейност на партията, изпитано класово оръжие от идейния ѝ арсенал, мощно средство за политико-възпитателно въздействие върху широките народни маси. Довежда партийната политика до съзнанието на трудещите се, убеждава ги в правилността ѝ и ги мобилизира за нейното претворяване в живота. Предоставя богати възможности за непосредствена всекидневна връзка на партията с масите; за постоянен контакт на ръководителите от всички равнища с трудещите се; за пречупване на общонационалните проблеми през призмата на местните условия в селището, предприятието, бригадата, през личната съдба, труд и благоденствие на всеки човек; за доставяне на партийните органи първична информация за общественото мнение и политическите настроения, за предложенията и въпросите, кои-

то вълнуват хората, за отношението им към партийната политика, за равнището на тяхната политическа съзнателност и социална активност; за постигане единство между политическата и организаторската работа на партията.

Съдържание на политическата агитация е разясняването на генералната линия на партията в областта на политиката, икономиката, социалната сфера, международните отношения. Неин теоретичен фундамент е марксистко-ленинското учение, главен метод — убеждаването, а основен критерий при оценката на социалните факти, събития и явления — класово-партийният подход. Има за цел комунистическото възпитание и многостранното развитие на личността, формирането на нейната политическа убеденост, социалистическа съзнателност и психическа устойчивост, на будно и правилно обществено мнение и настроение, на готовност за социално активно участие в изграждането на развито социалистическо общество.

Агитацията има различни видове, осъществява се чрез използването на многообразни форми, средства и методи. Устната (личностната) агитация е незаменимо средство за пряко политическо общуване, за укрепване връзките и тясното взаимодействие между партията, работническата класа и широките народни маси. Тя е непосредствена разяснителна и възпитателна дейност, която партията организира чрез своя актив, органи и организации, чрез ръководствата на масовите обществени организации. Основни форми на устната агитация са публичните събрания, митинги, групови и индивидуални беседи, събрания с въпроси и отговори, срещи на ръководни кадри с трудовите колективи, политически дни и др. Масовите форми на устната агитация резултатно се допълват от индивидуалната политико-възпитателна работа с хората.

В съвременните условия изключително важно място в системата за агитационно въздействие на комунистическата партия и социалистическата държава върху масите заемат печатът, радиото, телевизията, киното. Чрез съдържането на осъществяваните програми, чрез богатите си жанрови особености те предоставят големи възможности за централизирано насочване на политическите въздействия. В перспектива тяхната роля още повече ще нараства и те ще стават все по-мощно идеологическо оръжие. Оперативна форма на пе-

Политическа агитация

чатната агитация са различните листовки, «мълнини», «телеграми», стенвестници и др., които с успех се използват за популяризиране и разпространение на челния опит, на ценни инициативи и начинания на трудещите се. За тази цел резултатно се използват и радиоуредбите.

Нагледната агитация поради своите специфични изобразителни и технически възможности, в своето единство от плакати, портрети, витрини, изложби, ален на първенците, светлинни и фототабла, аудиовизуални системи и др. бързо и действено довежда до съзнанието на трудещите се главните задачи, които стоят за разрешение (вж. Нагледна агитация).

Политическата агитация с използване на културно-масови форми съчетава в себе си идейното и естетичното, рационалното и емоционалното, директното и индиректното политическо-възпитателно въздействие, представлява синтез на агитация с различни видове изкуство и с използването на технически средства за убедително и достъпно разясняване на партийната политика. Такива форми са вечерите-портрети, светлинно-звукови беседи, трудови празници и ритуали, чествувания на бележити дати и годишнини и други.

Ефективността на агитационната дейност се определя преди всичко от правилните взаимоотношения, доверието и единството между партията, работническата класа и народа. Обобщавайки историческия опит, на Петия конгрес Георги Димитров подчерта, че през цялото свое съществуване БКП се е стремяла да бъде винаги сред масите. Заслуга на партията и нейния Централен комитет, особено след Априлския пленум (1956 г.), е съхраняването, обогатяването и развитието на тази благоевско-димитровска традиция. Да поддържа най-тесни и крепки връзки с народа, да учи трудещите се и сама да се учи от тях — това е свещен принцип за БКП, записан в нейната Програма, неотменно ръководно начало в провеждането на цялостната ѝ политическа дейност. Според В. И. Ленин на всички етапи от дейността на партията тази задача «никога не може да бъде изчерпана докрай», затова «трябва винаги да се задълбочават и разширяват работата и влиянието сред масите» (В. И. Ленин. Съч. Т. 8, с. 419).

Организацията и ръководството на политическата агитация се основават върху двупосочната информация от долу на горе за общественото мнение и от горе на долу за новите

задачи, за събитията в страната и на международната арена, за действията, които партията предприема. Партийното ръководство на агитацията предполага и диференцирания подход към различните социални и професионални групи, отчитането на тяхната класова принадлежност, демографски и психологически особености, общообразователно и културно равнище, изучаването на техните потребности, интереси и настроения. Организационната структура на политическата агитация се осигурява от актива на партията, който е и нейният агитационен апарат (вж. Агитационен апарат на партията, Агитатори, Група докладчици). Партийната политика се разяснява от тези, които в една или друга степен участват в нейното формиране и организират провеждането ѝ в живота.

ПОЛИТИЧЕСКА АКЦИЯ — целенасочено, организирано действие на партията за постигане на дадена цел, на определена идея. Чрез нея се ангажират всички комунисти и трудещи се за постигане на желания резултат. Тя има кратък период и е временна мярка за постигане на определен политически ефект. Политическата акция в нелегални условия е ярък протест против капиталистическите порядки. Например Соболевата акция за подписване на договор със Съветския съюз, за да бъде спасена България от опасността, на която я обричаше фашистка Германия; например стачките, трибуните и т. н. В условията на социализма политическите акции са организирано действие за изпълнение на партийната линия. Например известни са акциите за народните заеми в ранните години на социализма; акцията за прочистване на партийните редове от чужди елементи; политическите акции по време на изборите, по повод на важни събития.

ПОЛИТИНФОРМАЦИЯ (политическа информация) — основен вид социална информация, в тесен смисъл — съвкупност от съобщения за събитията, явленията и процесите, протичащи в политическата сфера на обществения живот, отражение на отношенията между класите, нациите, държавите. В по-широк смисъл — сведения и за другите области на общественото развитие — икономиката, социалната сфера, духовния живот, имащи политическо значение.

Политическата информация е важна съставна част и съ-

Политинформация

държателна основа на системата на идеологическата дейност на партията. Главна задача на политическата информация е постоянното и оперативно разясняване на вътрешната и външната политика на партията и държавата, на новите явления в икономиката, социалната сфера и културата, актуалните проблеми на световния революционен процес, разобличаването на буржоазната идеология, повишаването на социалната активност и мобилизирането на трудещите се за решаването на големите и сложни задачи в изграждането на развито социалистическо общество. «Партията смята за свой дълг — се казва в Програмата на БКП — обстойно и своевременно да информира трудещите се за събитията вътре в страната и на международната арена, за действията, които предприема. Само така народните маси ще бъдат в курса на партийната политика и все повече ще се сплотяват около партията» (Програма на БКП. С., 1971, с. 117).

В организацията и разпространението на политическата информация особено място заемат местните проблеми, информацията за социалните факти и събития в съответния окръг, община, селище, предприятие, за решенията и начинанията на местните ръководни органи. Системното информиране за местните явления и факти е толкова по-необходимо, като се има предвид, че те са тази призма, през която се пречупва общата социална информация, преди да стане ценност, изискване и норма на съзнанието и поведението на отделния човек.

Политическата информация е важно условие за привличане на трудещите се в управлението на производството и страната; изпитано средство за укрепване връзките на партията с народа; за формиране на правилно обществено мнение; надежден инструмент за въздействие върху дейността на държавните органи, за контрол и усъвършенстване на техния стил на работа, за приемане на оптимални управленчески решения; дългосрочно направление за разширяване гласността в партийната и държавната работа, за постоянно усъвършенстване и развитие на социалистическата демокрация.

Средствата за масова информация и пропаганда (печатът, радиото, телевизията, кинохрониката) и системата на устното политическо информиране на трудещите се (масово-политическата работа, лекционната пропаганда, системата на марксистко-ленинската просвета) са главните канали, чрез които

политическата информация достига до съзнанието на широките народни маси. В беседата на агитатора политическата информация е същност и нейна основа, а в теоретичната лекция — фактически, илюстративен материал, отразяващ сложното многообразие на всекидневните обстоятелства, в които се проявяват общите закономерности.

ПОЛИТИЧЕСКА ПРОПАГАНДА — специфична идеологическа дейност, състояща се от масови средства, форми и методи за пропаганда (печатна, телевизионна, радиопропаганда, пропаганда чрез системата на партийното обучение и др.), с помощта на която комунистическата партия разпространява марксистко-ленинската теория и своята политика сред народните маси, формира у тях научен светоглед и идейно-политическа убеденост, възпитава и ги мобилизира за активно участие в стопанското и културното строителство.

Основното съдържание на политическата пропаганда са марксизмът-ленинизмът, научните основи на партийната политика, съдържащи се в Програмата на партията, в документите на нейните конгреси, в документите на международните съвещания на комунистическите и работническите партии, в решенията на нейните висши органи, в партийни и държавни документи, посветени на важни проблеми от вътрешната и външната политика на страната — единният план за социално-икономическото развитие, новият икономически подход, внедряването на съвременните постижения на науката и техниката, усъвършенствването на социалистическата организация на труда и на планирането, повишаването на качеството и ефективността във всички области на обществения живот.

На съвременния етап от развитието на нашето общество ролята на политическата пропаганда още повече нараства. Това се обуславя от мащабността и сложността на задачите, които решават партията и обществото, от засилването на идеологическата борба между социализма и капитализма, от усложняването и нарастването на напрежението в международните отношения.

ПОЛИТИЧЕСКА ПРОСВЕТА — разпространение и усвояване на обществено-политически знания, в т. ч. и знания по въпросите на вътрешната и външната политика на партията,

Политическа съзнателност

с цел да се формира научен светоглед, идейно-политическа убеденост и да се повиши социалната активност на трудещите се.

Основно съдържание на политическата просвета са марксистко-ленинското учение, партийната политика, материалите на конгресите на БКП, на КПСС, на другите братски партии, документи на висшите партийни органи.

В политическата просвета се използват разнообразни средства, форми и методи (печат, телевизия, радио, система на партийно обучение, масово-политическа дейност) за разясняване на партийната политика и за мобилизиране на комунистите и безпартийните за нейното осъществяване. Ролята на политическата просвета на съвременния етап още повече нараства. Това се обуславя от задачите, които решава партията и обществото и от засилването на идеологическата борба между социализма и капитализма.

ПОЛИТИЧЕСКА СЪЗНАТЕЛНОСТ — качество на индивидуалното и колективното съзнание на социални субекти (личности, групи, класи, партии, общества и пр.), характеризиращо се с определена степен на разбиране на политически идеи, дейности и отношения в системата на обществото. Тя е една от основните форми на съзнателност на работническата класа, на съзнателност на комунистите.

Спецификата на политическата съзнателност произтича от съдържанието на понятието политика. Политиката е отношение между класи и социални групи по повод на властта. Тя, по определението на В. И. Ленин, е концентриран израз на икономическите отношения и интереси. Същевременно тя изразява цялата съвкупност от отношения и интереси в обществото. Заинтересоваността на различните социални класи и групи към политиката се обуславя от функцията ѝ на основен инструмент на управление в класовите общества.

Политическата съзнателност в марксистко-ленински смисъл се заключава в разбиране смисъла и значението на борбата за завоюване на политическата власт от работническата класа в условията на капитализма и използването ѝ за социалистическото преустройство на обществото. В условията на социализма и. с. означава разбиране политиката на комунистическата партия за изграждане на социалистическото общество. Тя намира израз в оценката на различни съ-

бития в света и в страната от класови позиции, от гледище на коренните интереси на социализма.

Както и всяка друга п. с. намира пълен израз в практическата дейност и поведение на хората. Активните класови борби, които българската работническа класа и другите трудещи се водиха против фашизма и капитализма в миналото, са ярко свидетелство за високата им политическа съзнателност — факт, с основание отбелязан от Г. Димитров по време на Лайпцигския процес. В съвременните ни условия п. с. се проявява в множество разнообразни форми, като се започне от интереса към световните събития и се свърши с дейността на хилядите отечественофронтовци по квартали и села. Основна характеристика на п. с. на нашите съвременници е споделянето на политиката на БКП и дейността за практическото ѝ превъплътяване.

ПОЛИТИЧЕСКА ФУНКЦИЯ НА КОМУНИСТИЧЕСКАТА ПАРТИЯ — изразява необходимостта от политическо ръководство на масите, което е първата и най-важна част на партийното ръководство, негова сърцевина. Политическото ръководство обхваща онези страни от ръководната дейност на партията, в които се изработва научнообоснован политически курс и генерална линия в дейността на партията и страната, определят се и се конкретизират главните направления в развитието на отделните отрасли и се осигурява реализирането на наоблязаната политическа линия. Чрез реализацията на своята политическа функция партията направлява дейността на различните органи на социалното управление в борбата за изграждане на развитото социалистическо общество.

Политиката на партията се определя от нейните конгреси и е отразена в техните решения, в Програмата, Устава, резолюциите и директивите за развитието на народното стопанство. За нейното осъществяване Централният комитет и Политбюро вземат важни решения, с които конкретизират конгресните постановки или разработват отделни основни положения от Програмата на партията, дават отговор на възникналите в живота проблеми. В решенията на останалите партийни звена като във фокус се отразяват и пречупват отделни страни и положения от политиката на партията, посочват се специфичните за колектива задачи и средствата за

Политически апарат

тяхното изпълнение. За ръководно начало в това отношение служи постановката, че със своя ярко подчертан политически характер решенията на партийните комитети и организации следва да бъдат «политическа основа и предпоставка за подготовка и вземане на решения от държавните и обществените органи, да внасят вертикална и хоризонтална съгласуваност в дейността на субектите на социалното управление» (Тезиси на ЦК на БКП, С., 1976, с. 181).

Политическата функция на партията има водещо значение в диалектичкото единство на системата от партийни функции. С това е свързан принципът за подчинение на организационния въпрос на политическия, а също и постановката, че с определянето на политическия курс на действие всъщност се определя и центърът, около който трябва да се групира цялата работа и в областта на пропагандата и агитацията, и в областта на организацията.

Политическата функция на партията определя не само целите и задачите на бъдещата дейност, но и обхвата и дълбочината на организационните и идеологическите прояви, формите и средствата на идеологическо и организационно въздействие. Нейното взаимодействие с останалите основни функции на партията обаче няма еднопосочен характер. Диалектиката между основните функции на партията се проявява в способността на политическата функция да влияе върху протичането на останалите основни функции на партията и способността на тези функции — организаторската и идейновъзпитателната — да бъдат, от една страна, реализатори на набелязаната цел, а от друга — подготвители на материал за вземане на нови партийни решения, за нова целеполагаща дейност.

ПОЛИТИЧЕСКИ АПАРАТ ВЪВ ВЪОРЪЖЕНИТЕ СИЛИ — назначавани със заповед на министъра на народната отбрана на щатни длъжности в полка (и приравнените му) политически работници, членове на Българската комунистическа партия — заместник-командир по политическата част на полка (самостоятелния батальон), пропагандист, началник на клуб, заместник-командир по политическата част на батальон (дивизия), секретар на партийния комитет (бюро) и секретар на полковния комитет на Димитровския комунистически младежки съюз. Последните двама политически ра-

ботници се избират на събрание на комунистите или комсомолците и след това се назначават.

Задълженията са определени с редица документи и от Устава на БКП. Заедно с партийните организации и командирите твърдо и последователно провеждат в живота политиката на партията във въоръжените сили, възпитават военнослужещите в идеите на марксизма-ленинизма; мобилизират личния състав за изпълнение на задачите по бойната подготовка; укрепват единноначалното, повишават бдителността на всички военнослужещи.

Зам.-командирите по политическата част на полка и батальона(дивизиона) са подчинени на съответния командир и началника на политотдела на съединението (на полка), те са преки началници на целия личен състав на полка (батальона). На тях е възложена главната отговорност за организацията на партийно-политическата работа в полка (батальона).

Заместник-командирът по политическата част, заедно с партийното бюро, носи непосредствена отговорност за партийната работа в полка (батальона). Той е длъжен да вииква в практическата дейност на партийния комитет, на бюрата на първичните партийни организации и на партийните групи, постоянно да инструктира, обучава и възпитава секретарите и целия партнен актив, да им помага в осъществяването на набелязаните мероприятия, да работи за издигане равнището на партийно-организационната работа, съвместно с партийния комитет (бюро) да осигурява изпълнението на партийните решения и на задачите, които стоят пред партийната организация.

ПОЛИТИЧЕСКИ ОРГАНИ ВЪВ ВЪОРЪЖЕНИТЕ СИЛИ — органи на Българската комунистическа партия за организиране и провеждане на партийно-политическата работа във въоръжените сили на НРБ. Те са: Главното политическо управление на Народната армия, което има права на отдел на ЦК на БКП, Политическото управление на КСВ, политотделите на ВВС и ВМФ, на обединенията, съединенията, военноучебните заведения и приравнените към тях. Създават се от Министерство на народната отбрана и Главно политическо управление на Народната армия. Структурата на полторганите се определя от Централния комитет на партията. Работниците в тях се назначават от МНО.

Политически органи

При политическите органи се избират партийни комисии от съответните партийни конференции. Те се грижат за подобряване числения и качествения състав на партийните организации, като утвърждават, отменят или изменят решенията на ППО за приемането на нови членове или за наказание на провинилите се; привличат към отговорност онези членове на партията, които нарушават Програмата и Устава на партията; разглеждат жалбите на наказани членове на БКП и ДКМС и вземат решения по тях.

Основните задължения на политическите органи са да осигурят влиянието на партията върху военослужещите, да ги сплотят около Централния комитет на партията и да съдействуват за повишаване на политическата и бойната подготовка и защита на завоеванията на социализма в нашата страна. Те се ръководят от Програмата и Устава на БКП, от решенията на конгресите, постановленията на ЦК на партията и правителството на НРБ. Практическата си работа те организират на основата на утвърдената от ЦК на БКП Директива за организационната структура и задачите на политорганите в Народната армия.

В съответствие с Устава на БКП и Директивата за организационната структура и задачите на политорганите в Народната армия те свикват веднъж на 2—3 години партийни конференции за обсъждане задачите за изпълнение решенията на конгресите на партията и пленумите на Централния комитет, конкретните въпроси на дейността на политапарата и партийните организации. Партийните конференции изслушват отчет на партийните комисии при политорганите и избират новия състав на партийните комисии, делегати за партийната конференция на ръководния политорган, а също за общинската (районната) партийната конференция в града, където е разположен политотделът.

П. о. осъществяват всекидневна ръководство на политапарата, на партийните и комсомолските организации, военния печат и културно-просветните учреждения, организират и ръководят идеологическата дейност, обобщават и разпространяват положителния опит в бойната и политическата подготовка, повишават практическите умения на партийните бюра, комитети и политработниците да ръководят партийно-политическата работа; изучават, подбират и възпитават политработниците и други.

П. о. съвместно с командирите организират социалистическото съревнование на военнослужещите, изучават нуждите и настроенята на личния състав и вземат мерки за укрепване морално-политическото му състояние. Грижат се за задоволяването на материално-битовите и културните нужди на военнослужещите; поддържат връзки с местните партийни комитети, народните съвети и обществените организации; вземат участие в работата на местните партийни комитети и ги информират за политическата работа в съответните войсковы колективи.

ПОЛИТИЧЕСКИ ОСНОВИ НА КОМУНИСТИЧЕСКАТА ПАРТИЯ — научни положения, които изразяват отношението на партията към политическата власт и другите класи, партии, организации и движения в страната и вън от нея, определят подхода на партията при изработване на нейната политика, а също и формите и методите за нейното осъществяване. Те в значителна степен конкретизират идейно-теоретическите основи (принципи) на партията съобразно с етапа на развитието на страната, състоянието на партията, международната обстановка. На това основание много често в партийни документи и в литературата се говори за идейно-политически основи.

Политическа основа на партията е научната обосновааност на нейната политика, стратегия и тактика. А това предполага при тяхното изработване да се отчитат обстановката, съотношението на класовите сили, състоянието и влиянието на партията сред работническата класа, трудещите се, възможностите ѝ.

Във всички класови боеве между работническата класа и буржоазията винаги следва да се държи сметка за крайната цел на работническото движение — завоюването на политическо господство и установяване на диктатурата на пролетарната, изграждане на комунизма. Отделните успехи, които партията постига, са само стъпки към крайната цел. Комунистическата партия не е против частичните реформи, които са в интерес на трудещите се, но борбата за тях е подчинена на крайната цел. Борбата за частични успехи в защита на близките, всекидневни интереси на трудещите се е неотменима предпоставка за влиянието ѝ сред тях. Това принципно ленинско положение в условията на борбата против фа-

Политически отношения

шизма намери по-нататъшно развитие в доклада на Г. Димитров пред VII конгрес на Комунистическия интернационал в 1935 година.

Съчетаването на борбата в една страна с борбата на работническата класа в другите страни изисква да се разкриват и отчитат всички специфични условия във всяка отделна страна, но да не се пренебрегват и интересите на международното работническо и комунистическо движение. Пробен камък за действителен пролетарски интернационализъм е отношението към КПСС и СССР, които оказват най-голямо въздействие за развитието на световния революционен процес. Принципно значение има и изискването за определяне на основното звено в разнообразието от задачи, които партията решава в даден период, а също и конкретният лозунг за всеки момент от борбата или лозунга на деня. Спазването на това положение внася пълна яснота и конкретност в борбата и на тази основа се създава по-добра възможност да се убеждават и мобилизират масите.

Строгото и последователно провеждане на приетата политическа линия на действие, като се разнообразяват формите за борба и организация, предполага партията да проявява гъвкавост в своята политика, да настъпва или да отстъпва, когато обстоятелствата налагат, да използва легални и нелегални, мирни и въоръжени форми на борба, да търси и намира нови. Творческо развитие на това принципно положение е създаването на отечествени и народни фронтове в борбата против фашизма и в строителството на социализма.

Въз основа на политическите основни идейното обединение на комунистите се допълва и с политическо.

Политическите основни се намират в непосредствена и взаимна връзка с организационните основни (принципи) на комунистическата партия.

ПОЛИТИЧЕСКИ ОТНОШЕНИЯ — вид обществени отношения, в които се намират социалните общности (класи и други социални групи) и техните организации при осъществяването на политическата власт. «Политическите отношения между хората са естествено също и социални, обществени отношение, както и всички отношения, в които се намират хората» (К. Маркс и Ф. Енгелс. Съч. Т. 4, с. 300). Основните характерни черти на всички обществени отношения са при-

същи и на политическите, но последните имат своя специфика, по която се отличават от другите.

Преди всичко политическите отношения са отношения между класи и социални групи. «Политиката е отношения между класите» — подчертава В. И. Ленин (Събр. съч. Т. 43, с. 67). Доколкото личностите са техни носители, те винаги са представители на отделна класа, друга социална група или тяхна организация. По същество политическите отношения са връзки и взаимодействия между класите и техните организации, които възникват в процеса на политическия живот на обществото, на политическата обществена дейност и борба.

В тях е изразена непосредствената взаимовръзка на политическите процеси и явления, на съществените и необходимите връзки в политическата сфера на обществото. Чрез тях се изразяват, защищават и реализират основните, коренните, класовите потребности и интереси в техния най-обобщен и концентриран вид.

Политическите отношения са специфичен вид надстроечни отношения и имат обективен, реално-практически характер. В различните социално-икономически условия тяхната социална природа и съдържание са различни и се проявяват като отношения на господство и борба или на съюз между класите.

За свой предмет и вътрешно съдържание политическите отношения имат държавната власт и затова те са отношения, свързани предимно с нейната организация, устройство и практическо функциониране.

Те съществуват и се проявяват чрез политическата организация (система) на обществото, чията главна функция е функцията им на регулатор на политическите отношения. Пред Дванадесетия конгрес на партията др. Тодор Живков заяви, че проблемът за развитието на политическата система «... е предн всичко проблем за усъвършенствуването и развитието на политическите отношения в нашата страна» (Т. Живков. Отчет на ЦК на БКП пред Дванадесетия конгрес и предстоящите задачи на партията. С., 1981, с. 82). Затова основните носители (субекти) на политическите отношения са политическите партии, държавните и други организации на класите като техни представители и политически оръжия. Тези отношения практически се осъществяват като политическа дейност на различните класови организации, като функцио-

Политически отношения

ниране на политическите учреждения. Чрез тях намират практическа реализация политическите възгледи, политическата идеология на масите. Следователно те се намират в органическо единство с политическата идеология и политическите учреждения, които са другите две основни съставки на политиката. В тях се проявява единството на обективното и субективното, на стихийното и съзнателното в класовите взаимоотношения.

Политическите отношения заемат централно място в системата на идеологическите обществени отношения и са органически и диалектически свързани с правните, нравствените, естетическите и други настроени отношения. Те стоят най-близо до производствените икономически отношения, определят се от тях, но им оказват и активно, обратно въздействие. В своята съвкупност политическите отношения образуват политическата структура на обществото. Те нямат статичен характер, сложни са и се намират в процес на развитие.

Политическите отношения в социалистическото общество коренно се различават от политическите отношения на експлоататорските общества. Те нямат антагонистичен характер, това не са отношения на борба, а отношения на сътрудничество и еднодействие. Това са отношения на нерушим политически съюз между работническата класа, селскостопанските труженици и социалистическата интелигенция; отношения на морално-политическо единство на народа. В основата им стоят единството и еднопосочността на основните потребности и интереси на дружеските класи и социални прослойки, единството на общонародните, колективните и личните интереси. Тази основна характеристика на социалистическите политически отношения не отрича неизбежността на противоречията от обективно и субективно естество в процеса на тяхното развитие.

Политическите отношения при социализма са последователно демократични отношения на политическо равноправие и истински колективизъм, които практически се проявяват и реализират чрез висока обществено-политическа активност на широките народни маси.

Основни носители на политическите отношения при социализма са партията на работническата класа и в съюз с нея други революционни и демократични партии и движения

социалистическата държава, масовите организации на трудещите се. В зависимост от посителите (субектите) условно, като подсистеми в системата на социалистическите политически отношения могат да се разграничават отношения между политическите партии, когато е налице многопартийна система (например между БКП и БЗНС); между партиите и държавата; между партийните и обществените организации; между държавата и обществените организации. Специфичен вид политически отношения са и вътрешнопартийните отношения при участието на партиите в реализацията на политическата власт (вж. вътрешнопартийни отношения).

Дванадесетият конгрес на БКП очерта най-важните направления в развитието на политическите отношения на съвременния етап. По определението на др. Тодор Живков развитието на политическата система се определя от изменението в материалната база и социално-класовата структура, а политическите отношения отразяват и изразяват социално-икономическите отношения в обществото. Обоснована е необходимостта политическата система изцяло да се постави върху здравата основа на единството между интересите на обществото, колективите и отделните труженици.

За да се усъвършенствуват политическите отношения, се подчертава в документите на Дванадесетия конгрес, с необходимо да се даде още по-широк простор на инициативата и ролята на трудовия човек, на масите, като на всяко работно място, във всяко населено място, във всяка организационно-управленска единица се повишава тяхното участие в решаването на проблемите. По-нататъшното развитие на политическите отношения изисква да се издигне на нова висота политическият подход на партията и държавата, да се разгърне още повече социалистическата и преди всичко икономическата демокрация, да се повиши ролята на Народното събрание, Държавния и Министерския съвет, на местните органи на обществената власт, на обществените организации, да се издигнат на още по-висока степен отношенията на сплотеност и единдействие на партията с братския БЗНС.

ПОЛИТИЧЕСКИ ПАРТИИ НА РАБОТНИЧЕСКАТА КЛАСА — политически организации, които обединяват най-активната част от работническата класа, изразяват нейните интереси и ръководят класовата ѝ борба. В буржоазното об-

Политически партии

щество действуват две противоположни тенденции в работническото движение: революционна, марксистко-ленинска и реформистка. Източниците на това разцепление се коренят в самите условия на капиталистическия начин на производство. Въздействието на частната собственост и съответстващата ѝ класова психология върху работниците се улеснява от наличието на различни групи и слоеве вътре в работническата класа като израз и проявление на значителните различия в условията на продаване на работната сила, в степента на концентрираност и организираност, в жизненото и културното равнище. Върху тази основа възниква и се развива вътрешна конкуренция между групите и слоевете на работническата класа, която буржоазията се стреми да използва за свои користни цели, като провежда политика на разделяй и владей, подкупване на работническата върхушка, противопоставяне на работниците от различните нации и ограбване на изостааналите страни. Но наред с тази враждебна на основните интереси на работническата класа действа и противоположна, позитивна тенденция — тенденцията към единство и сплотяване, която е по-силна и определяща. Реформизмът намира своя политически и организационен израз в дейността на социалдемократическите партии, които макар и съставени от работници не са в състояние да станат истински авангард на работническата класа, нени член отряд, политически вожд в борбата за освобождаване от експлоатацията и построяване на новото общество. Опитът в революционната борба свидетелствува, че класовият характер на партията се определя не само от нейния социален състав. Необходимо е още да се отчитат идеологическите позиции на партията, нейните програмни цели и задачи, стратегията и тактиката ѝ, насочеността на цялата политическа дейност, позицията на ръководния център. А именно по тези показатели социалдемократическите партии показват неспособността си да изразяват и защитават коренните интереси на работническата класа, защото провеждат опортюнистическа политика на приспособяване на работническото движение към условията на капитализма. Истински авангард на работническата класа, нени вожд в борбата за преобразуване на обществото е само революционната партия, която твърдо се ръководи от марксистко-ленинското учение и възглавява борбата за преодоляване на разцеплението и за единство на ра-

ботническата класа. В социалистическите страни има една партия на работническата класа.

ПОЛИТИЧЕСКИ ПЛАКАТ — особено разпространена форма на нагледна агитация. Лакоично, обикновено цветно изображение за агитационни и информационни цели. Отличава се с политическа острота, злободневност, призивност и многообразие на използваните художествени средства. Неговата основна идея е ясна и точна, бързо и убедително възприемаща се. Текстът е кратък, целеустремен, запомнящ се.

Българският политически плакат получи широка популярност в годините след 9. IX. 1944 г. и непрекъснато повишава своето идейно-художествено равнище. С голяма известност се ползват печатните цветни плакати на Държавното издателство «Септември». За селищната, заводската и другата нагледна агитация, за художественото и агитационното оформление на транспортните артерии, за манифестации, тържества, трудови празници и др. се рисуват и оригинални плакати, и то повече отпечатани в периодичния печат. През последните години все повече се налагат голямоформатният плакат и фотоплакатът. Стана традиция на урежданите национални изложби на нагледна агитация или на специални изложби, симпозиуми и конференции да се обсъждат проблемите и на рисуването, и на печатния политически плакат.

ПОЛИТИЧЕСКИ ПОДХОД — специфично отношение, начин на действие за решаване на проблеми, при което се използват политически средства, методи за въздействие, форми за ръководство на обществени процеси. Определя се от класовия характер на обществения живот и се реализира чрез пълно изразяване на класовите интереси и класовата насоченост на дейността на органите на социалното управление и на ръководителите. Представлява цялостна система, която обхваща пълния цикъл на ръководния процес. Политическият подход на партията се основава на принципа на убеждението на работническата класа и трудещите се, на теорците на новия живот и на принципа на революционното насилие към класовия противник вътре и вън от страната. Той изисква да се подхожда към явленията и събитията класово-партийно, съблюдавайки строго интересите на работническата класа и комунистическото бъдеще.

Политически празници

XII конгрес на БКП постави задачата да се издигне на нова висота политическият подход в партията и социалистическата държава. В условията на новия икономически подход и неговия механизъм, когато главен метод за управление и регулиране на стопанската дейност става използването на *икономически лостове и механизми* още повече е необходим *политически подход*. Този подход изисква: да се издигне на нова висота ръководната роля на партията в цялостната дейност на политическата система на обществото; да се подобри решително партийният контрол върху дейността на органите и институтите на политическата власт и система.

ПОЛИТИЧЕСКИ ПРАЗНИЦИ — особени обществени явления, които отразяват важни събития от личния и обществен живот на хората, задоволяват специфични нужди на комунистите и безпартийните, носещи естетическа наслада и духовно извисяване. Чрез тях хората получават физическа и психическа отмора и възстановяват жизнената и трудовата си сила; засилват любовта си към труда, гостоприемството и жизнерадостта си към свободолюбието и героизма на миналите поколения. Главното им съдържание е тяхната класово-партийна и революционна насоченост. Те са едни от най-подходящите начини за изявата на социалната психика на хората, за запазването на революционния патос и за повишаване революционния ентузиазъм на трудещите се.

След победата на Деветосептемврийската социалистическа революция през 1944 г. в НРБ се утвърдиха като най-големи политически празници Девети септември — празникът на свободата на НРБ; Първи май — международен празник на труда; Седми ноември — празникът на ВОСР; 11 април — Денят на политзатворника; 2 юни — Ден на Ботев и на падналите в борбата против фашизма и капитализма и в Отечествената война.

Тези политически празници в нашата страна са преди всичко партийни празници. На тях партията придава общонароден характер. Българският народ ги приема като вътрешноосъзната необходимост и изява на чувства, породени спонтанно от убеждението за активно участие в социалистическото строителство.

Те се организират от съответните партийни комитети при най-активното участие на профсъюзите, народните съвети,

Комсомола и ръководствата на другите обществени организации.

ПОЛИТИЧЕСКИ СТОПАНИН — характеристика, разкриваща ролята и мястото на комуниста в живота на първичната партийна организация и на първичната партийна организация в живота на трудовия колектив от гледна точка на осъществяваната от тях авангардна роля. Предполага отделният комунист да се чувствава отговорен за състоянието на живота и дейността на първичната организация, в която членува, активно и свободно да взема участие в планирането, решаването, организацията, контрола и оценката на нейната дейност. В нея е отразено разбирането, че партийната организация не може да бъде пасивен регистратор на живота и събитията и посредник между трудещите се и стоящите над нея партийни и стопански органи. Тя е активен участник във формирането и осъществяването на политиката в отделния участък, където е изградена, в определянето на възловите задачи, които стоят за разрешаване от трудовия колектив. «Само ако тя е на дело — казва др. Т. Живков — политически стопанин в съответния цех, завод и прочие, ако е на дело политическо ядро на трудещите се в съответния участък, тя може да разчита на висок авторитет, да изпълнява своята ръководна роля» (Т. 23, с. 413).

ПОНЯТИЯ НА ПАРТИЙНОТО СТРОИТЕЛСТВО — форма на отразяване на партийния живот и ръководната дейност в мисленето, с помощта на които се познава същността на процесите и явленията в тях, обобщават се техните съществени страни и признаци. Резултат са на исторически развиващото се познание за комунистическата партия. Те са, както ги определя В. И. Ленин, висш продукт на мозъка. Като отражение на партийната действителност всички понятия на партийното строителство са подвижни и гъвкави, както са предметите и процесите, обобщения на които са те. Понятията на партийното строителство концентрират натрупаните от тази наука знания за комунистическата партия.

ПОСТАНОВЛЕНИЯ НА ПАРТИЯТА — политически и нормативен документ на висшите партийни органи, в някои случаи и съвместно с държавни и обществени организации —

Права на членовете

придобиващ изключителна сила, задължителен за партийните и държавните органи, за всички членове на обществото.

Обикновено това са решения по народностопански, обществено-политически и културни въпроси с общонародно значение.

В отделни случаи по въпрос, който има голяма обществена значимост, ЦК на БКП излиза самостоятелно с постановления като постановлението от февруари 1972 г. «За главните насоки на дейността и за най-важните предстоящи задачи на Българските професионални съюзи в борбата за изграждане на развито социалистическо общество в Народна република България».

ПРАВАТА НА ЧЛЕНОВЕТЕ НА ПАРТИЯТА — уставни положения, които отразяват възможността и начина за участието на комунистите в живота и всеобхватната дейност на партията — да обсъждат въпросите на партийната политика; да критикуват; да избират и да бъдат избирани в партийните органи; да участвуват лично във всички случаи, когато се взема решение за тяхната дейност или поведение; да се обръщат с въпроси и изявления до всички партийни комитети и организации, включително и до конгреса на партията.

Правата произтичат от демократичния и самодееен характер на комунистическата партия. Всички членове на партията имат еднакви права, независимо от поста и мястото, които заемат в партийния или държавния апарат. Правата дават възможност на партийния член да бъде пълновластен стопанин в партията. Несъвместимо е с характера на партията и тя се бори решително срещу опитите да се пренебрегнат правата на партийните членове.

Уставните права не разрешават на партийния член да проповядва чужди на марксизма-ленинизма идеи или да не се съобразява с партийните решения. Такива прояви са в противоречие с условията за членуване в партията и против тях партийната организация взема незабавни строги мерки. Ползването на правата става по съответен ред — на партийни събрания, на заседания на партийните комитети, на партийни конференции, в партийния печат, изпращане изложения във всички партийни органи.

► Между правата и задълженията на членовете на партията има взаимна връзка. Тя се изразява в това, че за да може партийният член да ползва своите права, той трябва активно

да участвува в живота на организацията, т. е. да изпълнява своите задължения. Партийните организации не само изискват от членовете на партията строго да изпълняват своите уставни задължения, но и създават условия, за да могат напълно да използват своите права. Задълженията и правата на партийните членове имат една цел — да възпитават в членовете на партията истински комунистически и граждански добродетели, да бъдат те действителни ръководители и организатори на трудещите се.

ПРАВИЛНИК ЗА РАБОТАТА НА ПАРТИЙНИЯ АПАРАТ — нормативно устройствен документ, който очертава основните принципи и изисквания, на които трябва да отговаря организацията на труда в партийния апарат.

Р. Правилникът конкретизира партийните решения за осъществяването на политическата, организаторската и идеологическата функция на партията. Той е призван да помага да се повишават качеството и културата при разработката на решенията, при съгласуваността в дейността на отделите и звената, при осъществяването на партийния контрол.

Г. Съответният партнен орган обсъжда и приема правилника.

ПРАВО НА КОНТРОЛ НАД ДЕЙНОСТТА НА АДМИНИСТРАТИВНИТЕ И СТОПАНСКИТЕ РЪКОВОДСТВА — уставно положение, което осигурява на първичната партийна организация възможност всеотчетливо да се информира за състоянието на предприятието, стопанството, заведението и пр., за дейността на ръководителите, да взема решения, с които те са длъжни да се съобразяват, а също да обсъжда служебното им положение за неизпълнение на решенията ѝ. В случаен, когато административните и стопанските ръководители намират, че решенията не отразяват партийната политика, не са в интерес на държавата и народа, то въпросът окончателно се решава от по-горно партийно ръководство. Правото на контрол е ярка изява на първичната партийна организация като политически ръководител на трудовия колектив. Целта на правото на контрол е да повишава отговорността на административните и стопанските ръководители, а също да мобилизира целия колектив за изпълнение на задачите, за постигане на по-големи резултати в изпълнение на партийната политика. Възможността на първичната партийна ор-

Преданост към делото

ганизация да влияе върху дейността на ръководството, за да работи то най-ефективно, повишава отговорността ѝ за изпълнението на политиката на партията.

Особеност в осъществяването на право на контрол на първичните партийни организации в министерствата и другите централни и местни учреждения и ведомства е, че те контролират работата на апарата им за изпълнение на решенията на партийните и държавните органи, за спазване на социалистическата законност, за издигане на отговорността и за строго спазване на партийната и държавната дисциплина.

Правото на контрол се съчетава с принципа за единоначалството, което означава, че ППО не може непосредствено да се намесва в управлението на административните, стопанските, научните и др. звена, а ръководствата им при решаване на важни проблеми следва да вземат мнението на ППО. Основа за преодоляване на възможни различия в становищата на партийната организация и административното и стопанското ръководство са общите им цели и задачи.

Главното съдържание на правото на контрола са ключовите въпроси за осъществяване на партийната линия и партийните решения, стилът и методите на работа, научното равнище на ръководството, социалното развитие на колективите. Използват се различни форми: изслушване отчети на административните и стопанските ръководства на партийни събрания, на заседания на бюрата на ППО, на събрания на партийните групи; проверки на място; проучване на документи; използване на резултати от проверки на комисии за народен контрол, на други комисии; срещи и разговори и други.

Главна предпоставка за висока ефективност от осъществяване на правото на контрола са единството, сплотеността, редовният, ритмичен и на високо научно равнище живот и дейност на първичната партийна организация, тъй като той е неделим от цялата система на партийната дейност. Линията на партията, ярко изразена и в документите на XII партен конгрес, за издигане ролята и боеспособността на първичните партийни организации изисква най-пълноценно и най-ефективно да се използва правото на контрол, което Уставът им предоставя.

ПРЕДАНОСТ КЪМ ДЕЛОТО НА ПАРТИЯТА — едно от първите уставни изисквания към комунистите. При каквито и обстоятелства да се намират, в каквито и условия да рабо-

Преден, съзнателен отряд

тят, с каквито и трудности да се срещат те са длъжни да бъдат последователни и борбени дейци на партията, готови да дадат всичко за победата на нейното дело. Отклоненията от предаността са несъвместими с членството в партията (вж. комунист и качества на комуниста).

ПРЕДМЕТ НА НАУКАТА ПАРТИЙНО СТРОИТЕЛСТВО — страни, свойства и отношения на вътрешния живот и ръководната дейност на комунистическата партия, които се отразяват и овладяват със средствата на науката. Предмет на партийното строителство е изучаването на закономерностите на комунистическата партия, принципите на изграждане, формите на организацията и правилата на нейния вътрешен живот, методите и начините на организаторската и политическата работа на партията сред масите, на ръководството на стопанското и културното строителство, на държавните и обществените организации на трудещите се.

ПРЕДЕН, СЪЗНАТЕЛЕН ОТРЯД НА РАБОТНИЧЕСКАТА КЛАСА — *основен организационен принцип* на комунистическата партия, изразяващ класовия характер и различнето в степента на съзнателност между нея и работническата класа. Комунистическата партия е съзнателната част, а не цялата работническа класа, защото е въоръжена с марксистко-ленинската теория, която ѝ дава възможност да разбере историческата мисия на работническата класа и необходимостта от организирана борба от нейното постигане. Партията е съединение на марксизма-ленинизма с работническото движение. Въз основа на идеите на марксизма-ленинизма, членовете на партията стават убедени и непреклонни борци за нейното дело. В Устава на Българската комунистическа партия изразът «преден, съзнателен отряд» еднозначно е заменен с «член отряд».

В комунистическата партия се приемат и хора, които по социалното си положение са извън работническата класа, но те влизат в партията при едно задължително условие — като приемат идеологията на работническата класа — марксизма-ленинизма. То е предпоставка, за да може партията да бъде действителен съюз на едномисленици. На основата на идейното едномислие се постига и единство в действията на членовете и организацията на партията.

Председател на партийно

Комунистическата партия се изгражда като част от работническата класа, но тя не е заговорническа, сектантска организация. Неведнъж Ленин подчертава, че въздействието на партията върху масите, зависи не само толкова от броя на членовете ѝ, а от това доколко членовете ѝ са действителни комунисти, убедени и твърди в борбата за диктатура на пролетарията в строителството на социализма.

В условията на социализма границата по степен на съзнателност и активност за делото на партията между комунисти и безпартийни значително намалява, но се запазва. Поради това партията продължава да се изгражда като членен отряд на работническата класа. Докато съществува разлика в степента на съзнателността на трудещите се, дотогава ще има комунистическа партия и тя ще се запази като преден, съзнателен отряд. В условията на прехода към комунизма партията ще бъде партия не само на работническата класа но и на целия народ. В тези условия тя става членен, марксистко-ленински отряд на народа.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НА ПАРТИЙНО СЪБРАНИЕ — партнен член, избран с явно гласуване от събранието на първична партийна организация, за да го ръководи. Събрането може да избере за ръководство повече от двама партийни членове и те сами определят кой от тях кога ще председателства.

За ръководство на отчетно-изборните събрания и конференции на ППО се избира с явно гласуване бюро, а в малките партийни организации се избират само председател и протоколчик. Членовете на бюрото също определят кой от тях кога ще председателства събранието.

Партийният секретар председателства събранието до избора на ръководство. Той остава в ръководството на събранието само ако е избран в него

Председателят открива събранието с кратко встъпително слово, предлага за обсъждане и гласуване дневния ред и регламента за времетраенето на докладите, съдокладите (ако има такива) и изказванията, след което пристъпва към изпълнение на дневния ред. Той дава думата на основните докладчици, направлява разискванията, следи за спазването на гласувания регламент и при необходимост поставя на гласуване продължаване на времето или отнемане на думата. По

всички въпроси, възникнали по време на събранието, се съветва с членовете на ръководството на събранието и излиза с предложението от името на ръководството. По всяка точка от дневния ред поставя за обсъждане и гласуване съответно решение, (обикновено на основата на подготвено от бюрата на организацията проекторешение), което може предварително да е раздадено на членовете на организацията или да се докладва устно. Когато няма избрана от събранието комисия по проекторешенията, председателят възлага на член или на членове на ръководството да следят за предложенията по проекторешенията и го подготвят за доклад и приемане. Председателят на събранието следи и за воденето на протокола, а след окончателното му изготвяне и подписване от протоколчика на събранието го подписва и той.

ПРЕДСЕДАТЕЛЪТ НА КОМУНИСТИЧЕСКА ПАРТИЯ — член на ЦК, който заема най-високия почетен пост в някоя парти. Избира се от конгрес на партията или от пленум на Централния комитет като израз на признаване на изключително големите му заслуги като дългогодишен първи ръководител на партията. В редки случаи постът председател на ЦК на партията съответствува на поста генерален секретар на ЦК на партията, изпълнява неговите функции. Още по-рядко са случаите, когато освен председател като действаща институция се избира и генерален или първи секретар на ЦК на партията, които по ранг идват след председателя. Осмият разширен пленум на ЦК на БКП (1945 г.) избра за председател на ЦК на партията Георги Димитров, а за първи секретар — Трайчо Костов. С избирането на Георги Димитров за председател на ЦК пленумът подчерта, че Георги Димитров, който още не бе се завърнал в страната, е действителният първи ръководител на партията. На първия пленум след V конгрес (1948 г.) Георги Димитров бе избран за генерален секретар на ЦК на партията и се премахна длъжността председател на нашата партиа.

ПРЕПОРЪКА ЗА КАНДИДАТ ЗА ПАРТИЕН ЧЛЕН — един от основните документи, който лицето, желаещо да встъпи в БКП, е длъжно да представи. В партийния Устав и още по-подробно в инструкцията на ЦК на БКП «За членството в партията» са отразени изискванията към комуниста-поръчи-

Привличане

тел, който трябва да има не по-малко от тригодишен партисен стаж. Той е длъжен сам да напише препоръката, като посочи трите си имена, откога е член на БКП, номера на партийната си членска книжка, адреса си (където работи или живее) и в коя партийна организация членува. От препоръката трябва да личи ясно, че поръчителят познава добре кандидата в продължение на не по-малко от две години. Тя трябва да съдържа точни данни за произхода, политическите, деловите и моралните качества на желаещия да встъпи в партията. Ако поръчителят е член на друга първична организация, се изисква препоръката да бъде заверена от партийния комитет, където се съхранява контролната книжка на поръчителя. Съгласно Устава на БКП поръчителите носят отговорност за достоверността на данните в своите препоръки.

Кандидатът за член на БКП е длъжен да представи три препоръки. Ако е член на Комсомола, се изисква една от препоръките да бъде от съответния комитет на ДКМС, който има право да утвърждава приемането на комсомолци.

ПРИВЛИЧАНЕ КЪМ ПАРТИЙНА ОТГОВОРНОСТ — мярка, която се предприема от партийните комитети и организации и от контролно-ревизионните комисии към отделния комунист, когато е нарушил Програмата и Устава, партийната и държавната дисциплина, партийния морал или е допуснал други провинения.

За нарушаването на законността и на принципите на социалистическото общество комунистите се привличат към партийна отговорност независимо от търсената от тях наравно с всички останали граждани отговорност по административна и съдебна линия. В зависимост от установената вина към тях се предприемат мерки за партийно въздействие или им се налагат съответни наказания.

ПРИНЦИПИ И ПЪЛН ПАРТИЙНО РЪКОВОДСТВО — обобщени, устойчиви и твърди социално-политически постановки, изисквания, идеи, които определят и регулират взаимоотношенията на партията с държавните и стопанските органи и с обществените организации, осигуряват разгръщане на нейните ръководни политически, организаторски и идейновъзпитателни функции. Те са синтез на научното познание, обобщение и кристализация на практическия опит, съзнателно,

целенасочено и планомерно използване на закономерностите на партията. Различават се три основни групи принципи на партийно ръководство. Първата група са всеобщи или универсални принципи. Те се използват и ще се използват по протежение на цялото съществуване на партията. Към тях се отнасят: класов подход към явленията в обществения живот; единство на теорията и практиката, съчетаване на приемствеността с творчество; опора на опита и творческата инициатива на масите; научна обосновааност и колективност при вземане на решенията; единство на организаторската и идейно-възпитателната работа; критичен подход към извършената дейност; подбор, разпределение и възпитание на кадрите; контрол за изпълнение на партийната политика и решения. Втората група са общи принципи за определен етап от развитието на партията. Такива са онези, които отразяват новото място и роля на партията след победата на социалистическата революция, т. е. когато тя стане управляваща. Това са принципите: единство на политическото и стопанското ръководство; разграничаване на функциите на партийните и държавните органи. Третата група са специфични или частни принципи. Към тях се отнасят принципите за партийно ръководство на икономиката, науката и техническия прогрес, културата, пропагандата, агитацията, печата, социалния живот, военното строителство, международните отношения, представителните и изпълнителните органи на държавната власт, отделните обществени организации. В ръководството на вътрешния живот основополагащ принцип е демократическият централизъм, който определя характера на връзките и отношенията между структурните части на партията, правилата за участие на партийните членове в самоуправлението на партията, в избора и контрола на ръководните органи, във вземането и изпълнението на партийните решения.

ПРОВЕРКА НА ПАРТИЙНИТЕ ДОКУМЕНТИ — дейност, свързана с установяване на достоверността и отразяването на настъпните промени в данните на комунистите в контролните им книжки. Извършва се от секторите «Отчет на партийния състав» («ОПС») в присъствието на секретарите на ППО, не по-рядко от един път на 6 месеца. Проверката цели да се отразят в контролните книжки всички настъпни

Прогнозиране

промени в отчетните данни на членовете на партията, отнасящи се до трудовата им дейност, образованието, усвояването на чужди езици, получаване на правителствени награди, избиране в състава на партийни и държавни органи, получаване на военно звание, публикуване на научни трудове, излизане от редовете на ДКМС и т. н.

Настъпилите изменения се вписват в контролната книжка на основата на справка-известие, попълнена от секретаря на ППО. Настъпилите едновременно промени по един и същи показатели за повече комунисти секретарят на ППО съобщава с една справка-известие. Вписването на промени в контролните книжки се извършва и на основата на решения на партийните комитети с права.

Документите, с които се съобщава за настъпили промени в данните на комунистите, се заверяват с подписа на завеждащия сектор «Отчет на партийния състав», номерират се последователно и номерът се вписва в контролната книжка. Съхраняват се в специална папка «Основания за вписване на изменения в отчетните данни на комунистите».

ПРОГНОЗИРАНЕ В ПАРТИЙНАТА РАБОТА — научен метод, който въз основа на събраната информация, на изучаване на тенденциите и явленията, на политически анализ предвижда, предсказва настъпването на дадени събития или процеси в партийния и обществения живот.

Прогнозирането има място при вземане на решенията. То е призвано да съдържа прогнозиращи елементи, които не само отчитат съществуващото, реалното, но и възможните тенденции на бъдещото развитие. Това позволява още при вземането на решението да се предвидят и организират средствата, които, както е записано и в Програмата на партията, ще предотвратят настъпването на отрицателните събития.

Прогнозирането има много голямо значение при изработването на програмите в дейността на партията, при организацията на изпълнението на решенията.

ПРОГРАМА НА БЪЛГАРСКАТА КОМУНИСТИЧЕСКА ПАРТИЯ — основен теоретически, идеологически, политически, приет от конгрес на БКП, документ (вж. Програма на комунистическата партия).

Програма на Българската

Първата програма на БКП е приета на нейния Учредителен конгрес, проведен на връх Бузлуджа в 1891 година. В нея са залегнали основните принципи на научния социализъм, на марксизма. Написана под влиянието на програмата на социалдемократическите партии във Франция и Белгия, тя съществено се различава от първата програма на КПСС. В първата програма на БКП са изложени основните положения на марксизма за общественото развитие, за същността на капиталистическия начин на производство, за неизбежната гибел на капитализма и замаяната му със социализма. Изразено е и принципното положение за значението на политическата борба на работническата класа, че «само работническата класа начело с революционна марксистическа партия е силата, която може да освободи обществото от робството на капитала и да осъществи социалистически уредби». Записани са и минимални искания: за свобода на печата, словото, организациите на работническата класа; за общо избирателно право, за самоуправлението на общините и др. Програмата заедно с Устава на партията, приет от същия конгрес, полагат нов етап в развитието на социалдемократическото движение в България — обединяване на социалдемократическите организации, създаване на социалдемократическа партия на работническата класа, организатор и ръководител на нейната политическа борба. В първата програма се внасят някои изменения и допълнения през 1894 г. във връзка с обединяването на БСДП и БСДС и създаването на БРСДП и през 1903 г., след изгонването на опортюнистите от партията. На своя конгрес през 1919 г. партията приема програмна декларация, в която кратко, по сравнение с една напълно разработена програма, се изразяват коренно нови схващания за характера на историческата епоха и основните задачи на партията, прави се решителна крачка в ленинизацията на партията. Въз основа на програмната декларация е подготвена програма, която е трябвало да бъде приета от конгреса на партията през 1923 г., но Деветоюнският фашистки преврат осуетява неговото свикване. През годините на нелегалната борба и в началото на социалистическото строителство на свои пленуми партията е приемала документи с програмно значение. Особено важно значение имат решенията на Пети партиен конгрес (1948 г.) и на Априлския пленум на ЦК на партията от 1956 година. «Но колкото и да е важ-

Програма на комунистическата

но тяхното значение, тези документи нито са били, нито са претендирали да бъдат програма на партията» (Т. Живков, За партийното строителство, т. 3, с. 117).

Нова програма, програма за изграждане на развито социалистическо общество, нашата партия прие на своя Десети конгрес (1971 г.). В нея се прави задълбочен анализ на съвременната вътрешна и международна обстановка, дава се кратка, но съдържателна оценка на историческите успехи в изграждането на социализма, на предпоставките за построяване на развито социалистическо общество, неговата характеристика. Формулирани са и задачите на партията във всички области на живота. В отделен раздел е обосноваано по-нататъшното нарастване на ръководната роля на партията, определени са перспективите и предпоставките за възходящото ѝ развитие. Програмата е забележителен документ на творческия марксизъм-ленинизъм, доказателство за високата теоретическа зрелост на БКП. Новата програма на партията беше предварително обсъдена и възприета от целия народ. Тя е програма и на партията, и на целия народ.

ПРОГРАМА НА КОМУНИСТИЧЕСКАТА ПАРТИЯ — основен, приет от партнен конгрес, документ, който дава кратко научно изложение на целите и задачите на партията и определя пътищата и средствата за тяхното осъществяване. «Програма — това значи кратко, ясно и точно изложение на всичко, към което партията се стреми и за което тя се бори» (В. И. Ленин. Съч. Т. 6, с. 399). Програмата определя основите на стратегията и тактиката на партията за определен етап от развитието на страната, винаги ясно изразява крайната цел на партията. В условията на капитализма освен задачите за социалистическата революция, премахване господството на буржоазията и установяване на диктатурата на пролетариата в Програмата се записват и задачи, които изразяват временни съществени интереси на работническата класа, на трудещите се и които могат да се постигнат в рамките на капиталистическите обществени отношения.

Програмата е изключително важен теоретически, идеологически и политически документ, важен критерий за характера на партията, ръководство за действие. Признаването ѝ е едно от условията за членуване в партията. Въз основа на целите и задачите се обединяват организацията и кому-

Програма на комунистическата

нистите, създава се първата и най-важна предпоставка за изграждане на партията, за целенасочена дейност.

Програмата трябва да бъде преди всичко научнообоснована и реалистична. Въз основа на всеобхватен и задълбочен марксистко-ленински анализ на вътрешната и международната обстановка да осветлява етапите на развитието на обществото и задачите, които произтичат от тях. Това е предпоставка да не се прескачат етапите на развитието, формулираните цели и задачи да са съобразени с общите интереси и силите на работническата класа, на трудещите се. По своето съдържание и най-вече по начина на изложение тя трябва да бъде достъпна за разбиране от комунистите и трудещите се, а също «в нея да има немалък емоционален заряд, който засилва нейното въздействие» (Т. Живков, За партийното строителство, т. 3, с. 124).

Програмата е сравнително дълготраен документ. В нея се внасят от конгресите на партията допълнения или се приема нова програма само тогава, когато социално-икономическото развитие поставя нови съществени задачи, обществото навлиза в качествено нов етап на развитие.

Като неразделна част от световното комунистическо движение всяка марксистко-ленинска партия в своята дейност се ръководи и от неговите програмни документи. Революционната програма на комунистическата партия изисква и революционна организация за нейното изпълнение. Оттук и връзката между Програмата и Устава на комунистическата партия, който съдържа всичко необходимо за изграждане и функциониране на такава организация.

ПРОГРАМА НА КОМУНИСТИЧЕСКАТА ПАРТИЯ НА СЪВЕТСКИЯ СЪЮЗ — основен документ на КПСС (вж. Програма на комунистическата партия). В своята история КПСС има три програми.

Първата е приета на Втория конгрес — 1903 година. В нея най-съществени са положенията за установяване на диктатурата на пролетарната и правото на самоопределение на нациите, включително отделянето им в самостоятелна държава. Формулирани са и специални искания по аграрния въпрос с цел за създаване на траен съюз на работническата класа със селяните като основно и необходимо условие за победата на революцията. Тези положения не съществуват в програмите

Програма на комунистическата

на социалдемократическите партии в другите страни и са най-същественният елемент на характеристиката на РСДРП като партия от нов тип.

Втората е програма за изграждане на социализма, приета на VIII конгрес — 1919 година. Тя съдържа характеристика на тогавашното общество в Русия, особеностите и противоречията му. Теоретически е осветлено класовото съдържание на съветската власт като нов тип държавно господство, при което властта принадлежи на работническата класа и трудещите се селяни. Обосновани са и задачите за победата на социализма във всички сфери на живота.

Третата е за изграждането на комунизма в СССР. Тя е приета от XII конгрес през 1961 година. В нея теоретически е осветлено основното съдържание на съвременната епоха и е обоснован изводът за прехода от капитализма към социализма в световен мащаб. Като основен въпрос на съвременността се определя запазването на мира в света, предотвратяването на термоядрената война, обосновани са и възможностите за осигуряването на мира. На тази основа са формулирани основните задачи за взаимоотношенията между СССР и другите страни. В нея е дадена рязъквата характеристика на комунизма.

Неговото построяване предполага едновременно решаване на три взаимно свързани и сложни задачи: изграждане на материално-техническа база, усъвършенствуване на обществените отношения и по-нататъшно издигане съзнателността и културата на целия народ. Във връзка с нарастване ролята на правствениите начала в живота са формулирани принципите на моралния кодекс на строителя на комунизма. Дадена е и цялостна характеристика на политическата система на обществото в прехода към комунизма. Последователно са изложени задачите в отделните области на обществото, отделен раздел е посветен на строителството на комунизма в СССР и сътрудничеството между социалистическите страни.

В третата програма има и раздел за ролята и развитието на партията в условията на прехода към комунизма, какъвто липсва в другите програми. Обосновани са конкретните фактори за по-нататъшното нарастване на ръководната роля на партията, разкрита е нова закономерност в развитието на партията — превръщането ѝ от авангард и партия на работническата класа в авангард и партия на целия народ. Съобраз-

но с новия етап на развитието на обществото и на партията са обосновани задачите на вътрешнопартийния живот и все-странината дейност на партията.

Програмите на КПСС оказват огромно влияние върху развитието на международното комунистическо движение, служат за образец в разработването на програмните проблеми на работническите и комунистическите партии във всички страни на света.

ПРОГРАМНИ ДОКУМЕНТИ НА МЕЖДУНАРОДНОТО КОМУНИСТИЧЕСКО И РАБОТНИЧЕСКО ДВИЖЕНИЕ —

произведения на основоположниците на научния комунизъм, решения и декларации на Третия, комунистически интернационал и съвещанията на международното комунистическо и работническо движение, които съдържат основните идейно-теоретически, политически и организационни принципи за изграждането и дейността на комунистическите партии и определят общите им цели и задачи. Програмните документи създават необходимата основа за единство и единодействие в защита на общите интереси на международното работническо и комунистическо движение.

Първият програмен документ на международното комунистическо и работническо движение носи название «Манифест на Комунистическата партия», излязъл през 1848 година. Негови автори са основоположниците на научния социализъм К. Маркс и Ф. Енгелс. В него е направен всестранен задълбочен анализ на капиталистическото общество; доказана е неизбежната му гибел, замяната му със социалистическото общество. Силата, която ще извърши това велико революционно дело, е работническата класа. Но за тази цел тя трябва да създаде своя самостоятелна класова партия. «Появил се в зората на международното комунистическо движение, «Манифестът на комунистическата партия» и днес зове, мобилизира и вдъхновява борбата за свобода и щастие, за светло комунистическо бъдеще» (Т. Живков, За партийното строителство, т. 3, с. 116).

Вторият програмен документ е произведението на К. Маркс «Критика на Готската програма» (1875 г.), написано по повод на приетата от Германската социалдемократическа партия програма на конгреса в гр. Гота. В него теоретически са обосновани програмните искания на партията на работни-

Програмни документи

ческата класа — извършване на социалистическа революция и установяване на диктатура на пролетариата като нов тип държава; подробно е разработена характеристиката на преходния период, от капитализма към социализма на двете фази на комунистическото общество.

Третият програмен документ са решенията на II конгрес на Третия, комунистически интернационал (Коминтери). Въз основа на изнесения пред конгреса доклад от В. И. Ленин и на написаните от него тезиси са разработени програмните, стратегическите и тактическите проблеми, характерът и ролята на комунистическата партия.

Четвъртият програмен документ е програмата на Коминтерна, приета на VI конгрес, август 1928 година. В нея са отразени ленинските положения за социалистическата революция, за разнообразието на пътищата и темповете на завоюване на политическото господство на работническата класа, за необходимостта от известни преходни степени, водещи до установяване на диктатурата на пролетариата, за разнообразието на формите за строителството на социализма в отделните страни. Съществена е постановката, че е възможно редица изостанали колониални страни при помощта на международното комунистическо движение и страните на победилния пролетариат да се развият по социалистически път без преминаване на стадия на капитализма. Значително място е отделено на строителството на социализма в СССР, на взаимоотношенията между КПСС и международното комунистическо движение, на единството на световното комунистическо и работническо движение.

Най-нови програмни документи са решенията на Международните съвещания на комунистическите и работническите партии, станали в Москва през 1957, 1960 и 1969 година. В тях е направен марксистко-ленински анализ на съвременната епоха, разкрити са и нейните характерни закономерности, разкрити са и съответно оценени новите явления в капиталистическото общество, обоснован е третият етап на общата крива на капитализма, започнал в условията на мирното съвместно съществуване на държави с различен обществен строй. Направен е анализ и на развитието на социалистическата система. Обоснован е генералният извод за настъпилния преход от капитализма към социализма в световен мащаб; определени са и основните съставни части на световния революци-

онен процес, осветлени са проблемите за единството и взаимодействието на комунистическите и работническите партии, на всички основни революционни сили. Доказана е възможността за предотвратяването на нова световна война, борбата за мир става първостепенна задача. Под документите на първото и второто съвещание са сложени и подписите на представители на Китайската комунистическа партия, но през 1963 г. тя излезе с критика на тези документи, което е грубо нарушение на обособената от В. И. Ленин и записана в програмните документи на международното комунистическо движение международна комунистическа дисциплина, задължителна за всяка комунистическа партия.

ПРОПАГАНДИСТ — комунист или безпартиен активист, който разпространява и разяснява марксистко-ленинската теория и научните основи на партийната политика; главна фигура в системата на партийното образование. От неговата теоретическа подготовка, методическо майсторство и опит в най-голяма степен зависи работата в учебното звено. Най-важното качество на пропагандиста е задълбоченото познаване на марксистко-ленинската теория, общата ерудиция и умението му да поднася увлекателно и популярно изучавания материал. Мястото, ролята и функциите на пропагандистите непрекъснато нарастват съобразно с новите задачи, които стоят пред партийното образование. Сега работят два вида пропагандисти — едините с по-широк профил, а другите с по-тясна специализация. Налице е тенденция на засилване ролята на специализацията на пропагандистките кадри в рамките на отделните идеологически направления (философско, икономическо, социологическо, историческо), по дисциплини и теми.

Изискванията към пропагандиста непрекъснато нарастват. Вече не е достатъчно той да владее добре теоретическия материал, да го направи достояние на участниците в звеното и да им помогне да се научат самостоятелно да работят над литературата. От него се изисква да се отнася към участниците в звеното не само като обект на възпитателно въздействие, но и като субект, като източник за получаване на знания. Това налага пропагандистът да съдействува за създаване у тях на интерес, умение и навик самостоятелно да изучават информацията по съответната тема, съдържаща се в различните ка-

Просветно

нали — литература, периодичен печат, в специализираните предавания на телевизията и радиото. От пропагандистите се изисква добре да познават разработките на класиците на марксизма-ленинизма, Програмата, Устава и политиката на партията, живота на партийната организация, в която членуват. Негова постоянна грижа е да научи участниците в учебното звено да свързват теорията с практиката, да се ориентират правилно в обстановката, да съдействува усвоените знания да се превръщат в убеждения, а убежденията в мотиви за поведение и ръководство за действие.

ПРОСВЕТНО ПАРТИЙНО СЪБРАНИЕ — вид събрание, на което се поставят въпроси от идеологически характер. Освен членовете на партийната организация на просветните партийни събрания могат да присъствуват и безпартийни. На тях могат да се вземат решения по обсъжданите въпроси.

Просветните партийни събрания имат голямо значение за формиране и разширяване на комунистическия светоглед на партийните членове, за възпитанието у тях на идейна твърдост и принципност, непримиримост към буржоазната идеология. С присъствието на тях и на безпартийни те допринасят за разширяване и укрепване на връзките на партийните организации с трудещите се.

ПРОТОКОЛ НА ПАРТИЙНО СЪБРАНИЕ И НА ЗАСЕДАНИЕ НА ПАРТИЙНО БЮРО — основен документ за живота и дейността на първичната партийна организация. Подробни указания за съставянето на протоколи се съдържат в инструкцията на ЦК на БКП «За работата с документите в първичните партийни организации».

Протокол се съставя за всяко събрание на партийната организация (първична или намираща се в състава на първична) и на нейното бюро. Протоколът за партийното събрание трябва да съдържа данни за: предприятието, учреждението, званието, квартала, селото и пр., където се намира партийната организация, мястото и датата на събранието, броя на водещите се на отчет, на присъстващите и на отсъстващите нейни членове, имената на председателя и на секретаря на събранието, имената и длъжностите на представителите на вишестоящите и други органи (ако е имало такива), както и на присъстващите с разрешение на събранието ко-

Професионален революционер

мунисти, членуващи в други партийни организации (ако е имало такива), дневния ред, имената и длъжностите на докладчиците и пр.

По всяка точка от дневния ред се записват основните положения от доклада, информацията, оценката и пр. (ако такива не се прилагат към протокола) и от изказванията на участниците в събранието (писмените изказвания се прилагат към протокола). В протокола се вписват и приетите решения.

Протоколът на заседанието на партийното бюро трябва да съдържа данни за: местонахождението на партийната организация, мястото и датата на заседанието, имената на присъстващите членове на бюро, дневния ред, имената и длъжностите на докладчиците, имената на изказалите се. В него се записват основните положения от обсъдените материали (ако не се прилагат към протокола), от изказванията на участниците в заседанието и приетите решения. (Писмените изказвания се прилагат към протокола.)

Протоколът за партийното събрание се изготвя в срок до 7 дни от секретаря на събранието и се подписва от него и от председателя; протоколът за заседанието на партийното бюро се изготвя в срок до 7 дни от член на бюро и се подписва от него и от секретаря на партийната организация.

ПРОФЕСИОНАЛЕН РЕВОЛЮЦИОНЕР — деец на партията, който изцяло се е отдавал на революционната борба за свалянето на капиталистическия строй и установяване политическо господство на работническата класа. За него борбата на партията и трудещите се е цел на живота и постоянна дейност, професия. В. И. Ленин в своите произведения «Писмо до другаря за нашите организационни задачи», «Какво да се прави» и др. всеотдадно обосновава необходимостта и характеристиката на професионалния революционер. Той е предпоставка за стабилност и приемственост в организацията, без професионални революционери не може да се развива нито едно революционно движение. Със своя опит в условия на нелегалност и пр. по-трудно може да бъде разкрит от полицията. В. И. Ленин формулира много съществена зависимост — колкото по-широко е масовото стихийно движение, толкова по-голяма е необходимостта от устойчива организация, възглавявана от професионални революционери. Те са

Психология

теоретически подготвени, изключително принципи и дисциплинирани, предани дейци на делото на партията и революцията, смели в борбата с класовия враг. Най-характерна черта на професионалния революционер е умението да бъде политически организатор и ръководител на трудещите се, народен трибун, най-тясно свързан с трудещите се. Създаването на ядро от професионални революционери е важен елемент в Лениновия план за изграждане на партия от нов тип. Опитът не само на КПСС, но и на другите комунистически партии потвърждава необходимостта и голямата роля на професионалните революционери в изграждането, развитието и дейността на партията.

ПСИХОЛОГИЯ НА ПАРТИЙНАТА ДЕЙНОСТ — направление от социалната психология, в което се разглеждат психологическите проблеми на дейността на партийните органи и организации, на партийните дейци.

Основание да съществува психология на партийната дейност като отделен клон на психологическите науки дава специфичният вид на самата партийна дейност.

Основни направления в психологията на партийната дейност са: психологическа характеристика на работническата класа и останалите социални групи, от които се формира социалният и качественият състав на комунистическата партия; психологическа характеристика на самата комунистическа партия и на нейните организации; на партийната активност и дейност; особености на личността на комуниста, на партийния ръководител и на ръководителя-комунист; психологически аспекти на партийния, на ленинския стил на работа и ръководство; психологически изисквания към методите, формите и средствата на различните видове партийна активност при реализацията вече на функциите на партията; психологически аспекти на взаимоотношенията на партията с другите звена на социално-политическата система на социалистическото общество и други.

Основни методи на изследванията са: наблюдение, лабораторен, изкуствен и естествен социален експеримент, методът на независимите характеристики, методът на моделиране, ситуативният метод, методите на анализ на дейностите — както на партийната, така и на другите видове социални дейности и на резултатите от тях, асоциативният експеримент, методът

на социометричните избори, беседата, анкетата, интервюто и други.

В трудове на Маркс, Енгелс и Ленин, на Д. Благоев и Г. Димитров, на другаря Тодор Живков са направени много изчерпателни психологически характеристики на различни класи и социални групи. Голямо внимание е отделено за характеристиката на комуниста, на личността на ръководителя, на младежта, на работническата класа и кооператорите и други.

В художествената литература се срещат ценни психологически характеристики и постановки, отнасящи се до образа на комуниста като нов тип революционер.

ПЪЛНОМОЩИЯ НА ПАРТИЙНИТЕ ОРГАНИ — ред, по силата на който партийният член получава право да представлява упълномощения го орган като делегат на конференции на партийни организации или конгресите на партията или да извърши определена дейност, да изпълни задача от името и по поръчение на партийния орган или организация. Упълномощеното лице или група могат да представляват партията или партийния орган на конгреси, конференции, събрания, съвещания, заседания, симпозиуми и пр. на други партийни организации. Упълномощеният действа или прави изказвания, предложения и т. н. от името на съответния орган и изразява неговото становище, отношение и воля.

ПЪРВИ СЕКРЕТАР НА ЦК НА КОМУНИСТИЧЕСКАТА ПАРТИЯ — ръководен пост в някои комунистически и работнически, марксистко-ленински партии, който съответствува на поста генерален секретар на ЦК, но за разлика от него не е свързан с традициите на комунистическото движение, няма широка популярност. В много редки случаи длъжността първи секретар по ранг е след председателя на ЦК на партията (вж. председател на ЦК на комунистическата партия).

Постът първи секретар на ЦК на БКП бе установен непосредствено след 9. IX. 1944 г. и съществува до V конгрес на партията (1948 г.). Той се заемаше от Трайчо Костов, но за председател на ЦК бе избран Георги Димитров. Първият пленум на ЦК след VI партиен конгрес (1954 г.) възстанови поста първи секретар на ЦК и на него бе избран др. Т. Живков. Съществува до XII конгрес на БКП.

Първична партийна

ПЪРВИЧНА ПАРТИЙНА ОРГАНИЗАЦИЯ — всеобща форма на обединение на комунистите, основа на партията, база за формиране на ръководните партийни органи, главно средство за връзките на партията с масите, ръководно политическо ядро, политически шаб и първообраз на трудовия колектив. Чрез първичните партийни организации, казва др. Т. Живков, «... партията държи ръка върху пулса на многостраиния живот и чрез тях провежда своята ежедневна политическа, организаторска и идейновъзпитателна работа сред трудещите се за осъществяване на своята политика» (Т. 24, с. 462—463). Първичната партийна организация е неразделна част от две социални среди, в които реално функционира и се развива. Тя е едновременно част от трудовия колектив, в който се изгражда и действа, и част от комунистическата партия, в рамките на която изпълнява специфични функции, съхранявайки известна относителна самостоятелност. Като част от партията първичната партийна организация акумулира и изразява основните черти на марксистко-ленинската, комунистическата партия като цяло. Партията — а следователно и всяка нейна част — е преден, съзнателен и организиран отряд на работническата класа, висша форма на общественно-политическа организация, възплъщение на връзките с масите, олицетворение на пролетарския интернационализъм, дружбата и братството между народите. Съвременната първична партийна организация на БКП е резултат на дълга историческа еволюция. Заедно с развитието на партията се усъвършенствува нейната организационна основа, преминавайки през няколко форми, всяка от които е степен към достигане на съвременния ѝ вид. Главни фактори за развитието ѝ са измененията на общественоекономическите условия (развитие на капитализма, нарастване на работническата класа и нейната концентрация, разрастването на класовата борба) и необходимостта от приспособяване на организационните форми към тях, увеличаването на партията, натрупаният собствен опит и внедряването на ленинизма в организационната дейност и структура на партията. От партийната дружинка през партийната група, местната партийна организация, производствените и други ядки до съвременната първична партийна организация — такъв е историческият път на формите на първичните организации на БКП. Макар и нееднотипни, тези форми отразяват посто-

Първична партийна

янно нарастващата тенденция на разширяване и задълбочаване на производствения признак в начина на тяхното изграждане и място на функциониране. Периодът на изграждането на развитото социалистическо общество и още по-голямото нарастване на ролята и значението на партията като ръководна и направляваща сила изискват да се повишава отговорността на първичните партийни организации, да се разширяват техните права и контролни функции, да се засилва тяхната авангардна роля. Затова партията взема мерки всяка партийна организация да живее с проблемите на трудовия колектив, с целия комплекс от въпроси, свързани с труда и бита на милионите хора, с големите национални задачи и предначертания на партията и социалистическата държава. Главната задача, която се решава за постигане на тези цели, е по-нататък да се подобрява работата на всички партийни организации, включително и на добре работещите, повишаването на тяхната роля на ръководни политически ядра на трудовите колективи, утвърждаването им като първообраз на бъдещия трудов колектив. Силен тласък в това отношение даде Националното съвещание във Велико Търново през юли 1975 г. и особено яркото заключително изказване на др. Тодор Живков пред него.

XII конгрес на БКП подчерта, че естественният център, социалната среда, където непосредствено ще се решават новите, по-сложни задачи — това е първичната партийна организация. Да се повишава ролята и отговорността на първичната партийна организация, да се превръща тя в действително ръководно политическо ядро на трудовия колектив и първообраз на неговото бъдещо състояние — това е сега най-важната партийно-политическа задача, главното и основното в организаторската работа на партията.

Първичната партийна организация е не само представител на партията в трудовия колектив, тя е и представител на трудовия колектив в партията. Партийната организация, като полага системни грижи за разгръщане на вътрешнопартийната демокрация, я превръща в образец на социалистическата демокрация, ден след ден тя превръща своя вътрешен живот в образец на социалистическите обществени отношения.

Реалната способност на първичната партийна организация да бъде водеща сила за осъществяването на икономическите, социалните и идейно-възпитателните цели на партий-

Първичната партийна

ната политика във всеки трудов колектив, на всеки участък от материалното и духовното производство е критерий за ефективността на партийната работа (вж. Т. Живков. Отчет на ЦК на БКП пред XII конгрес и предстоящи задачи на партията. С., 1981, с. 116—119).

ПЪРВИЧНАТА ПАРТИЙНА ОРГАНИЗАЦИЯ — ОСНОВА НА ПАРТИЯТА — местоположението на първичната партийна организация в структурата на партията. В Устава на БКП се посочва, че «основа на партията са първичните партийни организации». Това положение се определя от ролята на първичната партийна организация като всеобща форма на обединяване на комунистите, база за формиране на ръководните партийните органи, главно средство за връзката на партията с масите, ръководно политическо ядро и първообраз на трудовия колектив.

Тя е основа на партията преди всичко защото във първичната партийна организация няма и не може да има член на партията. Работата в една от партийните организации е задължително условие за членство в партията. Това отличава партията от ленински тип от всички псевдореволюционни, социалдемократически и опортюнистически партии, които допускат членуване под формата на samozачисляване, съмншливост, лично съдействие. В качеството си на основа на партията първичната партийна организация приема нови членове, ръководи и организира комунистите, чрез партийната просвета и въвличането в практическа работа формира у тях комунистически добродетели, изпълнява ролята на школа за идейното им израстване и закаляване като политически бойци.

Първичната организация е основа на партията, защото от нея започва формирането на ръководните партийни органи. Именно тук вътрешнопартийната демокрация, принципите на изборност, отчетност, сменяемост, колективност, критика и самокритика намират най-широка изява. От първичната партийна организация започва изборът на делегати за градските, районните и общинските конференции, а от тях — за окръжните конференции и върховния орган на партията — конгреса.

Като основа на партията първичната партийна организация е непосредственият политически ръководител, организатор и

възпитател на трудещите се, живата връзка на партията с масите. В Устава на БКП е записано, че «първичната партийна организация свързва трудещите се маси с ръководните органи на партията». Тази свързваща роля се проявява двояко. От долу на горе — тя първа възприема отделните местни събития, факти и явления в живота на трудещите се, които в определена степен отразяват техните материални и духовни интереси, опит, възгледи и психология. Главно звено в механизма на връзката на първичната партийна организация с трудещите се е отделният партиен член. От горе на долу — тя критически анализира и обобщава фактите от живота на трудещите се, стреми се да изясни смисъла и значението им, способствува за създаване на общопартийно мнение по тях. Тя се старее, както изисква В. И. Ленин, непременно да върви напред, където отива масата, «на всяка крачка да тласка нейното съзнание в посока на социализма, да свързва всеки частен въпрос с общите задачи на пролетариата, да превръща всяко организационно начинание в дело на класово сплотяване, да си спечели със своята енергия, със своето идейно влияние (а не със своите звания и чинове, разбира се) ръководна роля във всички пролетарски легални организации» (т. 15, с. 356—357).

ПЪРВИЧНАТА ПАРТИЙНА ОРГАНИЗАЦИЯ — ПЪРВООБРАЗ НА ТРУДОВИЯ КОЛЕКТИВ — категория, означаваща една от важните социални функции на първичната партийна организация в трудовия колектив. За първи път в теорията и практиката на партийното строителство издигната и обоснована от др. Т. Живков. Чрез механизма на своя пример първичната партийна организация показва, внушава, формира представата за бъдещото състояние на трудовия колектив. Затова, посочва др. Т. Живков, «на сегашния етап от развитието ни имаме всичкото основание да твърдим, че партийната организация е не само политическо ядро, но и първообраз на бъдещия трудов колектив. Тази постановка не противоречи на ленинското положение за първичната организация като политическо ядро на трудовия колектив. Напротив. Тя само го допълва с оглед на новия етап от нашето обществено-икономическо развитие, на новите условия и задачи през този етап. С тази характеристика ние подчертаваме, че партийната организация не е секта, не е затворена

Първичната партийна

система, не е нещо отделно, обособено, а неразделна част от колектива» (Т. 23, с. 425—426).

Примерът, или първообразът, е такова състояние, което разкрива едно социално явление, в случая бъдещия трудов колектив, чрез друго — първичната партийна организация. Първообразът, това е сравнението, моделът, прозрението, състоянието на трудовия колектив в неговото бъдеще. В този смисъл за трудовия колектив първичната организация е една нова реалност, израснала и оформила се в неговото лоно. Тя е прототип на такова състояние, към което обективно се движи трудовият колектив.

Като първообраз първичната организация въздействува на трудовия колектив преди всичко като средство за познание. В нейния живот и дейност трудещите се опознават в смет вид бъдещата комунистическа действителност. Партийната организация е носител на кълновете на комунистическия начин на живот. Тя дава конкретна, предметно-сетивна представа за същността на реалния комунизъм. Първичната организация въздействува на трудовия колектив и чрез внушаването на определен начин на действие. Чрез най-характерните черти на своята дейност — революционно-критичен дух, преобразование, творчество, съзидане, тя активно внушава един нов свят, изграден по образ и подобие на комунистическите идеали.

Първичната партийна организация обективно може да служи за пример и образец на трудовия колектив в строго определени граници и по ограничен брой параметри. Това произтича от значителните различия между политическия и трудовия колектив в целево, структурно, функционално, управленческо, идейно и други отношения. Като изхожда от това, др. Т. Живков определя следните черти на подражането или първообраза: идейност, състав, активност и инициатива, взаимоотношения между комунистите и между комунистите и другите трудещи се, комунистически добродетели, вътрешнопартийна демокрация и дисциплина, непримиримост към недостатъците, борба за ускоряване на техническия прогрес и неукротимо чувство към новото (вж. Т. 19, с. 547).

Утвърждаването и развитието на първичната партийна организация като първообраз на трудовия колектив се извършва чрез целенасочена дейност. Първообразът се създава, израства, формира, култивира като резултат от планомерни

Първичната партийна

усилия преди всичко на самите партийни организации и техните членове. Постоянни и най-важни фактори, които способствуват за това, са: високото качество на личния състав на партийните организации, степента на развитие на демокрацията и дисциплината, умението да се изследват и изучават фактите, явленията и процесите, да се формира правилно обществено мнение у трудовия колектив.

ПЪРВИЧНАТА ПАРТИЙНА ОРГАНИЗАЦИЯ — РЪКОВОДНО ПОЛИТИЧЕСКО ЯДРО НА ТРУДОВИЯ КОЛЕКТИВ — главна социална функция на първичната партийна организация в трудовия колектив, отразяваща нейното обективно положение в системата на обществените отношения в трудовия колектив и характеризираща ролята ѝ на негов политически ръководител, организатор и възпитател, на изразител и защитник на коренните интереси на трудещите се. Чрез тази категория се формулира ръководната роля на първичната организация в социалната структура на трудовия колектив.

Природата на първичната партийна организация е такава, че тя съществува вътре в трудовия колектив като самостоятелна, организационно обособена негова част, която владее единството на научната теория и революционния опит. Първичната партийна организация е интегрирана в трудовия колектив и нейните членове са неразделна част от него като труженици, създатели и потребители на материални и духовни ценности. В същото време първичната партийна организация е материален носител на комунистическата идеология и съзнание, политически представител и изразител на коренните интереси на колектива. Тя е такъв политически колектив в трудовия колектив, който има за задача да внесе комунистическо съзнание в него, да го просвещава, организира и възпитава за реализиране на обективната му роля във функционирането и развитието на социалистическото общество.

Между трудовия колектив и първичната партийна организация съществуват закономерни връзки и зависимости. Те вървят по две главни линии. Първата връзка е трудов колектив—първична партийна организация. В тази връзка за първичната партийна организация трудовият колектив е социална среда, съвкупност от икономически, социални и културни отношения, фактори и процеси, които пряко или кос-

Първичната партийна

вено въздействуват върху съдържанието и ритъма на нейния живот. При това трудовият колектив не е статично социално образувание, а се намира в непрекъснато движение и изменение. Той е, посочва др. Т. Живков, «претърпял и продължава да претърпява сериозни социално-класови изменения. В него все повече се създава социалната еднородност, която постоянно се формира в цялото ни общество. Членовете на трудовия колектив със своите идеологически възгледи, със своето политическо съзнание, със своя начин на живот все повече се приближават до образа и характерните черти, присъщи на комуниста» (Т. 23, с. 427). Като динамична социална среда трудовият колектив постоянно влияе върху живота на първичната партийна организация. Особено силно ѝ въздействуват характерът и организацията на трудовата дейност, вътreshноколективните отношения, местният социално-психологически климат, общата атмосфера в трудовия колектив.

Втората главна линия на връзките и взаимозависимостите е: първична партийна организация—трудов колектив. В тази връзка формирането, функционирането и развитието на трудовия колектив е обект на въздействие от страна на първичната организация. Тук тя играе ролята на активен фактор, творческа и революционно действена сила. Тя въздействува върху трудовия колектив посредством система от политически, управленчески, организационни, идеологически и други социални механизми.

Изключително значение има механизмът на политическото ръководство, което първичната партийна организация осъществява върху производствения, социалния и идейния живот на трудовия колектив. Чрез този механизъм тя реализира своята роля да бъде ръководно политическо ядро на трудовия колектив, да бъде — както подчертава др. Т. Живков — «*политически стопанин* в съответния цех, завод, селскостопанска бригада, аграрно-промишлен комплекс, научен институт, учреждение и прочие» (Т. 23, с. 423). И на равнището на първичната партийна организация се извършват всички процеси на ръководния цикъл, които характеризират партийното ръководство на обществото като цяло. Това означава, че партийната организация, посочва др. Т. Живков, е «активен участник във формирането и осъществяването на политиката в отделния участък, където тя е изградена, в

еделянето на възловите задачи, които стоят за разреша-
е» (Т. 23, с. 423). Тя провежда широка политическа и
инициаторска работа за развитие на социалната активност
в трудовите колективи. Затова тя разполага с такова мощно
ство за въздействие като правото на контрол върху дей-
ността на административните и стопанските ръководства.
Партийната организация е непосредствен организатор на идео-
логическата работа в трудовия колектив. Пак тя направлява
деятелността на низовите звена на обществените организации.
Именно това осигурява на първичната партийна организа-
ция реални ръководни политически длъжности за непрекъснато
въздействие върху развитието на трудовите, социалните и
просветителните функции на колективите.

Р

**БОТА С ПРЕДЛОЖЕНИЯТА, СИГНАЛИТЕ, ЖАЛБИТЕ
МОЛБИТЕ НА КОМУНИСТИТЕ И ТРУДЕЩИТЕ СЕ ДО
ПАРТИЙНИТЕ ОРГАНИ** — едно от основните направления
на дейността на партийните органи и организации за осъще-
ствяване на тясна връзка с трудещите се, на която партията ви-
жда и отдавала голямо значение, форма за участие на комуни-
стите и трудещите се в управлението на обществото. Чрез тях
партийните органи получават ценна информация, свързана с
налягането и развитието на обществото. В тях се поставят
за решаване насъщни проблеми, дават се препоръки и насо-
ки, сочат се грешки и нарушения, които допускат ръководни-
те органи и отделни ръководители в своята работа и които
трябва своевременно да се поправят.
Работата на партийните органи с критичните предложе-
ния, жалбите, сигналите и молбите на комунистите и труде-
щите се се свежда до следните основни моменти: създаване
на стройна система за получаване и регистриране на всички
предложения, сигнали, жалби и молби, адресирани до тях;

Работническо ядро

съхранение; анализ и обобщение (обработка) на регистрираните предложения, сигнали, жалби и молби; оперативна проверка на достоверността им; приемане на действени мероприятия и създаване на ефективна организация за отстраняване на посочените слабости и недостатъци; контрол и проверка; своевременно и обективно уведомяване на критикуващите за хода на реализирането и резултатите от критиката им. Тази дейност се извършва в строго определени срокове под непосредственото ръководство на секретарите на партийните комитети. В по-големите партийни комитети са създадени специални сектори. Партийните органи приемат периодични оценки за състоянието на работата с предложенията, сигналите, жалбите и молбите, адресирани до тях.

РАБОТНИЧЕСКО ЯДРО В ПАРТИЯТА — главната социална група от състава на партията, състояща се от членовете на партията, които по своето социално-класово положение са работници. Сред работническата класа то е комунистическото ядро. Поради обективното положение на работническата класа и нейните субективни качества работническото ядро в партията е неотменима предпоставка за единството и боеспособността на партията, за нормалното ѝ развитие и условие, за да изпълнява своите функции. Тази истина е доказана от целия исторически опит на международното комунистическо движение. Една от причините за появата на ревизионизма в съвременното комунистическо движение е бурното нарастване на неговите редове след Втората световна война. Този растеж е положително явление, но в редица комунистически партии работническото ядро се оказва твърде слабо, значително се увеличи броят на членовете им из средата на дребната буржоазия и нейната интелигенция. Те са обективна основа за появата на ревизионизъм и опортюнизъм. Най-характерно в това отношение е положението в Китайската комунистическа партия. Дребнобуржоазният състав е съществена причина за появата на ревизионизма, национализма, антисъветизма и авантюризма в дейността на ръководството на комунистическите партии.

БКП провежда неизменно линия на непрекъснато укрепване и засилване работническото ядро в своите редове. За времето между X и XII партиен конгрес (1971—1981 г.) относителният дял на работническото ядро от 40,10 на сто

нараства на 42,7 на сто от общия брой на комунистите. От новоприетите членове на партията през 1976—1981 г. над 50 на сто са работници.

Само с цифри, количествено не може да се определи относителният дял на работническото ядро в партията по отношение на другите класови групи. Това е въпрос, който конкретно се решава от всяка комунистическа партия в зависимост от социално-класовата структура на обществото, задачите, които решава комунистическата партия.

РАДИОПРОПАГАНДА — вид пропаганда, чрез който се използват богатите възможности на радиото за последователно провеждане политическата линия на партията във всички области на живота, за комунистическото възпитание на трудещите се.

Българското радио има четири програми («Хоризонт», «Христо Ботев», «Орфей» и «Знание»), а така също и предавания на 12 чужди езика. Районни радиостанции действуват в Пловдив, Стара Загора, Варна, Шумен и Благоевград. Чрез разнообразни жанрове и форми (информации, интервюта, репортажи, беседи, цикли лекции, коментари, директни предавания от важни обекти, музикални програми и т. н.) радиото отразява всеотнасно богатия живот на нашия съвременник.

В по-общ план цялостната дейност на Българското радио е пропагандна: това е дейност, основаваща се на класово-партийните критерии, пронизана от духа на комунистическата идеология, черпеща жизненни сокове от социалистическата действителност.

Нашето радио излъчва редица програми, специално посветени на проблеми на идеологията и международното положение. То разказва системно за живота и проблемите на трудовите хора по света, като дава марксистко-ленинска оценка на събитията, разкрива класовата им същност и внушава определена позиция.

Важно място в програмите на Българското радио заема информацията за Съветския съюз и братските социалистически страни. Част от програмата на Българското радио са и всекидневните предавания на Радио Москва на български език.

Добри възможности за разгръщане на конкретна радиопропаганда създава наличието на широка мрежа от местни

Развитие и усъвършенствуване

радиотранслационни възли. Местната радиопропаганда, която се предава по жичен път, отразява конкретните проблеми и събития в дадения район, подпомага организирането на социалистическо съревнование, воюва с недостатъците и слабостите, съдейства за издигане равнището на художествената самодейност, отразява културните изяви.

Българското радио влиза в Националния комплекс «Художествено творчество, културна дейност и средства за масова информация». Местната радиопропаганда се ръководи от териториалните комплекси «Култура».

Българската комунистическа партия полага непрестанни грижи за цялостното развитие на радиото. В партийното ръководство е главният залог за по-нататъшните идейно-творчески успехи на Българското радио.

РАЗВИТИЕ И УСЪВЪРШЕНСТВУВАНЕ НА ВЪТРЕШНОПАРТИЙНИТЕ ОТНОШЕНИЯ ВЪРХУ РАЗШИРЯВАНЕ НА ДЕМОКРАТИЗМА И УКРЕПВАНЕ НА ЦЕНТРАЛИЗМА — ЗАКОНОМЕРНОСТ НА РАЗВИТИЕТО НА ПАРТИЯТА — органически единен процес на две взаимно допълващи се страни — разгръщане на демократизма и укрепване на централизма. Тази устойчива, повтаряща се обективна връзка на партийния организъм е закономерност на неговото развитие.

Вътрешнопартийните отношения са отношения между различни компоненти на партията като сложен политически организъм. Това са отношенията между членовете на партията, партийните организации и партийните органи. По своята същност и характер вътрешнопартийните отношения са надстроечни отношения — политически, класови, идеологически, нравствени.

Това са отношения между комунисти, партийни органи и организации с еднаква идеология, програмни цели, принципи, морал, които изразяват и отстояват коренните интереси на работническата класа, на всички трудещи се, борят се за реализация в практиката на идеите и принципите на комунизма, за изграждането на безкласовото комунистическо общество.

Тази закономерност изисква: от една страна, повишаване *активността* на партийните членове, на партийните органи и организации, все по-широко и творческо участие в обсъждането, решаването и практическото реализиране на партий-

Развитие и усъвършенствуване

ните решения на всички страни на партийната дейност — т. е. разгръщане на демокрацията, от друга страна — усъвършенствуване *съгласуваността* на действията на всички компоненти на партийната структура, наличие на единомислие и единодействие, т. е. укрепване на централизираното ръководство.

«Пълна демокрация — се казва в Програмата на БКП — и критика при обсъждане на всички въпроси, желязна, съзнателна дисциплина и единство на действията, след като е взето решение с мнозинство, точното изпълнение на решенията на външестоящите изборни органи — такъв е неотменимният закон на партийния живот, задължителен за всички комунисти, където и да работят и какъвто и пост да заемат».

Демократизмът и централизмът на вътрешнопартийните отношения са обосновани, детерминирани от революционните качества на работническата класа, които са втъкани в строежа, функциите и дейността на марксистко-ленинската партия.

Обективно изискването се разширяване на демократизма и укрепване на централизма в партията намира израз в принципа на демократическия централизъм.

Закономерното разширяване на демократизма и укрепването на централизма в партийния организъм има решаващо значение не само за непрекъснатото укрепване боеспособността и боеготовността на партията като цяло и на всеки неин отряд, но този вътрешнопартийен процес има решаващо значение и за разширяване демократизма и за укрепване централизма в цялото социалистическо общество и във всяка негова клетка.

РАЗВИТИЕ И УСЪВЪРШЕНСТВУВАНЕ ЛИЧНОСТТА НА КОМУНИСТА — утвърждаване в съзнанието и поведението му на програмните и уставните изисквания на комунистическата партия, на духовните ценности на социализма под въздействието на възпитанието и самовъзпитанието.

Определящ фактор за развитието и усъвършенствуването на личността на комуниста са материалните условия на живот, системата на обществено-икономическите отношения. В своите «Тезиси за Фойербах» Маркс определя същността на човешката личност като «съвкупност от всички обществени отношения» (К. Маркс и Ф. Енгелс. Съч. Т. 3, с. 5).

Върху формирането на личността на комуниста оказват

Разглеждане

въздействие и духовните фактори — различните компоненти и форми на идейно-политическата работа, културата, образователната система и други. Особено голяма е ролята на партийния колектив като обективно социално-политическо обкръжение на всеки комунист, като специфична част от социалистическата социална среда. Това се осъществява чрез целенасоченото и ефективно реализиране на организаторските, политическите, възпитателните и други функции на партийните организации; чрез стройна и постоянно действаща система от форми и средства — политическа просвета, масово-политическа и друга дейност; чрез личния пример и авангардната роля на ръководните кадри, на комунистите; чрез тяхното самовъзпитание, самоконтрол, самоусъвършенстване и т. н.

Развитието и усъвършенстването на личността на комунистите, издигането на тяхната марксистко-ленинска убеденост и съзнателност е закономерен процес, който се овладява и направлява от Българската комунистическа партия. В своята теоретическа и практическа дейност тя посочва основните пътища и средства за многостранно и хармонично развитие на личността на комуниста.

Този процес не върви гладко, без конфликтни ситуации в тяхното поведение. Той изисква мобилизация на неговите вътрешни духовни сили, себеотрицание и висока гражданска и партийна отговорност, дълбока вяра в комунистическия идеал, единство между знание, убеждение и поведение. Това е активен и противоречив съзидателен процес на внедряване на социалното в индивидуалното, процес на усвояване на изискванията на програмите, уставите и други документи на комунистическата партия, на моралните ценности на социалистическото общество, които стават всекидневна норма на поведение на всеки комунист.

РАЗГЛЕЖДАНЕ ПАРТИЙНОТО ПОЛОЖЕНИЕ НА КОМУНИСТА — проучване и обсъждане дали комунистът може да продължи членството си в партията, когато в продължение на повече от три месеца не е плащал членския си внос и не е посещавал партийни събрания, когато е нарушил Програмата и Устава, партийната дисциплина и морал, когато има сигнали за проявена неискреност към партията и когато към него е възбудено наказателно преследване за нарушение

ния на социалистическата законност и за други престъпления. То се извършва от първичната партийна организация. В зависимост от конкретния случай решението може да бъде: отпадане или изключване от партията, налагане на някоя от вписаните в Устава наказания.

РАЗГРАНИЧАВАНЕ НА ФУНКЦИИТЕ — ленински принципи на партийното ръководство, който осигурява нарастване на ръководната роля на партията и същевременно повишаване ролята на социалните организации, нарастване на приноса им в строителството на социализма. На Юлския пленум на ЦК на БКП през 1968 г. се подчерта необходимостта да се разграничават функциите на партията от функциите на другите социални организации, и то така, че «всяка от тях да има свое организационно и политическо поле на дейност. . . , свои специфични методи на организационна, политическа и идеологическа работа».

Основа за правилното определяне на специфичното поле за дейност на отделните социални органи и организации, т. е. за разграничаване на техните функции, е ленинското учение за мястото и ролята на организациите в общественно-политическото устройство на обществото, в изграждането на новия обществен строй — социализма. Нарастването на тази роля и свързаното с това разширяване на компетенциите и правата на отделните органи и организации в системата на социалното управление, което е обективно условие за пълнокръвното им функциониране, поставя нови изисквания пред партийните органи, повишава отговорността им за правилното разграничаване на функциите.

Системното и правилно провеждане на принципа за разграничаване на функциите като условие и предпоставка за повишаване ръководната роля на партията и ролята на обществените организации е неделимо свързано с въпроса за еднопочиността в действията на субективния фактор, за съгласуваната и дружна работа на социалните органи в името на една единица, обща цел. Неговото последователно и пълно приложение изисква, сочи Юлският пленум на ЦК на БКП от 1968 г., да се води решителна борба против дублирането, изместването и опекуството над държавните и стопанските органи и организации, да се създават условия всеки субект на ръководство да се изявява цялостно и пълноправно — в

Разпределение

съответствие с историческото си призвание и отговорност и съобразно с новите изисквания на общественото развитие, в съзвучие с дейността на другите звена на политическата система и преди всичко с ръководната и направляващата роля на комунистическата партия.

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА РАБОТАТА В ПАРТИЙНИТЕ ОРГАНИ И ОРГАНИЗАЦИИ — процес, отразяващ обективната необходимост, че за различните видове партийна дейност са нужни различни способности. Партийното ръководство е колективно. За да има успех при изпълнението на решенията, вътре в колективния орган или в неговия апарат се извършва разпределение на задълженията, като всеки отдел, звено или отделен деец получава специфични задачи, които се вливат в потока на общото дело.

Същността тук е разпределението да се извърши така, че колективният орган или неговият апарат, по израза на Ленин, да представлява оркестър, в който всеки влага своя принос както за тържеството на партийната политика, така и конкретно при разрешаването на отделните проблеми.

Разпределението се извършва в съответствие със спецификата на дейността, която е възложена на съответното звено. То изисква същевременно усъвършенствуване на еднодействието и координацията както вътре в партийния апарат, така и с останалите заинтересовани институти.

Чрез разпределението се цели непрестанно да се подобрява личната организираност на хората, рационалното използване на работното време, да се повишава производителността на труда, да се установяват възможно най-резултатни съотношения между различните категории сътрудници, да се освободят висококвалифицираните кадри от несвойствени задачи и да се създадат условия те да съсредоточават усилията си върху основните задачи, да се разгръща творчеството в тяхната дейност.

Правилното разпределение на труда е път към еднодействието.

РАЗШИРЯВАНЕ И УКРЕПВАНЕ ВРЪЗКИТЕ НА ПАРТИЯТА С ТРУДЕЩИТЕ СЕ И ТЕХНИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ — закономерност на развитието на партията, която обективно се определя от същността и характера на

партията като политически ръководител на работническата класа и на всички трудещи се, като въплъщение на връзките на предния отряд на работническата класа с милионните маси. Това е устойчива, трайна, съществена, повтаряща се обективна връзка от живата верига партия—класа—маса, която възниква още със създаването на партията.

Същността на тази закономерност е всестранно сближаване на партията с трудещите се и обединяване на волята и енергията им за пълното изграждане на социалистическото и комунистическото общество.

Обективната основа на връзките на партията с масите се определя от положението, което те заемат в производството като създатели на всички материални и духовни блага, като главна производителна сила.

Опознаването на закономерната връзка на партията с масите позволява научно да се управлява и регулира този процес. Сложен е механизмът на реализиране на тази взаимна връзка, който включва: изучаване и съобразяване от страна на партията с *потребностите и интересите* на масите за разгръщане на тяхната трудова и социална активност; използване на *обществените организации и движения* като трансмисии за свързване на партията с масите; широкото приложение на *методите на убеждението и възпитанието*; разширяване на *живите връзки, личните контакти* на ръководните кадри, на комунистите с безпартийните; приемане в редовете на партията най-добрите от различните социални групи; разгръщане на демократизма и създаване на реални условия за изява на действителното мнение и настроение на трудещите се и т. н.

«Разясняване на партийната политика и задачите на деня — се отбелязва в Програмата на БКП, — внимателно отношение към мненията и предложенията на трудещите се; задълбочено изучаване на законните потребности и специфични интереси на трудещите се и постоянна грижа за удовлетворяването им; откровен разговор за трудностите в общественото развитие, за недостатъците и слабостите, за отрицателните явления и тенденции, проявяващи се в някои среди, и последователна работа и борба за преодоляването им — такава е линията на партията в нейните взаимоотношения с безпартийните маси.»

XII конгрес на БКП постави задачата «да се утвърждава

Районна партийна

идеологическата работа като главна форма за постоянна духовна връзка между партията и широките маси на трудещите се».

Силата на партията е в здравите ѝ връзки с масите, силата на всяка първична партийна организация е в крепките ѝ връзки с трудовия колектив.

Колкото по-големи и сложни задачи стоят за разрешение пред партията, партийните органи и организации, пред комунистите, толкова повече обективно се изисква да се вдигат, организират и направляват милионите маси за изпълнението на тези задачи. Тук с пълна сила важи ленинското положение: «Колкото по-дълбоко е преобразованието, което искаме да извършим, толкова повече трябва за възбудим интерес и съзнателно отношение към него, да убедим в тази необходимост нови и нови милиони и десетки милиони» (В. И. Ленин. Съч. Т. 31, с. 513).

РАЙОННА ПАРТИЙНА ОРГАНИЗАЦИЯ — структурно звено в организационния строеж на Българската комунистическа партия, което обединява комунистите, организирани в партийни организации от даден административно-стопански район. Създава се по решение на ЦК на партията на териториално-производствен признак.

Внеш ръководен орган на р. п. о. е отчетно-изборната конференция, която се провежда на две или три години. Конференцията обсъжда и утвърждава отчетния доклад на районния комитет, отчетния доклад на районната контролно-ревизионна комисия или ревизионна комисия. Приема резолюция по тях. Избира районен партнен комитет (вж. Районни партийни комитети) и районна контролно-ревизионна или ревизионна комисия в зависимост от големината на организацията.

Р. п. о. може да бъде в състава на общинската или в състава на окръжната (градската) партийна организация. В зависимост от това тя изпълнява по-ограничени или по-широки ръководни и изпълнителски функции и задачи. Освен комунистите от първичните партийни организации тя може да обединява още комбинатски, заводски и общоселски партийни организации.

Р. п. о. имат големи права и отговорности за дейността на партийните организации за комплексното, динамичното

и високоефективното развитие на производителните сили и на производствените отношения, за развитие на образованието, на културата и на всестранния живот в районите. Повишаването на тяхната роля е най-тясно свързано със задачите, разработени от ЦК на партията на Мартенския пленум (1977 г.) за по-нататъшното развитие и усъвършенстване на териториалното и селищното устройство на Народна република България.

РАЙОНЕН КОМИТЕТ НА БКП — избран, колективен ръководен орган на районната партийна организация. Звено в системата на местните партийни органи. Ръководи всички първични партийни организации и цялата партийна дейност на дадената територия. Създава се по решение на Централния комитет на партията в рамките на големите общински (градски) организации или в обособени административно-стопански или икономико-географски райони.

Р. к. се избира с тайно гласуване от районната партийна конференция за срок от две или три години, през който период ръководи дейността на районната партийна организация. Численият състав се определя на районната конференция с явни гласуване. Той трябва да бъде съобразен с големината на организацията и с характера на нейната дейност. В него са включват най-изтъкнатите представители на районната партийна организация, като се спазват ленинските принципи за работа с кадрите. Предложението за състава може да се подготви от делегатското съвещание, в което влизат представители на основните първични партийни организации.

Р. к. избира с явни гласуване бюро, в това число първи секретар и секретари на комитета. Бюро и секретарите на комитета се утвърждават от окръжния комитет на партията. Секретарите на комитета трябва да имат най-малко три години партисен стаж. Бюро на районния комитет ръководи районната партийна организация от заседание до заседание на районния комитет през целия мандат, за който той е избран. Заседанията на районния комитет се свикват не по-рядко от един път на три месеца. В помощ на р. к. и на неговото бюро се формира апарат, чиято структура следва да бъде най-пълно съобразена с икономическата и социалната структура на района.

Реалистичен подход

Съвременните проблеми на р. к. са най-тясно свързани с тяхната роля и място в комплексното и хармонично развитие и укрепване на селяшните системи. В зависимост от разположението на района районните комитети по решение на ЦК на партията могат да бъдат подчинени на общински комитет или направо на окръжен комитет на БКП. Когато те са в структурата на общинския партнен комитет, те са подчинени на него и изпълняват всички произтичащи от това положение задачи, свързани с осъществяването на партийното ръководство на цялостния стопански, политически, идеологически живот в района. Когато районните партийни комитети по изключение са подчинени направо на окръжния комитет, те носят пълна отговорност, подобна на общинските партийни комитети, за цялостното състояние в района. И в двата случая се налага непрекъснато да нараства тяхната ръководна роля за динамичното, комплексно, оптимално и високоефективно развитие на района, за по-пълното задоволяване на материалните и културните потребности на всички трудещи се и на цялото население.

За своята дейност р. к. се отчита пред районната партийна конференция и вишестоящите партийни органи, като системно ги информира за своята работа.

РЕАЛИСТИЧЕН ПОДХОД В ПАРТИЙНАТА РАБОТА — съобразяване на всяко действие на партийните органи и организации, на целите и задачите, които си поставят, с действителните възможности, сили и средства за тяхното достигане. Това е важна черта на ленинския стил и методи на работа и ръководство, характеризираща се с научнообоснована, вярна оценка на всяка ситуация, факт, проблем и явление от действителността, като се разкриват реалните причини за тяхното възникване и конкретните пътища за съответното им изменение. Реалистичният подход винаги изисква да се различават обективно съществуващите факти и явления от оценката и отношението на хората към тези факти и явления. В зависимост от степента на тези различия се определят същността и съдържанието на подхода за тяхното обяснение и изменение.

Реалистичният подход усилва действения характер на цялостната партийна работа, спомага за повишаване нейната ефективност.

РЕВИЗИОННА КОМИСИЯ — избран партнен орган, който с дейността си съдейства за правилното водене на финансовата и деловодната отчетност на партийните органи и организации. Избира се от конференцията или от общото събрание на комунистите от общинската, районната, градската организация, която наброява до 10 000 членове на партията, и за дейността си се отчитат пред нея.

Ревизионните комисии следят за спазването на съответните инструкции на ЦК, за определянето и отчитането на членския внос от комунистите, за правилното съставяне на финансовите отчети и тяхното срочно представяне в съответните партийни органи, за водене на финансовата отчетност в първичните партийни организации и оформянето на финансовите документи. Проверяват състоянието на деловодната работа в ППО, оформянето и съхраняването на партийната документация и партийното имущество. Ревизионните комисии не се занимават с дела на комунисти, които нарушават уставните норми, и не разглеждат молби от такова естество. Функциите им са главно ревизионни.

Из средата на състава си ревизионната комисия избира председател. Той може да участва в работата на бюро или комитета, а членовете на ревизионната комисия — в работата на пленарните заседания на партийните комитети с право на съвещателен глас.

РЕВОЛЮЦИОННА БДИТЕЛНОСТ — политическо качество на комуниста, което му позволява независимо от изграждането на безкласово общество, независимо от победите на социалистическия обществен строй да разпознава враговете и чуждите елементи. Революционната бдителност укрепва редовете на партията, разширява нейните връзки с трудещите се, не позволява на буржоазната диверсия да прониква в съзнанието на комунистите и народа.

По различен път и по различен начин империалистическата идеология посяга върху природата на партията и на социалистическите обществени отношения, за да може в една или друга степен да ги мнира или деформира. Именно това изисква комунистите да проявяват висока бдителност и винаги и навсякъде да пазят чистотата на своето учение и на своите дела.

Революционни традиции

Революционната бдителност е и уставно задължение на комуниста.

РЕВОЛЮЦИОННИ ТРАДИЦИИ НА БКП — исторически утвърдили се и със съществено значение принципи, норми, обичаи в живота и дейността на членовете, органите и организацията на партията, които ги характеризират като непреклонни борци за революционно преобразуване на капиталистическото общество в социалистическо, за пълната победа на историческата мисия на работническата класа, на комунизма. Революционните традиции на БКП съдържат демократичните традиции на българския народ, но те носят и по-богато и качествено ново съдържание. Непрекъснатата борба на народа против чужди и свои тирани и грабителни намери по пататъшно продължение и развитие в борбите на работническата класа против капитализма под ръководството на комунистическата партия.

Най-важни революционни традиции са: безпределна преданост към коренните интереси на работническата класа, трудолюбие и непоколебимост в борбата за осъществяването им; вяроност към идеите на марксизма-ленинизма; горещ патриотизъм, съчетан с пролетарски интернационализъм; братска обич и вечна дружба с Комунистическата партия на Съветския съюз, с народите на великата страна на Съветите; ненавист към враговете на комунизма, свободата и мирния труд на народите; постоянен стремеж за повишаване на своята марксистко-ленинска подготовка; висока съзнателност, отговорност в изпълнение на партийната политика, възложените от партията задачи; правдивост и честност пред партията и народа.

Революционните традиции на БКП се проявиха в разнообразната и по форми, методи и съдържание борба за защита непосредствените и трайни икономически, политически и духовни интереси на работническата класа, трудолюбие се в годините на господството на капитализма и фашизма. Ярко се открояват революционните традиции в пламъците на редица въстания след Първата световна война — Владайското 1918 г., Юнското и Септемврийското през 1923 година. Последното е първото организирано и ръководено от комунистическа партия антифашистко въстание в света. Нова мощ и широко развитие получиха революционните традиции в организираната

Регламент за работата

от БКП въоръжена борба против фашизма и капитализма, която с решаващата помощ на Червената армия осигури историческата победа на 9. IX. 1944 година.

Революционните традиции в съвременните условия се изявяват във всеобхватната дейност на БКП за постигане на най-големи успехи в изграждането на развито социалистическо общество и подготовката на прехода към комунизма; за запазване мира в света; за дружба и приятелство със социалистическите страни и преди всичко със Съветския съюз. Успехите на реалния социализъм оказват най-силно влияние на развитието на световния революционен процес. Много съществено значение имат стремежът и усилията на партийните органи, организации и комунистите със своя живот и цялата си дейност и поведение да бъдат образец, пример за подражание.

Революционните традиции са неизчерпаем извор за комунистическото възпитание на комунистите и трудещите се, за повишаване на самочувствието им като граждани на НРБ, борци за мир и разбирателство между народите, за засилване съзнателността и активността им, за нови успехи на реалния социализъм у нас. «Те са една от главните движещи сили на нашия възход, на нашата борба за изграждане на зрялото социалистическо общество, за комунизъм» (Т. Живков, Дванадесети конгрес на БКП и по-натъшното изграждане на зрял социализъм. С., 1982, с. 146.)

РЕГЛАМЕНТ ЗА РАБОТАТА НА ПАРТИЙНИТЕ ОРГАНИ — установен със съответен партнен документ конкретен ред за работата на събранията на ЦК, на общите събрания на заводските, учрежденските и др. подобни организации, на партийните конференции и конгреси или приет от самия орган ред за протичане на неговата работа. Обикновено регламентът определя отделните елементи от дейността на органа (откриване, избор на ръководство и негови помощни органи, изнасяне на отчета, разисквания, приемане на резолюция, избор на новия състав на ръководните органи, закриване), тяхната последователност и точното им времетраене. Ръководството на съответния партнен орган има правото и задължението да изисква и осигурява спазването на утвърдения регламент. Право да изискват това спазване имат и участниците в съответния форум.

Регулиране движението

РЕГУЛИРАНЕ ДВИЖЕНИЕТО НА РЪКОВОДНИТЕ КАДРИ — важна съставна част на кадровата работа на партията, изразяваща се в направляване от партийните органи и организации процеса на промяна длъжността или ранга на ръководните кадри.

То създава възможност кадрите да попадат на мястото, където най-пълно ще се реализират. Правилно направлявано, движението на кадрите е един от основните фактори за повишаване на качествено равнище на кадровия състав на партията и на социалистическото общество.

Регулирането обхваща всички форми на движение на кадрите:

1. *Издигане* — придвижване на кадрите от изпълнителска на ръководна длъжност или от по-низша към по-висша длъжност в йерархията на управлението (длъжностно повишаване).

Понятието издигане се използва и при растежа на кадрите хоризонтално, когато изявени ръководни дейци се повишават в ранг, без да сменят длъжността и функциите си. Дванадесетият конгрес на партията изтъкна необходимостта да се отдели по-голямо внимание на хоризонталната професионална и длъжностна мобилност като важно условие за пълноценното реализиране и социалното развитие на кадрите.

2. *Разпределение* — определяне местоработата и длъжността на кадри след завършването на курса за подготовка или целесъобразно преместване на кадри от един вид на друг вид длъжност на съответстващото и йерархическо равнище с цел да попаднат на място, където по-добре ще се развиват или да подсилват определени звена от управлението.

За обозначаване на разпределението на кадрите, което се извършва чрез разместването им, се използва и понятието преразпределение на кадрите.

3. *Понижаване* — преместване на ръководни дейци на длъжност от по-ниско йерархическо равнище. Причините могат да бъдат пренебрегване на длъжността в съответствие с намалени възможности по здравословни и други причини или санкция за допуснати слабости.

4. *Освобождаване* — изваждане на кадрите от номенклатурата на ръководните длъжности. Когато това е естествен процес, свързан с обществени потребности или напреднала възраст на кадрите, се отдава необходимата почта и общес-

твено признание. Когато е санкция за неоправдано доверие, освобождаването се използва като средство за правилното възпитание на кадрите и на трудещите се.

РЕГУЛИРАНЕ СЪСТАВА НА ПАРТИЯТА — дейност за съзнателно направляване растежа и състава на партията. Тя обхваща система от идейно-политически и организационни мерки по подготовката и приемането на нови членове на партията, за тяхното обучение и възпитание, за освобождаване на партийните организации от членове, недостойни да носят званието член на комунистическата партия. Осъществява се с различни форми и методи съобразно конкретната обстановка, в която се решава въпросът за количествения и качествения състав на партията. В условията на борба за власт и особено в нелегални условия регулирането се осъществява главно с прилагането на принципите и нормите за членството в партията. Освен това партийните органи и организационни насочват вниманието си за приемане на нови членове в партията из средата на онези отряди на работническата класа, от които в дадения момент в най-голяма степен зависи запазването на класовия характер на партията. Тежките условия на борбата са сериозна преграда за навлизане в партията на колесбливи и с ниска степен на съзнателност хора. В условията на социализма се засилва значението за регулирането на състава на партията. То е пряко свързано с ръководната роля на партията в целокупния живот, необходимостта от значителното и масовизиране и динамиката на развитието на обществото. С решение на централните органи се провеждат различни временни мерки (кампании) за регулиране състава на партията — масова или частична чистка, прочистване, набори за приемане на нови членове, основна проверка на документите в личните дела на комунистите, замяна на членските книжки, прекратяване за известно време приемане в партията кандидати из средата на служещите, кандидатски стаж и др.

При чистките се прави оценка на всеки член дали той може да остане в партията или не, а при прочистване — на отделни членове. Същността на наборите е масовото приемане на нови членове на партията от определена социална среда за известен период. Те се организират по решение на Централния комитет на партията във връзка с големи събития.

Регулиране състава

Широко известен е наборът в КПСС по повод смъртта на В. И. Ленин (1924 г.), наречен Ленински набор. Нашата партия провежда два комсомолски набора в партията, ознаменуващи 15- и 25-годишнината на социалистическата революция у нас. Те са израз на доверието на партията към комсомолците. По време на самата кампания се разгръща разнообразна идейно-политическа и организаторска работа, която допринася за подготовката на новите кандидати за членове на партията. Самото им приемане става пак индивидуално, а не по списък.

Различните ограничителни условия за приемане на нови членове на партията целят да засилят работническото ядро в нея, като се намалява приемането на нови членове из средата на другите социални групи. Кандидатският стаж играе ролята на предварителна школа за подготовка на нови членове на партията и заедно с това дава възможност на партийната организация пряко да наблюдава проявите на кандидатите, по-добре да ги опознае. Проверката на документите в личните дела на комунистите разкрива допуснати нарушения при приемането, довели до приемането на хора, които нямат качества да бъдат членове на партията. Замяната на членските книжки се използва за лишаване от правото да получат нова членска книжка членове, които са загубили качествата на комунисти. Масовата чистка и масовото прочистване на партийните редове, различните ограничителни мерки за приемане на нови членове, а до голяма степен и наборите се използват в първите години на социалистическото строителство, за да може за сравнително кратко време да се подобри качественият състав на партията.

През последните години се използва само замяната на книжките. Тя се организира и провежда като важно политическо, идеологическо и организационно мероприятие. На събрание на първичната партийна организация се приема преценка за всеки член на партията и се решава може ли да получава нова книжка. Главната цел на такава замяна е да активизира комунистите и партийните организации в изпълнение политиката на партията. Такава замяна БКП организира и проведе през 1978—1980 година.

В условията на строителството на развито социалистическо общество партията регулира своя състав главно въз основа на всестранен грижлив и индивидуален подбор на канди-

датите за членове на партията с оглед на повишените изисквания към комунистите; партийните комитети и организационни организират разнообразна дейност за обучението и възпитанието на новоприетите комунисти, освобождават се от членове, загубили качествата на комуниста. Съществено значение имат системният анализ и оценката на данните от партийната статистика.

При решаване на проблемите за своя количествен и качествен състав партията широко използва мнението на безпартийните.

РЕД ЗА ПРИЕМАНЕ В БКП — система от определени в Устава на партията изисквания за приемането на нови членове. Подробно редът за приемане се разглежда в специална инструкция на ЦК на БКП «За членството в партията». Неговата необходимост произтича от голямото значение на състава на партията за запазването на нейния класов марксистко-ленински характер, за да се развива нормално и да бъде ръководител на работническата класа и трудещите се.

Кандидатът за член на партията представя в бюрото на първичната партийна организация саморъчно написани автобиография, заявление с въпросник, три препоръки от комунисти, които добре познават кандидата в продължение на не по-малко от две години и имат тригодишен партнен стаж. За членове на партията се приемат кандидати, които са навършили 18 години. Младешите до 24 навършени години могат да се приемат в партията само ако са членове на ДКМС. Всички членове на ДКМС, желаещи да встъпят в партията, представят задължително една препоръка от комитета на ДКМС, който има право да утвърждава комсомолци. Препоръката да е обсъдена на събрание на дружеството на ДКМС, където той членува. Тя е равна на препоръката на един партнен член.

Бюрото на първичната партийна организация всестранно проучва кандидата за член на партията. Проучването обхваща всички показатели, които характеризират качествения състав на партията. Бюрото изяснява неговото поведение сега и в миналото. Освен от документите на кандидата то събира информация и от мястото, където той е живял и работил, преди да постъпи на работа в колектива, в който е по време на подаване на документите. Информация е необходима

Резервни кадри

и за семейството на кандидата, средата, в която се е формирал като личност, сегашното му обкръжение. Събраните сведения се обсъждат на заседание на партийното бюро, което оформя предложение и го внася за обсъждане от събрание на първичната партийна организация, което има право да приеме нови членове на партията. На него следва да се прочетат документите на кандидата, сведенията, събрани от партийното бюро, както и неговото предложение.

Присъстващите на събранията задават въпроси на кандидата, който задължително присъствува на него, изказват мнение и вземат решение. Кандидатът се счита за приет в партията, ако за него са гласували повече от половината от членовете на партийната организация. Събранията, на които се обсъжда приемането на нов член, по решение на партийното бюро може да бъде и открито, но право на глас имат само комунистите. Партийните групи, изградени в колективи, където са кандидатите, на свое събрание могат да формират свое предложение за кандидата. Решението на събранията на първичната партийна организация за приемането на нов член на партията влиза в сила след утвърждаването му от партийния комитет, който непосредствено ръководи ППО и има такова право.

Членувалите в некомунистически партии се приемат в БКП по препоръка на трима членове на партията, от които двама с партнен стаж от преди 9 септември 1944 г. със задължително утвърждаване от окръжен комитет на БКП. Български граждани, които са били членове на други марксистко-ленински комунистически и работнически партии, се превеждат в БКП съгласно инструкция на ЦК на БКП.

Строгото спазване реда за приемане в партията осигурява практическо приложение на ленинските принципи за подбора и индивидуалното приемане на нови членове на партията. Той е най-важната предпоставка за подобряване състава на партията в качествено отношение.

РЕЗЕРВНИ КАДРИ — целево подбрани хора, които се подготвят организирано и планомерно за определен вид производствена, културна, научна, обществено-политическа и друга дейност.

Подготовката на резерв от кадри за всички сфери на производствената и друга дейност е постоянен процес, който осигурява

гурява непрестанно да се възпроизвежда и разширява кадровият потенциал на обществото. Основен резерв от кадри е подрастващото поколение, което получава професионалната си подготовка в системата на народното образование и в различните производствено-учебни центрове.

Партийните органи се грижат непосредствено за подбора и подготовката на *резервните кадри за ръководна дейност*.

Създаването на резерв от кадри за партийните, държавните, стопанските и другите ръководни органи е възлов проблем в кадровата работа на партията, предпоставка за внасянето в нея на по-голяма перспективност, планомерност и целенасоченост, за предотвратяването на субективизма, прибързаността и случайността в решаването на кадровите въпроси, за издигането на ръководни длъжности хора, преминали предварителен курс на подготовка и проверени в практиката. Добре поставената кадрова работа предполага издигането на ръководните кадри да става главно от състава на резервите.

Работата с резервните кадри се основава на принципите на общата кадрова работа на партията, но в нейните форми и съдържание намират място и някои особености, различни при резервните кадри за първоначално издигане и за длъжностно придвижване. Тя започва с прогнозирането на потребностите от ръководни кадри върху основата на плановете за социално-икономическото развитие и неизбежните изменения в състава на действащите кадри (разместване, пенсиониране и пр.). За всяка ръководна длъжност се предвиждат по няколко резерви. Следва подборът на резервите, който се осъществява чрез следните процедури: наблюдение и изучаване качествата на изпълнителските и ръководните кадри във всекидневната работа; изработване предложение за резервите от партийния орган, в чиято номенклатура е ръководната длъжност; изясняване на всичко, свързано с политическите и деловите качества на проектираните резерви (произход, обкръжение, дейност в миналото и пр.); запознаване с мнението на партийната организация и трудовия колектив; обсъждане на предложенията за резерви на заседание на партийния орган и вземане на решение за зачисляването им; регистрация — списък в ППО и картотека в партийните комитети с основни данни за възраст, образование и пр.

Резолюция

Основен момент в работата на партийните органи с резервните кадри е грижата за тяхната подготовка: повишаване на идейно-теоретическата им подготовка, общото и специалното им образование и професионалната квалификация, разширяване на организационната им култура, управленческите им знания и опит, въвеждането им в особеностите на съответните длъжностни изисквания.

РЕЗОЛЮЦИЯ — основен ръководен политически документ, приет след обсъждане от висш партнен орган, в който се оценява извършената работа и се определят основните цели, насоки и задачи на дейността на партийните органи и организации, на партията като цяло за периода между работата на висшите ръководни органи. В структурен план резолюцията се състои от някои постоянни компоненти, които не са нормативно регламентирани, но са утвърдени в партийната практика. Такива са: констативна част, която съдържа политически изводи и оценки от доклада и разискванията, и директивна, насочваща част, която съдържа основните насоки и задачи на бъдещата дейност, определени върху всеостранния анализ на практиката на съответните органи и организации.

Резолюцията е истинска платформа за политическо ръководство до следващите отчети и избори в партията, защото е колективно творческо партийно дело, в основата на което стоят принципите на марксизма-ленинизма и генералната линия на партията за изграждането на социалистическото общество.

РИТУАЛИ В ПАРТИЯТА — съвкупност от политически, идейновъзпитателни и организационни действия, проведени в определена последователност по повод чествването на забележително събитие, юбилей или празник в живота на партията, в окръжните, общинските, заводските, учрежденийките или първичните партийни организации.

Животът и дейността на партийните органи и организации и комунистите се организира и провежда съгласно Устава на партията на делова основа, която не търпи парадност, шум и хвалебствия. Но независимо от това и в партията има такива дейности, които протичат в ритуален порядък. В такъв ред преминава чествването на политическите празници 9

септември, Първи май, ВОСР, 2 юни, връчването на партийната членска книжка на приетите членове на партията, годишните от създаването на партията и на местните и първичните партийни организации.

Ритуалите оказват идейно-политическо, естетическо, нравствено и психологическо въздействие: предизвикват силни преживявания, които оставят трайни следи в съзнанието на трудещите се; внасят богатство в преживяванията и елемент на красота; одухотворяват живота на всеки колектив. Възпитателният ефект се постига преди всичко със съдържанието на ритуалите.

Силният емоционално-естетически заряд се постига със символиката, художествената украса, с вълнуващите мелодии и художествените слова. Партийните органи и организации при организирането на тържествените събрания и манифестациите обръщат най-сериозно внимание и на най-малките подробности — знамената (националното и партийното), емблемите върху тях, музиката, словото на докладчика, телеграмите, концертната програма, четците на текста при манифестациите, плакатите и другите атрибути на ритуалите.

РЪКОВОДНА ПАРТИЙНА ДЕЙНОСТ — специфичен вид социална дейност, висша форма на ръководство и управление при социализма, която се реализира от съответните партийни органи и организации и се дели на два дяла: първо — дейността на по-висшите към по-низшите партийни органи и организации; второ — дейността на партийните органи и организации към другите органи на социално управление — държавни, стопански и обществени органи и организации. В зависимост от «етажите» на ръководството ръководната партийна дейност се подразделя на различни равнища. Най-характерното за всяка ръководна партийна дейност е определянето на главните за всяко равнище насоки, пропорции и най-важните параметри на различните социални процеси, на целите на управлението и задачите на управляващите органи, на механизмите, формите и средствата за усъвършенствуване на социалното управление; на подбора, оценката, обучението, възпитанието и разместването на ръководните кадри, на осъществяването на ефективен партиен контрол.

Усъвършенствуването на ръководната дейност на всички

Ръководно партийно

равнища е един от ускорителите на социално-икономическото и културното развитие на страната.

Повишаването на качеството и ефективността на ръководната дейност изключително много зависи от подготовката, квалификацията, умението, стила и метода на работа на ръководните кадри, от умението, да се привличат в тази сложна дейност умът, опитът, мненията и предложенията на десетките, хилядите и милионите трудещи се.

РЪКОВОДНО ПАРТИЙНО ИЗИСКВАНЕ — произтичащо задължение за партийните органи и организации, за комунистите, за различните органи на социалното управление от дейността и функционирането на съответен ръководен орган. Най-стриктното спазване на ръководните изисквания е първостепенно задължение на всички органи, организации и лица, за които то се отнася.

По силата на основния принцип, на който се изгражда комунистическата партия — принципът на демократическия централизъм, изискванията на по-висшите органи са задължителни за по-низшите.

Всяко ръководно изискване следва да отговаря на определени условия: да е научнообосновано и съобразено с реалните възможности на тези, които ще го реализират в конкретно-историческите условия; да осигурява пълното разгръщане на тяхната инициатива и творчество.

Различните органи на ръководството следва да формулират по-малко на брой, но с по-богато съдържание и достатъчно широк обем изисквания към тези, които ръководят.

РЪКОВОДНИ КАДРИ — личности, на които са поверени ръководни функции в партията, държавата, стопанските, обществените и други органи и организации.

Отношението на категорията «ръководни кадри» към категорията «кадри» е отношене на част към цялото (вж. Кадри). Определящ признак е мястото, което кадрите заемат в управленските отношения. Разглеждани в системата на тези обществени отношения, кадрите се делят на «ръководни кадри» и «изпълнителски кадри». Бидейки структурен елемент на кадрите в смисъл, че както всички тях извършват квалифициран труд, в същото време *ръководните кадри* се обособяват от останалите във функционално отношение и им про-

тивостоят в качеството на носители на властно-разпределителни функции.

Ръководните кадри координират, направляват дейността на определена социална общност: от най-малкия трудов колектив до цялата нация. Правомощията си за ръководство те получават за определено време, чрез избор или назначаване и ги осъществяват на професионални или обществени начала, индивидуално или колективно в състава на някакъв ръководен орган.

Ръководните кадри заемат ключови позиции в обществото, поради което ролята им в социалистическото строителство е изключително голяма и непрестанното ѝ нарастване е закономерност на неговото развитие.

Издигането и разпределението на ръководните кадри във всички звена от системата на социалното управление става под непосредствения контрол на партийните органи и организации и е една от основните функции на партийното ръководство на социалистическото общество.

С

САМОДЕЕН ХАРАКТЕР НА ПАРТИЯТА — източник, причина, двигател на партийния живот и ръководната дейност. Програмата на БКП провъзгласява, че «ръководната роля на партията в най-голяма степен зависи от нейното развитие и функциониране като *самодейна политическа организация*». Главният, водещият и определящ признак на самодейността на партията е поставянето и осъществяването на цели. Затова тя се характеризира като целесъобразно, целестремено, целенасочено и причинно-следствено действие или взаимодействие. Самодейността е степен на развитие на способността на партията и на отделна нейна част (комитет, организация, група) сама да си постави цели, да бъде носител и реализатор на цели. Друг характерен признак на самодей-

Самодееен характер

ността на партията е самостоятелността, автокомността, свободата в действията и взаимодействията. Тя произтича от способността и възможността на партията или на отделни нейни части да откриват, изучават и използват свойствата, връзките и законите на природата и обществото и върху основата на тях да обосновават и поставят цели и да избират средства за тяхното осъществяване. Свободата в действията и взаимодействията е възможност на партията или отделна нейна част самостоятелно да извърши избор на целите и средствата, да определи своето поведение и отношение към процес и събития, които се извършват във или около нея. Самодейността е такава дейност, която се основава на опознатата необходимост и е насочена за достигането на съзнателно поставените цели. Партията може да проявява истинска самодейност в рамките на обективните закони и закономерности, принципи и норми, намерили отражение в Програмата, Устава, решенията на висшите партийни органи. Те ѝ гарантират правата, стимулират активността и инициативността на партийните членове, органи и организации. Вън от тях не може да съществува реална, а само абстрактна, утопична и илюзорна самодейност и самостоятелност. Закономерностите на партийното развитие, принципите и нормите на партнен живот и ръководна дейност са необходима основа и условие за проявлението на самодейността, която от своя страна е действено средство за съблюдаването и развитието им. Съществен признак на самодейността е инициативата. Това е такова качество на партията или на отделни нейни части, което разкрива способността към реакция, ответни действия, посмане на отговорност, висока степен на осъзнаване нуждите на момента. В условията на изграждането на развитото социалистическо общество самодейността на партията има по-богато и сложно съдържание. Ако в първите десетилетия на социалистическия ни живот самодейността на партията изразяваше повече или по-малко пълно революционния ентузиазъм с неговите романтични стремежи и създания, сега върху него сложи отпечатък рационалното осмисляне на явленията и процесите, навлизане в тяхната дълбочина. Партията стимулира и развива самодейността във всички области на партийния живот и ръководна дейност, но особено в тези, които имат решаващо значение за развитието на обществото и партията.

САМОКОНТРОЛ В ПАРТИЯТА — анализ и критична оценка, които партийните органи и комунистите правят за ефективността на своята дейност, за влиянието и авторитета си пред народа. Самоконтролът в партията се мотивира главно от съзнателността на членовете на партийните органи и комунистите и чувството им за отговорност пред партията и народа. Самоконтролът в партията и контролът са взаимно свързани и обусловени. При наличието на контрол партийните органи и комунистите се стремят да отстраняват недостатъците в изпълнението на задълженията си, но това предполага те да ги виждат и осъзнават, да направят самоанализ и самооценка на своята дейност. Самоконтролът, критичната самооценка засилва възискателността на комунистите и партийните органи.

Автоматизацията на труда в съвременните условия засилва ролята на самоконтрола, защото се намалява възможността за упражняване на пряко наблюдение и контрол в дейността на комунистите и трудещите се.

САМООБРАЗОВАНИЕ НА КАДРИТЕ — метод за придобиване от кадрите на марксистко-ленински, професионални и др. научни знания, чрез самостоятелна работа над книгата.

С повишаване културното равнище на трудещите се в етапа на изграждането на зрялото социалистическо общество непрестанно се разширява кръгът на кадрите, за които самообразованието се превръща в основен метод за повишаване на своята подготовка. Това е характерно особено за ръководните кадри и специалистите. В преобладаващото си мнозинство те са хора с висше и средно образование, с утвърдени навици за самостоятелна работа над книгата и с възможности за самоусъвършенстване.

Обективната необходимост от широкото използване на самообразованието расте непрестанно поради бързото развитие на научно-техническата революция. Кадрите, които не съзнават необходимостта от непрестанното самообразование и не умеят да си осигурят условия за това, неизбежно изостават от изискванията и провалят възложените им задачи.

Самообразованието е лично задължение на всеки ръководител, но изисква и постоянна грижа на партийните органи и организации. Те участвуват в определянето на проблемна-

Самообразование на комунистите

та насоченост, правят необходимото за стимулирането, организират консултации и други мероприятия за подпомагане самообразоващите се, упражняват контрол и правят оценка за резултатите.

Работата на партийните органи, на държавните и на обществените организации за обучението и възпитанието на кадрите ще постигне своята цел и може да се оцени като ефективна, когато те успеят да формират у всеки ръководител потребност от самообразование, жажда за самоусъвършенствуване.

САМООБРАЗОВАНИЕ НА КОМУНИСТИТЕ — форма във висшата степен на партийната просвета, в която комунистите самостоятелно усвояват системни знания от областта на марксистко-ленинската теория, на световната наука и култура. То се осъществява по индивидуален план. Ефективността на самообразованието е в пряка зависимост от предварителната теоретическа подготовка на комунистите, равнището на интересите към дадена научна област, степента на любознателност и способността за самостоятелна работа над книгите.

САМОКРИТИЧНОСТ — характерна черта на ленинския стил в работата и ръководната дейност на партийните органи и организации; положително нравствено качество на членовете на комунистическата партия. Основа на самокритичността е стремежът към самоусъвършенствуване и саморазвитие. Самокритичността е критично отношение, насочено към отрицание на недостатъците в собствената дейност и утвърждаване на положителното от гледна точка на целите на комунистическата партия.

Самокритичността предполага откриване и осъзнаване на собствените недостатъци, анализ на причините, които са ги породили, ясно разбиране как да бъдат преодолеени и конкретни действия и постъпки за преодоляването им. Тя зависи от социално-политическата и нравствената зрелост на комунистите, от достигнатото равнище на културата и образованието, от съвестта, убежденията, самовъзпитанието, самоконтрола, самооценката и т. н.

Състоянието на самокритичността е важен критерий за оценяване зрелостта, стила и методите на партийните органи и

Световноисторическа мисия

организации, за качеството и ефективността на тяхната работа.

СВЕТОВНОИСТОРИЧЕСКА МИСИЯ НА РАБОТНИЧЕСКАТА КЛАСА — закономерност на общественото развитие, изразяваща се в обективно обусловеното положение на работническата класа да бъде ръководител и хегемон в борбата за събарянето на капитализма и изграждането на социализма и комунизма.

Осъществяването на тази роля е продължителен исторически процес, който започва с възникването на работническото движение и революционна марксистка партия и ще продължи до пълното унищожаване на капитализма и създаването на безкласовото комунистическо общество. Конкретното съдържание на историческата мисия на работническата класа намира израз в осъществяване стоящите пред нея революционно-преобразуващи задачи на различните етапи на световния революционен процес. Формите на това осъществяване се видоизменят, обогатяват и усъвършенствуват.

Факторите, които определят революционно-преобразуващата роля на работническата класа, са:

— мястото ѝ в системата на общественото производство като класа, която няма частна собственост и в процеса на труда непрекъснато се обеднява и сплотява;

— мястото ѝ като главна производителна сила в обществото, свързана с най-прогресивните форми на производство, с техническия прогрес;

— непрестанното нарастване на работническата класа с развитието на обществото;

— организираността, сплотеността, съзнателността на работническата класа, които в своята най-висша форма намират израз в създаването на революционно-марксистки партии, които се ръководят в своята дейност от научната революционна теория;

— съвпадане на коренните интереси на работническата класа за ликвидиране на експлоатацията с интересите на всички трудещи се, което създава възможност да се формират социално-политически съюзи под нейно ръководство и нейния марксистко-ленински авангард, да се спечелят за делото на социализма все по-голям брой трудещи се.

Световноисторическата мисия на работническата класа е

Светоглед

научнообоснована от К. Маркс и Ф. Енгелс. Основните положения на марксизма за ролята на работническата класа в условията на империализма и победата на социалистическата революция са творчески доразвити от Владимир Ильич Ленин.

Правдивостта на учението на Маркс, Енгелс и Ленин за всемирноисторическата мисия на пролетариата с особена сила се проявява в съвременната епоха. Работническата класа играе ръководна роля във всички най-важни направления на световния революционен процес — в строителството на новото социалистическо общество и укрепването на световната социалистическа система, в борбата против господството на монополите в страните на империализма, в задълбочаване на националноосвободителните, антиимпериалистически движения в страните на Азия, Африка и Латинска Америка. Работническата класа стои начело на борбата на широките народни маси за предотвратяване на нова световна война, на международното движение за мир и разоръжаване, против агресивната политика на империализма.

Съвременното комунистическо движение се издигна като най-могъща и организирана сила на световния революционен процес. За непрестанния му възход най-убедително говори растежът на комунистическите партии. През 1919 г. при образуването на Третия, Комунистически интернационал имаше около 16 комунистически партии, предимно в развитите капиталистически страни на Европа и Америка, и те наброяваха по-малко от 600 000 членове. Сега в света съществуват 90 комунистически партии с около 70 млн. членове.

Стремителният ръст на световното комунистическо движение се дължи на това, че комунистите се борят най-самоотвержено не само за защита на класовите интереси на работническата класа, но и за интересите на всички експлоатирани и угнетени, за социален прогрес и мир.

СВЕТОГЛЕД НА КОМУНИСТИТЕ — богата и разнообразна съвкупност от марксистко-ленински знания, възгледи, принципи и убеждения за обкръжаващата природна и социална действителност, които определят характера, съдържането и интензитета на мисловната и практическата дейност на комунистите. Основни елементи на тази съвкупност са научните знания, философските, нравствените, естетическите, правните и рели-

гнозните възгледи и убеждения. Светогледът на комунистите е марксизмът-ленинизмът, който е теоретичен израз на цялата съвкупност от човешки знания, възплътяваща коренните интереси на работническата класа. В сравнение със светогледа на други социални класи и групи светогледът на работническата класа се различава, първо, по своята научност, второ, по това, че отразява перспективните коренни интереси на всички трудещи се маси, и, трето, по своята революционно-практическа действеност. Бидейки отражение на коренните интереси на работническата класа, светогледът на комунистите възниква не стихийно от психиката на тази класа, а е научно обобщение на знанията за природата, обществото и човешкото мислене, научен анализ на обективните закономерности на развитието изобщо и специално на историческата роля на работническата класа. От тази гледна точка комунистите и тяхната партия изпълняват функциите не просто на най-съзнателен, преден отряд на работническата класа; тяхната ръководна роля се заключава в дейността им за разпространение на марксистко-ленинския светоглед сред всички членове на тази класа, сред всички трудещи се и превръщането му в дълбоки убеждения, в организирането на тази основа на тяхната практическа активност. В условията на социализма — особено в по-напредналите му етапи — марксизмът-ленинизмът става постепенно светоглед на целия народ.

СВОБОДА НА МНЕНИЯТА И ОБСЪЖДАНИЯТА В ПАРТИЯТА — неотменно право на комунистите, важен принцип в живота и дейността на комунистическата партия. Необходимостта от свобода на мненията и обсъжданията в партията се обуславя от самата природа на партията на комунистите като демократична, доброволна политическа организация на единомишленици. Важно условие за постигането на тази цел е активното участие на комунистите във формирането на партийната политика, в изработването на решенията, което може да стане само в обстановка на широка и свободна обмяна на мнения.

Свободата на мненията и обсъжданията е неотменен елемент на вътрешнопартийните отношения, една от формите за идейно взаимодействие между комунистите, същностна характеристика на тяхната съвместна дейност. Комунистите

Секретар на партийно

действуват на основата на другарската взаимопомощ и сътрудничество. Свободата на мненията и обсъжданията в партията означават, че всеки член на комунистическата партия може да внесе предложения, открито да изразява и отстоява своето мнение до приемането на определено решение. Свободният обмен на мнения, обсъжданията и изработването на тази основа на единен подход към проблемите са фундаментът на единодействието в партията. То се осигурява преди всичко чрез редовно провеждане на партийни събрания, а при необходимост на съвещания на партийните активи, на събрания на всички комунисти и на делегатски събрания на комунистите от съответните градове, райони, общини, предприятия и др. Свободното обсъждане е обективна необходимост в живота на партията. Същевременно свободата на обсъжданията в партията не е безгранична. БКП е съюз на единомисленници, нейната сила е в идейното и организационното единство на партийните редове. Затова свободата на обсъжданията в партията има свои рамки, обусловени от Програмата и Устава. Когато под флага на свобода на мненията и обсъжданията отделни комунисти издигат възгледи, различни от Програмата и Устава, партията се ръководи от известното ленинско положение: «Ние допускаме вътре в партията свобода на мненията, но в известни граници. . . ние не сме длъжни да вървим ръка за ръка с активни проповедници на възгледи, отхвърлени от мнозинството на партията» (В. И. Ленин. Събр. съч. Т. 17, с. 405).

СЕКРЕТАР НА ПАРТИЙНО СЪБРАНИЕ — партнен член, избран с явно гласуване да води протокола на събранието.

Секретарят (протоколчик) на партийното събрание води и отговаря за най-важния партнен документ на една първична партийна организация. В протокола се вписва последователно всичко, което се извършва от събранието: броят на присъстващите и имената на отсъстващите; съставът на избраното ръководство на събранието; приетият дневен ред, кратко изложение на съдържанието на устните доклади и съдокладите (писмените се прилагат към протокола), изказвания, предложения, реплики, обща реакция, проектът за решение (ако е писмен, се прилага) и самото решение; точният брой на гласувалите за решението, както и тези на гласувалите против и въздържалите се.

Правилното водене на протокол е отговорна задача. Всяка грешно вписана постановка, всяко неверно отразено изказване или вписани неверни факти могат да имат вредни последици за работата на партийната организация, за преценката на нейното състояние или за съдбата на даден член. Протоколите на събранията са едни от изходните документи на вътрешнопартийната информация. По тях се правят различни справки и проучвания. Ето защо избирането на подходящ секретар на партийно събрание е отговорна работа и много важно партийно поръчение.

От секретаря (протоколчик) на партийното събрание се изисква разбиране на значението на възложената работа, познаване на изискванията за водене на протокола на партийното събрание и голяма добросъвестност.

Секретарят (протоколчикът) подписва саморъчно протокола, който се подписва и от председателя на събранията.

СЕКРЕТАР НА ППО — централна фигура в нашата партия, която отговаря за работата на партийното бюро, организира дейността на неговите членове, поставя им задачи и изисква за тяхното изпълнение, за осъществяването на партийната политика в съответния сектор на материалния и духовния живот, където е изградена партийната организация. От неговите знания, политически, делови и нравствени качества, от личния му пример и умение да работи с хората, да съблюдава строго ленинските принципи и норми на партиен живот в най-голяма степен зависи успешната работа на партийното бюро и първичната партийна организация като политическо ядро и първообраз на бъдещото състояние на трудовия колектив. Секретарят на първичната партийна организация се избира на първото заседание на избраното от отчетно-изборното партийно събрание бюро. Секретарите на първичните партийни организации, както и на организациите в състава на първичните партийни организации, е задължително да имат партиен стаж не по-малко от една година.

СЕКРЕТАРИАТ НА ЦК НА БКП — орган на ЦК на партията. Избира се от ЦК на БКП. Основната негова задача е като колективен орган да ръководи текущата работа на ЦК от организационно-изпълнителен характер и да осъществява проверка на изпълнението на партийните решения.

Секретност

Поради характера и съдържанието на неговата дейност Секретариатът на ЦК организира, контролира и отговаря за цялостната работа на всички помощни органи и звена от апарата на ЦК, чрез които реализира своите организационно-изпълнителски и контролни функции и задачи.

Едно от най-важните направления в неговата работа е да разработва, обсъжда и внася за решаване в Политбюро изрелите въпроси на развитието на партията и на страната, които са от компетенция на по-висшите партийни органи. По други въпроси, съобразно с характера на неговата работа и функции, Секретариатът на ЦК също взема ръководни решения — по кадрови въпроси от неговата номенклатура, по задачи, осигуряващи изпълнението на основни решения на по-висшите партийни органи, по работата на партийни, държавни, стопански и обществени органи след извършени проверки, разгледани отчети, докладни и информации.

СЕКРЕТНОСТ В ПАРТИЙНАТА ДЕЙНОСТ — изискване, което партийните органи, организации и членове са длъжни да спазват при подготовката, ползването и съхранението на документи, при обсъждането на въпроси, при воденето на разговори и др. в партийния живот и работа. То произтича от записаното в Устава на БКП задължение на комуниста да пази партийната и държавната тайна.

СНЕМАНЕ НА ПАРТИЙНО НАКАЗАНИЕ — мярка, чрез която се установява, че наложеното наказание е изиграло своята възпитателна роля и то се прекратява. Предприема се след изтичане на едногодишен срок от датата на наказанието. Снемането на наказанието се обсъжда и решава от първичната партийна организация, в която членува комунистът. Това важи и за наказания, наложени от партийни комитети и организации. Предприема се по молба на наказаниия, по инициатива на партийното бюро или по предложение на партийната организация и партийния комитет, които са го наложени. Предварително се проверява доколко комунистът реално се е променил и е изправил своите грешки и поведението си, за които е наказан.

СОЦИАЛНА БАЗА НА БЪЛГАРСКАТА КОМУНИСТИЧЕСКА ПАРТИЯ — класата, която определя нейната същност

И характер и интересите на която тя изразява и последователно защитава. Социалната база на комунистическата партия е работническата класа, която е единствен и последователен борец за победата на социалистическата революция и комунистическите идеали. В. И. Ленин неведнъж подчертава, че работническата класа поради своето обективно положение и субективни качества е класата, която образува и подхранва партията. Затова и създаването на партията е свързано с развитието на работническото движение.

Една от добродетелите на Д. Благоев и на неговите съратници е, че водят неотстъпна борба партията да се развива върху основата на своята естествена социална база в лицето на работническата класа, да провежда неотклонно ясно изразена класова политика.

Социалната база на партията не следва да се отъждествява със *социалната база за формиране състава на партията*. Макар и близки и взаимосвързани да са тези две категории, всяка от тях има свое определено съдържание и структура. Социалната база за формиране състава показва от кои класи и слоеве партията приема за членове в своите редове. Между социалната база на партията и нейния състав има пряка зависимост. В условията на капитализма освен из средата на работническата класа партията приема за свои членове и отделни лица из средата на трудещите се селяни, дребни занаятчии, интелигенти, но при задължителното условие — да възприемат идеологията и политиката, близките и крайните цели на партията, на работническата класа. След победата на социализма социалната база на партията се разширява, поради това че са ликвидирани експлоаторските класи, и кооперираните селяни и народната интелигенция са възприели програмата и политиката на партията. Но и в условията на победилния социализъм ръководната роля принадлежи на работническата класа по отношение на селяните-кооператори и народната, социалистическа интелигенция. Тазн роля работническата класа запазва и в бъдеще, което определя необходимостта от предимство на работниците при формиране състава на партията. Тази линия е отразена и в последните документи на БКП: на XI конгрес, Националната партийна конференция и на XII конгрес.

Социален произход

СОЦИАЛЕН ПРОИЗХОД НА КОМУНИСТА — социалното положение на родителите на комуниста. Той разкрива средата, в която комунистът е израснал и получил първоначално възпитание и навици. Тя може да бъде: работническа, селска (на селяни-кооператори) или среда на служещи. Социалният произход оказва съществено влияние върху възпитанието. Това задължава партийната организация при приемане на нови членове да се ръководи не само от социалното положение на кандидата по време на неговото приемане, но да проучва и преценява и неговия социален произход.

СОЦИАЛЕН СЪСТАВ НА ПАРТИЯТА — характеристика на социалния произход и социалното положение на членовете на партията. В партийната отчетност и статистика са установени три социални групи: работници, селскостопански труженици и народната интелигенция. Те съответствуват на социалното положение на членовете на партията по времето на утвърждаването им. Има и група «други», към която се отнасят членовете на партията, които по своето социално положение не могат да се отнесат към нито една от трите социални групи. Социалният състав на партията е в пряка зависимост от социално-класовата структура на обществото. Измененията в него неизбежно в една или друга степен намират отражение и в състава на партията, но това не се извършва автоматично, защото партията регулира своя състав (вж. Регулиране състава на партията), което е обективно обусловен и управляван процес.

Социалният състав е първостепенен показател за качествения състав на партията. Неизменен курс в работата на партията е подобряване на своя социален състав, като непрекъснато се увеличава абсолютният и относителният дял на работническото ядро в него.

СОЦИАЛИСТИЧЕСКО ОБЩЕСТВЕНО СЪЗНАНИЕ — обществено съзнание на трудещите се, което се формира в процеса на борбата за победата на социалистическата революция и изграждането на социалистическото и комунистическото общество. Социалистическото обществено съзнание намира израз в утвърждаването на марксизма-ленинизма като

Социалистическо обществено съзнание

господстваща идеология и превръщането ѝ в светоглед, в убеждение и начин на поведение на трудещите се; в твърдото убеждение за необходимостта от ръководната роля на комунистическата партия като главно условие за правилното развитие и усъвършенствуване на социалистическия обществен строй; в активното участие на всички граждани във формирането и осъществяването на политиката на комунистическата партия като израз на коренните интереси на всички трудещи се; в защитата на революционните завоевания на реалния социализъм срещу подривните действия на империализма и всякакви реакционни сили.

Борбата на комунистическата партия за формиране на социалистическо съзнание изисква ново отношение към държавата и труда, непримирима борба с буржоазната и дребнобуржоазната идеология и психология, с антикомунизма и антисъветизма, с всякакви отрицателни явления, нарушаващи социалистическите принципи и морал. Социалистическото съзнание изисква последователен класов подход и активна гражданска позиция по всички проблеми на обществения живот, единството на социалистическия патриотизъм и пролетарския интернационализъм и системни усилия за утвърждаване социалистическия начин на живот.

▶ Партията и обществените организации се стремят да осигурят правилно взаимодействие на всички фактори, от които зависи формирането на социалистическото обществено съзнание — подобряване икономическото положение на трудещите се, правилното съчетаване на материалните и моралните стимули, на обществените, колективните и личните интереси, издигане равнището на възпитателната работа на партийните и обществените организации, единството на теорията и практиката, непримиримост към отрицателните явления и нарушенията на принципите и нормите на социалистическото общество.

■ Решаващ фактор за формиране социалистическото съзнание е идеологическата работа на комунистическата партия, чрез която се утвърждават марксистко-ленинският светоглед и социалистическият морал и се води борба срещу буржоазните и дребнобуржоазните идеологически и особено психологически наслоения в съзнанието на трудещите се, срещу отрицателните обществени явления и за пълна мобилизация на общественото мнение за тяхното преодоляване.

СОЦИОЛОГИЧЕСКИ ИЗСЛЕДВАНИЯ В ПАРТИЙНАТА РАБОТА — изследвания, при които се използват съвременни социологически методи за изучаване на партийната дейност в нейната цялостност и единство, с многостранните ѝ взаимовръзки, взаимодействия и взаимопрониквания. Социологическите изследвания в партийната работа са необходимо средство за получаване на навременна, представителна и достоверна информация, която служи като действителен инструмент за ръководство и управление на процесите във вътрешнопартийния живот и на социалните процеси в обществото. Необходимостта от тези изследвания произтича от ръководната роля на комунистическата партия, която изследвайки сама себе си, въздействува много по-целенасочено както върху процесите на собственото си развитие, така и върху процесите на общественото развитие. Резултатите от социологическите изследвания помагат да се преодолеят общите призиви, субективизмът и волунтаризмът в работата на партийните органи и организации; да се внедрява по-широко научният подход при решаване проблемите на развитието на партията и на обществото.

Социологическите изследвания в партийната работа се подготвят и се провеждат от партийните комитети или под тяхно ръководство; тясно са свързани с основните задачи, които решава партията; съдействуват за достигане на още по-тясно единство между изследователската, политическата и организаторската работа; съединяват в едно емпирическото с теоретическото знание на партийната дейност; обединяват знанията и опита на значителна част от партийните и научните работници.

Особено голяма е ролята на решението на Политбюро на ЦК на БКП от 1967 г. за развитието на социологическите изследвания на партийната дейност. В него се посочва, че «на социологическите изследвания трябва да се гледа като на важна и отговорна работа. . . те трябва да бъдат подготвени и провеждани на високо научно равнище и да допринасят максимална полза за увеличаване ефективността на партийната и държавната работа в различните области на социалистическото строителство» (За по-нататъшното развитие на социологическите изследвания у нас).

Важно значение за работата на партийните органи и организации има правилното съчетаване на социологическите

методи (наблюдение, интервю, анкета, експеримент, изучаване на документи) с партийно-политическите и партийно-организационните форми и методи (събрание, заседания, съвещание, инструктаж, командировка, вътрешнопартийна информация, анализ на документи на партийни органи и организации, писма и жалби на трудещите се и др.). Информацията, получена чрез обикновените партийни методи, разкрива най-общото състояние на изучавания проблем в момента. Тя е предназначена главно за нуждите на оперативното партийно ръководство. Информацията пък, получена чрез социологическите изследвания, е по-пълна, точна и комплексна. Тя служи не само на текущото, но и на перспективното планиране и ръководство.

Информационно-социологическият център на ЦК на БКП е координиращото звено на всички социологически изследвания на партийната дейност у нас. Той провежда самостоятелни изследвания за нуждите на ЦК на БКП и оказва методическа помощ на изследванията, организирани от местните партийни органи. В апарата на окръжните партийни комитети има щатни социолози, които по-пряко се занимават с подготовката и провеждането на социологическите изследвания в окръжните партийни организации.

Съвременният етап от развитието на социологическите изследвания на партийната дейност трябва да се разглежда като продължение и развитие на оставеното от класиците на марксизма-ленинизма и от нашите партийни ръководители наследство. Затова пътищата за повишаване методологическото равнище на тези изследвания е необходимо да се търсят преди всичко в овладяването на теоретическото богатство, оставено от К. Маркс, Ф. Енгелс и В. И. Ленин, и в обобщаването и осмислянето на нашия опит.

СТАНКЕ ДИМИТРОВ—МАРЕК (СТЕФАН ТОДОРОВ) ЗА ПАРТИЙНОТО СТРОИТЕЛСТВО (18. II. 1889 г. — 1944 г.). Виден деец на революционното работническо движение в България, един от изтъкнатите ръководители на БКП и неин строител. В теоретическите разработки на Станке Димитров в областта на партийното строителство най-съществен дял заема *ленинското учение за партията*. Той е един от най-добрите популяризатори на това учение. Но Ст. Димитров не просто го популяризира, а като изхожда от конкретната

Станке Димитров

действителност у нас, прави самостоятелни творчески разсъждения и тълкувания, аналогни и съпоставки. С партийна страст воюва против неправилните възгледи на «лявото» сектаитство. Теоретически обосновано, с конкретни примери той доказва, че само по пътя на творческото овладяване и прилагане на ленинското учение за партията ще се преодолеят грешките на левите сектанти. Голям е личният принос на Ст. Димитров (Марек) в провеждането на новия, болшевишки курс на партията. Навсякъде в своите разработки той утвърждава мисълта, че комунистическата партия е *особен тип партия*, която коренно се отличава от социалдемократическите партии на Втория интернационал. В партията от болшевишки тип Ст. Димитров вижда единство на теоретическите, на програмните, на тактическите и организационните принципи. «Програмните цели на Болшевишката партия — пролетарската диктатура, социализмът, комунизмът, всякога са движили партията. Целите всякога са се подчинявали на стратегията и тактиката на партията. Стратегията и тактиката на партията всякога са определяли организационните форми и методи на партията» (Ст. Димитров. Избр. произведения. С., 1952, с. 81).

Станке Димитров разглежда партията като *преден отряд на работническата класа*. Тя не е партия въобще на бедните хора, а само на работническата класа. Но бидейки партия на работническата класа, комунистическата партия не стои настрана от градската и селската беднота, а работи сред нея, за да я направи свой съюзник в борбата срещу буржоазията и за нейното смъкване от власт. За да бъде обаче действително преден отряд на работническата класа, партията трябва да бъде въоръжена с *революционна теория*, с познаване законите на движението, законите на революцията. Без това тя е безсилна да ръководи борбите на пролетариата. Той отделя изключително голямо внимание на необходимостта от марксистко-ленинска просвета на партийните членове. Публикува статии по този проблем в теоретичния орган на партията «Ново време» и в «Работнически вестник»: «Просветата и дисциплината в нашите организации», «За партийната просвета» и др. Той рязко осъжда практицизма и безразличеството в партийната работа и изисква системно да се изучава теорията. «... Ако членовете на партията, макар и работници, макар и най-предани и готови за жертви, но не из-

дигнати теоретически. . . , не издигнати политически. . . , т. е. не се отличават от останалите работници по своето класово съзнание — такива комунисти, партия с такива членове не могат да ръководят масите» (пак там, с. 73).

Съществено значение придава Ст. Димитров и на *връзките на комунистическата партия с масите*. Без постоянна връзка с масите, казва той, партията би загубила своята роля и призвание да бъде авангардна сила на класата. Практическа реализация на принципа за връзките на партията с масите той вижда в дейността на всяка местна партийна организация, на всеки комунист, в тяхната инициатива за провеждане на партийните решения сред трудещите се. Настойчиво съветва всеки партнен член упорито, търпеливо, *лично да работи с хората*. Големи са заслугите на Ст. Димитров за ликвидиранието на левосектантските методи на работа, за превеждане на партията върху релсите на новия, болшевишки курс, за възстановяване на връзките ѝ с масите. Той доразвива идеята за създаване на единния антифашистки фронт в борбата против настъплението на фашизма и разгръща огромна дейност за неговото изграждане. Ставке Димитров е един от най-горещите борци за осъществяване на издигнатата от Георги Димитров спасителна идея за Отечественния фронт и за разгръщане на антифашистката борба. През 1924 г. участва в създаването на «Партия на труда» с орган «Знаме на труда», която е легално проявление на комунистическата партия. Съавтор е на временната ѝ програма. В основата на взаимоотношенията между партията, класата, масата и водачите Ст. Димитров поставя взаимното доверие, което може да бъде спечелено само при правилна партийна политика, научна теория и преданост към работническата класа, постигната с всекидневна, къртовска работа сред масите. Той стои на ленински позиции по въпроса за ролята на водачите, *на кадрите*. «Създаването на водачи е трудно, но извънредно важно дело за всяка партия» (пак там, с. 89). Сам той като дългогодишен преподавател в комунистическия университет в Москва и в Международната ленинска школа за подготовка на ръководни партийни работници от комунистическите партии и Комсомола от различни страни подготвя стотици кадри. «Той проявяваше удивително внимание към кадрите — умееше да ги подбира и да ги използва най-целесъобразно за партийната работа и смело издигаше на ръководна работа нови

Станке Димитров

кадри из средата на проявяващите се млади сили, които той умееше да насърчи и подпомогне» (Трайчо Костов. Избрани статии, доклади, речи. С., Изд. на БКП, с. 647).

Научна трактовка дава Ст. Димитров и на принципът: за партията като *организиран отряд на работническата класа и най-висша форма на класова работническа организация*. «Партията не е прост сбор от ядки, а е система от организации» (Ст. Димитров. Избр. произв., с. 112). Изрично подчертава, че класовите работнически организации могат да участвуват в борбата за социализъм само ако са ръководени от партията, ако са лостове, чрез които тя поставя в движение работническата класа и другите трудещи се.

Станке Димитров разглежда партията и като *оръдие на пролетарската диктатура*. Той обосновава и утвърждава ленинското принципино положение, че установяването и провеждането на пролетарската диктатура не е възможно без съществуването на партията. Партията е нужна на пролетариата преди всичко като негов боен политически щаб, необходим за успешното завладяване на властта и изграждане на социалистическото общество.

Значително място в неговите теоретически разработки на ленинското учение за партията заема и проблемът за партията като единство на *волята и действията*, несъвместимо със съществуването на фракции и групировки. «Единството на партията изисква преди всичко сплотеност на всичките ѝ членове, изисква пълно тяхно доверие един към друг на почвата на единомислието, на еднаквото разбиране по всички партийни въпроси, изисква дружна работа. Оттук следва, че недопустимо е съществуването в партията на фракции и групировки» (пак там, с. 96). Единството в партията, според Ст. Димитров, се гради на основата на изпитания большевишки принцип — *демократическия централизъм*. Явявайки се в основата на партийното единство, демократическият централизъм в същото време е и условие за активното участие в партийната работа на цялата партийна маса, за растежа на партията.

Специално внимание той отделя на *дисциплината*, като проявление на централизма. Характеризирайки партийната дисциплина, той изтъква, че тя е съзнателна и доброволна, а не сляпа и механична и предполага критика и борба на мнения в партията. Той разглежда централизма и дисципли-

ната в единство с *вътрешнопартийната демокрация*. «Колкото и трудни да са условията на нелегалната работа, всякога има възможност да се спазва макар и в ограничени размери и форми вътрешнопартийната демокрация. Господари на партията, отговорни за нея трябва да се чувствуват не само шепа партийци от ръководния кадър, а цялата партийна маса» (пак там, с. 106).

Неделима част от ленинското учение за партията е въпросът за нейните основни звена — *първичните партийни организации*. Като се опира на ленинските концепции за първичните партийни организации като основа на партията и поспециално на ленинските схващания за ролята на заводските партийни организации, които Ленини определи като «крепост на болшевиизма», Ст. Димитров разработва проблема за ролята на партийните ядки в предприятието. Той ги нарича «юмрукът на организацията» и посочва, че те са оръжие на организацията, а не просветителни звена. За да не се превърнат партийните ядки в просветни кръжоци, необходимо е всяка ядка «да бъде свързана с организирането на борбите на работническата класа и на селяните в даденото предприятие или село» (Ст. Димитров, «Работническо дело», бр. 1, 10. I. 1936 г.). Като смята партийните ядки в предприятията за най-важни, той не пренебрегва и другите видове партийни ядки, на които партията също се опира и чрез които ръководните ѝ органи се свързват с различните социални групи на трудещите се.

Станке Димитров специално се спира и на въпроса за болшевишката гъвкавост, за формите на организация и методите на работа. «Организацията на партията е подчинена на нейната политика, а не обратно, отбелязва той. Изменя се политиката на партията, поради изменлиите се условия на борбата, изменят се и формите и методите на партийната работа, те са зависими от политиката на партията» (Ст. Димитров, Избр. произв., с. 115).

СТАТИСТИЧЕСКИ ОТЧЕТИ ЗА СЪСТАВА НА БКП И ЗА ПРОМЕНЕТЕ В НЕГО — регламентиранни форми за периодична статистическа отчетност в партията, в отделните окръжни, общински, районни и други организации. Тяхното въвеждане и ползване е наложено от необходимостта да се следят и знаят количественият и качественият растеж на пар-

Стенвестник

тийните редове. Съдържащите се в тях данни се анализират системно от партийните органи и на основата на резултатите — изводите, оценките и пр., се предприемат съответни мерки.

В тримесечния статистически отчет се съдържат показатели за броя, качествения състав и разпределението главно на новоприетите членове и за онези, които са изключени и отпаднали от партията през отчетния период.

В годишния статистически отчет са включени показатели, които характеризират всички комунисти предимно в качествено отношение в края на календарната година. Чрез тях се установява как се разпределят партийните членове по пол, социален състав, образование, възраст, партиен стаж, по отрасли на народното стопанство, по първични организации и други. При обработването и анализа на данните от този отчет се ползват съответни данни за състава и на обществото. Това помага да се видят протичащите в него процеси и тяхното отражение върху състава на партията и да се вземат необходимите мерки.

СТЕНВЕСТНИК (стенен вестник) — печатен орган на трудов колектив, на партийна или масова обществена организация. Действено средство за комунистическо възпитание и за мобилизиране усилията на трудещите се за решаване на предстоящите трудови, политически, културни и други задачи, за преодоляване на трудности, нерешени въпроси, нередности, слабости и недостатъци в колективния начин на труд и живот.

Издаването на стенвестника се осъществява от редакционна колегия. В зависимост от дейността и задачите, които стоят пред съответния колектив, редколегията определя основните рубрики и насоки в съдържанието на вестника, планира и издава отделните броеве, като се опира на широк актив от дописници. Редколегията се отчита за своята дейност пред органа, който е избрал нейният колектив, определил е названието, периодичността, мястото за окачване и другите подробности около издаването на вестника.

Близки по своята същност и оперативни приложения на стенвестниците са стенлистовете и агиттаблата (посветени на едно събитие), листовките от рода на «мълнините», «телеграмите» и други бързи печатни съобщения.

СТИМУЛИРАНЕ В ПАРТИЙНАТА ДЕЙНОСТ — подбор (система) от фактори за влияние, свързани с личните потребности и интереси на комунистите, които мотивират, подтикват и активизират тяхното мислене и практическо участие в решаването на определени проблеми и задачи на партийната дейност. Стимулите са отражение в съзнанието на интересите, а чрез тях на потребностите на партийните членове. Стимулирането в партийната дейност има две основни форми — материално и духовно: поименни подаръци с художествена стойност; екскурзии в страната или в чужбина; карти за почивка, обявяване на благодарност и изказване на похвала; награждаване с държавни и правителствени орденни, медали и отличия; връчване на грамоти; изпращане на поздравителни писма, телеграми, художествени адреси и пр. по случай значими събития от живота на комунисти и други.

СТРУКТУРА НА ПАРТИЙНО-ОРГАНИЗАЦИОННАТА ДЕЙНОСТ — вътрешна организация и взаимодействие на съставлящите я компоненти, при които в зависимост от значими за практиката признаци тя се разчленява с оглед на по-пълното им опознаване. Особено значение за разкриване и опознаване структурата на партийно-организационната дейност имат признаците: субективен носител, предмет (съдържание), равнище на партийно ръководство и др. Според субективния носител тя може да бъде разчленена в три големи групи: извършвана от партнен комитет или бюро, от първична партийна организация, от партнен член. Ако се вземе друг признак — предметът или съдържанието на партийно-организационната дейност, тогава тя се разчленява на: членство в партията, организационен строеж на партията, вътрешнопартийни отношения, подбор, разпределение и оценка на кадрите; състояние и дейност на партийните органи и организации; контрол и проверка за изпълнение на задачите; вътрешнопартийна информация. Според третия признак — равнище на партийно ръководство — партийно-организационната дейност може да се разчлени на: дейност на първичната партийна организация; дейност на заводската (комбинатската, учрежденската) организация; дейност на общинската, районната, градската организация; дейност на окръжната партийна организация, дейност на цялата партия. Всяка от тези

Структура на първичната партийна

съставни части на партийно-организационната дейност от своя страна също има твърде сложна вътрешна структура.

Разкриването структурата на партийно-организационната дейност има не само теоретическо, но и практическо значение. То съдействува да се вникне по-дълбоко в същността на партийно-организационната дейност, да се опознае, организира и провежда съобразно с целите и задачите, които имат да осъществяват партийните комитети и организации.

СТРУКТУРА НА ПЪРВИЧНАТА ПАРТИЙНА ОРГАНИЗАЦИЯ — строеж и вътрешна форма на организация на първичната партийна организация, проявяваща се като единство на устойчиви взаимовръзки между нейните елементи. В нашата партия се различават няколко структури на първична партийна организация. Първият тип структура е най-масовият и се състои от елементите: общо партийно събрание, бюро на първичната партийна организация, партийни групи. Вторият тип: общо партийно събрание, бюро на първичната партийна организация, партийни организации в състава на първичната организация, бюро на съставните партийни организации (секретари), партийни групи. Третият тип структура е на първична партийна организация, имаща партисен комитет (заводски, комбинатски, строителен, учреденски, вузовски, общоселски и др.). Нейни елементи са: общо партийно събрание (конференция), партисен комитет (пленум), ревизионна комисия, бюро на партийния комитет, партийни организации по цехове, участъци, отдели, бригади, ферми и пр., бюро на партийните организации, партийни групи.

СУБОРДИНАЦИЯ НА ПАРТИЙНАТА РАБОТА — специфично организационно отношение, което изразява връзките и взаимодействието между висшите, местните и първичните звена на партията, т. е. вертикалната регулираност между подсистемите на партийния организъм. Отношенията на субординация разкриват един съществен аспект от взаимодействието между отделните равнища на партийната структура при поставянето на задачи и тяхното изпълнение. Другият аспект — функционалните отношения на звената, е предмет на координационната дейност.

Определящо значение при изграждането и регулирането на

субординационните отношения в партията има принципът на демократическия централизъм. Върху основата на този основополагащ устройствен и функционален принцип на партията става възможно развитието на всички партийни органи и организации да се подчинява на общопартийните цели и задачи и същевременно да се създава атмосфера на творчество, да се задълбочава и засилва самодейният характер на първичните партийни организации. Целта на субординацията е да се осигури еднопосочност и единдействие в работата на партийните органи и организации при изпълнение на задачите, поставени от партията.

Отношенията на субординация се формират в резултат на дейността на органа, поставил задачата, и от действията на изпълнителите за нейното осъществяване. Тези отношения зависят от качествата на партийните решения, от авторитета на ръководството, от изпълнителската дисциплина на местните партийни органи и първичните партийни организации. Регулираността на отношенията на субординация зависи още и от движението на информационните потоци, от организационната култура на кадрите и отношението им към работата, предприета от партията.

СЦЕНАРИЙ В ПАРТИЙНАТА ДЕЙНОСТ — партисен документ, който съдържа средствата за усъвършенстване организацията на труда на партийните органи и организации, на техния апарат. Той е документ, който обхваща единството и разнообразието на приносите на изпълнителите, било то субекти на социално управление, било то отделни личности. «Ние смятаме, подчертава др. Тодор Живков, че да се осигури провеждането на решенията и да се увеличи ефективността на проверката на изпълненето, необходимо е да се разработва сценарий. И това да стане повсеместна практика в работата на ръководните звена» (Т. Живков. Партийно строителство, т. 3, с. 206).

Сценарият се прави главно и преди всичко по важни проблеми. Той не е необходим за оперативни решения или дребни въпроси. Той обхваща организацията и проверката на изпълненето като единен процес.

Сценарият има смисъл тогава, когато е оръжие за пълното и творческо приложение на метода на умножаващия се ефект в партийната работа. Необходимо е чрез него да осигурим

Съвет на партийните

такава верижна зависимост между приносите на отделните субекти на управление и на кадрите, щото всяка предшестваща тяхна операция да осигурява предпоставки за по-висока ефективност от следващите операции.

Сценарият съдържа прогнозиращи елементи. В него трябва да се предвидят критичните възли в изпълнителския процес, да осигури превантивен контрол. Основното при него е, че той следва също така да съдържа най-ефективните средства, форми и методи на работа, положителния опит в дадено направление.

Сценарият е конкретен в зависимост от характера на задачите, от равнището, на което се изготвя, от наличните сили, от готовността на кадри и маси.

Сценарият не е догма. В зависимост от развитието на нещата може да се допълва и обогатява.

Много е важно, след като сценарият бъде осъществен, да бъдат трезво оценени и получените резултати и по пътя на критиката и самокритиката да се развива и осъществява неговата конструктивна функция.

СЪВЕТ НА ПАРТИЙНИТЕ СЕКРЕТАРИ — форма за координиране и осъществяване на взаимодействието между партийни комитети и първични партийни организации, работещи в една и съща стопанска система, по основни въпроси, засягащи тяхната работа. Състои се от определен брой секретари на партийни комитети и на първични партийни организации (или само от секретари на първични организации). В тях освен партийните секретари по решение на по-горните партийни органи могат да се включат още и ръководители на обществени организации и на държавни и стопански органи. Съветът избира с явно гласуване председател на съвета на секретарите. За такъв по принцип се утвърждава партийният секретар на основното предприятие на комбината (обединението), на стопанската единица.

С. п. с. се изгражда на териториално-производствен принцип по решение на вишестоящите партийни органи, на чиято територия се намира управлението на стопанската единица.

С. п. с. могат да бъдат постоянни или временни. Постоянните съвети се изграждат в комбинатите (обединенията) и др., когато техните предприятия или филиали са разположени на територията на едно или на различни населени мес-

та, градове и окръзи. Временните съвети се изграждат при решаване на важни народностопански проблеми, при изграждане на крупни обекти и др. с оглед създаване на единодействие на партийните, стопанските, обществените органи и организации. И в двата случая партийните организации запазват своята самостоятелност и се ръководят от съответните местни партийни комитети.

С. п. с. координира работата на партийните организации за решаването на важни икономически, политически, идеологически, социални и културни задачи в стопанските комбинати (обединенията), направлява цялата организаторска и идейновъзпитателна работа на партийните комитети и организации, на обществените организации и на трудовите колективи. Прави предложения пред стопанското ръководство за подобряване на работата. Дава мнение по кадрови въпроси и др., периодически информира висшестоящите партийни органи и се отчита пред тях за своята дейност.

Решенията на съвета имат задължителен характер след утвърждаването им от съответните партийни органи и организации.

В условията на нарастващата концентрация на производството, на все по-голямата динамика и усложняване на производствения процес в стопанските комбинати, а така също и на изискването за още по-голяма ритмичност в реализацията на производството все повече се налага да се подобрява работата на с. п. с. за засилване ролята на партийните организации в решаването на новите по-сложни задачи.

СЪВЕЩАНИЕ — колективна форма на обсъждане на даден проблем. В дейността на партийните комитети и организации значително място заемат различните видове съвещания. Според обхвата на участниците те биват: с работниците от апарата на партийните комитети; със секретарите на първичните партийни организации; със стопанските и административните ръководители; с актива на общественно-политическите организации; с актив или специалисти, работещи в дадено направление; с партийния актив, в който се включват ръководните кадри от всички горепосочени органи, организации и институти. Според това, какъв е подходът, могат да се класифицират като: информационно-инструктивни във връзка с основни решения; отчетно-контролни, на които се прави

Съвещание

оценка как се изпълняват решенията, как се посрещат от комунистите и трудещите се и как, в каква степен се реализират в живота.

СЪВЕЩАНИЕ НА ПАРТИЙНИЯ АКТИВ — форма за обсъждане въпроси на партийната политика в отделните организации или в цялата партия. Съвещанията на партийните активи се свикват по важни въпроси от развитието на страната, окръга, града, района, общината, предприятието и др., за да се намери тяхното най-правилно решаване, както и да се обсъдят мерки за изпълнение на основните решения на Централния комитет и на местните партийни органи. На тях присъствуват най-авторитетните комунисти, тясно свързани с партийните маси, ползващи се с уважението им и поради това способни да изразяват партийното обществено мнение. Когато трябва да се обсъди специфичен проблем, съвещанията на активите се свикват не само за представители на партийните организации в страната, окръга или общината, но и по отрасли на народното стопанство.

Съвещанията на партийните активи са ефективна форма на работа, когато се свикват за обсъждане на конкретен проблем и на тях присъствуват тези, от които зависи решаването му. Те не са ръководен партнен орган и не могат да приемат решения, задължаващи партийните органи, организации и членове. Обикновено партийните комитети, свикали съответното съвещание на актива, утвърждават неговите препоръки и по този начин те придобиват силата на партийни решения.

СЪВЕЩАТЕЛЕН ГЛАС — норма на партнен живот, която регламентира правото на комунистите при определени обстоятелства да участвуват в обсъждането на проекторешенията, като изразяват своето мнение, без да гласуват. Право на съвещателен глас имат кандидат-членовете на изборните партийни органи, комунистите, чието зачисляване в първичната партийна организация по уважителни причини още не е уредено, както и в други случаи, определени от Устава на партията и инструкциите на Централния комитет.

СЪДЪРЖАНИЕ НА ПАРТИЙНАТА ДЕЙНОСТ — всичко онова, което изпълва многобройните форми на работа на партийните органи, организации и членове, за формирането

Съзнателност на комунистите

и осъществяването на партийната политика. С. п. д. се изменя в определена степен на всеки етап от развитието на партията и обществото, съобразно целите и задачите, които решават. С. п. д. се изявява посредством определени форми, методи и средства, които са общи и специфични за отделните видове дейности. Съдържанието и формата на партийната дейност се намират в органическо единство и неразривна връзка. Съдържанието не може да съществува без формата, както и формата — без съдържанието. Съдържанието на партийната дейност се развива по-бързо в сравнение с неговата форма. В. И. Ленин посочва, че «новото съдържание си пробива път през всички и всякакви форми» (Съч. Т. 31, с. 92). От това понякога възникват и някои противоречия в партийната дейност, които налагат да се замени една форма на работа с друга форма.

Партийната дейност в зависимост от функциите и от характера на нейното съдържание може да бъде класифицирана на: политическа, идеологическа, организационна, организаторска. Всяка една от тези видове партийна дейност има богато собствено съдържание и относителна самостоятелност. Партийните органи и организации отделят голямо внимание на непрекъснатото обогатяване на съдържанието на своята работа, което дава отражение върху повишаването на качеството и ефективността на партийната дейност, на социалистическата съзнателност и социалната активност на трудещите се.

СЪЗНАТЕЛНОСТ НА КОМУНИСТИТЕ — качество на съзнанието на комунистите, характеризиращо се със знание, споделяне и борба за реализиране на комунистическата идеология. Съдържанието и структурата на съзнателността на комунистите (с. к.) произтичат от съдържанието и структурата на марксистко-ленинската идеология и от мястото и функциите на комунистическата партия като преден и съзнателен авангард на работническата класа, като ръководител на трудещите се за победата на революцията и строителството на социалистическото и комунистическото общество.

Основен елемент на с. к. е знанието за общите и специфични закони на общественно-историческото развитие и по специално за закономерностите на развитие на капиталистическото и на социалистическото общество; знание за потреб-

Съзнателност на работническата

ностите, интересите и настроенията на работническата класа, на народа; знание за историята и политиката на комунистическата партия. Дефиницията на с. к. предполага още превръщането на знанията в дълбоки вътрешни убеждения, в трайни мотиви на поведение, предполага формирането на нравствени ценности, отговарящи на обективните потребности на класовата борба на пролетариата, на борбата за изграждане на развито социалистическо общество. Основен критерий за съзнателност на комунистите е тяхната практическа дейност за реализиране на идеите на социализма, за претворяване в дела политиката на партията. Високите критерии за оценка съзнателността на комунистите произтичат от авангардната роля на комунистическата партия в организирането и марксистко-ленинско просвещаване на работническата класа, на целия народ.

С.к. има различни измерения и форми на проявление в различните исторически условия. Но при каквито и да било исторически и национални условия тя има общи черти, без които човек не може да нарича себе си комунист, както и да бъде признат от други за комунист. Сред тези черти най-важни са знание, споделяне и борба за реализиране принципите на комунизма, преданост към делото на пролетарския интернационализъм, защита на завоеванията на реалния социализъм в социалистическите страни и на първо място в Съветския съюз. Г. Димитров на времето с основание издигна отношението към Съветския съюз като пробен камък за действителния пролетарски интернационализъм, за висока съзнателност на комунистите.

СЪЗНАТЕЛНОСТ НА РАБОТНИЧЕСКАТА КЛАСА — качество на колективното (класовото) съзнание на работническата класа, заключаващо се в разбиране на мястото и ролята ѝ в системата на обществото, на нейните интереси, на стратегическите и непосредствените цели и на средствата за тяхното постигане. Тя е съществен аспект на формирането и развитието на работническата класа, на превръщането ѝ от класа «в себе си» в класа «за себе си». Погледнато исторически, това е процес на съзряване на работническата класа, на превръщането ѝ в реална и самостоятелна сила в капиталистическото общество, на осъзнаване на своите интереси като противоположни на интересите на буржоазията. Научен ана-

Съзнателност на работническата

лиз на този процес, т. е. разкриването на неговите причини, същност и исторически следствия, е постигнат по класически начин в «Комунистически манифест» на Маркс и Енгелс (1848 г.).

Предмет на съзнателността на работническата класа са три основни вида нейни класови интереси: *икономически, политически и идеологически*, които съответствуват на трите основни форми на класовата ѝ борба против буржоазията. Икономическата съзнателност е разбиране на икономическите интереси на работническата класа и е свързана с борба за задоволяване на нейните непосредствени жизненни потребности. Политическата съзнателност е разбиране на политическите интереси на работническата класа и се изразява в самостоятелни (независими от и против буржоазията) политически акции — формиране на политическа партия, участие в политическия живот, борба за завоюване на политическата власт и използването ѝ като средство за социално освобождение. Идеологическата съзнателност е научно разбиране за мястото, ролята и целите на работническата класа, за коренната противоположност на интересите ѝ на интересите на буржоазията, за авангардната ѝ роля в социалистическата революция и в изграждането на социалистическо общество.

Степента на съзнателност на работническата класа се изразява и в осъзнаването на мястото и ролята на трите основни форми на класова борба (икономическа, политическа и идеологическа). Икономическото съзнание и мотивираната от него борба не надхвърлят рамките на капиталистическата система, това е съзнание и борба за по-изгодна, по издрава на В. И. Ленин, «продажба» на работната сила, т. е. за задоволяване на икономически потребности. Тазн борба, пример за която са икономическите стачки на пролетарната в капиталистическите страни, играе важна роля за класовото сплотяване и професионалното организиране на работниците, за защита на жизнените им интереси. Сама по себе си обаче тя не може да доведе до освобождение от капиталистическата експлоатация — на тазн цел отговарят по-висши форми на съзнание и борба — политически и идеологически.

Висшите форми на съзнателност на работническата класа не могат да възникнат от само себе си, т. е. от стихийното ѝ движение, от икономическите борби — те са научен извод от анализа на закономерностите на функциониране и развитие

Сътрудник

на обществото и специално на капиталистическото общество, осъществено от Маркс и Енгелс. Този извод съставлява научната идеология на работническата класа, която първоначално прониква в най-съзнателната ѝ част, формираща се като политическа партия. В класическия си труд «Какво да се прави?» (1902 г.) В. И. Ленин обоснова историческата роля на партията на работническата класа, въоръжена с научна идеология, да влеса социалистическо съзнание в стихийното работническо движение, да просвещава и организира пролетариата и всички останали трудещи се, да ръководя борбите им за изтръгване на политическата власт от ръцете на буржоазията, за стронтелство на социалистическо общество. Това е основното съдържание на марксистко-ленинската съзнателност на работническата класа. По внедряването на такава именно съзнателност и по произтичащите от нея революционни стратегия и тактика на класова борба се отличават марксистко-ленинските комунистически и работнически партии от различните реформистки и съглашателски партии и организации (вж. Съзнателност на комунистите).

В условията на социализма съзнателността на работническата класа се заключава в усвояването на марксистко-ленинската идеология, във формирането на комунистически убеждения, в познаването и споделянето на програмата и на генералната линия на комунистическата партия, в спазването на изискванията на нейния устав. Практически израз на комунистическата съзнателност са сплотеността около партийната политика и делата за нейното практическо реализиране.

СЪТРУДНИК НА ПАРТИЕН ОРГАН — работник в партийен орган от местно или централно равнище — завеждащ отдел, заместник завеждащ отдел, завеждащ сектор, инструктор и др., който се назначава с решение на този орган (бюро, партийен комитет), нещатни сътрудници, които се различават само по това, че основната им работа е на друго място, а участвуват в дейността на даден партийен орган в извънработно време. На съвременния етап все повече се разширява общественото начало, практиката на привличане на по-голям брой нещатни сътрудници в работата на партийните органи.

ТВОРЧЕСКА АКТИВНОСТ НА КОМУНИСТА — едно от най-важните качества на партийния член, умението му да се съобразява с конкретната обстановка, да изпълнява не само възложените му задачи, но да проявява и инициатива, да обогатява своята дейност в зависимост от специфичните условия. Изисква комунистът да не допуска формализъм и шаблон в работата, да не чака винаги указания, а да действа в името на партийната политика и интересите на народа, да чули остарелите неэффективни форми и методи на работа, да прониква дълбоко в същността на задачите. Важно задължение на партийните организации е да развиват творческата активност у всички комунисти, което има голямо значение за повишаване на тяхната авангардна роля.

ТВОРЧЕСКИ РИСК В ПАРТИЙНАТА РАБОТА — действие, предизвикано от творческо мислене и творческо търсене, при което в името на целите и задачите на партията, на развитието на новото и прогресивното в живота се предприема нещо, без да са известни всички фактори и условия, а също цялата съвкупност на крайния резултат. Винаги обаче трябва да е налице познаването на основните тенденции и направления в развитието на дадена област, убедеността, че това действие е в съгласие с Програмата и Устава на партията, с партийната политика, със закономерностите на социалистическото развитие.

Партията подкрепя творческия риск, роден от порива на будната мисъл, от неспокойствието и амбицията да се работи по-добре, от високата отговорност за съдбата на комунистическото дело. В доклада си пред Националната партийна конференция (1978 г.) др. Тодор Живков подчерта: «Ръководителят понякога може и да сгреша. Ние няма да поощряваме онези, които непрестанно грешат, но едновременно с това сме длъжни да помним, че греша този, който работи. Няма творческа работа без риск и ние сме за такива ръководители, които поемат разумния риск на творчеството. Разбира се ние сме против авантюрите и против «рисковете» на авантюристите» (с. 51).

Творчество

ТВОРЧЕСТВО В ПАРТИЙНАТА РАБОТА — конкретно прилагане на общите принципи в партийната дейност съобразно със специфичните условия, за да се осъществи набелязаната цел при минимално изразходване на време, сили и средства. Характерна черта в дейността на партийните органи и организации, на техните дейци. «Нужен е творчески простор, за да могат партийните организации напълно да се нязвяват като политически ръководители на съответните колективи» (Т. Живков. Доклад пред Националната партийна конференция, 1978 г., с. 49).

Творчеството в дейността на партията е свързано с откриването и конкретната помощ за развитието и масовото внедряване на новото във всички области на живота.

Творчеството е характерна черта на стила на партийните комитети и организации. Те трябва конкретно, творчески да прилагат политиката на БКП, да разкриват нови резерви за бързо повишаване обществената производителност на труда върху основата на ускорено внедряване най-новите постижения на научно-техническия прогрес.

Засилването на творчеството в партийната работа изисква все по-тясна връзка на партийните органи и на партийните дейци с практиката, която е изворът на творческото начало и критерият за новото, което трябва да помага да се осъществява политиката на партията за изграждане на развито социалистическо общество.

ТЕЗИСИ НА БКП — документ, който се приема от конгрес на партията или пленум на Централния комитет, в който се разработват основни проблеми на партийната линия и политика.

През 1976 г. във връзка с подготовката за Единадесетия конгрес на партията на пленум на ЦК на партията се приема Тезиси на ЦК на БКП: за основните насоки за развитието на науката и техническия прогрес през седмата петилетка и до 1990 г.; за основните насоки на икономическото развитие на НРБ през седмата петилетка и до 1990 г.; за по-нататъшното изпълнение на Декемврийската програма за повишаване жизненото равнище на народа през седмата петилетка и до 1990 г.; за състоянието и развитието на БКП и на обществените организации и движения.

В тезисите за състоянието и развитието на БКП и на об-

ществените организации и движения се съдържат разработки и задачи, свързани с повишаване ръководната роля на партията — регулиране на членския състав, повишаване ролята на първичните партийни организации, усъвършенствуване работата и структурата на местните партийни органи, подобряване работата с кадрите, стила на партийните органи, на техните ръководни кадри и на партийния апарат, повишаване ефективността на идеологическата дейност, развитието на средствата за масова информация и съвместната дейност между БКП и БЗНС. Подробно са разработени и редна актуални общи и специфични проблеми на обществените организации и движения, особено на Отечествения фронт, Българските професионални съюзи и Димитровския комунистически младежки съюз.

XII конгрес на БКП прие Тезиси за работата на партията, за социалното, икономическото и културното развитие на НРБ през седмата петилетка (1976—1980 г.) и за задачите през осмата петилетка (1981—1985 г.) и до 1990 година. В тях се обосновава стратегическия курс на партията за повсеместна интензификация на икономиката и на всички социални дейности, за разгръщане на интелектуализацията и за внедряване на постиженията на научно-техническата революция и челния опит, за развитието на науката, художествената култура, образованието и средствата за масова информация. Разработват се основните насоки за по-нататъшното развитие на политическата система на обществото, за разширяване на социалистическата демокрация, за разгръщане социалната активност на трудещите се, за издигане ръководната роля на БКП, за усъвършенствуване на партийно-организационната и идеологическата дейност, за повишаване качеството и компетентността на ръководната ѝ дейност.

ТЕКУЩ АРХИВ НА ПАРТИЙНАТА ОРГАНИЗАЦИЯ — писмени документи и материали, свързани с всекидневната работа на партийната организация: планове, протоколи, доклади, информации, оценки, писма, книга за състава на партийната организация, ведомости, финансови отчети, касово-инвентарна книга и други. Правилното организиране и водене на текущия архив на партийната организация е важен дял от нейната цялостна дейност, за което носи отговорност Бюрото и преди всичко секретарят ѝ.

Телевизионна пропаганда

Ценна помощ за поддържането в добър ред на текущия архив на партийната организация могат да оказват ревизионните и контролно-ревизионните комисии със системни проверки, оценки, препоръки и т. н.

ТЕЛЕВИЗИОННА ПРОПАГАНДА — вид пропаганда, чрез който се използват богатите възможности на телевизията за последователно провеждане политическата линия на партията във всички области на живота, за комунистическото възпитание на трудещите се.

Българската телевизия има две програми с около 100 часа седмично, по-голямата част от тях — цветни. Изградени са и телевизионни центрове в Пловдив, Варна, Русе и Благоевград. В повечето окръжни градове действуват кореспондентски бюра и пунктове. Със значителни възможности разполага и кореспондентското бюро на БТ в Москва.

Главното в програмата на БТ е да отразява високохудожествено и от ясни класово-партийни позиции борбата на нашия народ за изграждане на развито социалистическо общество. На тази цел са посветени информационно-публицистичните програми, интервюта, разговори, беседи, диалози, документални филми, значителна част от игралните филми и постановките на телевизионния театър. БТ провежда свои кампании за отразяване на крупни проблеми от нашето икономическо, политическо, духовно развитие. Редица филмови поредици («На всеки километър», «По дирите на безследно изчезналите», «Сами сред вълци») се превърнаха в големи културни събития. Трайни впечатления остави документално-публицистичната поредица «По хълмовете на времето», проследяваща развитието на страната след Девети септември 1944 година. С подчертан интерес се очакват предавания като «По света и у нас», «Панорама», игрални филми и театрални пиеси, директни репортажи от конгреси, митинги, спортни състезания.

Предаванията на Българската телевизия са мощно средство за пропагандиране истината за нашия живот и в чужбина. Редовно се обменят програми с телевизиите в рамките на Интервизията, с редица други чуждестранни телевизии. БТ участвува в международни фестивали и прегледи на телевизионна продукция. Важно събитие е станалият вече традиционен международен фестивал на телевизионните теат-

ри, организиран в нашата страна. С международна известност е и фестивалът за естрадни песни «Златният Орфей», организиран всяка година с участието на БТ.

Българската телевизия влиза в Националния комплекс «Художествено творчество, културна дейност и средства за масова информация».

Българската комунистическа партия полага непрестанни грижи за цялостното развитие на телевизията. В партийното ръководство е главният залог за по-нататъшните идейно-творчески успехи на Българска телевизия.

ТЕОРЕТИЧЕСКА ДЕЙНОСТ НА ПАРТИЯТА — научноизследователската дейност за разкриване на закономерностите и тенденциите в развитието на обществото и на партията. Тя има свои форми, методи, организация и кадрови потенциал. Една от историческите потребности на създаването и съществуването на комунистическата партия е развитието и творческото прилагане от нея на марксистко-ленинската теория. Исторически партията се създава, за да съедини работническото движение с идеите на научния социализъм и го направи научно-осъзнато, високоефективно съзнателно движение. Наред с организационната и политическата дейност теоретическата е също иманентна дейност на партията. Научната основа на организационната дейност и на политиката на партията е марксизмът-ленинизмът. Като развива и обогатява марксизма-ленинизма с новия исторически опит и с новите данни на науката, комунистическата партия развива научните основи на своята организационна и политическа дейност, на своята политика. Затова една от постоянните грижи на партията е да развива, пропагандира и творчески да прилага в социалната практика теорията на великото марксистко-ленинско учение. Развитието, пропагандирането и творческото прилагане на марксизма-ленинизма е основна задача на партията.

ТЕРИТОРИАЛНА ПЪРВИЧНА ПАРТИЙНА ОРГАНИЗАЦИЯ — вид партийна организация, която обединява комунистите по териториален признак. В нея членуват партийни членове, които живеят в кварталите, махалите, селата и др.

Териториалните първични партийни организации имат същата структура и изпълняват общите уставни задачи,

Териториално-производствен

която стоят и пред останалите първични партийни организации. Но те решават и специфични задачи. Главното в тяхната дейност е да осигуряват провеждането на *социалната политика на партията* на дадената територия. Тяхното постоянно задължение е да мобилизират комунистите и насочват техните усилия за висока култура на обслужването в магазините, здравните заведения, административните учреждения, да съдействуват за утвърждаването на социалистическия начин на живот, за здрави етични и високохуманни взаимоотношения между живещите на територията граждани и т. н. Специфична задача на териториалните първични партийни организации е да издигат непрестанно ролята на общественения контрол, да осигуряват координация и ръководство на организацията на Отечествения фронт, дружествата на Комсомола и другите организации и движения, да оказват помощ на общинските народни съвети и т. н.

ТЕРИТОРИАЛНО-ПРОИЗВОДСТВЕН ПРИЗНАК В СТРОЕЖА НА БКП — уставно положение, което изисква първичните партийни организации да се изграждат по мястото на работа и живеене на комунистите и да се обединяват в градски, районни, общински и окръжни партийни организации, а те — на територията на цялата страна — в Българската комунистическа партия. Териториално-производственият признак се обуславя от характера и ролята на партията. Тя е организация на най-съзнателната част на работническата класа и другите трудещи се, изразява коренните им интереси и е техен ръководител в борбата за преобразуване на капиталистическото общество в социалистическо. Оттук и необходимостта да обединява всички комунисти на територията на цялата страна по мястото на работа и живеене, независимо в кои отрасли на стопанския, обществения и културния живот те са заети. Като изгражда по територия своите местни и централни органи, партията има възможност по-добре да осъществява политическо ръководство на държавните и другите административни и обществени органи и организации, изградени по територия.

По време на тесносоциалистическия период БКП се е изграждала изцяло по териториален признак. Преустройството ѝ върху териториално-производствения признак се извършва в процеса на нейната денонизация,

ТЕХНИЧЕСКИ СРЕДСТВА В ПАРТИЙНАТА ДЕЙНОСТ — апаратура, технически съоръжения, обслужващи всестранната дейност на партийните органи и организации, на техния помощен апарат на всички равнища, съществена част на материално-техническата база за реализиране функциите на партийните органи и организации.

Научно-техническите средства все по-дълбоко навлизат в организацията и ръководството на идеологическата и организационната дейност, в ръководството на всякакви сфери от живота на нашето общество, в организацията на дейността на партийния апарат. Те създават възможности за издигане научното равнище на партийната дейност; за изменение бюджета на времето на партийните кадри в полза на качеството на тяхната дейност; за внасяне повече оперативност и деловитост при решаването на всеки въпрос; за приближаване ръководството до обекта на неговата дейност; за своевременно и вярно информиране за действителните процеси в партията и обществото; за своевременно направляване на общественото мнение и настроене по всички проблеми на вътрешната и външната политика.

Според функционалното обслужване техническите средства в партийната дейност са: средства, обслужващи идеологическата дейност на партията (вж. Технически средства в партийната пропаганда); средства за механизация на ръководно-управленческата и организационната дейност, преди всичко информационната (средства за документиране, приемане, предаване, изобразяване, обработване, съхраняване и търсене на информация; (вж. пак Технически средства в партийната пропаганда); транспортът и техническата въоръженост на ръководния и административно-помощен апарат, т. е. използването на подходящи организационно-технически средства, при които се запазва както партийната тайна, така и ленинският стил на работа и ръководство (различни видове телефонни апарати и системи, включително автоматично записващи виднотелефонни и диспечерски конферентни системи; радиотелефонни връзки, вътрешнотелевизионни системи; секретарска уредба; сигнализиращи устройства, командни устройства главно при съхраняване и търсене на информация; приемателно-предаваща фототелеграфна апаратура; апаратура за предаване на данни и съобщения на електронни калкулатори; сметачно-клавишни машини;

Технически средства

счетоводни автомати; електросветлинни и сигнални системи; апаратура за изготвяне и възпроизвеждане на микрофилми и др.).

Осигуряването на партийните органи и техния помощен апарат със съвременна техническа въоръженост предполага висока организационно-техническа култура и вкус у ръководните кадри, системно следене на научно-техническия прогрес в тази област, своевременно попълване или модернизирание на наличните технически средства с новопоявилите се такива със значително по-висока техническа характеристика, правилно и рационално използване на наличните технически средства.

ТЕХНИЧЕСКИ СРЕДСТВА В ПАРТИЙНАТА ПРОПАГАНДА — апаратура; технически съоръжения с общо педагогическо и пропагандно значение; съществена част от съвременната материално-техническа база на партийната пропаганда.

Използването на съвременни технически средства в партийната пропаганда е обективна необходимост, обуславяща се от неимоверното нарастване на научната информация, от повишаването на изискванията и потребностите на практиката и модерната техническа въоръженост на класовия противник за борба на идеологическия фронт и особено в сферата на идейно-политическата пропаганда.

Класификацията на техническите средства, които могат да се използват в партийната пропаганда, може да се извърши по различни показатели. Според характера на процеса, който обслужват, те биват учебни и за масова пропаганда. Това деление е условно, защото според обстоятелствата едни и същи средства могат да се използват и в двата случая.

Според сетивния път техническите средства, използвани в системата на партийната пропаганда, са: слухови (звукови, аудитивни), зрителни (светлинни, визуални) и слухово-зрителни (светлинно-звукови, аудновизуални). А според носителя на информацията: слуховите са едностранен, многостранен и комбиниран запис; зрителните са плътни, прозрачни и комбинирани, а слухово-зрителните са отделни, общи и комбинирани носители.

В помощ на обучаващите се в партийната просвета и в масовата пропаганда могат да се използват различните средства за документиране на информация

(пищещи апаратури — от обикновената пишеща машина до пишещи автомати, звуко- и видеозаписваща апаратура; фотоапаратура; редуционна или копирна апаратура за приемане, предаване и изобразяване на информацията (телефонна), радиотелефонна, радио- и телевизионни уредби; диспечерски уредби; устройства за предаване на ръкописи и чертежи или фототелеграфни устройства и др.; средства за обработка на информацията, електронноизчислителна апаратура от обикновения електронен калкулатор до автоматизирани системи със записващи, перфориращи и четящи устройства; средства за съхраняване и търсене на информацията (от устройства за ръчно търсене до автоматично търсене).

В помощ на партийната просвета и масовата пропаганда е печатната база, транспортните средства, мощните радио- и телевизионни предавателни станции, включително и спътниците с такова предназначение.

Възможностите за усъвършенствуване на учебно-техническата и масовата пропагандна апаратура са неизчерпаеми.

Пълноценното, рационалното планиране и доставяне на технически средства с посочената цел изисква и предполага съответна техническа култура на ръководните и специализираните кадри.

ТЕХНОЛОГИЯ НА ПАРТИЙНАТА ДЕЙНОСТ — начин на реализация от партийни комитети, партийни организации и членове на даден сложен процес чрез разчленяването му на последователни взаимно свързани процедури и операции, които имат за цел да осигурят постигането на висока ефективност. Прилагането на технологията е свързано с изработването на определени правила и с използването на ефективни методи на въздействие върху съответните процеси. Чрез технологните се осъществява координираността и етапността на действията в съответствие с вътрешната логика на процеса на партийната дейност за постигане на желания резултат.

Технологните в партийната дейност са специфични технологии, съобразени с природата на комунистическата партия и на нейните закономерности. Те увеличават целенасочеността, съзнателността, плановостта и организираността в партийната дейност, т. е. на онези фактори, които оказват благотворно влияние върху качеството и ефективността на партийната дейност.

Традиции

В своето развитие технологиите в партийната дейност е претърпяла определена еволюция. Отначало тя се е формирала по емпиричен и интуитивен път, като е изразявана чрез устно предавани правила, а през последните години все по-определено технологиите добива формата на съзнателна и целенасочена система, програма, план, концепция, сценарий. Следователно наред с писаните технологии съществуват и неписани технологии, въз основа на които ръководните кадри решават стоящите пред тях задачи. Неписаните технологии се формират в съзнанието на кадрите вследствие усвоените знания, натрупаният опит и интуицията. Писаните технологии в партийната дейност се оправдават в онези случаи, когато дадената дейност е твърде сложна и се налага средствата, формите и методите, с помощта на които субектът въздейства върху предмета и обекта, да се подредят в определена система. Най-често това се получава с онези видове дейности, които притежават няколко фази и редица разнородни операции. Към тях могат да се отнесат действията, свързани с подготовката, вземането и изпълнението на решенията по основни въпроси, планирането на партийната дейност като цяло или на основни нейни видове, организацията на контрола и проверката на изпълнението на основните задачи и др. Тези два основни вида технологии в партийната дейност — писани и неписани, съществуват и ще продължават едновременно да се развиват.

Разработването на високо равнище на технологиите на партийната дейност е само първата крачка по пътя за повишаване на нейното качество и ефективност. Следващата втора, още по-голяма крачка е тяхното пълно внедряване в практиката. Тук се изисква висока квалификация, отговорност, дисциплина, творчество.

ТРАДИЦИИ В ПАРТИЙНАТА ДЕЙНОСТ — исторически създавани, обогатявани и предавани от поколения на поколения в партията обичаи, норми на поведение и отношения. Тези черти на комунистическото творчество, натрупвани през годините, изпълват съдържанието на понятието «традиции», издържали изпита на историята, на борбата, открили се като качества на партията от нов тип.

Положителните традиции трябва да се спазват и обогатяват. Това е един от признаците на класовия подход и творчес-

твото в партийната работа. Недооценяването на традициите, отказването от тях може да доведе при определени условия до авантюризм в работата, до излишно и ненужно новаторство. Ето защо партията винаги е била за традициите, гледа на тях като на скъпо съкровище. И сега се възхищаваме от традициите на тесните социалисти, от революционния героизъм в нелегалната борба, от смелите преобразования, които партията извършваше в преходния период и пр.

Изучаването на традициите е същина на творческия подход.

ТРУДОВО ВЪЗПИТАНИЕ НА КОМУНИСТА — важна съставна част от комунистическото възпитание на партийните членове, извършва се главно в процеса на обществения труд. Негова цел е формирането и развитието на комунистическо отношение към труда и обществената собственост. То има определящо значение за многостранното развитие и усъвършенстване на личността на комуниста. В процеса на участието в социалистическия труд и създадените в неговата сфера взаимоотношения се творят материални и духовни ценности, раждат се и се утвърждават нови еталони на личностно поведение.

У

УВАЖЕНИЕ МЕЖДУ КОМУНИСТИТЕ — едно от най-важните изисквания на комунистическия морал, което предполага изграждането на отношения между партийните членове на основата на признаване и зачитане достойнството, честта, мнението и качествата на всеки комунист от позициите на марксистко-ленинския класово-партиен подход, на програмните, уставните и други критерии на партията. Уважението между комунистите е непосредствено свързано със справедливостта, равенството на правата, взаимното доверие, отзивчивостта, вежливостта, такта, деликатността, критичност-

Указания

та и самокритичността. Антипод на уважението са грубостта, възгордяването, недоверието, двуличието, измамата, лъжата, задушаването на критиката и самокритиката, незачитането на чуждото мнение.

Уважението между комунистите е характерна черта на вътрешнопартийните отношения. То намира практически израз в скромността и простотата, в обикновеното поведение на комуниста, без фалш, без високомерие. Партийният член, който живее по законите на комунистическия морал, не признава за себе си никакви изключителни достойнства или права в сравнение с другите членове на партийната организация. Той не се хвали високомерно със своите заслуги и успехи, не ги изтъква на преден план, а се отнася с уважение към дейността и личността на всички комунисти.

Уважението между комунистите е дълбоко вплетено с проявите на колективизъм, другарство и взаимопомощ. Комунист, който уважава другите, разбира, че неговите успехи и заслуги се опират на помощта и подкрепата на партийния колектив. Затова е готов да помогне на другаря си, да се бори за усъвършенствуване на вътрешнопартийните отношения, за умножаване на успехите на колектива, от които зависят и личните му успехи. Той е непосредствен и пряк в отношенията си към членовете на партийния колектив, не е карьерист.

УКАЗАНИЯ НА ПАРТИЙНИТЕ ОРГАНИ — конкретизация на реда и последователността, на механизмите при осъществяване на решенията, плановете, директивите. Те са своеобразно средство, прием за тяхната реализация. Чрез указанията се внася единство в тълкуването, разбирането на решенията, създава се субординация и съгласуваност в действията на всички, от които зависи изпълнението на решенията.

Указания дават само по-горните партийни органи към други по-нижни партийни органи и организации и към съответните държавни, стопански и обществени органи и организации за реализация на конкретните партийни решения. Тези указания имат политически и директивен характер. Отличават се с необходимата конкретност и отговарят на въпросите *както да се извърши, кой да го извърши, докога, как да се извърши.*

От уменията да се дадат своевременно правилни, ясни и

конкретни указания зависи до голяма степен качествено и ефективно изпълнение на решенията. Това е началният тласък на всяка политическа и организаторска работа.

УНИВЕРСИТЕТ ПО МАРКСИЗЪМ-ЛЕНИНИЗЪМ — форма от висшата степен на системата за марксистко-ленинска просвета, единни в организационно отношение институти на ОК на БКП. Утвърдено средство за политическо и икономическо образование на ръководните и идеологическите кадри, на изтъкнати работници и селскостопански труженици, на дейци на науката, културата, народната просвета, на млади комунисти. Към него се създават филиали в по-големите общини и предприятия.

Главна задача на университетите по марксизъм-ленинизъм е задълбочаването на научните знания на ръководните кадри, повишаването на тяхната идейно-политическа и икономическа подготовка, цялостното им хармонично изграждане като многостранно развити личности. Именно това — да се формират и възпитават ръководни и идеологически кадри, способни пълноценно да се реализират в обществено-политическия, социално-икономическия и духовния живот, е фокусът, в който се пречупва богатата дейност на университетите по марксизъм-ленинизъм. Съдържанието на този процес съчетава фундаменталните и актуалните марксистко-ленински знания, разширява се и се обогатява върху основата на органичното единство на изучаването на научния комунизъм като единно учение и политиката на партията, на задълбочено осмисляне на съвременните проблеми на общественото развитие.

Университетите по марксизъм-ленинизъм имат следната структура: ръководство на университета; катедри по основните направления в системата на марксистко-ленинската просвета — философско, икономическо, социологическо, историческо; факултети и учебни групи по основи на марксизма-ленинизма, за подготовка на кадри по организационни, идеологически и стопански въпроси, за подготовка на административно-управленски кадри и на идеологическия актив — пропагандисти, лектори, докладчици, агитатори.

Обучението в университетите протича в срок от 2 до 3 години вечерно или задочно. Във вечерното отделение на университетите се включват курсисти, които се обучават без

Усет към новото

откъсване от производството, а в задочното — периодично, в определени дни, с откъсване от работа. Учебно-възпитателният процес в университетите се осъществява чрез многообразни форми, средства и методи — лекции, семинари, практически и проблемни занятия и задачи, самостоятелна работа, подготовка на доклади, реферати, защита на писмени работи, теоретични конференции, събеседвания, дискусии, консултации, културно-масови прояви, заключителни занятия и изпити.

Университетите по марксизъм-ленинизъм осъществяват своята работа в най-тясно сътрудничество с домовете за политическа просвета, а също и във взаимодействие с филиалите на АОНСУ, междуокръжните партийни школи и окръжните съвети на дружеството за разпространение на научни знания «Г. Кирков», по отношение на теоретико-методическа помощ, преподавателски кадри, база и друга взаимопомощ.

Цялостната дейност на университетите и техните филиали се ръководи от бюрата на окръжните и общинските комитети на БКП, оперативно от отделите «Пропаганда и агитация» на комитетите. Бюрата на ОК на БКП утвърждават перспективните и текущите планове на университетите, ръководството на неговите структурни звена, насоките за усъвършенстване на учебно-възпитателния процес, изслушват отчети за тяхната работа и т. н.

УСЕТ КЪМ НОВОТО — драгоценно качество на партийния деец и на комуниста. То се изразява в уменията на кадрите и комунистите да наблюдават развитието на процесите и явленията, да улавят новото, което се появява, и да предприемат съответни действия за оценка и развитие на положителните тенденции.

Развива се животът, науката се превръща в непосредствена производителна сила, критичността и потребностите на масите растат, постоянно се ражда челик опит. В тези условия комунизмът е призван да открива назряващите проблеми, да прилага по-съвременни методи и форми, които най-вярно отговарят на потребностите на развитието и биха допринесли да се развива активността и организираността на комунистите и масите, да се получат най-добрите резултати.

Усетът към новото е характерна черта на научността и творчеството в работата на даден комитет или ръководител.

УСТАВ НА БЪЛГАРСКАТА КОМУНИСТИЧЕСКА ПАРТИЯ — един от основните документи на БКП (вж. Устав и ^а комунистическата партия). Първият устав е приет през 1891 година. Той претърпява промени през 1903 г. като израз на оформянето на партията като марксистка, революционна партия на работническата класа. Като се освобождава от опортюнистите, партията напълно скъса с автономизма в своето изграждане, с безразборното присмане на нови членове и създаването на организации, в които липсва дисциплина. Значителни изменения в Устава внася I конгрес на партията (1919 г.). Те отразяват главно процеса на ленинизацията на партията. През годините на нелегалната борба проблемите на строителството на партията са оформяни в резолюции и решения на пленумите на ЦК на партията и на националните конференции. Първият устав на БКП като управляваща партия е приет от разширен пленум на ЦК, станал през февруари 1945 година. На всички конгреси, с изключение на XI конгрес, са правени изменения и допълнения в Устава. Съществени са измененията и допълненията, направени от V конгрес (1948), свързани със задачите на партията за изграждане основите на социализма. Големи и важни допълнения направи VIII партнен конгрес (1962 г.), наложени поради сериозните изменения в развитието на страната и на партията след историческия Априлски пленум на ЦК на партията (1956 г.). Те отразяват навлизането на страната в етапа на строителството на развито социалистическо общество и утвърждаването на партията като всепризнат ръководител на народа в борбата му за победата на социализма и комунизма в НРБ. Те са израз на по-високия етап в развитието на ръководната роля на партията. Отражена е априлската линия на партията за развитието на вътрешнопартийната демокрация, колективността, критиката и самокритиката, инициативата и самодейността на партийните органи и организации, на комунистите. Измененията и допълненията в Устава на БКП са доказателство за творческия ѝ подход и в теорията и практиката на партийното строителство. Те целят да се усъвършенствува вътрешният живот и ръководната дейност на партията.

УСТАВ НА КОМУНИСТИЧЕСКАТА ПАРТИЯ — основен партисен документ, който съдържа основните организационни

Устав на КПСС

принципи за изграждане на партията, принципите на партийното ръководство, нормите на партийния живот, организационната структура на партията, методите на дейността ѝ. Дава най-обща характеристика на партията, изтъква ролята ѝ в революционното преобразуване на обществото, основните периоди в развитието ѝ. Последователно се дават условията за членуване в партията, правата и задълженията на партийните членове, принципите и нормите за формиране структурните звена на партията и техните основни задачи, за вътрешнопартийните отношения, за взаимоотношенията между партията и другите органи и организации. Уставът урежда всички главни проблеми на вътрешния живот и дейността на партията, той е основен закон на партията, нейната конституция.

Уставът и Програмата на партията са предпоставка за създаването на партията, определят в най-голяма степен характера ѝ.

В книгата си «Крчка напред, две крчки назад» В. И. Ленин изтъква необходимостта Уставът да бъде кратък, точен и с прецизни формулировки, които изключват всякакво двусмислено тълкуване. Подробностите на вътрешния живот и всеотрапната дейност на партията се уреждат с други документи на ЦК на партията — решения, инструкции, примерни положения, указания и др.

Уставът се изменя сравнително често. При всички по-големи изменения в общественния живот партията заменя някои норми, форми и методи на работа с нови, които намират отражение в Устава. Особено често са измененията в устава на партията в социалистическите страни поради бързите темпове на развитието им. Измененията и допълненията имат за цел формите и нормите на партийната дейност да са съобразени с обстановката и конкретните задачи, произтичащи от нея, но основните организационни принципи се запазват.

Задължение е на всеки партийен орган, на всяка организация и на комунистите строго да спазват устава. «От правилното и еднакво от всички ни разбиране на Устава и строгото му прилагане зависи успехът на нашата партия» (Д. Благоев. Съч. Т. 4, с. 345).

УСТАВ НА КОМУНИСТИЧЕСКАТА ПАРТИЯ НА СЪВЕТСКИЯ СЪЮЗ — основен документ на КПСС (вж. Устав на

комунистическата партия). Първият Устав на КПСС е приет на II учредителен конгрес 1903 година. Изменения и допълнения в Устава са внасяни почти на всички редовни конгреси. Последните изменения на сегашния Устав на КПСС са направени на XXI конгрес (1971 г.).

Приетият първи устав с изключение на чл. I, в който са записани принципите за членуване в партията, е ленинският проект за устав на партията. В него са залегнали принципите, обосновани от В. И. Ленин за създаване на централизирана организация, здраво сплотена и самодейна, която съединява строгата дисциплина, подчиняване на малцинството на мнозинството с развитието на демокрацията в партийния живот, с представяне автономност на местните партийни органи в рамките на партийната политика. Историята на Устава до 1912 г., когато на Пражката конференция болшевиките и организационно се разделят с меншевиките, показва, че внасяните изменения в него отразяват борбата между тях за два различни типа организации — за партия от нов тип и за реформистка партия, като партиите на Втория интернационал.

След победата на социализма се внасят съществени изменения в Устава на КПСС. Те са продиктувани от коренно новата обстановка и произтичащите от това задачи, от развитието на обществото и на самата партия. Измененията и допълненията засягат всички положения на Устава, формулират се нови раздели на Устава, за да се отразят новите вътрешнопартийни отношения и отношенията на партията с държавните и стопанските органи, с обществените организации. Записват се новите наименования на партията. През 1919 г. в Устава се записват положенията за кандидатски стаж, формулира се отделен раздел «За партийните ядки». Терминът партийни ядки през 1934 г. се заменя с термина «Първични партийни организации». Още през 1919 г. с Устава се изгражда нова структура на централните органи: ЦК, който избира Политбюро, Организационно бюро, Секретариат, допълва се и с положения за осигуряване единството на партията, включително и предоставяне право на ЦК да изключва от своя състав членове, неоправдали високото доверие (1921 г.). През 1922 г. в Устава се внася и специален раздел за контролните комисии. През 1934 г. се формулират в специален текст задълженията и правата на комунистите.

Съществени изменения в Устава внасят XXII и XXIV кон-

Усъвършенстване на партийната

грес, които отразяват положението и развитието на партията в условията на развито социалистическо общество. През 1961 г. в съответствие с новата програма на партията се записва разкритата нова закономерност в развитието на КПСС — превръщането ѝ в авангард на целия съветски народ. В тази връзка са записани и по-високи изисквания към членовете на партията, отразяващи разширяване съдържанието на авангардната роля на комуниста. Установява се и нов, по-демократичен ред за избиране на партийните ръководства, записват се нови задължения на ЦК и другите органи. През 1939 г. първичните партийни организации в материалното производство получават право на контрол над дейността на административните и стопанските ръководства. По-късно Уставът предоставя право на контрол и на други организации, а ХХIV конгрес (1971 г.) — на учрежденските организации.

Внесените изменения и допълнения в Устава са създавали необходимите условия за укрепване единството и вътрешнопартийната демокрация, за правилното разпределение на кадрите и членовете на партията, за издигане на партийното ръководство на равнището на изискванията на задачите, които партията е решавала на различни етапи от развитието на обществото.

УСЪВЪРШЕНСТВУВАНЕ НА ПАРТИЙНАТА ДЕЙНОСТ — планомерни изменения в партийната дейност с цел да се приведат нейното съдържание и форми в съответствие с обществените потребности и новите изисквания към съдържанието на работата. В цялостния процес на усъвършенстването има отделни периоди на преустройство на партийната дейност, в които се осъществява планомерна качествена промяна в строежа и дейността на партийните органи и организации в съответствие с нововъзникнали потребности на развитието на обществото и партията. Например в резултат на решенията на Февруарския (1974 г.) пленум на ЦК на БКП в нашата партия се извърши преустройство на идеологическата дейност, което изисква да се държи сметка за определящата роля на социалната среда върху възпитанието на новия човек, идеологическата работа все по-тясно да се свързва с актуалните проблеми, които партията решава в даден момент, научно-обосновано ръководство, организация и управление на идеологическата дейност.

УСЪВЪРШЕНСТВУВАНЕ СТРУКТУРАТА НА ПАРТИЯТА — измененията във вертикалното и хоризонталното структуриране на партийните органи и организации, които се извършват в съответствие с изискванията на партийно-организационните принципи, новите задачи на партията и измененията в съдържането на партийната работа.

С усъвършенствувание структурата на партията се целн решаването на следните три основни задачи: първо, да се извърши обединяване и разпределение на комунистите съобразно политиката на партията, което се постига с усъвършенствувание начини и мястото на изграждането на първичните партийни организации; второ, да се извърши съответстващо разпределение на партийните кадри, което става преди всичко чрез начини и мястото на изграждане на партийните органи, и, трето — да се създадат подходящи условия в центъра и по места за близко взаимодействие между партийните органи и организациите в системата на социалното управление при изпълнението на партийната политика.

УТВЪРЖДАВАНЕ НА НОВОПРИЕТИ ЧЛЕНОВЕ — един от механизмите за регулиране състава на партията, предвиден в Устава на партията. Той се реализира от бюрата на градските, районните, общинските и приравнените на тях партийни комитети. Утвърждаването произтича от характера на партията като организиран отряд. Решението на събранието за приемане на нов член на партията се докладва на заседанието на комитета от секретаря на съответната ППО, задължително присъствува и кандидатът за член на партията.

Бюрото или съответният партнен комитет не само подробно разглежда документите на кандидата и протокола на събранието, но събира и допълнителни сведения. Към много партийни комитети има комисии, които са техни помощен орган за щателно проучване на новоприетите до утвърждаването им. На заседанието на комитета (бюрото) се обсъждат всеотстранно качествата на кандидата, след което се взема решение за неговото утвърждаване за член на БКП, или ако не отговаря на изискванията, не се потвърждава решението на събранието на съответната ППО. В такива случаи съответният партнен комитет е задължен да разясни своите съоб-

Учебни пособия

ражения на събрание на ППО, която е взела решението за приемане на кандидата в партията.

УЧЕБНИ ПОСОБИЯ ПО ПАРТИЙНО СТРОИТЕЛСТВО — различни видове учебна литература, нагледни и други илюстративни и методически издания, съставени като допълнение към учебника по партийно строителство като цяло или към отделни негови раздели, глави или в помощ на учебен план, на лекционен курс, независимо от наличните учебници.

В широк смисъл понятието «учебни пособия» обхваща всички видове учебна литература и илюстрирани издания по дадена учебна дисциплина, включително и учебниците.

Към учебните пособия по партийно строителство, като изключим учебниците, спадат: хрестоматия, албум с нагледни материали — портрети, снимки, факсимилета, схеми, диаграми, таблици, обикновено придружени с обяснителни бележки или цитати; фотоалбуми, албуми с диапозитиви, диафилми, самостоятелни късометражни учебни филми, учебни филми, съставени с фрагменти от хроникални, документални и игрални филми; звукозаписи; сборници с казуси, игри или методически разработки; тематични сборници от лекции, статии, документи, описание на положителен опит и др.; тематични обзори на литературни източници; сборници с методически указания за творческа разработка на лекции или подготовка на занятията по определени (по учебните планове) проблеми; сборници от материали по технологията на прилагането на изучаваните проблеми в партийната практика.

УЧРЕДИТЕЛЕН КОНГРЕС НА БЪЛГАРСКАТА КОМУНИСТИЧЕСКА ПАРТИЯ — конгрес, който слага началото на партията, създава я, състоял се е на 2 август 1891 г. на историческия връх Бузлуджа. Присъствуват 15 делегати от съществуващите социалистически организации в страната (групи и дружинки). С мнозинство от 12 гласа конгресът взема решение за създаване на Българска социалдемократическа партия, приема Програма и Устав на партията, подготвени от Д. Благоев и Никола Габровски. (Вж. Програма на БКП и Устав на БКП.) С това социалдемократическото движение навлиза в нов етап на развитие — организирано водене на политическата борба на работническата класа въз основа на великите идеи на К. Маркс и Ф. Енгелс.

Конгресът взема и решения за близката практическа дейност на партията: издаване периодичен орган на партията и на серии брошури за пропаганда на научния социализъм, за изясняване програмата на партията, за образуване на работнически дружества и др.

Датата на конгреса е «великият Ден Първи на българското комунистическо движение» (Т. Живков, За партийното строителство, т. 3, с. 190).

УЧРЕЖДЕНСКА ПАРТИЙНА ОРГАНИЗАЦИЯ — форма за обединяване и насочване дейността на първичните партийни организации, изградени в учрежденията. Създава се по месторабота на партийните членове в министерства и други централни ведомства, в държавни и обществени учреждения, в окръзите и в общините.

Висш орган на у. п. о. е учрежденската партийна конференция (общо събрание) на комунистите, която се провежда на две или три години. Между конференциите (събранията) организацията се ръководи от учрежденски комитет на БКП (Вж. учрежденски комитет на БКП). Освен учрежденски комитет конференцията избира и учрежденска ревизионна комисия. Издигането и обсъждането на кандидатурите става по реда, определен в Инструкцията за произвеждане на избори за ръководни партийни органи.

На у. п. о. се пада голяма роля за по-нататъшното непрекъснато усъвършенстване работата на държавния апарат. Тя осъществява правото на контрол за работата на апарата за изпълнение решенията на партийните и държавни органи за спазване на социалистическата законност; изслушва доклади и отчети от ръководителите на учрежденията по различни въпроси от работата на апарата; насочва всички комунисти и безпартийни сътрудници от апарата за най-пълно отстояване на държавните интереси, за най-строг режим на икономии, укрепване на социалистическата собственост, против безстопанствеността и разточителството, ведомствената ограниченост и местничеството; работи за повишаване отговорността на комунистите и безпартийните за постигане на висока ефективност и високо качество в управленската дейност, за непрекъснато повишаване на комунистическата идейност на кадрите при провеждане политиката на партията, за най-строго съблюдаване на партийната и държавната дисциплина.

Учрежденски комитет

лина и издигане на отговорността им за създаване обстановка на непрекъснатата борба с бюрократизма, книжността и невнимателното отношение при обслужване населението, да съдействуват за правилен подбор, издигане и възпитание на кадрите, за своевременно насочване дейността на обществените организации за решаване на основните проблеми в учреждението и за правилното социално развитие на трудовия колектив и създаване на служител от нов социалистически тип. Прави предложения пред ръководството на учреждението за подобряване на работата.

У. п. о. е задължена своевременно да сигнализира пред ръководителите на учреждението, пред по-горните партийни органи, включително и пред ЦК, за недостатъците в работата на учреждението, на отделни ръководители, за нарушаване на партийната и държавната дисциплина и комунистическия морал.

УЧРЕЖДЕНСКИ КОМИТЕТ НА БКП — избран ръководен орган на учрежденската партийна организация.

Създава се с разрешение на окръжния комитет на партията в големи учреждения. Избирането му става чрез тайно гласуване на учрежденска конференция или на общо събрание. Времетраенето на дейността му е от конференцията до конференцията — две или три години. Съставът му се определя от конференцията или събранието в зависимост от големината на учрежденската партийна организация, от характера на нейната дейност и от изискванията за осигуряване на системно, колективно и компетентно ръководство. Измежду членовете на партийния комитет с явно гласуване се избира секретар и заместник-секретар, а така също се разпределят и основните отговорности между членовете на комитета. Секретарят на комитета трябва да има не по-малко от три години стаж.

У. к. обединява, насочва и ръководи дейността на първичните партийни организации в учреждението, упражнява действителен контрол върху дейността на администрацията за ускоряване на научно-техническия прогрес, за възприемане на съвременни методи на управление, за повишаване ефективността и качеството от осъществяване на всяка дейност, за изпълнение на партийните и правителствените решения, за поддържане на строг ред и дисциплина; дава предложения за

провеждане на необходимите мероприятия за подобряване стила и методите на работата в учреждението; изслушва отчети от ръководителя на учреждението, неговите заместници и другите ръководни кадри за работата на апарата по изпълнение на партийните и правителствените решения в поверения му участък; полага непрекъснати грижи за подбора, подготовката и разпределението на кадрите в тяхната номенклатура; насочва системно и правилно дейността на обществените организации за мобилизиране на техните членове за решаване на основните задачи в учреждението.

У. к. е подчинен на общинския (районния) комитет на БКП. Отчита се пред учрежденската партийна конференция или събрание. Информира по-висшите партийни органи и се отчита пред тях за своята дейност.

ФИНАНСОВ ОТЧЕТ НА ПАРТИЙНИТЕ ОРГАНИ И ОРГАНИЗАЦИИ — документ, отразяващ броя на комунистите по партийни организации и финансовите операции, свързани със събирането и отчитането на членския им внос. По своята същност финансовият отчет отразява редовността в поддържането на материалните връзки на комунистите с партията. Съставя се всеки месец от всички първични партийни организации и комитети. Отразява броя на комунистите, които се подяат на отчет в дадената партийна организация, в началото и края на отчетния месец, размера на събрания и отчетения членски внос за изтеклия и минали месеци, отстъпката от членския внос (50% за кварталните ППО и 15% за всички останали) и средния членски внос. Така съставен, месечният финансов отчет се изпраща в съответния по-вишестоящ партийен орган. Първичната партийна организация предава своя месечен финансов отчет в съответния партийен комитет, където се съхраняват документите на комунистите от органи-

Форми на обучение

зацията, придружен с документ за внесенния членски внос в ДСК по сметка. Общинските и окръжните комитети на партията съставят своя финансов отчет на основата на месечните финансови отчети съответно на ръководените от тях ППО и общински комитети. Общинските комитети, които съхраняват документите и на комунисти от ППО на ръководство от друг общински комитет, съставят два месечни финансови отчета: единия за организациите, които пряко ръководят, а другия за първичните партийни организации, които се ръководят от другия общински комитет. Месечният финансов отчет се подписва от секретаря на ППО и от секретар на съответния общински (районен) и окръжен комитет.

ФОРМИ НА ОБУЧЕНИЕ ПО ПАРТИЙНО СТРОИТЕЛСТВО — основни звена на структурата на учебния процес по партийно строителство — структурата, организацията на подреждането и съчетаването на научното съдържание и методите, с които се осъществява неговото предаване и изучаване. Те са: лекция, слово, беседа, разказ, събеседване, семинар, научна и научно-практическа конференция, дискусия, консултация, обяснение, четене на трудове или подбрана литература, самоподготовка по индивидуален план, колоквиум, симпозиум, сесия, практикум, практика, стаж, зачет, изпит, защита на дипломни или курсови работи и проекти.

Във всички посочени учебни форми се използват в различно съчетание различни методи и средства на обучение. Някои от методите на обучение, взети в самостоятелен вид, се проявяват и като форма на обучение, каквито са: лекцията, словото, беседата, разказът, дискусията, консултацията, обяснението, четене на глас подбрани текстове.

Във всички учебни форми по партийно строителство може да има елементи на получаване, затвърдяване, разширяване и задълбочаване на знанията, на овладяване на определени умения и навици, на развитие на определени квалификационни способности, на проверка и оценка на знанията, способностите, уменията, опита и навиците. Те обаче се класифицират въз основа на доминиращата учебна цел в три групи: 1) за усвояване на определено количество знания; 2) за овладяване на определени умения и навици и 3) за проверка и оценка на знанията, способностите, уменията и навиците.

Характерът на научната дисциплина партийно строител-

Форми на партийна дейност

ство и потребностите на партийната практика изискват непрекъснато да се усъвършенствува и обогатява структурата на учебните форми.

ФОРМИ НА ПАРТИЙНА ДЕЙНОСТ — начин на вътрешната организация на нейното съдържание. Формите и съдържанието на партийната дейност са органически и неделимо свързани помежду си. Определящата роля в това единство принадлежи на съдържанието, което е по-подвижната страна. Изменението на съдържанието е движещата сила, която неизбежно довежда до изменение и на формата. Формата обаче също оказва силно обратно влияние върху съдържанието. Това влияние може да бъде благоприятно, когато формата съответствува на съдържанието и дава простор за неговото развитие, и неблагоприятно, когато формата е вече остаряла. В този случай между новото съдържание и съществуващата форма се появява противоречие, което довежда до замяна на старата форма с нова.

Съдържанието на партийната дейност като цяло и на нейните видове се проявява чрез определени форми. Има обаче форми, които обслужват различно съдържание. Такива са партийното събрание, партийното заседание, инструктажът, съвещанието, командировките и други. Има и специфични форми на политическата, на идейновъзпитателната, на партийно-организационната, на организаторската, на изследователската дейност. Класификация на формите на партийната дейност може да бъде направена и в зависимост от условията, при които работи партията. Тогава формите се делят на легални и нелегални, на мирни и не мирни, на въоръжени и невъоръжени.

Не винаги старите форми на партийната дейност се унищожават. Твърде често те се видоизменят от новото съдържание. Необходимо е у партийните кадри да се формира умение за свовременно отчитане на измененията във формите и бързото им изпълване с ново съдържание. Значението на формите е голямо. В. И. Ленин посочва: «Неразвитостта и петрайността на формата не дава възможност да се направят по-нататъшни сериозни крачки в развитието на съдържанието, предизвиква срамен застой, води към разпиляване на силите, към несъответствия между думата и делото» (Съч., Т. 8, с. 365). Правилното използване на трайните и съвремен-

Форми на партийна пропаганда

ни форми на работа оказва пряко въздействие върху качеството и ефективността на партийната дейност.

ФОРМИ НА ПАРТИЙНА ПРОПАГАНДА — начин на вътрешната организация на нейното съдържание. Ф. п. п. са в най-тясна връзка с целите, задачите и съдържанието на самата пропагандна дейност, а също и с обекта, върху който се оказва идеологическо въздействие. Затова формите на пропагандната дейност не са застивали, вечни, неизменими, а се намират в постоянно развитие и усъвършенствуване. В зависимост от един или друг признак те могат да се класифицират в различни групи. Според начина, по който се осъществява партийната пропаганда, различаваме: устна, печатна, нагледна, смесена, а според организационната форма на нейната организация — лекторня, начална школа, школа по основа на марксизма-ленинизма, теоретически и идеологически семинар, университет по марксизъм-ленинизъм, научно-приложна конференция, просветно събрание. Формите на партийната пропаганда се намират в тясна връзка и взаимодействие с останалите форми на идеологическа дейност и най-вече с формите на политическата агитация, а също и с другите форми на партийна дейност.

ФОРМИ НА ПОЛИТИЧЕСКА АГИТАЦИЯ — начин на вътрешната организация на нейното съдържание. Комунистическата партия притежава богат арсенал от форми за политическа агитация, които непрекъснато се развиват и усъвършенствуват. В зависимост от един или друг признак ф. п. а. могат да бъдат класифицирани в няколко групи. В зависимост от начина, по който се осъществява политическата агитация, различаваме три основни нейни форми: устна, печатна и нагледна.

Устната агитация е живото слово на партията. Сред формите на устната агитация важно място заемат индивидуалната и груповата беседа на политическа тема; събраиията и митингите на трудещите се по повод на актуални политически събития; общите събрания на трудовите колективи, които обсъждат широк кръг от проблеми; вечерите на въпроси и отговори, срещите с партийни и държавни ръководители; инициативите по международните събития; срещите с челниците от производството и много други.

Печатната агитация обхваща използването на централните, местните и низовите вестници, на стенвестниците, стенлистове, обръщенията, позивите и други. В зависимост от това, кой издава печатните материали, последните могат да се разделят на централни, местни и низови. Централните материали запознават трудещите се предимно с външната и вътрешната политика на партията и държавата, местните разглеждат предимно проблемите на окръга, общината, района, града, а низовите — живота на трудовия колектив, разказват за опита на челниците, сигнализируют за някои недостатъци, мобилизират хората за изпълнение на задачите.

Нагледната агитация оказва силно въздействие върху чувствата и съзнанието на хората. Тя обхваща следните основни видове нагледни материали: плакати, агиттабла, фототабла, диаграми, мълнии, тревоги, карикатури и други. Съдържанието на тези нагледни материали се определя от партийния комитет в зависимост от задачите, които решават партийната организация и трудовият колектив. Различните нагледни материали винаги следва да се изработват на високо идейно-художествено равнище, да бъдат съобразени с политическата и общообразователна подготовка на трудещите се, с въпросите, които ги вълнуват.

В живота на партийните организации непрекъснато се раждат нови форми на политическа агитация. Това налага умело да се съчетава използването както на старите, така и на новите форми за политическо въздействие върху масите. Едновременно с това се забелязва едно преливане на формите и на съдържанието на политическата агитация с тези на пропагандната и особено на културно-масовата дейност, което обогатява идейно-политическата работа и я прави по-емоционална, привлекателна и достъпна за обикновения човек.

ФРИДРИХ ЕНГЕЛС ЗА ПАРТИЙНОТО СТРОИТЕЛСТВО — (28. XI. 1820 — 5. VIII. 1895 г.) — велик учител на световния пролетариат, революционер, съратник на К. Маркс и негов другар, един от основоположниците на научния комунизъм, строител и ръководител на първите пролетарски революционни организации «Съюз на комунистите» и «Първи интернационал».

Отделни идеи и постановки за партийното строителство на Енгелс се намират в някои от първите негови трудове: «Све-

Фридрих Енгелс

тото семейство» (1845 г.), «Немска икономика» (1845—1846 г.), написани заедно с Маркс, в самостоятелните му трудове «Очерци по критика на политическата икономика» (1844 г.) и «Положението на работническата класа в Англия» (1845 г.) Цялостно обобщение и развитие на концепциите на Енгелс за партийното строителство е направено в «Манифест на Комунистическата партия» и в Устава на «Съюза на комунистите». В написаните от Енгелс «Принципите на комунизма», под формата на отговори на въпроси, той дава първоначален вариант на «Манифеста».

Като изхожда от материалистическото разбиране на историята, Енгелс стига до извода за историческата преходност на капиталистическия обществен строй и заменянето му по революционен път с комунистическото общество. В труда си «Очерци към критиката на политическата икономика», а след това и в гениалния си труд «Положението на работническата класа в Англия» Енгелс пръв доказва, че пролетариатът е не само страдаща класа, но и бореща се за своето собствено освобождение от експлоатацията и гнета. «Енгелс беше първият, който каза, че пролетариатът *е не само* страдаща класа; че именно позорното икономическо положение, в което се намира пролетариатът, го тика неудържимо напред и го заставя да се бори за своето пълно освобождение. А борещият се пролетариат *ще си помогне сам*. Политическото движение на работническата класа неизбежно ще доведе работниците до съзнанието, че за тях няма друг изход освен социализма. От друга страна, социализмът ще стане сила само тогава, когато стане цел на *политическата борба на работническата класа.*» (В. И. Ленин. Съч. Т. 2, с. 9).

Енгелс, заедно с Маркс, научно обосновава обективната необходимост от организиране на пролетариата в *самостоятелна политическа партия*, разкрива нейния класов характер, идеите ѝ и организационни принципи, взаимоотношенията ѝ с другите организации на работническата класа, историческите ѝ цели и задачи. Той развива тезата, че партията на работническата класа трябва да бъде нещо съвсем независимо от другите партии и пролетарски организации, със свои цели и политика, подчинени на общите интереси на работническата класа. «Партията — сочи Енгелс — трябва да се конституира като независима партия, със собствена цел, със собствена политика» (К. Маркс и Ф. Енгелс. Съч. Т. 17, с. 422)

Енгелс теоретически обосновава фундаменталното положение, че комунистическата партия е преден, съзнателен отряд на работническата класа, организирана нейна сила, висша форма на класова организация.

От класовия характер на партията и ролята ѝ на чели отряд на работническата класа, от пролетарската ѝ идеология Енгелс извлича положението за решаващото значение на партийния състав. Той утвърждава идеята, че комунистическата партия трябва да обединява най-добрите представители на работническата класа и преди всичко на промишления пролетариат. Същевременно той допуска да се приемат в партията и стоящите близко по своето социално положение до работническата класа трудещи се, но само при положение, че не носят в себе си буржоазните и дребнобуржоазни възгледи и са приели пролетарската идеология. «Когато хора от други класи се присъединяват към пролетарското движение, преди всичко от тях трябва да се иска да не донасят със себе си остатъци от буржоазни и дребнобуржоазни и тем подобни предразсъдъци и безрезервно да усвоят пролетарския мироглед» (К. Маркс и Ф. Енгелс. Избр. писма, с. 370).

Енгелс, заедно с Маркс, разработва условията за членуването в Съюза, зафиксирани в устава: от неговия член се иска да има живот и дейност, съответстващи на целта на Съюза — събарянето на буржоазията и установяване господството на пролетариата (т. е. диктатура на пролетариата), признаване на комунизма, отказ от всякакво участие в антикомунистически организации, подчиняване на постановленията на Съюза и др. За нарушаване на тези норми в устава са предвидени и наказания — отстраняване или изключване от Съюза. Установени са и порядъкът, начинът за приемането в Съюза, прокарана е и идеята, макар и да не е фиксирана, за прилагане на индивидуален подбор и за партийното поръчителство.

Енгелс придава изключително голямо значение на пролетарската идеология, бди и безкомпромисно воюва за нейната чистота, за утвърждаването на комунистическата партия като преден, съзнателен отряд на работническата класа.

Енгелс развива тезата за *идейното и организационното единство* на комунистическата партия. Единството на волята и действията той издига като испоклатим принцип на пролетарската партия. Същевременно борбата на мнения вътре в партията, дискусиите и споровете Енгелс счита като

Фридрих Енгелс

закономерност на нейното развитие. «Изглежда, всяка работническа партия. . . може да се развива само във вътрешна борба, в пълно съответствие със законите на диалектичното развитие изобщо» (К. Маркс, Ф. Енгелс. Избр. писма, С., Изд. на БКП, 1952, с. 400). За Енгелс единството в партията се гради само на принципа основа и когато е нарушено, се прибегва до крайна мярка — освобождаването на партийните редове от нарушителите на единството. Той обосновава извода, че укрепването на партийните редове, изгонването на враждебните и опортюнистическите елементи от тях е закономерност. «Движението на пролетариата неизбежно преминава различни степени на развитие; на всяка от тях остават част от хората, не продължават по-нататък» (К. Маркс и Ф. Енгелс. Съч. Т. 33, с. 500). Една от важните задачи на революционната партия е да освобождава своите редове от такива хора, да попълва състава си с най-съзнателната част на работническата класа. С непримиримата си и последователна борба срещу бакунистите и другите опортюнистически елементи в Първия интернационал Енгелс дава пример как да се отстоява единството на пролетарската партия. По повод на решенията в Хага за изключване на анархистите от Първия интернационал Енгелс пише: «В Хага мехурът се пукна и. . . ние с чест се освободихме от гнилите елементи. . .» Впрочем още старият Хегел беше казал: партията доказва своята жизнеспособност с това, че се е решила на *разкол* и е способна да издържи този разкол» (Енгелс, писмо до Бебел от 20. VI. 1873 г., К. Маркс и Ф. Енгелс. Избр. писма, с. 323, 324).

Енгелс, заедно с Маркс, дава задълбочена теоретическа обосновка на *демократическия централизъм* като основополагащ принцип в строежа и дейността на комунистическата партия, без да употребява това понятие. Сам Енгелс взема най-активно участие в реорганизацията на «Съюза на справедливите» на демократична основа. Демократичното начало в пролетарската партия определя и демократизма на *вътрешнопартийните отношения*. В основата на тях залягат пълното равнопоставяне, другарството, братството и взаимопомощта. В съответствие с идеята за равенство между комунистите е и недопустимостта на култ към личността. Енгелс воюва против опитите да се превръща в култ отделната личност. Дава блестящ пример на изключително скромност — Енгелс

всякога — и, общо взето, напълно справедливо — поставя себе си след Маркс. При Маркс — пише той на един стар приятел — аз свирях втора цигулка» (В. И. Ленин. Съч. Т. 2, с. 12). Но отричайки всяко преклонение пред личността, същевременно той цени дълбоко ръководителите, кадрите на партията.

Енгелс разработва редица принципи положения в *работата с кадрите*. Той обосновава идеята, че за ръководители на партията трябва да се издигат хора преди всичко с низов опит, натрупан в огъня на революционната практика и борба, познаващи спецификата на партийната работа, нейните форми и методи.

За Енгелс демократизмът в пролетарската партия е неделим от *централизма и дисциплината*. За тяхното строго спазване в Устава на Съюза на комунистите и Първия интернационал са разработени определени норми.

На Енгелс принадлежи заслугата, че той, заедно с Маркс, формулира идеята за комунистическата партия като *висша форма* на класова организация, извежда принципа за *най-тесни връзки на партията с масите*. Пълно развитие тази идея получи след разгрома на революциите от 1848—1849 г., когато Съюзът на комунистите е разтурен, а членовете му са подложени на терор и преследване. Маркс и Енгелс дават линия на комунистите активно да работят в организациите на работническата класа и сами да създават такива, да укрепват и разширяват връзките си с масите. Изработва се и нова тактика за съчетаване на нелегалната работа с легалните форми на проявление.

В «Манифест на Комунистическата партия» за първи път Енгелс заедно с Маркс разработват идеята за *пролетарския интернационализъм* като идеология и организационен принцип в изграждането на комунистическата партия. Личен пример на пролетарски интернационализъм Енгелс дава с участието си с оръжие в ръка в буржоазните революции през 1848—1849 година.

Пролетарският интернационализъм за пръв път в историята на човечеството намери практическа реализация в изграждането на КПСС и нейната дейност.

ФУНКЦИИ НА КОМУНИСТИЧЕСКАТА ПАРТИЯ — обективно необходими страни на партийната дейност, която изразя-

Функциониране

ват и характеризират ролята на партията като ръководна и направляваща сила, нейното социално предназначение и историческа отговорност. Те са непосредствено и разгърнато изражение на ролята на партията в обществото.

Всяка функция е израз на определен аспект от ролята на партията като ръководна и направляваща сила и реализира определен момент от ръководната ѝ дейност, докато цялостното ръководство се осъществява от системата партийни функции.

Основните функции на партията — политическата, идейно-възпитателната и организаторската — разкриват и характеризират главните направления в ръководната дейност на партията. Функциите на партията са диалектически свързани и обуславящи се.

Функциите на партията са в устойчива взаимна връзка помежду си и всяко изменение в една поражда изменения и в другите функции на партията, защото «всички обстоятелства, които въздействуват върху човека, модифицират в по-голяма или по-малка степен всички негови функции и видове дейност» — сочи Маркс (Т. 26, ч. I., с. 274). Съотношението между отделните функции на партията обаче е конкретно-историческа величина, обусловена от характера на решаваните задачи и от подготовката на субективния фактор за тяхното практическо осъществяване. Далн една основна функция ще «заема по-голямо, а друга по-малко място в неговата целокупна дейност, това зависи — сочи Маркс — от по-големите или по-малките трудности, които трябва да преодолее за постигане на търсения полезен ефект» (Съч. Т. 23, с. 89).

ФУНКЦИОНИРАНЕ НА КОМУНИСТИЧЕСКАТА ПАРТИЯ — процес на практическа реализация на социалното предназначение на партията, осъществяване на вътрешния живот и ръководната партийна дейност. От гледна точка на механизма, чрез който протича, процесът функциониране може да бъде представен като осъществяване на социалните функции на комунистическата партия в борбата на работническата класа за освобождение от капиталистическа експлоатация и в строителството на социализма и комунизма. Партията изпълнява своята роля на ръководна и направляваща сила посредством политически (целеполагащи), органи-

зиторски и възпитателни функции. Политическите функции обхващат онази сфера от ръководната партийна дейност, в която става определяне на политическата линия, курс, стратегия, тактика и произтичащите от тях планове, решения, програми. В състава на организаторските функции на партията влизат дейности като: планиране, подготовка и вземане на решения, изграждане на структури, регулиране на състава, осигуряване авангардната роля на комунистите, подбор, разпределение и възпитание на кадри, координиране, контрол и отчетност. Идеологическите функции на партията включват теоретическа разработка на намерените проблеми, пропаганда и агитация, ръководството на идеологическата дейност на държавните и обществените органи.

Х

ХАРАКТЕРИСТИКА НА КОМУНИСТА — партисен документ, който отразява социалния произход, идейните, политическите, нравствените и деловите качества на комуниста. Х. се приема от партийното бюро на първичната партийна организация, в която членува комунистът, или от партийния комитет, на който той е член или номенклатурен кадър. Тя е необходима при избирането му в ръководен партисен орган, при назначаването му на работа в апарата на партийните комитети, при издигането или преместването му на друга работа в органите за социално управление и в други случаи. Въз основа на х. се преценява пригодността на комуниста за дадената длъжност. Затова тя трябва да бъде обективна, пълна и точна. Правилно е комунистът да знае съдържанието на характеристиката.

ХИМН НА КОМУНИСТИЧЕСКАТА ПАРТИЯ — тържествена песен с текст и музика, която изразява въз-

Христо Кабакчиев

вишени чувства. Химнът на комунистическата партия изразява възжеланията на борците за национално и социално освобождение. Х. к. п. е «Интернационалът».

«Интернационалът» е паролата за принадлежност към идеите на комунизма, песенен знак, символ на милионната комунистическа армия. «В каквато и страна да попадне съзнателният работник, където и да го захвърли съдбата, какъвто и чужденец да се чувства, без език, без познати, далеч от родината — той ще може да намери другари и приятели по познатия напев на «Интернационалът»» (В. И. Ленин. Съч. Т. 22, с. 273). Той е мелодия на пролетарската революция, ръководена от комунистическите партии в различните краища на земното кълбо. Сега неговата мелодия звучи при чествуване трудовите победи в социалистическите страни като клетва за вяност към комунистическия идеал.

ХРИСТО КАБАКЧИЕВ ЗА ПАРТИЙНОТО СТРОИТЕЛСТВО (2. I. 1878 — 6. X. 1940). Един от най-изтъкнатите дейци на Българската комунистическа партия от тесносоциалистическия ѝ период, най-близък съратник на Д. Благоев и Г. Кирков в идейната борба и практическото изграждане на класова марксистка партия на българската работническа класа, виден строител на партията. Надарен с журналистически способности, Хр. Кабакчиев в продължение на години (от 1910 до 1923) е редактор на «Работнически вестник» и сп. «Ново време», изиграли изключително голяма роля в борбата против българския реформизъм. Пламенен интернационалист, Хр. Кабакчиев участва в работата на Щутгартския, Копенхагенския и Базелския конгрес на Втория интернационал, където отстоява интернационалните позиции на нашата партия. През годините на империалистическата война (1914—1918), заедно с цялата тесняшка партия, той заема интернационална позиция, като води борба против социалшовинизма. Посреща възторжено победата на Великата октомврийска социалистическа революция и страстно пропагандира нейните идеи.

В областта на партийното строителство Кабакчиев оставя ценно идейно теоретическо наследство. В научните му разработки ярко се откроява проблемът за *пролетарския характер на партията*, проблем особено важен в борбата срещу общоделския опортюнизъм, който превръща партията в дреб-

нобуржоазна политиканска организация. В статиите, написани през 1900—1901 г. — «По въпросите на нашата дейтелност», «Пак по нашата дейтелност», «Разпра в Работническата партия», «Разногласията в партията» и др., които носят ярко изразен полемичен характер, той защитава утвърждаването на пролетарския характер на марксистическата партия. «Едно от двете — пише той — или партията се явява изразител на интересите на пролетариата и в името на тия интереси групира около себе си разоряващите се дребни производители и нинтелигентски пролетарии, или тя, за да играе важна роля, още сега изменя своята програма съобразно интересите на подавяващото се болшинство, което ще я наводни и тя ще престане да бъде социалистическа партия и ще влезе в ролята на дребнобуржоазна демократическа партия» (Бележки по брошурата «Разпра в Работническата партия» отпечатана в. «Работнически вестник», бр. 48—49, 11. VIII. 1901). Колкото по-остър характер взема борбата между революционно-марксисткото и опортюнистическото течение в партията, толкова по-настъпателна е теоретическата и практическата дейност на Хр. Кабакчиев против реформизма на широките социалисти. Множеството статии, написани от Кабакчиев през периода 1902—1903 г. — «Работническото движение и пролетарските борби», «Политическата борба на пролетариата» и др., изразяват още по-категоричното му становище за запазването и развитието на партията като пролетарска, революционна организация на работническата класа. «Ние трябва навсякъде и всякога да изтъкваме пролетарския характер на партията — сочи Кабакчиев, — който определя нашата тактика» («Политическата борба на пролетариата», в. «Работнически вестник», бр. 4, 10. X. 1902) Залочният промишлен подем в България в началото на века, ръстът на работническата класа, бурното развитие на работническото движение, развитието на масово стачно движение — всичко това облекчава борбата на революционните марксисти за класовия, революционен характер на пролетарската партия. Когато борбата между двете течения в партията стига кулминационната си точка и разривът става неизбежен, Кабакчиев решително застава на страната на тесните социалисти. Той взема активно участие в разцеплението на студентската партийна група (т. с.) в Софийския университет. От името на 21 студенти (т. с.) той пише възвание «За пролетар-

Христо Кабакчиев

ското единство на партията» (Сп. «Ново време», кн. 4—5, 1903).

В своите теоретически разработки Хр. Кабакчиев отделя голямо внимание и на въпросите за *централизма и дисциплината* в партията, за *нейното идейно и организационно единство*. Той допринеся за идейния разгром на анархолибералите и прогресистите. В една от най-значителните си брошури «Баснята за диктатурата в партията» (1906) Хр. Кабакчиев разобличава интелегентския индивидуализъм на анархолибералите, насочен против централизма и дисциплината, против партийното ръководство на печата. Във втората част на брошурата, посветена на организационния въпрос, като прави анализ на първия период от развитието на партията, той подчертава, че поради преобладаващия интелегентски, дребнобуржоазен състав в нея тя не е била силна, боева и централизирана организация. «Партийната организация — сочи той, не можѣ да бъде силна и централизирана боева политическа организация. . . и наистина, ние виждаме в първия период от развитието на партията пълно безсилие и разпуснатост на партийните организации. Те бяха широко разтворени за всички проходящи, те даваха достъп на всеки недоволен занаятчия и интелегент, без да искат от тях никакви определени политически убеждения. . .» (Хр. Кабакчиев. Избрани произведения. Баснята за диктатурата в партията). Разпуснатостта и безсилието в партийните организации, характерни за първия период, най-вече се проявяват, сочи Кабакчиев, в липсата на дисциплина. Давайки отпор на анархолибералите — рушителите на партийната дисциплина, Кабакчиев разкрива диалектичката връзка между съзнателността, дисциплината и организацията, дава определение на категорията партийна дисциплина: «*Който говори за организация, той говори в същото време за дисциплина; дисциплината е подчинение на личността и личните условия на колективното съзнание и колективната воля, тя е циментът на организацията, тя е проявление на организацията*» (Пак там).

Приносно значение за партийното строителство имат научните разработки на Хр. Кабакчиев и по *програмните въпроси*. След Първата световна война по поръчение на партията той разработва Програмната декларация — най-забележителния документ на партията за преминаването ѝ под знамето на ленинизма, която се приема на Първия партнен конгрес

(1919 г.). За улесняване пропагандирането на «Програмната декларация» Хр. Кабакчиев написва подробен коментар към нея. Той е автор и на Проектопрограмата, утвърдена от Партийния съвет на 3—6 октомври 1922 г., както и на Програмата на Работническо-селското правителство, също утвърдена от Партийния съвет на 22. I. 1923 година.

Христо Кабакчиев отстоява и доразвива схващанията на партията по въпроса за *партийното ръководство на професионалните организации*. Той рязко осъжда вредната опортюнистическа теория за «неутралитет» на професионалните организации и обосновава необходимостта от партийно ръководство. В статията «Синдикалното движение и социализмът» (1903), «По неутралитета на синдикатите» (1903 г.) Кабакчиев решително се изказва за откъсването на работническата класа от буржоазните и дребнобуржоазните партии и настоячиво изисква синдикалните организации политически да се ръководят от партията.

ХУМАНИЗЪМ В ПАРТИЙНАТА ДЕЙНОСТ — политически и морален принцип в дейността на Българската комунистическа партия и на нейните членове, който намира практическа реализация в чистотата на вътрешнопартийните отношения, в любовта към социалистическия труженник, в грижите за неговото щастие. Това изразява девизът: «Всичко в името на човека, всичко за неговото благо». Хуманизмът в партийната дейност се проявява в борбата за задоволяване на многостранните материални и духовни потребности на трудещите се, в реалната защита на тяхната свобода, достойнство и щастие, в разглеждането им не само като средство, а преди всичко като главна цел на партийната политика.

Хуманизмът в партийната дейност е непосредствено свързан с взаимоотношението между цели и средства за реализирането на комунистическия идеал. Класиците на марксизма-ленинизма никога не са поддържали тезата, че комунистическата партия трябва да постига целите на своята борба с всякакви средства. Напротив, К. Маркс подчертава, че комунистите не споделят йезуитската мисъл, според която добрата цел оправдава лошите средства (К. Маркс и Ф. Енгелс. Избр. писма, С., 1952, с. 484). В. И. Ленин остро осъжда авантюризма, политическия волунтаризъм и безпринципността при избора на средствата в борбата на партията и работни-

Целенасоченост

ческата класа за победата на новия строй. Той изисква да се държи строга сметка за моралните последици от политическите действия. В. И. Ленин воюва безкомпромисно против такива антихуманни средства в класовата борба като политическите провокации, шантажи, лъжи, клевети, измама и др., с които си служи буржоазията. «Никога пролетарнатът нама да прибегне към клевети. . . ще действува не с клевети, а със словото на истината» — пише той (Съч. Т. 25, с. 198).

Ц

ЦЕЛЕНАСОЧЕНОСТ НА ПАРТИЙНАТА РАБОТА — същностна черта на живота и дейността на партията, всеобщо и необходимо условие за правилното и ефективно функциониране на ръководния партнен процес. Като атрибут на съзнателната, основана на знания ръководна дейност целенасочеността е важно качество на всеки субект на ръководство и управление, защото в обществото «нищо не се извършва — сочи Фр. Енгелс — без съзнателно намерение, без желана цел» (т. 21, с. 303), но много голямо е нейното значение в дейността на партията — ръководна и направляваща сила в социалистическото общество.

Важно значение за целенасочеността на партийната работа има дейността, свързана с подготовка и вземане на партийни решения, защото процесите на ръководство винаги започват с постановка на целта, с приемане на решения. Целта е главен елемент в структурата на всяка целесъобразна дейност, неин мотив и движеща сила. Това обуславя връзката и взаимодействието на подготовката и вземането на решения с другите функции на ръководството, необходимостта от взаимно свързаното им разглеждане. Върху тази основа се постига пропорционалност и хармония в развитието на отделните стадии на ръководния процес — необходимо условие за неговото оптимално функциониране.

Главното в дейността на комунистическата партия е политическото ръководство на обществото, разработването на генерална перспектива, на правилна политическа линия и организиране на трудщите се за претворяването им в живота. Това предопределя политическата целенасоченост на ръководния партисен процес, обуславя главното в неговото съдържание. Политическата насоченост на партийната работа и ръководство изразява класовата същност на партията, нейната историческа отговорност като ръководна и направляваща сила. Тя е абсолютно необходимата черта на целесъобразната партийна работа, нейна силно открояваща качествена характеристика.

ЦЕЛИ И ЗАДАЧИ НА ПАРТИЙНАТА ДЕЙНОСТ — главен елемент на структурата на целесъобразната партийна дейност, неин мотив и движеща сила. В тях намира израз стремежът на партията и нейните органи и организации да използват възможностите, създадени от обективното развитие на обществото, за решаване на определени социални проблеми.

Определянето на целите и задачите на партийната дейност става върху основата на задълбоченото проникване в същността на обществените явления и овладяването на закономерностите на социалното развитие, защото «Законите на външния свят, на природата са същността на основата на целесъобразната дейност на човека» (В. И. Ленин. Съч. Т. 38, с. 178). Като определят целите и задачите на партийната дейност, партийните органи и организации избират едно евентуално бъдещо състояние на системата, а това е свързано с другата форма на духовно усвояване на света — оценъчното познание. В този смисъл целите и задачите на партийната дейност са резултат от научното и ценностно познание на действителността, единство на обективно и субективно.

Обективната страна на целите и задачите в партийната дейност е възможното изменение на определени страни от действителността в полза на обществения напредък и за задоволяване на материалните и културните потребности на хората. Субективната страна на партийните цели и задачи е свързана с съзнаването и възприемането на тези възможности, с оценката и определянето на потребност, с готовността на субективния фактор да ги реализира на практика.

Целите на партийната дейност намират отражение в Про.

Ценностна ориентация

грамата на партията, в конкретизиращите я решения и плановете. Те са основен и определящ елемент в структурата на партийните решения, главна тяхна характеристика. Въпреки че целта е водещ компонент в структурата на партийните решения, тя не е единственият структурен и съдържателен елемент на решенията. Целта отразява крайния резултат от проектираната дейност, а към него трябва да водят точно очертаани пътища, без ясното определяне на които целта не може да се постигне. Проучването на възможните пътища за реализиране на целта логически води към комплекса от задачи, с осъществяването на които се осигурява реализирането на целта.

Органическата взаимовръзка, която обективно съществува между целите и задачите на партийната дейност, не е и не може да бъде основание за тяхното отъждествяване. Целта винаги предполага нещо по-перспективно и мащабно от задачите и за нейното постигане трябва да се реши цял комплекс от задачи. От друга страна, осъществяването на всяка, макар и отделно взета, задача се подчинява на определена цел и перспектива, стап е в нейното достигане. Това намира израз в изискването за синхронизиране на оперативните и стратегическите решения и действия, за комплексно и взаимно свързано разглеждане и реализиране на системата от партийни решения.

ЦЕННОСТНА ОРИЕНТАЦИЯ НА КОМУНИСТА — отношение на комунистите към икономическите, политическите, нравствените, естетическите, културните и други ценности на обществото. Под ценности се разбират, първо, политическото, нравственото, културното и друго значение на постъпките на личността (социалните групи, колективи и пр.), нейното достойнство и отношение към обществените интереси; второ, ценностните представи, които се отнасят до областта на съзнанието — норми, принципи, идеали, понятия за добро и зло, справедливост, щастие, смисъл на живота. Философските проблеми за природата и характера на ценностите се изучават от аксиологията.

Комунистическата партия предявява пред своите организирани членове определени политически, нравствени и други изисквания, поставя пред тях цели и задачи, които са длъжни да следват и изпълняват. Оттук именно възниква въпросът

за ценностната ориентация на комунистите (положителна или отрицателна), т. е. към какво да насочат своите действия, как да регулират своето поведение, какви трябва да бъдат оценката, критерият, идеалът им за дадени личности или обществени постъпки, явления и пр. Характерът и насочеността на ценностната ориентация на комуниста могат да бъдат разбрани само на основата на конкретен анализ на социално-икономическите, политическите, естетическите, нравствените и други отношения на социалистическото общество, на програмите, уставните и други изисквания на комунистическата партия. Тези изисквания поставят висок критерий към ценностната ориентация на всеки комунист: да израства като организатор и възпитател на масите, като личност, която с цялата си дейност и поведение внася партисен дух, класово съзнание и комунистическа нравственост в колектива, където работи.

ЦЕНТРАЛЕН КОМИТЕТ НА БКП — един от висшите органи на партията. Избира се на всеки пет години с тайно гласуване от конгреса, който определя неговия брой и състав. Състои се от членове и кандидат-членове. Съставът на ЦК се попълва на пленум от избраните на конгреса кандидат-членове.

ЦК на партията ръководи цялата дейност на партията между конгресите, конкретизира и развива техните решения и организира изпълнението им, теоретически осветлява назрелите проблеми на нашето общество, направлява работата на централните органи на държавата и масовите организации, извършва подбор и разпределение на ръководните кадри, представя партията във взаимоотношенията и с други партии, създава различни органи и институти, утвърждава редакционните колегии на централните печатни партийни органи, разпределя средствата на партийния бюджет и контролира неговото изпълнение.

За изпълнение на високоотговорните си функции по разработването на най-важните и актуални проблеми на общественно-икономическото развитие на страната и ръководството на целокупния живот на обществото през времето между конгресите ЦК на партията свиква не по-малко от едно пленарно заседание на четири месеца. Освен това избира Политбюро и Секретариат, формира необходимите помощни органи.

Централна контролно-ревизионна

За осъществяването на тези основни задачи ЦК се отчита пред конгреса на партията. Информира редовно партийните организации за своята дейност.

ЦЕНТРАЛНА КОНТРОЛНО-РЕВИЗИОННА КОМИСИЯ — висш избран орган на партията, който с дейността си съдействува за опазване на нейната чистота, единство и боеспособност. За целта привлича към партийна отговорност комунисти, които са нарушили Програмата и Устава, партийната и държавната дисциплина и партийния морал. Проверява спазват ли се инструкциите на ЦК, разглежда жалби срещу решения на партийни органи за изключване от партията и налагане на други наказания. Решенията на ЦКРК са окончателни. Те могат да се обжалват само пред партнен конгрес. Следи за срочното и правилно извършване на деловодната работа в ЦК и окръжните комитети, как се спазва инструкцията за работа с поверителните материали, своевременно ли се разглеждат предложенията, писмата и жалбите, постъпващи в Централния и окръжните комитети. Проверява как се изпълнява бюджетът, целесъобразно ли се изразходват паричните и материалните средства на партията, как се стопанисва партийното имущество, съобразно с инструкцията ли се определя и отчита членският внос.

При възникнала необходимост ЦКРК прави предложение пред Централния комитет.

ЦКРК се избира в състав, определен от конгреса, и се отчита пред конгреса. От състава си избира бюро, председател и заместник-председатели. Свиква пленарни заседания, не по-рядко от един път на 6 месеца. Членовете на бюро на ЦКРК участвуват в работата на пленумите на ЦК на БКП, а членовете на ЦКРК — на разширени пленуми на ЦК с право на съвещателен глас.

ЦКРК в своята дейност не ръководи контролно-ревизионните и ревизионните органи в структурата на партията. Тя оказва методическа помощ на окръжните контролно-ревизионни комисии и периодически урежда срещи за обмяна на опит, за обсъждане на отделни проблеми от тяхната дейност.

ЦЕНТЪР ПО ПАРТИЙНО СТРОИТЕЛСТВО — научно и учебно звено на Академията за обществени науки и социално управление при ЦК на БКП. Създаден през 1975 г. на ос-

пование решение на Политбюро на ЦК на БКП от 1. IV. 1975 г. за подобряване работата в областта на партийното строителство.

Центърът по партийно строителство изпълнява три основни вида дейности — научноизследователска, учебно-възпитателна и експертно-консултантска.

Научноизследователската дейност има за свой обект на изследване дейността на партийните органи и организации, цялостната партийна практика — вътрешнопартийния живот и всеотнашната ръководна дейност на партията.

Учебно-възпитателната дейност е свързана с обучението на ръководните кадри по проблемите на партийното строителство. Подготвят се и аспиранти по тази обществена наука.

Експертно-консултантската дейност е свързана с теоретическата и методическата помощ, която Центърът оказва на окръжните, общинските и другите партийни комитети и на първичните партийни организации по проблемите на партийното строителство.

Центърът по партийно строителство има свои Директорски и Научно-учебен съвет. Хабилитираният състав на Центъра е ядрото на Координационния съвет по партийно строителство към Академията за обществени науки и социално управление. Комплексният характер на науката партийно строителство определя и кадровия състав на Центъра. В него работят различни специалисти — парт. строители, историци, философи, икономисти, юристи, социолози, педагози, психолози и други. Оформени са четири основни направления и съответно на тях четири секции: 1. Обща теория и история на партийното строителство. 2. Теория и методи на вътрешнопартийната дейност (организационната и идеологическата работа на партията). 3. Партийно ръководство на обществото с пет поднаправления — общи проблеми на партийното ръководство; партийно ръководство на икономиката; партийно ръководство на държавните органи; партийно ръководство на обществените организации и партийно ръководство на духовната сфера. 4. Педагогически и психологически основи на партийната дейност.

В Центъра има и кабинет по партийно строителство за подпомагане на учебния процес по тази дисциплина и за оказване методическа помощ на научните центрове и на кабине-

Челен опит

тите по партийно-организационната работа към окръжните комитети на партията.

В своята работа Центърът по партийно строителство тясно си сътрудничи с институтите и централите на Академията за обществени науки и социално управление и с единните центрове за обществени науки към БАН, като се организират съвместни изследвания и се разработват важни проблеми на партийното строителство. Същевременно Центърът поддържа най-тесни връзки със съответните звена на научните и учебните учреждения при ЦК на КПСС и другите братски партии за обмяна на опит и информация, за организиране на съвместни симпозиуми, конференции, изследвания и разработване на актуални проблеми на теорията и практиката на партийното строителство. В областта на международното научно сътрудничество и по линия на МИОН Центърът по партийно строителство е определен за координатор по проблема за повишаване ръководната роля на марксистко-ленинската партия в социалистическото строителство.

Ч

ЧЕЛЕН ОПИТ В ПАРТИЙНАТА РАБОТА — нова практика със съществено изменение в съдържанието или формите, методите и средствата на партийната дейност, която създава възможност за по-пълна изява на ленинските принципи на партиен живот и за сплотяване и мобилизиране на комунистите за постигане на високи успехи в изпълнение на политиката на партията. Доказал своите предимства в практиката, челният опит сравнително по-бързо се възприема, за кратко време се постигат по-големи практически резултати. Това е основание неговото изучаване и внедряване да се квалифицира като важен фактор за постигане висока ефективност в партийната работа. Изучаването на челния опит е свързано с наби-

ране на информация, анализиране и сравняване на собствена и чужда практика.

К. Динамизмът в развитието на обществото, порасналото образователно, културно и политическо равнище на комунистите и трудещите се и задачата за издигане на научното равнище на партийната дейност обуславят порасналото значение на изучаването и внедряването на челиият опит в съвременните условия. Това сега е уставно задължение на партийните комитети, организациите и комунистите. Бързото изменение на обстановката и сложността на задачите изискват съзнателно да се формира нов опит по пътя на моделирането и експериментирането.

Като органи за политическо ръководство партийните комитети и организации имат задължение да изискват от ръководените от тях държавни и обществени органи и организации своевременно да изучават или създават член опит.

ЧЛЕНСКИ ВНОС В ПАРТИЯТА — уставно задължение на комуниста. С неговото изпълнение той поддържа редовна материална връзка с партията, като според дохода си внася всеки месец в партийната каса съответна сума. Редовното и правилно отчитане на членския внос е показател за съзнателността и дисциплинираността на партийния член, за утвърдения у него навик сам да търси партийната организация и да я поддържа с материални средства. Плащането на членския внос е важно условие за системни срещи и разговори по различни въпроси между комуниста и партийния секретар, за засилване на връзките им, за взаимно информиране и за обсъждане на възникнали задачи, инициативи, предложения, слабости, грешки и пр.

Партийното положение на комунист, който не е платил членския си внос (или не е посетил партийно събрание) в течение на 3 месеца, подлежи на разглеждане от съответната първична организация. Ако се установи, че той фактически е прекъснал връзката с организацията, тя взема решения за отпадането му, което влиза в сила след утвърждаване от съответния партисен комитет.

Щ

ЩАТ НА ПАРТИЙНИТЕ ОРГАНИ И ОРГАНИЗАЦИИ — количественият състав на сътрудниците, длъжностите и съответната работна заплата във всички звена на партийната структура. По своята същност щатът осигурява необходимото количество политически и технически сътрудници и длъжности във всички партийни органи за разработването и практическото реализиране на политиката на партията, за непрестанното издигане на нейната ръководна роля, за повишаване на ефективността от политическото ръководство на цялостния обществен живот. Подсигурява апарата на партията с трудов потенциал, способен качествено, високоефективно и срочно да изпълнява задачите, указанията и поръченията, поставени в Устава и Програмата на партията, на нейните конгреси, конференции, пленуми, в решенията на Политбюро и Секретариата на ЦК, на бюрата на окръжните и общинските комитети.

За осъществяването на ръководните си функции партията изгражда и усъвършенствува своя щат съобразно с конкретните задачи през различните етапи на социалистическото строителство и в съответствие с изменящите се условия, с нарастващата интензивност, мащабност и сложност на задачите, обществените процеси и явления. Като отчита настъпилите изменения, количеството на комунистите и населението в окръжите, Секретариатът на ЦК ежегодно утвърждава щата на партията. Тенденцията е непрекъснато да намалява щатът по посока на неговото оптимизиране и да расте ролята на общественото начало в дейността на партията.

Ю

ЮБИЛЕИ В ПАРТИЯТА — тържествено чествуване на кръгла годишнина на някое събитие. Те се чествуват по повод на-

Юбилей в партията

вършването на кръгли годишнини от създаването както на Българската комунистическа партия, така и на окръжните, общинските и първичните партийни организации и по случай кръгли годишнини от рождението на бележити дейци на българското и международното работническо и комунистическо движение, навършването на кръгли годишнини на важни събития в партията и други.

Партийните комитети и бюра организират и провеждат юбилеите така, че да доведат до повишаване творческия подем и ентузиазъм на членовете на съответния партнен или трудов колектив за изпълнение на задачите и повишаване на обществената им активност.

АЗБУЧЕН ПОКАЗАЛЕЦ

А

Авангардна роля на комуниста	7
Авторитет на комунистите	7
Авторитет на партийния секретар	8
Авторитет на ППО	8
Агитатори	10
Агитационен апарат на партията	12
Агитпункт	12
Академия за обществени науки и социално управление (АОНСУ) при ЦК на БКП	13
Академия за обществени науки (АОН) при ЦК на КПСС	14
Активна жизнена позиция на комуниста	15
Активност на партийните органи и организации	15
Анализ и обобщение в партийната дейност	17
Апел на партията	18
Априлска линия на БКП	18
Атеистично възпитание	20

Б

Безусловна задължителност на решенията на по-висшите органи за по-низшите	21
---	----

Азбучен показалец

Боеспособност на първичната партийна организация	22
Буржоазна пропаганда	23
Българска комунистическа партия (БКП)	25
Български земеделски народен съюз (БЗНС)	28
Български професионални съюзи	30
Бюджет на партийните органи и организации	34
Бюро на окръжен, общински, районен и градски комитет на БКП	34
Бюро на първична партийна организация	34

В

Васил Коларов за партийното строителство	36
Ведомост за партийния членски внос	38
Ветерани на партията	38
Взаимодействие между партийните организации и техните членове	38
Взаимодействие на партийното строителство с другите обществени науки	39
Взаимоотношения между маса — класа — партия — ръководители	40
Взаимоотношения между БКП и КПСС	41
Взаимоотношения между комунистите	44

Азбучен показалец

Взаимоотношения между комунисти и безпартийни	46
Взаимоотношения на БКП с другите марксистко-ленински партии	47
Видове партийна дейност	48
Висша партийна школа при ЦК на БКП	49
Висша форма на обществено-политическа организация	50
Висша форма на политическа организация на работническата класа	50
Висши органи на партийните организации	52
Висши органи на партията	53
В. И. Ленин за партийното строителство	54
Влияние на партията	58
Военно-патриотично възпитание	58
Встъпителен внос	59
Възпитателно въздействие върху комуниста	59
Възражение на наказан комунист до по-висши партийни органи	60
Въплъщение на връзките на предния отряд на работническата класа с трудещите се	60
Вътрешнопартиен живот	61
Вътрешнопартийна демокрация	62
Вътрешнопартийни отношения	64
Вярност към принципите на марксизма-ленинизма	65

Г

Гаврил Георгиев за партийното строителство	67
Генерален секретар	69
Георги Димитров за партийното строителство	70
Георги Кирков за партийното строителство	74
Гласност на партийната дейност	78
Гласуване в партията	78
Градска партийна организация	78
Градски комитет на БКП	79
Грижа за кадрите	81
Грижа за чистотата на партийните редове	81
Група докладчици	83

Д

Движещи сили на партията и на нейното развитие	84
Действителност на партийните решения	85
Декларация на комунистическата партия	87
Делегат	87
Делегатско съвещание	87
Делови президиум	88
Деловитост	89
Деловодна работа в партийните органи и организации	90

Азбучен показалец

Демократически централизъм	91
Демократични традиции на БКП	93
Дидактически принципи на обучението в партията	94
Димитровски комунистически младежки съюз (ДКМС)	95
Димитър Благоев за партийното строителство	97
Диференциран подход	101
Длъжностна характеристика	101
Доброволен съюз на едномишленници-комунисти	102
Добродетели на комунистическата партия	102
Докладна записка	103
Дом за политическа просвета	103
Духовни потребности на комунистите	105

Е

Единна национална система за повишаване квалификацията на кадрите	106
Единна система за икономическо образование на трудещите се	108
Единство между думи и дела в партията	109
Единство между партия и народ	109
Единство между теория и практика в партията	110
Единство на действията на партията	111

Единство на демокрация и дисциплина в партията	112
Единство на идейните и организационните основи, на принципите на ръководство и на нормите на партнен живот	113
Единство на идеологическата и организационната дейност	114
Единство на партийните редове	114
Единство на политика и наука	115
Единство на политическата, организаторската и стопанската дейност	116
Единство на принципи и изисквания в партията	117
Експеримент в партийната работа	118
Експертно-консултантска дейност по партийно строителство	118
Естетическо възпитание на комуниста	119
Етика в партията	119
Ефективност на идеологическата дейност на партията	119
Ефективност на партийната дейност	121
Ефективност на партийно-организационната дейност	122

Ж

Жив политически организъм	123
---------------------------	-----

Азбучен показалец

З

«За актуалните проблеми на партийното строителство»	124
«За партийното строителство»	127
Заводска партийна организация	131
Заводски комитет на БКП	132
Задължения на членовете на партията	133
Закон за единството на партията	134
Закони на развитието на партията	135
Закономерности на развитието на марксистко-ленин- ската партия	136
Закрито партийно събрание	137
Заменяне на партийни наказания	137
Замяна на партийните документи	138
Заседания на партийните органи	138
Зачисляване на комунист в първична партийна орга- низация	139
Заявление-въпросник за приемане на кандидат за член на БКП	140

И

Идейновъзпитателна функция на комунистическата партия	140
Идейно единство на партията	142

Азбучен показалец

Идейно-теоретически основи на комунистическата партия	142
Идеологическа борба	144
Идеологическа дейност на партията	146
Идеологическа диверсия	147
Идеологическа политика	149
Идеологически кадри	151
Идеологически отношения	151
Идеологическо въздействие	152
Изборност на ръководните партийни органи	152
Издигане и обсъждане на кандидатури за състава на бъдещ партийен орган	153
Изпълнителни органи на партийните организации	154
Източници на ръководни кадри	155
Изучаване на кадрите	156
Изучаване на партийни документи	157
Индивидуален прием в партията	158
Индивидуален разговор с комунистите	158
Индивидуална работа	159
Инициативност на комунистите	160
Инструктаж	160
Инструкция на ЦК на БКП за изграждане и работа на партийните групи	161
	525

Азбучен показалец

Инструкция на ЦК на БКП за определянето и отчитането на членския внос в партията	161
Инструкция на ЦК на БКП за отчета и движението на партийните членове	162
Инструкция на ЦК на БКП за провеждането на избори за ръководни партийни органи	162
Инструкция на ЦК на БКП и ЦКРК за налагането, снемането и отменянето на партийните наказания	163
Инструкция на ЦК на БКП за работата с документите в първичните партийни организации	164
Инструкция на ЦК на БКП за членството в партията	165
Интуиция в дейността на комуниста	166
Информационни материали на партийните органи	166
Искреност на комунистите пред партийните организации	167
История на науката партийно строителство	168
Интернационален характер на ленинското учение за партията	169
Интернационализъм в живота и дейността на партията	171
Интернационализъм на БКП	172
Интернационализъм пролетарски	174
Интернационализъм социалистически	175
Интернационално значение на опита на КПСС	175

К

Кабинет по партийно-организационната дейност	178
Кадри	179
Кадрова политика на партията	180
Кадрова работа на партията	181
Кадрова справка	182
«Какво да се прави?»	182
Кандидат-член на партията	185
Карл Маркс за партийното строителство	185
Категории на партийното строителство	189
Качества на ръководните кадри	189
Качествени изменения в партийната дейност	190
Качество на партийната дейност	191
Квалификация на кадрите	192
Кинопропаганда	193
Класификация на кадрите	194
Класов характер на партията	194
Класов характер и постепенно прерастване на комунистическата партия от авангард на работническата класа в авангард на целия народ	196
Класово-партиен подход към явленията в общественния живот	197
Клубове на партията	198
Книга за състава на ППО	199
	527

Азбучен показалец

Коллективност и лична отговорност в партията	200
Коллективност на партийното ръководство	200
Количествен и качествен състав на партията	201
Количествени изменения в партийната дейност	202
Комисии на партийните органи	203
Комисия за нагледна агитация	204
Комисия за народен контрол	204
Комунист	205
Комунистическа дейност	206
Комунистическа идеология	208
Комунистическа нравственост	209
Комунистическа партия на Съветския съюз (КПСС)	210
Комунистическа съвест	212
Комунистическа съзнателност	213
Комунистическа убеденост	214
Комунистическа чест	215
Комунистически дълг	215
Комунистически идеал	216
Комунистически светоглед	216
Конгрес на Българската комунистическа партия	218
Контрол в партийната работа	219
Контролно-ревизионна комисия	221
Конференция на местните партийни организации	222

Азбучен показалец

Координация на партийната дейност	222
«Крчка напред, две крчки назад»	224
Критериј в партийната работа	227
Критериј за ефективността на идеологическата дейност	228
Критериј за ефективността на партийно-организационната дейност	229
Критика и самокритика в комунистическата партија	230
Критичност	233
Културно-масова работа	233

Л

««Левичарството» — детска болест на комунизма»	234
Ленинизација (болшевицизација) на БКП	238
Ленински принципи за членството в партијата	240
Ленински стил	241
Лична отговорност на комуниста	242
Логика в партийната дейност	243
Лозунг на партијата	244

М

Малцинство при вземане на партийни решенија	244
Мандатна комисија	245
«Манифест на Комунистическата партија»	247

Азбучен показалец

Манифестация	248
Марксистко-ленинска партия	248
Марксистко-ленинско възпитание	249
Марксистко-ленинско учение за комунистическата партия	250
Масова пропаганда	250
Масово-политическа работа	251
Международни съвещания на комунистическите и работническите партии	252
Междоокръжна партийна школа	253
Мерки за партийно въздействие	254
Местен и низов партнен печат	255
Местни партийни организации	256
Методи за изследване на партията	256
Методи на обучение по партийно строителство	257
Методи на партийната дейност	258
Методика на партийната пропаганда	258
Методически съвети	259
Методически указания и материали	259
Методът на убеждението в партийната дейност	260
Митинг	261
Многостранно развитие на личността	261
Мнозинство при вземане на партийни решения	264

Модел и моделиране в партийната дейност	264
Морален облик на комуниста	265
Мотиви за встъпване в партията	265

Н

Нагледна агитация	266
Наименование на Българската комунистическа партия	266
Наименование на комунистическата партия	268
Налагане на партийни наказания	269
Научен подход в партийната работа	271
Научна организация на труда на партийните комитети	272
Научно-практическа конференция	272
Национална партийна конференция	273
Нещатни отдели на партийните комитети	274
Номенклатура на ръководните кадри	274
Норми на партиен живот	276
Норми на представителство	276
Нравствени отношения в партията	277

О

Обект на науката партийно строителство	278
Обещания пред ЦК на БКП	278

Азбучен показалец

Областна партийна организация	278
Обновяване и приемственост в партийните органи	278
Обръщение на ЦК на БКП	279
Обучение и възпитание на партийния актив	280
Обществено мнение	281
Обществено начало в партийната работа	283
Общинска партийна организация	283
Общински комитет на БКП	285
Общопартийна дискусия	287
Окръжна партийна организация	288
Окръжен комитет на БКП	289
Организаторска дейност на партията	291
Организаторска функция на партията	292
Организаторски способности на ръководителя	294
Организационна структура на БКП	295
Организация на изпълнението	296
Организационно единство на партията	297
Организационен комитет за свикване на извънреден конгрес	298
Организиран отряд на работническата класа	298
Основни организационни принципи на комунистическата партия	300
Отдели в партийния апарат	301
Отечествен фронт	302

Азбучен показалец

Отживелци в съзнанието на комунистите	304
Открито партийно събрание	304
Отменяне на партийно наказание	305
Отпадане от партията	305
Отчет и самоотчет на комунистите	305
Отчетен доклад	306
Отчети и избори в партията	306
Отчетно-изборна конференция	307
Отчетно-изборно събрание	308
Отчисляване от състава на партийната организация	309
Оценка на кадрите	311
Оценка на комуниста	312
Оценяване на комуниста	312

П

Партнен актив	313
Партнен апарат	314
Партнен архив	315
Партнен деец	316
Партнен колектив	317
Партнен организатор на ЦК на БКП	318
Партнен подход	318

Азбучен показалец

Партиен стаж	319
Партийна активност	319
Партийна група	320
Партийна дейност	322
Партийна дисциплина	323
Партийна информация	325
Партийна линия	326
Партийна практика	327
Партийна принципност	328
Партийна статистика	328
Партийна тайна	329
Партийна учебна година	329
Партийна членска книжка	330
Партийни документи	331
Партийни интереси	332
Партийни кабинети	333
Партийни наказания	334
Партийни организации във въоръжените сили	335
Партийно въздействие	336
Партийно знаме	336
Партийно мнение	338
Партийно-организационна дейност	339
Партийно поръчение	340

Азбучен показалец

Партийно решение	341
Партийно ръководство	343
Партийно ръководство на внедряването на новия икономически подход и неговия механизъм	344
Партийно ръководство на народното стопанство	345
Партийно ръководство на обществените организации	346
Партийно ръководство на средствата за масова информация	346
Партийно ръководство на селското стопанство	348
Партийно ръководство на социалистическото съревнуване	350
Партийно ръководство на физкултурата и спорта	351
Партийно строителство	352
Партийно събрание	353
Партийност	354
Патриотично възпитание	355
Педагогическа култура на кадрите	355
Периодична отчетност на партийните органи	355
Перспективност в партийната работа	356
Печатни органи на партията	357
«Писмо до другар за нашите организационни задачи»	357
План за социалното развитие на трудовия колектив	359
Планиране на партийната дейност	361
	535

Азбучен показалец

Пленуми на партийните органи	363
Повишаване ръководната роля на комунистическата партия — закономерност на нейното развитие	364
Подбор на кадрите	366
Подготовка на кадрите	367
Подходи в партийната дейност	368
Подчинение на малцинството на мнозинството	369
Политбюро на ЦК на БКП	370
Политическа агитация	370
Политическа акция	373
Политинформация	373
Политическа пропаганда	375
Политическа просвета	375
Политическа съзнателност	376
Политическа функция на комунистическата партия	377
Политически апарат във въоръжените сили	378
Политически органи във въоръжените сили	379
Политически основи на комунистическата партия	381
Политически отношения	382
Политически партии на работническата класа	385
Политически плакат	387
Политически подход	387
Политически празници	388

Политически стопанин	387
Понятия на партийното строителство	387
Постановления на партията	389
Права на членовете на партията	390
Правилник за работата на партийния апарат	391
Право на контрол над дейността на административните и стопанските ръководства	391
Преданост към делото на партията	392
Предмет на науката партийно строителство	393
Преден, съзнателен отряд на работническата класа	393
Председател на партийно събрание	394
Председател на комунистическа партия	395
Препоръка за кандидат за партнен член	395
Привличане към партийна отговорност	396
Принципи на партийно ръководство	396
Проверка на партийните документи	397
Прогнозиране в партийната работа	398
Програма на Българската комунистическа партия	398
Програма на комунистическата партия	400
Програма на Комунистическата партия на Съветския съюз	401
Програмни документи на международното комунисти- ческо и работническо движение	403
Пропагандист	405
	537

Азбучен показалец

Просветно партийно събрание	406
Протокол на партийно събрание и на заседание на партийно бюро	406
Професионален революционер	407
Психология на партийната дейност	408
Пълномощия на партийните органи	409
Първи секретар на ЦК на комунистическата партия	409
Първична партийна организация	410
Първичната партийна организация — основа на партията	412
Първичната партийна организация — първообраз на трудовия колектив	413
Първичната партийна организация — ръководно политическо ядро на трудовия колектив	415

Р

Работа с предложенията, сигналите, жалбите и молбите на комунистите и трудещите се до партийните органи	417
Работническо ядро в партията	418
Радиопропаганда	419
Развитие и усъвършенствуване на вътрешнопартийните отношения върху разширяване на демократизма и укрепване на централизма—закономерност на развитието на партията	420

Азбучен показалец

Развитие и усъвършенствуване личността на комуниста	421
Разглеждане партийното положение на комуниста	422
Разграничаване на функциите	423
Разпределение на работата в партийните органи и организации	424
Разширяване и укрепване връзките на партията с трудещите се и техните организации	424
Районна партийна организация	426
Районен комитет на БКП	427
Реалистичен подход в партийната работа	428
Ревизионна комисия	429
Революционна бдителност	429
Революционни традиции на БКП	430
Регламент за работата на партийните органи	431
Регулиране движението на ръководните кадри	432
Регулиране състава на партията	433
Ред за приемане в БКП	435
Резервни кадри	436
Резолюция	438
Ритуали в партията	438
Ръководна партийна дейност	439
Ръководно партийно изискване	440
Ръководни кадри	440
	539

Азбучен показалец

С

Самодеен характер на партията	441
Самоконтрол в партията	443
Самообразование на кадрите	443
Самообразование на комунистите	444
Самокритичност	444
Световноисторическа мисия на работническата класа	445
Светоглед на комунистите	446
Свобода на мненията и обсъжданията в партията	447
Секретар на партийно събрание	448
Секретар на ППО	449
Секретарнат на ЦК на БКП	449
Секретност в партийната дейност	450
Снемане на партийно наказание	450
Социална база на Българската комунистическа партия	450
Социален произход на комуниста	452
Социален състав на партията	452
Социалистическо обществено съзнание	452
Социологически изследвания в партийната работа	454
Станке Димитров—Марек (Стефан Тодоров) за партийното строителство	455
Статистически отчети за състава на БКП и за промените в него	459

Азбучен показалец

Стенвестник	460
Стимулиране в партийната дейност	461
Структура на партийно-организационната дейност	461
Структура на първичната партийна организация	462
Субординация на партийната работа	462
Сценарий в партийната дейност	463
Съвет на партийните секретари	464
Съвещание	465
Съвещание на партийния актив	466
Съвещателен глас	466
Съдържане на партийната дейност	466
Съзнателност на комунистите	467
Съзнателност на работническата класа	468
Сътрудник на партнен орган	470

Т

Творческа активност на комуниста	471
Творчески риск в партийната работа	471
Творчество в партийната работа	472
Тезиси на БКП	472
Текущ архив на партийната организация	473
Телевизионна пропаганда	474

Азбучен показалец

Теоретическа дейност на партията	475
Териториална първична партийна организация	475
Териториално-производствен признак в строежа на БКП	476
Технически средства в партийната дейност	477
Технически средства в партийната пропаганда	478
Технология на партийната дейност	479
Традиции в партийната дейност	480
Трудово възпитание на комуниста	481

У

Уважение между комунистите	481
Указание на партийните органи	482
Университет по марксизъм-ленинизъм	483
Усет към новото	484
Устав на Българската комунистическа партия	485
Устав на комунистическата партия	485
Устав на Комунистическата партия на Съветския съюз	486
Усъвършенствуване на партийната дейност	488
Усъвършенствуване структурата на партията	489
Утвърждаване на новоприети членове	489
Учебни пособия по партийно строителство	490

Азбучен показалец

Учредителен конгрес на Българската комунистическа партия	490
Учрежденска партийна организация	491
Учрежденски комитет на БКП	492

Ф

Финансов отчет на партийните органи и организации	493
Форми на обучение по партийно строителство	494
Форми на партийна дейност	495
Форми на партийна пропаганда	496
Форми на политическа агитация	496
Фридрих Енгелс за партийното строителство	497
Функции на комунистическата партия	501
Функциониране на комунистическата партия	502

Х

Характеристика на комуниста	503
Хими на комунистическата партия	503
Христо Кабакчиев за партийното строителство	504
Хуманизъм в партийната дейност	507

Азбучен показалец

Ц

Целенасоченост на партийната работа	508
Цели и задачи на партийната дейност	509
Ценностна ориентация на комуниста	510
Централен комитет на БКП	511
Централна контролно-ревизионна комисија	512
Център по партийно строителство	512

Ч

Челен опит в партийната работа	514
Членски внос в партијата	515

Щ

Щат на партийните органи и организации	516
---	------------

Ю

Юбилеј в партијата	516
---------------------------	------------